Hungary

A MAGYAR MAGÁNJOG

MAI ÉRVÉNYÉBEN.

TÖRVÉNYEK, RENDELETEK ÉS SZOKÁSJOGI FORRÁSOKBÓL

ÖSSZEÁLLITOTTA

DR. JELLINEK ARTHUR
ÜGYVÉD.

ELSŐ RÉSZ.

BUDAPEST.
KILIÁN FRIGYES BIZOMÁNYA
1886.

A MAGYAR MAGÁNJOG

MAI ÉRVÉNYÉBEN.

TÖRVÉNYEK, RENDELETEK ÉS SZOKÁSJOGI FORRÁSOKBÓL

ÖSSZEÁLLITOTTA

DR. JELLINEK ARTHUR

ÜGYVÉD.

ELSŐ RÉSZ.

BUDAPEST.

KILIÁN FRIGYES BIZOMÁNYA

1886.

Nyom. Márkus Samu, Budapest.

ELŐSZÓ.

A magyar magánjog az utolsó négy évtized alatt a változások és átalakulások egész során ment keresztül. Az 1848. XV. t. cz. az ősiség eltörléséről, és az urbér megszüntetése, jogunkban uj korszakot jelölnek, a mely, ha a nemzeti élet minden nyilvánulásában akkoron erőszakosan elfojtva nem lett volna, az 1848. XV. 1-§.-ban megalkotni megigért polgári törvénykönyvben teljes kifejezésre juthatott volna.

Az osztrák polgári tkvnek és az azzal összefüggő császári nyilt parancsoknak életbe léptével, magánjogunk fejlődése, sőt az egész teljében megsemmisült; a társadalmi és gazdasági élet változó és ujonnan keletkező intézményei, idegen jogelvek uralmának alávetve, az azok által kijelölt irányokban fejlödtek, és kihatásaikban az egész jog rendszerére, ezzel a netán alkotandó magyar törvénykönyvnek is irányát eleve befolyásolták.

A magyar jognak visszaállitása 1861. évben ezen jelzett körülményekkel számolni tartozott, a mint ezt az országb. ért. 1. és 21 §§. és az országbirónak 1861 szt.-Jakab havának 23-án kelt körlevele igazolják.

Az irott jogból vissza mentünk a nem irott jogra, még pedig oly jogra, a mely a keletkezett intézményeket nem ismerte.

E korszakkal kezdődött a receptió, mely a további fejlődésre kétségtelen behatással volt, mert az alkotandó jogot a létezővel tekintet nélkül forrásaira összhangzásba kellet hozni.

Az alkotmány visszaállitásával, a kir. Curia, a kir. Tábla, az I fokú biróságok állami szervezésével, a magánjogban is uj korszaknak kellett beállania, mert egy teljes új birói szervezet, ott hol az itélkezés nem törvénykönyven alapul, a jogalkalmazásban mindig változást von maga után.

Ehez járult az alkotmányos törvényhozás, mely részben új intézményeket létesitett, részben meglevökre változtatólag behatott, és a magánjog rendszerének kiépitését ily úton előmozditotta.

Jelenleg egy negyedszázad mult el, hogy a magyar magánjog vissza lett állitva, és ha ezen korszakra visszatekintünk, és abban jogunk fejlődését elfogulatlanul kutatjuk, azon eredményre jutunk, hogy a magyar magánjog ma egy teljesen kiépült rendszert tüntet fel, a mely egyrészt a jogfolytonosság elvét érvényre juttatva, másrészt a recipiált, régi és új jogi elveket teljes harmoniába hozta, és a nemzet szellemi működésének, mondhatni fényes képét tárja fel elöttünk.

E jogrendszert feltüntetni, átlátszóvá tenni, főbb elveiben megállapitani, a feladat, a melyet magamnak kitüztem volt. A jogi források különböző volta, és a látszólag egymással kapcsolatban nem álló törvényeknek egységesitése, vagy is a consolidátió képezi nézetem szerint a legfontosabb feladatot, mert ez adja meg a lehetőséget a jogot érvényében megismerni, és ez alapja a további fejlődésnek, esetleg a megalkotandó magyar magánjógi törvénykönyvnek.

Vannak, és ezek száma nem csekély, a kik magánjogunk felett pálczát törve, annak rendszerességet nem csak kétségbe vonják, hanem a törvényeket, és a birói itéleteket ötletszerüknek mondják, a kik szerint magánjogunk legfelebb az ellentmondások rendszere, és a kik szerint a véletlen, a tévedés és önkény, a magánjog egyedüli forrásai. Ezek felfogása szerint a magyar állam jogéletét az ököljoghoz hasonló állapot jellemezné.

Mások ismét az összhangot kétségbe vonják, mert a források szétszorvák, át nem tekinthetők és hézagosak.

És végül vannak olyanok is, akik főleg a biróságok müködésének kicsinyitésében, a magyar magánjog felismerésének főbb forrásait igyekeznek discreditálni, hogy pessimismusok annál inkább hasson.

A magánjognak fejlődése ugy a multban, de különösen az utolsó negyedszázadban kizárólag a magyar faj kezében volt letéve.

A magyar faj államalkotó és államfentartó erejének legbiztosabb mérője azon tevékenység és szellemi élet, melyet a jogalkotás és jogalkalmazás terén kimutat; mert azon nemzet, mely az állami élet ezen legfontosabb feladatának nem képes eleget tenni, létjogosultságát joggal kérdésessé tette.

Egy nemzet, a mely alkotmányához oly szivóssággal ragaszkodik, mint a magyar, annak igen erős és egészséges jogérzettel kell birnia; hogy pedig az a jogélet ezen részében érvényesüljön, a magánjogban pedig teljesen hiányozzék, már azon összefüggésnél fogva is ki van zárva, a mely a nemzet egész jogéletét kell, hogy át hassa.

És kérdem, mi lehet kötelességünk, ha a magyar jog önálló fejlődésének biztositékait akarjuk megteremteni; a negatio, kicsinyités

és az önbizalom aláásása, vagy pedig tevékenység, a mely ezt lehetségesiti?

A nemzeti élet fejlődése és a magyar állam önállóságának biztositása czéljából szükséges, hogy a magánjog lehetőleg a nemzeti szellem productuma legyen, és hogy ez is kapcsot képezzen, mely az országot lakó különböző faju és nyelvü lakósokat egy nemzetté össze forrassza.

És mert a magánjog minden egyes életére kihat, ennek kell egyuttal az állami és nemzeti öntudatot ébreszteni és erősiteni.

Alig van állam Europában, a melyben a magánjogi törvénykönyv alkotásánál oly annyira szükséges és kivánatos az önállóság, mint a magyarnál. Mert csak ez által lehet a szellemi erőket a további müködés tekintetében önálló irányba terelni, a mely felhasználja ugyan a nyugat gondolkodásának eredményeit, de nem teremti azon függőséget a jogi életben és jogi gondolkodásban, a melyet a magyar magánjognak szándékba vett megsemmisitése okvetlenül maga után fog vonni.

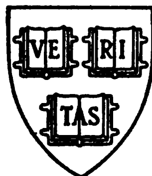
A jogfolytonosságot fentartani ott a hol lehet, az újat a mit a változott társadalmi és gazdasági visszonyok követelnek, a létező jogelvekkel összhangzásba hozni, nem recipiálni és forditani, hanem a meglevő alapokból kiindulva, azokat öntudatosan tovább fejleszteni, lehet korunk egyedüli feladata.

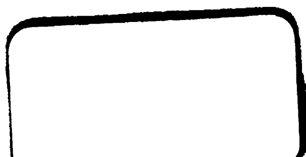
A munkának, a melynek I-ő részét közrebocsátom, czélját fentebb megjelöltem. Megkisérlettem az érvényben levő jog főbb elveit összeállitani, és e czélból kiváló sulyt kellett helyeznem a legfőbb biróságok itéleteire, a melyek a régi jogelveket a kornak megfelelően fejezik ki, és az újakat felismerésre juttatják. Gyakran régibb jogelvet ujabb forrásból idéztem, még pedig a czélból, hogy ezuton leküzdjem azon ellenszenvet, a mely jogunk régi forrásai iránt a gyakorlati téren működő jogászok között található.

A törvények lehetőleg szószerint vannak átvéve, és csak ott, a hol a consolidátió megkivánta, vagy több intézkedést össze kellett vonni, tértem el, de a szöveg lényege változást nem szenvedett.

A birói itéleteket, a hol csak lehetett, szószerint idéztem, és a hol az azokban kifejezett elveket feltüntettem, a legnagyobb tárgyilagossággal jártam el. A rendeletekből az lett közölve, a mi magánjogi jelentőséggel bir.

A rom. katholikusok és görög keletiek házassági jogát igyekeztem a forrásoknak megfelelően összeállitani, de a forrás idézeteket, miután

VE
RI
TAS

Hungary

Oldal

Tizenegyedik czim.

A gyámhatóságokról.

RÖVIDITÉSEK.

Belügyministerium	= Belügym.
Büntető jog tára	= B. T.
Curia	= C.
Döntvények gyüjteménye	= D. Gy.
Döntvénytár	= Dt.
Döntvénytár új folyam	= Dt. u. f.
Hármaskönyv	= Hk.
Helytartó tanácsi rendelet	= Helytartó t. rend.
Hétszemélyes tábla	= H. T.
Honvédelmi ministerium	= Honvédm.
Igazságügyministerium	= Igazságm.
Idézett törvény	= i. t.
Jog	= J.
Jogtudományi közlöny	= J. K.
Kir. rendelet	= kir. r.
Királyi tábla	= K. T.
Körrendelet	= kr.
Lásd	= Ls.
Legfőbb itélőszék	= L. i.
Nemzetközi	= nemzetk.
Nyilt parancs	= ny. p.
Országbirói értekezlet	= országb. ért.
Osztrák polgári törvénykönyv	= osztr. p. tk.
Planum Tabulare	= P. T.
Rendelet	= r.
Semmitőszék	= S. sz.
Szabályrendelet	= szabályr.
Törvényszéki csarnok	= T. cs.
Ugyanott	= u. o.
Ügyvédek lapja	= Ü. L.

A tételek folyó számmal vannak ellátva s a tétel végén a forrás idéztetik, melyből az meritve van.

A tétel szövegében zárjel alatt idézett számok a források §§-ainak eredeti számai.

Átalános határozatok.

Első czim.

A MAGÁNJOGI SZABVÁNYOKRÓL.

ELSŐ FEJEZET.

I. Átalában.

1. A bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirtett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és itélni. 1869. IV. 19.

2. Peres ügyekben a biró a törvények szerint hoz határozatot, habár a törvényre nem hivatkoztak is a felek. 1868. LIV. 245.

3. A biró a rendesen kihirdetett törvények érvényét kétségbe nem veheti. 1869. IV. 19.

4. A magánjogi törvényeknek nincs visszaható erejök, kivéve, ha a visszahatás a törvényben elrendeltetik. Hk. II. 2. 7.

MÁSODIK FEJEZET.

A törvények kihirdetéséről.

5. Minden törvény, a mint ő felsége szentesitésével el van látva, a kormány által az országos törvénytárban azonnal köztudomásra hozatik. 1881. LXVI. 1.

6. A törvény szövegével együtt közzé teendő egyszersmind a királyi szentesités napja, a nemzetközi szerződések beczikkelyezéséről szóló törvényeknél azon felül még az illető szerződésre vonatkozó megerősitési okiratok kicserélésének helye és ideje is, amennyiben a szerződésben ezen okiratok kicserélése ki van kötve. i. t. 2.

7. A törvénynek az országos törvénytárban közzétett szövege közhitelességgel bir. i. t. 3.

8. Amennyiben az időpont, a melyben valamely törvény hatálya kezdődik, magában a törvényben megállapitva, vagy az időpont megállapitása a ministeriumra bizva nincs: minden törvény kötelező ereje az országos törvénytárban való megjelenését követő 15-ik napon kezdődik, a miért is a törvénytár minden számán kiteendő, hogy mikor adatott ki. i. t. 4.

9. A szentesitett törvénynek eredeti példánya az országos levéltárban tétetik le. i. t. 5.

10. Minden naptári évről külön törvénygyüjtemény adatván ki, s minden ily gyüjteményben a sorszámolás ujra kezdetvén: a törvényekre való hivatkozás a naptári évnek és sorszámnak idézése által történik. i. t. 6.

11. Az országos törvénytárnak egyes számai, a mint kiadatnak, azonnal minden törvényhatóság számára hivatalból megküldetnek, ellenben a szakministerek által hitelesitett másolatoknak a törvényhatóságok számára eddig szokásban volt megküldése jövőre megszüntettetik. i. t. 7.

12. A szentesitett törvényeknek az országgyülésen kihirdetése jövőre mellőztetvén: a ministerium a szentesitett törvényekről a szentesitést követő legközelebbi ülések egyikében az országgyülésnek esetről-esetre jelentést tesz. i. t. 8.

13. A törvények az országos törvénytárban történt kihirdetésük után, a magyar korona országaiban divatozó egyéb nyelveken is hiteles forditásban köztudomásra hozandók. i. t. 9.

HARMADIK FEJEZET.

A törvény magyarázatáról.

14. A törvényt átalános kötelező erővel magyarázni, egyedül a törvényesen megkoronázott fejedelmet és az országgyülésen törvényesen összejött ország rendjeit közösen illeti. 1791. XII.

15. Ha a törvény homályos és kétséges, annak értelmezésénél a szokásjogban nyilvánuló magyarázat alkalmazandó. Hk. Pr. XI. 3.

16. Oly jogeset, a melyről sem törvény sem pedig törvényerejü szokás nem intézkedik, hasonló esetre vonatkozó törvény alapján itélendő. meg. Hk. Pr. XII. 3.

17 Az igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett, a vitás elvi kérdések a magyar kir. curia polgári tanácsainak teljes ülésében döntetnek el.

Ha ilyen vitás elvi kérdés valamely ügynek elintézése alkalmából merül fel: ugy a tanács többségének, mint a tanács elnökének jogában áll, a vitás elvi kérdést az ügy elintézése előtt, a teljes ülés eldöntése elé terjeszteni. Ezen felül a magyar kir. Curia elnöke, ha ellentétes elvi alapokon nyugvó határozatokról nyer tudomást, a vitás elvi kérdés eldöntése végett, a teljes ülést késedelem nélkül egybehivja. A teljes ülés elvi megállapodásai az ügyek eldöntésénél irányadók. 1881. LIX. 4.

Igazság. m. 1881. november 1. 2214. sz. kr.

Az 1881. évi LIX. t.-cz. 4. §-ában nyert felhatalmazás erejénél fogva rendelem:

1. A polgári ügyekben felmerülő vitás elvi kérdéseknek eldöntésére hivatott teljes tanács a m. kir. curia polgári tanácsainak (a büntető tanácsoknak kivételével minden szaktanácsnak) összes biráiból és elnökeiből és a m. kir. curia elnöke által kirendelt tanácsjegyzőből áll, a melyben az országbiró, mint a m. kir. curia elnöke, vagy a m. kir. curia másodelnöke, avagy alelnöke, ezeknek akadályoztatása esetében pedig rangidősb tanácselnöke elnököl.

2. A teljes tanácsban döntvény csak az esetben hozható, ha abban a polgári tanácsok összes tagjai (beleértve annak elnökeit is) felénél több tag van jelen.

3. A teljes tanács zárt ülésben tanácskozik, a melyben a jelenlevők többsége határoz; a szavazatok számának egyenlősége esetében pedig azon vélemény emelkedik elvi megállapodásra, a melyhez az elnök szavazatával járul.

Ez utóbbi esetben az elnök egyébiránt nem köteles saját döntő szavazatát a vitás elvi kérdés felett tartott első teljes tanácsülésben érvényesiteni, de a vitás elvi kérdést 4 nap alatt összehivandó ujabb teljes tanácsülés elé utasithatja, a melyen az okvetlenül eldöntendő.

Ha azonban egy előbbi teljes tanácsülésben már létrejött elvi megállapodásnak megváltoztatása, vagy módositása képezi a tanácskozás tárgyát: ujabb elvi megállapodás csakis a jelenlevők kétharmadának hozzájárulásával jöhet létre.

4. Ha valamely ügynek előadásakor, vagy az ügy feletti tanácskozáskor vitás elvi kérdés merül fel, valamint ha az előadó vagy a tanács más tagja az előadottal hasonló ügyekben hozott ellentétes elvi alapokon nyugvó curiai határozatokról bir tudomással, ugy az előadónak, mint a tanács bármelyik tagjának jogában áll azt inditványozni, hogy e vitás elvi kérdés teljes tanács elé vitessék, és ha a tanács többsége ezt elhatározza, vagy ha a vitás elvi kérdésnek a teljes tanács elé vitelét a tanácselnök szükségesnek tartja: a tanácselnök a) az ügy elintézését felfüggeszti, b) a vitás elvi kérdést a tanácsülésben szövegezteti, és c) azt az ülési jegyzőkönyvbe bevezettetvén, intézkedik, hogy a jegyzőkönyv hit. kivonata a m. kir. curia elnökének megküldessék.

5. Oly esetekben, a melyekben a m. kir. curia elnöke ellentétes elvi alapokon nyugvó curiai határozatokról nyer tudomást (1881. LIX. t.-cz. 4. §.)

ha az ellentétes határozatokra okul szolgált ügyekre vonatkozó iratok az alsóbb biróságokhoz még el nem küldettek, azoknak visszatartására és arra nézve intézkedik, hogy a vitás elvi kérdések azon tanácsokban, a melyekben az ellentétes határozatok hozattak, az ügyiratok felhasználásával késedelem nélkül külön-külön szövegeztessenek, és a tanácsülési jegyzőkönyveknek hit. kivonatai neki megküldessenek; —

ha pedig a kérdéses ügyre vonatkozó iratok az alsóbb biróságokhoz már elküldettek, az ellentétes határozatokra az összes polgári tanácsoknak elnökeit figyelmezteti és arra nézve intézkedik, hogy az illető ügyiratok az alsóbb biróságok által a m. kir. curiához megküldessenek. Az iratok vétele után, a vitás elvi kérdéseknek külön-külön szövegeztetése és a jegyzőkönyvi kivonatoknak megküldése eszközlendő.

Ha az iratok megérkezte előtt a tanácsok egyikében azon ügyekhez, a melyekben az ellentétes határozatok hozattak, hasonló ügy adatnék elő: a tanácselnök a 4. pont a)—c) bekezdései értelmében intézkedik.

6. A vitás elvi kérdéseket tartalmazó jegyzőkönyv kivonatának vétele után, a m. kir. curia elnöke, a vitás elvi kérdések szövegének megküldése mellett, a teljes tanács tagjait legkésőbb 8-ad napra ülésre meghivja.

7. A vitás elvi kérdés mindig a teljes ügyállás előadása — és az 5-ik pont esetében az ellentétes határozatoknak, valamint azok indokainak felolvastatása — után terjesztendő elő.

Az előadói tisztet azon birák teljesitik, a kik a vitás elvi kérdésekre alapul szolgált ügyeknek előadói.

8. Előadás után első sorban az előadó terjeszti elő indokolt véleményét, azután pedig az esetleges elleninditvány és a tanácskozás következik.

A teljes tanácsülésben egyébként a birói ügyviteli szabályok határozatai alkalmazandók.

9. A tanácskozás befejeztével a szavazás következik, a mit előbb a birák rangidősb, azután pedig az elnökök rangifjabb sorrendben végeznek.

10. A szavazás végeztével az elnök a teljes tanácsülésben létrejött elvi megállapodást röviden indokolva kihirdeti és a döntvénynek szövegezésére esetről-esetre a teljes tanács azon tagjából, a kinek véleménye a többség által elfogadtatott és más két tagjából, valamint a jegyzőkönyv-vezetőből álló bizottságot nevez, a mely feladatát késedelem nélkül teljesiti.

11. A döntvények kimeritőleg indokolandók. Az indokolásnak szövegezése szintén a bizottságnak (10. p.) feladata.

12. A teljes tanácsülésekről jegyzőkönyv készitendő, a melybe a döntvény és annak indokolása teljes szövegben beirandó, és a melyet az elnökön és a jegyzőkönyvvezetőn kivül a szövegező bizottság mindenik tagja aláir.

A jegyzőkönyv vezetésére nézve egyébkint a birói ügyviteli szabályok határozatai alkalmazandók.

13. A szövegező bizottság, munkálatát befejezvén, a m. kir. curia elnökének rövid uton jelentést tesz, a ki a döntvény és indokolása szövegének hitelesitésére a teljes tanácsot 4 nap alatt ülésre meghivja.

14. A hitelesitési teljes tanácsülésben mindig az elnököl, a ki azon teljes tanácsülésben elnökölt, a melyen a döntvény hozatott, akadályoztatása esetében pedig a m. kir. curiának csak olyan tagja által helyettesithető, a ki a döntvényt hozott teljes tanácsban jelen volt.

15. A döntvények, a melyek által már előbb hozott curia határozatok nem érintethetnek, az indokokkal együtt az e czélra 1882. évi január 1-vel megnyitott „döntvénykönyvbe,“ a hitelesités után késedelem nélkül teljes szövegben beirandók. és a hivatalos lapnak azonnali közzététel végett megküldendők.

16. A „döntvénykönyv“ zsinórral átfüzendő, lapjai megszámozandók, a zsinórok végei a hivatalos pecsétnyomó alkalmazásával a könyv kemény boritékának bellapjához erősitendők, és a könyv lapjainak száma a belső boriték-lapra irandó. hitelesitési záradékban megemlitendő.

17. A „döntvénykönyvbe“ f. sz. alatt első sorban a vitás elvi kérdések, ezek után pedig az azokra hozott döntvények azon teljes tanácsülések idejének kitételével, a melyekben hozattak és hitelesittettek, ugy irandók be, hogy a netaláni iráshibák következtében szükséges kiigazitások az egyes lapok szélén beirathassanak.

A vitás elvi kérdéseknek beirt szövege aláhuzandó.

Minden egyes döntvény az indokok alatt — a teljes tanácsülési jegyzőkönyvvel lett összeegyeztetés után — az illető teljes tanácsülés elnöke, esetleg elnökei (ha a hitelesitési teljes tanácsülésben más elnökölt 14. p.) és a tanácsjegyző által aláirandó.

18. A „döntvénykönyv“-ben nem szabad vakarást vagy oly törlést tenni, hogy a beirt szó vagy szavak olvashatlanokká tétessenek. A beirt szó vagy szavak szükség esetén ugy huzandók át, hogy azok olvashatók maradjanak.

Az elvi kérdésnek és döntvénynek, valamint az indokoknak szövegében netalán előforduló hibákat helyesbitő szavak nem a sorok fölé, hanem jel alatt kivetve a döntvénykönyv illető lapjának szélére irandók, és az elvi kérdés valamint a döntvény szövegében tett helyesbitések vagy törlések, az indokok után, a néväláirások előtt szóról-szóra felsorolandók.

19. Ha a döntvénykönyv első füzete megtelt, az lezárandó és a füzet számának kitételével uj „döntvénykönyv“ nyitandó.

A döntvénykönyveknek füzetei elzárt helyen őrzendők.

20. A „döntvénykönyv"-höz betürendes tárgymutató készitendő, a melybe a tárgykivonat mellé, a döntvénykönyv illető füzetének és lapjának száma beirandó.

21. A döntvények és azok indokai esetről-esetre a m. kir. igazságügyminiszteriumnak 5 példányban, kisérő irat nélkül megküldendők, a m. kir. curia mindenik tanácsa számára pedig a szükséges számu példányokban, továbbá a m. kir. curia mindenik elnöke és birája számára egy-egy példányban kiadandók.

22. A m. kir. curia elnöke intézkedik arra nézve, hogy azon ügy, a mely a felmerült vitás elvi kérdésnek alapját képezte, az illető teljes tanácsülésben hozott döntvénynek hitelesitése után, a legközelebbi tanácsülésben eldöntessék, és hogy az 5-ik pont esetében a már hozott határozatok és iratok kiadassanak — illetve az alsó biróságoktól bekivánt iratok visszaküldessenek.

Igazság. m. 1883. márczius 5. 8585. ss. kr. Tudomásomra jutott, hogy a felek s azok képviselői az 1881. évi november hó 1-én 2214 I. M. E. sz. alatt kelt rendeletem 5. pontjának intézkedését és czélzatát félremagyarázva, gyakran járnak a kir. curia elnök urhoz oly kérelemmel, hogy miután a folyamodásaikban jelzett concret esetekben nézetükszerint a kir. curia ellentétes elvi alapokon nyugvó határozatokat hozott, a vitás kérdést a curia teljes tanácsának eldöntése alá bocsáttassa.

Ennélfogva, habár az idézett rendelet 5. pontjának szövege és az 5. pont esetében követendő eljárást szabályozó intézkedése világos, mégis szükségesnek tartom a jogkereső közönséget felvilágositani, hogy idézett rendeletem 5. pontjának rendelkezése által a kir. curiának egyes concret esetekben már meghozott határozatai teljességgel nem érintethetnek, s hogy azok érdemi felülbirálatának helye nincs, hanem a teljes elvi ülés megállapodásoknak czélja az, hogy a kir. curiánál jövőben előforduló hasonló peres ügyek elintézésénél az egyöntetüség biztosittassék.

NEGYEDIK FEJEZET.

A rendeletekről.

I. Átalában.

18. A rendeletek érvényessége felett egyes jogesetekben a biró itél. 1869. IV. 19.

A magánjogi viszony elbirálásánál, az alapul vett ministeri rendelet biróilag magyaráztatván, ezen birói magyarázat ellenében, ugyanazon legfőbb hatóság későbbi rendelete, a melylyel az alapul vett rendeletét magyarázza, birói figyelembe nem vétethetik. L. i. 1878. 3591. Dt. XX. 84.

II. Kormányrendeletek.

19. A kormányrendeletek azon egy esetre szoritatnak, midőn oly ügyekben, melyek a törvényekkel ugy is összhangzásban vannak, kellő sikerrel a kihirdetés máskép nem eszközölhető. 1791. XII.

20. A kormányrendeletek csak ugy érvényesek, ha a Budapesten székelő ministerek egyike által aláiratnak. 1848. III. 3.

III. Helyhatósági szabályrendeletek.

21. Szabályrendeletek alkotása a törvényhatósági közgyülés hatásköréhez tartozik. 1870. XLII. 43.

22. Szabályrendeleteket a törvényhatóság csak önkormányzati hatáskörének korlátai között alkothat.

A szabályrendeletek a törvénynyel, s a kormánynak hatályban levő szabályrendeleteivel nem ellenkezhetnek, a községek (faluk, mezővárosok) önkormányzati jogait nem sérthetik, és csak a szabályszerü kihirdetéstől számitandó 30 nap után hajtathatnak végre. i. t. 5.

23. A szabályrendelet, ha csupán helyi érdekü, a törvényhatóság területén, ha közérdekü: az egész országban kihirdetendő. i. t. 6.

24. A törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városoknak szabályrendelettel megállapitott lakbérleti szabályai, a mennyiben a bel- és igazságügyministerek által helybenhagyattak és a hivatalos lap utján közzététettek, a lakbérleti ügyek eldöntésénél, a biróságok által alkalmazandók. 1881. LIX. 93.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A törvényerejü szokásról.

25. A mennyiben a törvény nem intézkedik a magánjogi viszonyok a törvényerejü szokás szerint itélendők meg. HK. Pr. XI. 5.

26. A 16. esetében ha hasonló törvény nincs, a jogeset hasonló törvényerejü szokás alapján döntendő el. HK. Pr. XII. 3.

HATODIK FEJEZET.

A törvény hatálya személyek és terület tekintetében.

27. A kellően kihirdetett törvény a hon lakosait és az országban tartózkodó idegeneket egyaránt kötelezi, azok nem tudásával nem védekezhet senki. HK. II. 5. 5.

28. Valamely magyar honosnak cselekvési képességét vagy személyállapotát tárgyazó kérdésekben a honi törvény mérvadó; az ezen kérdésekre vonatkozó külföldi biróságok ítéletei belföldön végre nem hajthatók. 1876: XXVII. 95, 1881. LX. 5.

29. A cselekvési képesség külföldiekre nézve rendszerint azon ország törvényei szerint itélendő meg, melyhez az illető mint alattvaló tartozik. 1876. XXVII. 95.

Vallás és közoktatási m. 1881. sept: 11. 25503. sz. kr.:

A felmerült kérdés alkalmából, vajjon a birodalmi tanácsban képviselt tartományoknak 1868. évi május hó 25-én kelt hitfelekezeti törvénye, az ezen tartományokban honossággal biró és a szolgálat tekintetéből Magyarországban tartózkodó katonai személyekre is kiterjed-e vagy sem? indittatva érzem magamat a magy. kir. igazságügyministeriummal egyetértve, minden hasonló esetre nézve zsinórmértékül szolgálandó elv gyanánt kijelenteni: *miszerint Magyarországban azon szabály követtetik, hogy a magyar állam területén tartózkodó mindennemü idegennek — ide-*

értve az osztrák honosokat is — személyes állapota és jogképessége saját hazájának törvényei szerint itélendő meg.

Ezen elvből önként következik, hogy a közös hadseregben szolgáló osztrák honosoknak személyes polgári állapotukra vonatkozó viszonyaik az osztrák törvények által szabályoztatnak, még azon esetben is, ha a magyar állam területén teljesitik katonai kötelességöket.

Ugyanez áll a házasságra és az ezzel kapcsolatos személyi viszonyokra nézve is; mert osztrák honosnak a magyar állam területén született gyermeke atyja állampolgárságát követi és a szülők és gyermekek közti viszonyt illetőleg, mint például az atyai hatalomnál, az osztrák törvények határozatai mérvadók.

Erről van szerencsém czimedet azon megkereséssel tudositani, hogy ez irányban a lelkészkedő papságot értesiteni méltóztassék.

30. Azonban a saját hazája törvényei szerint cselekvési képességgel nem biró idegen a belföldön elvállalt kötelezettségeiért felelős, ha a belföldi törvény szerint azokra cselekvési képességgel bir. 1876. XXVII. 95.

Külföldi birságnak oly határozata, mely által valakinek kiskorusága egyéni viszonyain alapuló okokból meghosszabbittatt, nem jöhet figyelembe, az illető egyén által belföldön elvállalt azon kötelezettségei tekintetében, a melyre a honi törvény szerint cselekvési képességgel bir. C. 1884. 724. Dt. u. f. XI. 70.

31. A jogügylet kellékei azon hely törvényei szerint itelendők meg, a hol az keletkezett. 1876. XXVII. 96.

32. Belföldiek közt külföldön keletkezett jogügyletek érvényesek, hacsak a belföldi törvény rendeletének is felelnek meg, 1876. XXVII. 96.

33. Valamely jog érvényesitése vagy fentartása végett külföldön teljesitett cselekmény alaki kellékei azon hely törvényei szerint itéltetnek meg, ahol az teljesittetett. 1876. XXVII. 96.

34. Az okirat alaki érvénye azon hely törvényei szerint itélendő meg, a hol az okirat kelt 1868. LIV. 180.

35. Külföldön létrejött jogügylet, mely hazai tiltó törvénybe ütközik, belföldön nem érvényesithető. 1881. LX. 3. d.

36. Külföldieket a belföldön rendszerint a magánjogok teljes élvezete illeti meg. Irányadóul a fenálló nemzetközi szerződések, illetőleg a mennyiben ilyenek nem léteznének, a tényleg gyakorolt teljes viszonosság lehet. S. sz. 1874/8169. Dt. XII. 87.

37. Bárminemü fekvő javak szerzésében a honosulás vagy belföldiség hiánya miatt jövéndőben senki sem gátoltathatik. Ősiségi ny. pr. 14.

38. Ingatlan dolgok azon terület törvényeinek alávetvék, a hol fekszenek, minden egyéb dolgok, a tulajdonos személyével egyenlő törvényeknek alárendelvék, Országb. ért. 21. osztr. p. tk. 300.

39. A külföldön tett végrendeletek, öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozások alaki kellékek tekintetében akkor is érvényesek, ha azon ország jogszabályainak, melyben keletkeztek, megfelelnek. 1876. XVI. 34.

40. Az ingatlanokban való örökösödés azon ország törvényei szerint szabályoztatik, melyben az ingatlanok fekszenek, és az ingatlanokban való örökösödést illető minden igények vagy keresetek fe-

letti határozás kizárólag ezen ország törvényszékeihez tartozik. (Ls. nemzetk. szerződéseket 12. sk. l.)

1868. LIV. 37. Az örökösdési perekben arra való tekintet nélkül: valjon szerződésből származott-e a kereset vagy törvény avagy végrendelet jogczimén nyugszik, és az örökhagyó végakaratának teljesitésére vagy megszüntetésére van-e az irányozva — azon törvényszék — és ha az örökség tárgyát ingatlanok is képezik: azon birtokbiróság itél, melynek területén az örökhagyónak utolsó rendes lakása volt.

Ha az örökhagyó az országon kivül halt el: az örökösödési perek azon belföldi biróság illetőségét követik, melynek területén az örökhagyó legutóbb lakott; s ha e lakhelyet kitudni nem lehetne, vagy ha az országban soha se lakott: azon biróság lesz illetékes, melynek területén a hagyaték létezik.

41. Külföldieknek a belföldön hátrahagyott ingó hagyatékára vonatkozó örökösödési kérdések, azon állam törvényei szerint itélendők meg, a melyhez az elhunyt tartozott. (Ls. a nemzetk szerződéseket 12. sk. l.)

42. Magyar honos külföldön kötött házasságának alaki érvényessége azon ország törvényei szerint itélendő meg, a hol a házasság meg lett kötve. 1786. ny. p. 40.

Belföldieknek külföldön kötött polgári házassága érvényesnek tekintendő, ha az a megkötés helyének törvényei szerint érvényesen köttetett meg. Dt. u. f. IX. 72. C. 1884. 4059.

Helytartó t. rend. 1818. jan. 13. 1270. sz.: Azon magyarországi, ki az osztrák örökös tartományokban akar házasságra lépni, ha ott hat héten át tartózkodott, nem szükségli a kihirdetést születési helyén, sem a plébános elbocsatását.

Vallás s közok. 1876. okt. 19. 24077. sz. m. r. Egy felmerült eset alkalmából a ministertanács 1876. oktober 3-án kimondotta, hogy magyar állampolgárok által külföldön kötni szándékolt házasságnak, honunkban érvényessége iránt a vallás és közoktatásügyi minister van hivatva, kétes esetekben az illető egyház főhatóságnak s esetleg az igazságügyi ministeriumnak is meghallgatásával jogerejü bizonylat kiállitására.

A m. kir. belügym. 1883. aug. 1-én 31,453. sz. kr. a külföldön kötendő házasságok érvénye iránti előzetes bizonylatok kiállitása tárgyában.

Egy concret eset alkalmából 1876-ban felmerült volt a minsterium kebelében azon kérdés, hogy mely hatóság illetékes a külföldön megkötni szándékolt házasságnak érvénye vagy érvénytelensége felől előzetesen nyílatkozatot adni?

Minthogy pedig hazai törvényeink ily előzetes nyilatkozat kiállitására egy hatóságot sem hatalmaznak fel, és törvényeink ezen hiányossága, a honosaink és a külföldiek között egyre élénkebbé váló kölcsönös érintkezések s ebből kifolyólag a gyakoribb eljegyzések folytán mindinkább érezhetőbbé lett: beállott annak szüksége, hogy ezen kérdés szabályozása iránt addig is, mig a törvényhozás végleg intézkedni fog, a ministerium saját hatáskörében, habár ideiglenesen intézkedjék.

Ennélfogva a m. kir. ministertanács 1876. évi oktober hó 3-án 41. szám alatt hozott határozatában kimondotta volt, hogy „jövőben az aziránti bizonylatokat, vajjon a külföldön kötni szándékolt házasság itthon törvényszerünek fog-e elismertetni vagy nem? — a magyar királyi vallás és közoktatásügyi minister úr fogja kiállitani, az illető egyházi hatóság, kétes esetekben pedig a m. kir. igazságügyministerium véleményének meghallgatása mellett.“

Ezen ministertanácsi határozat intézkedéséről a vallás és közoktatásügyi minister úr részéről az összes egyházi hatóságok annak idején oly felhivással érte-

sittettek, hogy a lelkészi hivatalok a szóban levő bizonylatok kiállitásától a ministertanácsi határozat értelmében tiltassanak el.

Legujabban annak szüksége merült fel, hogy bizonylatok kiállitásától a közigazgatási és községi elöljáróságok is eltiltassanak.

Osztrák egyházi és világi hatóságok részéről ugyanis ismételve tapasztaltatott és panasz tárgyává tétetett, hogy ily házasulási bizonylatokat, a fentebbi ministertanácsi határozat ellenére, magyarországi közigazgazgatási hatóságok, sőt községi elöljáróságok is adnak ki a monarchia tulsó felében házasulni szándékozó magyar állampolgárok részére, ily bizonylatokban olykor még az is kijelentetvén, hogy azok a ministerium nevében állittattak ki.

Ezen, gyakran sok költséggel és utánjárással megszerzett, azonban illetéktelenül kiadott bizonylatokat az illető osztrák lelkészi hivatalok természetesen nem vehetik figyelembe, s ha most már az illető házasulandókat a m. kir. vallás és közoktatásügyi ministerium bizonylatának megszerzésére utalják; ezek a lelkész eljárásában sok esetben csak akadékoskodást látva, inkább lemondanak a tervbe vett házasságról vagy concubinatusra lépnek, semhogy a szükséges bizonylat megszerzése érdekében tovább is fáradozzanak és költekezzenek.

Felhivom ennélfogva a törvényhatóságot, hogy haladéktalanul tegye meg a szükséges intézkedéseket a végből, hogy az illető hatósági közegek és a községi elöljáróságok a fentebb emlitett minisztertanácsi határozat tartalmát megismerjék és ahhoz szigoruan alkalmazkodjanak, illetőleg a minisztertanácsi határozatban érintett bizonylatok kiállitásától, — mire nézve kizárólag a vallás és közoktatásügyi m. kir. minister ur illetékes, fegyelmi büntetés terhe alatt tartózkodjanak, az e részben hozzájuk forduló feleket pedig a többször emlitett minisztertanácsi határozat értelmében a kellő utasitással ellátni kötelességüknek ismerjék.

43. Az ily házasság anyagi érvényessége tekintetében az illető házas felek vallàselvei szerint érvényes honi törvény mérvadó. 1786. ny. p. 37. 38.

44. Külföldiek külföldön kötött házasságának érvényessége azon hely törvényei szerint itélendö meg, a hol a házasság meg lett kötve. C. 1880. 10599. Dt. u. f. II. 39.

45. Külföldieknek külföldön kötött házassága belföldön felbontható, ha a házas felek utolsó együtt lakása belföldön volt.

Az ily házassági perekben az illető házasfelek vallási elvei szerint érvényes belföldi jog mérvadó. C. 1870. 6244. Dt. u. f. II. 38. C. 1882. 2123. u. o. 37.

a) Külföldiek házassága belföldön: Helytartó t. rend. 1865. jul. 1. 49701.: Angolország, az éjszak-amerikai egyesült államok, Sardinia, Belgium, Brazilia, Dánia, Francziaország, a genfi, vaadti, tessini és neufchateli kantonok, Svédország, Hessen választófejedelemség, Hessen- Homburg, a Rajna balpartján lévő meisenheimi kerület, Portugalia, Poroszország, Svéd és Norvégország alattvalói, kik hazájukon kivül akarnak házasságra lépni, nem szükséglik ehhez hazai kormányuk engedélyét vagy beleegyezését; csak az követeltetik, hogy azon ország törvényeit, melyben a házasságot kötik, mindenben megtartsák.

b) Badeni alattvalók: Vallás és közok. m. r. 1871. 7922. A Baden nagyherczegségi kormány értesitése szerint a házasságkötések könnyebbitése iránt 1870. évi május 5-én kelt badeni törvény által ez utóbbiakra nézve a rendőri megszoritások megszüntettek, ennélfogva házassági (egybekelési) engedélyek a nagyherczegség hatóságok által többé nem adatnak ki.

Ellenben a polgári állapot kimutatásáról és a házasságkötés formalitásáról szóló 1868. évi deczember 21-ik badeni törvény 92. §-a szerint a Baden nagyherczegségi alattvalók, kik külföldön házasságra kelni akarnak, a házasság kihirdetési engedélyt és a kihirdetés megtételét belföldön (az az Badenben) is kieszközölni tartoznak.

A kihirdetési engedély, azaz a házasságnak ugy polgári, valamint közjogi szempontból létrejöhetéséről való bizonyitvány kiállitására a nagyherczegségi birósági hivatalok, a kihirdetés megtételére pedig a polgármesterek, vagy azok helyettesei, mint a polgári rend hivatalnokai illetékesek.

Miután a fentebbi értesités folytán az 1853. évi október 9. ministeri rendeletben (bir. törv. lap 205. sz.) foglalt feltételezmények elesnek, annak folytán az abban tartalmazott azon rendelkezés, mely szerint oly házasság, melyet valamely Baden nagyherczegségi állampolgár itt valamely ausztriai, vagy bármely más állambeli nővel kötni szándékozik, csak akkor engedendő meg és az esketés csak akkor viendő véghez, ha a vőlegény kimutatja, hogy honabeli illetékes hatóságának erre nézve külön szóló engedélyét, mely utóbbi az összekelési iratok közt megőrzendő, megkapta, — a jelen rendelet közzétételének napjától kezdve hatályon kivül helyeztetik.

c) Graubündteniek. Helyt. rend. 1836. 35600.: Graubündten Kantonból való svájcziak nem léphetnek másutt ezen Kanton kormányának engedélye nélkül házasságra.

d) Osztrák alattvalók. Helyt. rend. 1836. 6797. Osztrák alattvalók Magyarországban csak akkor bocsáthatók házasságkötésre, ha előljáróságuk beleegyezését elbocsátó levéllel, valamint az illetékes hatóság és katonai parancsnokság bizonyitványaival igazolják.

e) Vallás és közok. m. 1877. 15905. sz. r. Azon előfordult eset alkalmából, miszerint tyroli származásu egyén egy magyarországi lelkész által házasságilag egybeadatott a nélkül, hogy az illető házasulandó az 1820. évi május hó 12-én 12614. sz. a. kelt udvari rendelvény értelmében az illetékes tyroli közigazgatási hatóság házassági engedélyét előmutatta volna, van szerencsém (czim) tekintettel arra, hogy az idézett rendelet Tirolban és Vorarlbergben még jelenleg is érvényes, s ehhez képest a cselédek, legények, napszámosok, vagy ugynevezett lakosok osztályához tartozó, még le nem telepedett személyek csakis ily házassági engedély mellett léphetnek házasságra, továbbá tekintettel a tyroli helytartóságnak a bécsi cs. kir. belügyministerium utján hozzám érkezett ebbeli átiratára tiszteletteljesen megkeresni, hogy a lelkészkedő papságot oda utasitani sziveskedjék, miszerint a fentebbi származásu és az érintett osztályhoz tartozó s házasságra lépni kivánó egyénektől hazájuk illető közigazgatási hatósága által kiállitott házassági engedély előmutatását követeljék.

f) Bajorok. Helyt. rend. 1827. 32823. 1829. 23505. Bajor alattvalók nem esketendők saját kormányuk kivándorlási engedélye nélkül.

46. Azon kiskoru magyar honosoknak Magyarországon létező vagyonára, a kik külföldön állanak gyámság vagy gondnokság alatt, az itteni gyámhatóság által külön gondnok rendelendő. 1877. XX. 61.

47. A magyar gyámhatóság által magyar honosokra elrendelt gyámság vagy gondnokság — a mennyiben ezt nemzetközi szerződések vagy egyéb okok nem akadályozzák — a gyámoltnak vagy gondnokoltnak külföldön létező vagyonára is kiterjed. i. t. 62.

48. Azon külföldieknek Magyarországon létező ingó vagy ingat-

lan vagyonára, a kik külföldön állanak gyámság vagy gondnokság alatt — a mennyiben nemzetközi szerződések az ellenkezőt nem rendelik — az itteni gyámhatóság rendel külön gondnokat. i. t. 63.

49. Ha valamely külföldi Magyarországban kiskoru gyermekeket hagyott hátra, ezek részére az itteni gyámhatóság által ideiglenes gyám rendelendő, mely gyámság addig tart, mig a gyámoltnak saját hatósága által más intézkedés nem tétetik. i. t. 64.

50. A fentebbi 47. (61.) és 40 (63.) eseteiben rendelt gondnok a magyarországi gyámhatóság alatt áll s a gondnokságot a jelen törvény rendeletei szerint, s az abban megállapitott felelősség mellett vezeti. i. t. 65.

a) Szerbia. 1882. XXXIII. VIII. cz. Ha Szerbiában elhalt osztrák vagy magyar alattvaló után ott, vagy ha az osztrák-magyar monarchiában elhalt szerb alattvaló után itt, kiskoru gyermek marad; vagy ha Szerbiában tartózkodó osztrák vagy magyar alattvaló részére és viszont az osztrák magyar monarchiában tartózkodó szerb alattvaló részére gondnok rendelendő ki, az illetékes helyi hatóság a területén működő főconsullal, consullal, alconsullal, vagy consulsági ügynökkel ezek hiányában pedig a legközelebb levő főconsullal, consullal, alconsullal vagy consulsági ügynökkel egyetértőleg rendezi a gyámságot vagy gondnokságot mindaddig, mig az állandó lakhely szerint illetékes hatóság e tekintetben máskép nem intézkedik.

b) A m. kir. igazságügym. 1872. decz. 17-én 39037. sz. kr., az elmebetegségbe esett oroszországiaknak a pesti orosz consulsági hivatalnokok előtti megvizsgálás a tárgyában.

Az orosz birodalmi senatus egyik legujabb törvényében elhatározta: hogy az esetben, ha valamelyik orosz honos külföldön elmebetegségbe esnék: az elmebetegség az orosz császári hatóságok által csak az esetben tekintessék bebizonyitottnak, ha az orvosi vizsgálaton, mely azt megállapitja, az illető államban létező orosz császári követség vagy consulátus egyik valóságos hivatalnoka is jelen volt. Ezen szabály alól, az emlitett orosz törvény szerint csupán az esetben van kivételnek helye: ha a nevezett követség vagy consulatus székhelyének nagyobb távolsága miatt az orvosi vizsgálatnál magát külön meghatalmazott által volna kénytelen képviseltetni.

Igen természetes egyébiránt, hogy az orvosi vizsgálat csakis azon ország törvényei és szabályrendeletei értelmében lesz ezentul is teljesitendő, a mely országban a megvizsgálandó egyén tartózkodik.

Felhivom ez okból Elnök urat: tudassa a vezetése alatt álló törvényszékkel: hogy minden ezentul előfordulandó oly esetben, a melyben orosz államalatvalók elme-épségének orvosi megvizsgálását rendelné el, — ezen vizsgálat megtartásának napjáról, a Budapesten székelő orosz császári főconsul is, a végett értesitendő: hogy ez, vagy valamelyik hivatalnoka a vizsgálaton jelen lehessen, vagy pedig magát az orvosi vizsgálatnál képviseltethesse.

Felhivom egyszersmind Elnök urat arra is, hogy a kir. törvényszék területén létező valamennyi járásbiróságokat ezen rendeletem tartalmáról kellőleg értesitse.

A nemzetközi szerződéseknek, egyezményeknek és nyilatkozatoknak a magánjogra vonatkozó intézkedései.

Amerika. Kereskedelmi és hajózási szerződés, mely az osztrák monarchia és az észak-amerikai Egyesült-Államok közt 1829. aug. 27-én megköttetett.

I. cz. A magas szerződő felek országai között, kölcsönös kereskedelmi és hajózási szabadság álljon fenn. A két állam lakóinak kölcsönösen megengedve legyen, azon piaczokat, kikötőket és folyókat, a hol külkereskedelem meg van engedve, meglátogatni. Joguk legyen, a két terület bármelyik részében, tartózkodni vagy lakni a czélból, hogy üzleteiket végezhessék, e czélból ugyanazon biztonság, védelem, vagy előjogokban részesüljenek, mint a melyek azon ország lakosait illetik, a hol laknak, azon kikötéssel azonban, hogy kötelesek magukat az ott fennálló törvényeknek és rendeleteknek alávetni.

XI. cz. Mindkét szerződő hatalom alattvalói és polgárai, ogositvák, személyes vagyonuk felett, a melyet a másik törvényhatósága alatt birtokolnak, végrendelet, ajándékozás vagy más módon rendelkezni, és az ő képviselőiket, ha a másik fél alattvalói vagy polgárai, a személyes vagyon tekintetében az örökösödési jog végrendelet, vagy végrendelet nélküli örökösödés alapján illesse meg, jogositvák akár személyesen, akár meghatalmazott által azt birtokba venni és a felett szabadon rendelkezni, és e czimen ugyanazon illetékeket és taksákat fizetendik, a melyet az ország lakosai a hol a nevezett vagyon fekszik, hason esetben fizetni tartoznának. Az esetre, ha az örökös távol van, a vagyon ugyanazon gonddal megőrzendő a mint hason esetben ily vagyon az ország lakosa számára, megőriztetni szokott, mig a jogszerü tulajdonos a felett rendelkezhet.

Ha kérdés támadna, hogy több személy közül, a kik örökjogi igénynyel lépnek fel, az kit illet; ugy ezen kérdés a biróságok által azon törvények szerint birálandó el, a hol a vagyon fekszik. Ezen czikk azonban az érvényben lévő, vagy a jövőben ő cs. k. apost. felsége által kibocsájtandó ama törvényekre, a melyekkel alattvalói kivándorlását megakadályozni czélozza; a legkisebb befolyással se legyen

Pótszerződés az Ausztria és észak-amerikai Egyesült-Államok között 1829 évi augusztus hó 27-ike óta fenálló kereskedelmi és hajózási szerződéshez, mely 1848. évi május hó 8-án köttetett és 1850. évi febnuár hó 23-án ratificáltatott.

I. cz. Mindkét szerződő fél alattvalói a másik szerződő államban jogositva legyenek ingó vagyonuk felett végrendelet, ajándékozás utján, vagy más módon szabadon rendelkezni; azok örökösei, végrendeletileg, vagy ab intestato, vagy ajándékozás által jogositvák, ha a szerződő felek másikának alattvalói, ezen ingó vagyont birtokba venni, akár személyesen, akár az ő nevükben eljáró más személyek által, azzal tetszésük szerint elbánni anélkül, hogy más adót kelljen fizetniök, mint a melyet azon állam lakói, a melyben a nevezett javak vannak, hasonló alkalommal fizetni tartoznak.

II. cz. Ha a szerződő felek egyikének területén levő ingatlan vagy földbirtok birtokosának elhalálozása folytán ezen ingatlanok vagy földbirtok az állam törvényei szerint a másik állam alattvalójára átszáll, akkor annak, ha azon állam

törvényei értelmében, melyben az ingatlan vagyon fekszik a birtokba vételre nem jogositott, — egy két évi halasztás engedélyeztetik, mely időtartam a körülményekhez képest meghosszabbitható oly czélból, hogy az ingatlant eladhassa, és hogy annak vételárát nehézség nélkül és más adókkal nem terhelve, mint a melyek hasonló esetekben azon állam alattvalói által fizetendők, melyből ezen jövedelem kivitetik, — átvehesse.

III. cz. Az örökösök távolléte esetében az emlitett ingó vagy ingatlan vagyonra ideiglenesen ugyanoly gond fog fordittatni, mely hasonló esetben a benszülöttek vagyonát illetőleg fordittatott volna, mig a törvényes tulajdonos, vagy az, ki a II. szakasz szerint az eladásra jogositott, jónak találandja az örökséget átvenni, vagy a felett intézkedni.

Az 1871. XXXVI.. az északamerikai Egyesült-Államokkal 1870. julius 11-én kötött consulsági egyezményről.

IX. cz. Mind a két fél főconsulai, consulai, alconsulai, consuli ügynökei vagy azok kanczellárai nemzeti hajóik kapitányainak és legénységének, utasoknak, kereskedőknek és országuk minden alattvalójának, nyilatkozatait ugy saját irodájukban, mint a felek lakásán vagy a hajón elfogadhatják.

Hasonlóképen fel vannak hatalmazva:

1. Honfiaik végintézkedéseit és azok közt létrejött egyéb olyatén magánjogi cselekvényeket és egyezményeket, melyek hiteles alakban állitandók ki vagy hitelesitést igényelnek.

2. Honfiaik és székhelyük országa lakosai közt létrejött mindennemü szerződési okmányokat, országuk törvényeihez és szabályaihoz képest elfogadni és hitelesiteni. Főconsulok, consulok, alconsulok, vagy consuli ügynökük által kellőleg hitelesitett és hivatalos pecsétükkel ellátott ilyen szerződések és egyéb okmányok és okmánymásolatok a törvényszékek előtt hiteles okmányok, s illetőleg hiteles másolatokként fognak elfogadtatni és ugyanazon erővel és érvényességgel birni, mintha egyik vagy másik ország illetékes köztisztviselője által állittattak volna ki.

A két fél főconsulai, consulai, alconsulai, és consuli ügynökei, saját országuk hatóságaitól vagy tisztviselőitől származó bárminemü okmányok forditását és hitelesitését eszközölhetik, és ilyen okiratok azon országban, a melyben székelnek, ugyanazon erővel és hatálylyal birnak, mintha felesketett tolmácsok által készittettek volna.

XVI. Ha az osztrák-magyar monarchia valamely alattvalója az egyesült államokban, vagy az egyesült államok valamely alattvalója az osztrák-magyar monarchiában elhalt, s az általa kinevezett örökösök vagy végrendeletének végrehajtói nem ismeretesek, az illetékes helyhatóságok azon államnak, melyhez az elhunyt tartozott, consulait vagy consuli ügynökeit ezen esetről tudósitani fogják avégből, hogy a szükséges értesités az érdekelt felekhez haladék nélkül eljuthasson.

1871. XLIII. az amerikai Egyesült-Államokkal 1870-ik sept. 20-án a kivándorló egyének állampolgárságának szabályozása végett kötött államszerződésről.

I. cz. Az osztrák-magyar monarchia polgárai, kik legalább öt évig folytonosan az amerikai Egyesült-Államokban tartózkodtak, és ezen ott tartózkodásuk alatt az Egyesült-Államok honositott polgárai lettek, az osztrák-magyar kormányok által amerikai polgároknak fognak tekintetni, s ennek megfelelő bánásmódban részesittetni.

Viszont az amerikai Egyesült-Államok polgárai, kik az osztrák-magyar monarchia államterületein legalább öt évig folytonosan tartózkodtak, és ezen ott tartózkodásuk alatt az osztrák-magyar monarchia polgáraivá lettek, az Egyesült-Államok

által osztrák, illetőleg magyar állampolgároknak fognak tekintetni, s ennek megfelelő bánásmódban részesittetni.

Azon szándéknak puszta kijelentése, hogy valaki egyik vagy másik állam polgára kiván lenni, egyik részre nézve sem bir honositás hatályával.

II. és III. cz. Az osztrák-magyar volt állampolgároknak, kivándorlás előtt elkövetett büntetendő cselekményeiről és a védkötelezettségről intézkedik.

IV. Az egyik államból kivándorolt oly egyén, ki az I. cz. értelmében, a másik állam polgárának tekintendő, előbbi hazájába való visszatértével az előbbi állampolgári kötelezettségbe való visszalépésre nem kötelezhető. Ha azonban előbbi állampolgárságát saját akaratából ujra megszerzi, s a honositás által nyert állampolgárságról lemond, ezen lemondás megengedhető, s ez esetben az állampolgárságnak az előbbi hazában való visszaszerzésre az ezen államban i bizonyos időig terjedő tartózkodás nem szükségeltetik.

Argentina. 1871. XLVIII. Az Argentina köztársasággal 1870. október hó 27-én kötött barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződésről.

II. cz. Ő császári és apost. királyi felsége államai és Argentina köztársaság között a kereskedés kölcsönösen szabad lesz. A nevezett államok polgárai Argentina köztársaságban és az argentinaiak az osztrák-magyar birodalomban szabadon és teljes biztonságban látogathatják hajóikkal és rakományaikkal mindazon helyeket, kikötőket és folyókat, melyekben a kereskedés más nemzetekkel is meg van engedve.

Mindkét szerződő fél polgárai egymás államterületeiben, csak ugy mint a nemzetbeliek utazhatnak, azok bármely pontján tartózkodhatnak és letelepedhetnek, ott fekvő birtokot, házakat, raktárakat és boltokat bérelhetnek és birhatnak és amennyiben az ország törvényei engedik, terményekkel és mindennemü más árukkal nagyban és kicsinyben kereskedhetnek, úgy minden megengedett üzletet, minden ilyes müvészetet és ipart szabadon gyakorolhatnak. Személyeik, házaik és javaik, valamint iparuk és kereskedelmük üzése tekintetében ugyanazon oltalmat és biztosságot élvezendik, melyeknek az illető országok törvényei és rendeletei szerint a belföldiek örvendeznek.

III. cz. Mindegyik magas szerződő fél hajóvezetőinek, kereskedőinek és általában minden polgárainak szabadságában álland a másik fél területeiben árukat bárkitől venni vagy bárkinek eladni.

Mindkét esetben vevő és aladó egészen tetszése szerint állapithatja meg jogszerü feltételeit, valamint árát a kereskedésből ki nem tiltott javak és árúknak, legyenek azok akár bevive a szerződő felek területeibe és birtokaiba, akár onnan kivive, csakhogy magukat az országban fenálló törvényeknek és szokásoknak alávetni kötelesek.

Hasonlókép szabadságukban álland üzleteiket akár személyesen gyakorolni, akár azok vezetését tetszésük szerint másra, mint alkuszok, ügyvezetők, ügyvivők vagy tolmácsokra bizni; nem kényszerithetők sem arra, hogy más személyeket alkalmazzanak, mint a kiket a nemzetbeliek használnak, sem arra, hogy azon személyeknek, kiket alkalmazni jónak láttak, nagyobb bért vagy jutalmat fizessenek, mint amennyit hason esetben a nemzetbeliek fizetnének.

IV. cz. Mindegyik szerződő fél polgárai a másik területeiben joguk érvényesitése és megvédése végett könnyen és szabadon járulhatnak a törvényszékhez minden törvényszerüen fenálló fokozataikban és minden esetben bármily ügyvédeket, ügyészeket vagy törvényes ügyvivőket és tolmácsokat tetszés szerint használhatnak. E részben és mindenben, mi a jogszolgáltatásra vonatkozik, ugyanazon

jogokat, szabadságokat és kiváltságokat fogják élvezni, melyek a nemzetbelieknek jelenleg nyujtatnak vagy jövőben nyujtatni fognak és semmi esetben nem fognak más vagy magasabb illetékeknek vagy perköltségeknek alávettetni, mint azoknak, melyeket a nemzetbeliek is hason esetben jelenleg fizetnek vagy jövőben fizetni fognak; de az illető államterületekben hatályban levő törvényeknek és rendeleteknek magukat mindannyiszor alávetni kötelesek.

Hasonlókép szabadságukban álland szükség esetében az illető állam törvényeinek figyelembe vétele mellett annak politikai és közigazgatási hatóságaihoz irásbeli beadványokat tenni.

XVI. cz. Az osztrák-magyar monarchia polgárai, kik az Argentina köztársaságban jelenleg hatályban levő törvények szerint, és a meddig ezen törvények érvénye fenáll, bárminemü földbirtokot szereznek és birnak, ezen tulajdonuk tekintetében ugyanazon jogokat élvezendik, mint hason esetben Argentina köztársaság polgárai, és ugyanazon adóknak és közterheknek lesznek alávetve, melyeket Argentina köztársaság földbirtokos polgárai viselnek.

XVII. cz. Ha az egyik szerződő fél valamely polgára a másik birtokaiban vagy területén végrendelet hátrahagyása nélkül elhal és azon országnak, melyben a haláleset történt, törvényei szerint öröklésre jogositott személy nem jelentkezik, azon nemzetnek, melynek az elhunyt tagja volt, főconsula, consula alconsula vagy consuli ügynöke amennyiben azt az illető országnak törvényei engedik, az örökségnél netalán érdekelt honfiainak törvény szerinti képviselője. E minőségben a consul, amennyiben ezt az ország törvényei engedik, mindazon jogokat gyakorolja, melyeket az örökségre törvény szerint jogositott személyek gyakorolhatnának, kivéve a pénzek és javak átvételét, mire mindannyiszor különös meghatalmazás szükséges, ilyetén pénzek és tárgyak időközben a consul és a helyhatóságok kölcsönös egyetértésével valamely harmadik személy kezeihez teendők le. Ha az örökség földbirtokból áll, az érdeklettek jogai az idegenekre nézve fenálló törvények szerint fognak rendeztetni.

XVIII. cz. Ingó javaknak akár végrendeletileg akár egyébkénti elöröklése, úgy mindennemü és nevezetü ingó tulajdonnak eladás, ajándékozás, csere, házasság, végrendelet utján vagy bármily más módon átruházása tekintetében a magas szerződő felek mindegyikének polgárai a másik birtokaiban és területein a nemzetbeliekkel egyenlő kivaltságokat, mentességeket és jogokat fognak élvezni és semmi esetben más vagy magasabb terhekkel vagy adózásokkal nem fognak illettetni, mint a melyek a nemzetbeliek által fizettetnek vagy jövőben fizettetni fognak, feltéve hogy a nevezett birtokok és területekben hatályban levő törvényeknek és rendeleteknek magukat mindannyiszor alávetik.

XXI. cz. A szerződő felek egymás birtokaiban lakó polgárai vallásuk miatt nem fognak háborittatni, üldöztetni vagy nyugtalanittatni, sőt inkább tökéletes és teljes vallásszabadságot fognak élvezni és ez okból személyük és tulajdonuk nem szünik meg ugyanazon oltalomban részesülni, melyet a nemzetbeliek élveznek.

Az illető hitfelekezet számara már létező temetkezési helyek használatára, valamint külön temetkezési helyek berendezésére, fenntartására és használatára nézve mindegyik szerződő félnek a másik területében tartózkodó alattvalói ugyanazon szabadsággal és joggal fognak birni és ugyanazon oltalomban részesülni, mint a legnagyobb kedvezésben részesülő nemzet polgárai.

XXII. cz. Mindegyik szerződő fél polgárai a másik területein mentek lesznek minden személyes szolgálattól úgy a hadsereg és haditengerészetben, mint a nemzetőrség vagy néphadnál, szintugy mentek maradnak minden kényszer-kölcsön, kényszerszolgáltatás vagy bárminemü katonai szolgálattól, és semmi esetre nem fognak

bármi szin alatt más vagy magasabb rendes adóknak, szolgáltatásoknak vagy egyéb terheknek alávettetni, mint a melyek most vagy a jövőben a nemzetbelieket érik.

A szerződő felek polgárinak sem hajói, sem más javai nem vehetők más, mint birói itéleten alapuló zár alá; szintugy nem kényszerithetők, hogy hajóikkal, azok legénységével, áruikkal vagy kereskedelmi czikkeikkel valamely katonai vállalatban akár állam-okból, akár bárminemü közérdekből résztvegyenek, kivéve, ha már előre megalkudott kárpótlást nyernek érte.

XXIII. cz. A magas szerződő felek, a polgáraik közti kereskedelemnek nagyobb biztositása végett, megegyeztek abban, hogy ha a köztük fennálló barátságos viszony — mitől Isten mentsen — bármikor szerencsétlenül meg vagy félbe szakadna, egymás polgárainak, a szerint, vajon a parton vagy az ország belsejében laknak, hat havi vagy egy évi idő engedtessék, hogy ügyeiket rendezhessék és javaik felett intézkedhessenek; azonfelül szabad menet fog nekik nyujtatni: hogy tetszésük szerinti kikötőben szállhassanak hajóra, vagy szabadon választott szárazi uton hagyhassák el az illető államterületet.

Mindazonáltal szabadságukban álland a szerződő feleknek egymás birtokaiban és területein megtelepedett polgárainak, hogy kereskedelmüket és iparukat félbeszakitás nélkül szabadságuk és tulajdonuk teljes élvezetében folytathassák mindaddig, mig békésen viselik magukat és a törvények ellen nem vétenek; bárminemü ingó vagy ingatlan javaik pedig, legyenek azok akár saját birtokukban, akár más személyre vagy az államra bizva, zár alá vettetni vagy más adózások és terhekkel illettetni nem fognak, mint a melyek a belföldiek tulajdonához tartozó hasonló javak és ingóságokra rovatnak.

Hasonló esetben magánszemélyek közti adóssági követelések, közalapok és társulati részvények sem fognak sem zár alá vettetni, sem visszatartatni.

Baden nagyherczegség. Egyezmény az ingó hagyatékok tárgyában, egybehangzó miniszteri nyilatkozatok kicserélése által. Karlsruhe 1862. április 10., Bécs 1862. ápril 25.

Az osztrák császári és a badeni nagyherczegségi kormány, megegyeztek abban, hogy a hagyatéki tárgyalások, az egyik vagy másik állam alattvalójának, területükön létező ingó hagyatéka felett, tekintet nélkül arra, hogy az illető állampolgárok ama állam területén állandóan vagy csak ideiglenesen tartózkodtak, ugy nemkülönben az örökösödési illeték kirovása és beszedése, azon állam hatóságait illesse, a melynek az elhalálozott alattvalója volt.

Ennek folytán a két állam hatóságai, az azok területén létező ingó hagyaték tekintetében a következőkre kötelezvék:

1. Szoritkoznak a hagyaték megőrzése és kezelése tekintetében országuk fenálló törvényeihez. Értesitendik az ismert örökösöket és hagyományosokat, ugy nemkülönben az elhalt honihatóságát. A birói pecsétek alkalmazása és azok levételénél, ugy nemkülönben a leltározásnál, ott hol az illető állam consulja, a melynek az elhalt alattvalója volt, a hely közelsége által, azon helyzetben van ez eljárási cselekményeknél részt vehetni, annak kiküldöttjét mint tanut meghivni.

2. Azon örökösök és hagyományosok igényeit, a kik az állam alattvalói, vagy az annak területén tartózkodó idegenekét, az ország törvényeinek megfelelően biztositani, mig ezen igények felett az országos hatóságok jogérvényesen nem határoztak. Az illető hatóságok ezen igények jogszerüsége felett nem határozhatnak, hanem ugy az örökrészek kihasitását, mint pedig a beszavatolást, a vitás örökösödési igények eldöntését, kötelesek a külföldi illetékes hatóságok elé utasitani.

3. Az államterületén tartózkodó örökösök, hagyományosok és hitelezők igé-

nyei biztositása után, az ingó hagyaték, illetve az ezen igények fedezése után fennmaradó hátralék, vagy közvetlenül vagy pedig diplomatikai uton; azon állam illetékes hatóságának, melynek az elhalt alattvalója volt, felosztás és az örökösödési illetékek kirovása végett küldendő át.

Jelen egyezmény az egyik vagy másik részről történt felmondástól még hat hónapig marad érvényben.

Belgium. Államszerződés, mely az osztrák császárság és a belga királyság között 1839. jul. 9-én az alattvalóik kölcsönös örökösödési képessége, és a vagyon és hagyatékok szabad kivitele tárgyában köttetett.

I. cz. A cs. k. apost. felsége alattvalói, Belgiumban, ugy ab intestato, mint végrendelet folytán hasonlókép mint a saját belga alattvalók, az ezen királyságban érvényes törvények szerint örökséget szerezhetnek, viszont ő felsége a belga király alattvalói, a cs. k. apost. felség államaiban, ép ugy mint az osztrák alattvalók, az osztrák törvények szerint örökösök lehetnek. Ugyanazon viszonosság és ugyanazon bánásmódban részesülnek mindkét fél alattvalói, az élők között tett ajándékozások tekintetében.

II. cz. Sem vagyonnak, sem pénz vagy más ingóságoknak az osztrák monarchiát alkotó államokból, Belgiumba történt kivitele alkalmából; történjék e kivitel örökség, hagyomány, hozomány, ajándékozás, vagy bármely más szerzési czim alapján, sem kiviteli (gabella hereditaria), sem az exportatio vagy emigratio czimén illeték be ne szedessék. Az ekkép kivitt vagyon és ingóságok, a kincstár javára más illetékszabás alá nem esnek, — vagy osztrák katonai személyek hagyatékánál a rokkantak pénztára javára, mint a mely az örökjog, eladás, vagy egyéb birtokváltozás folytán, az osztrák alattvalóktól Ausztriában, a belga alattvalóktól Belgiumban, a két államban fenálló vagy a jövőben kibocsátandó törvények és rendeletek alapján beszedetni fog.

III. cz. A fentemlitett kiviteli és kivándorlási illetékek alóli felmentés, nemcsak azokra vonatkozik, a melyek az államkincstárba folynak, hanem azokra is értendó, a melyek városokat, mezővárosokat, községeket, patriomoniális jurisdictiokat, vagy bármely más testületet illetnek, kivéve Magyarországot és Erdélyt, a hol az ott fennálló külön törvényhozás folytán jelen egyezmény, — a városokat, uradalmokat, testületeket és községeket megillető és törvényesen szerzett joguk, a a hatóságoknak alávetett hagyatékok és ingóságok után, kiviteli illetéket beszedni, — változást elő nem idézend.

Viszont az oly vagyon után, a mely oly helység lakóit Belgiumban illetendi, a hol ezen kiviteli illeték továbbra is fen fog állni, az ezen illetéknek megfelelő összeg Belgiumban vissza fog tartatni. Ezen levonásba helyezett összeg, megilleti azon belga alattvalókat, vagy azon rend és osztályt, a mely az ország törvényei értelmében vagy a fentemlitett helységek lakóival együttesen, vagy azok után a kérdésben álló vagyon birtoklására hivatva van, és ha ilyenek nem léteznének; ezen összeg azon község szegényalapját illesse, a hol az örökösödési eset beállott, ha pedig nem örökségről van szó, azon község szegény alapját, a hol az illető vagyon van.

IV. cz. Az előbbi cz.-ben a két állam alattvalói javára történt kikikötések, testületek és jótékony intézetek tekintetében is alkalmazandók, a melyek az egyik vagy másik államban vagyont, végrendelet vagy élők közti ajándékozás folytán szerezni fognak, azonban azon kikötéssel, hogy a két államban fennálló vagy jövőben kibocsátandó törvények és rendeletek, a melyek a kormányoknak az ily inté-

zetek és testületek feletti legfőbb felügyeleti jogára vonatkoznak, érvényben maradjanak.

Brazilia. A braziliai kormány 1851-ben egy az idegen consulok jogait és szabadságait szabályozó rendeletet bocsátott ki, és annak 2—8 Art-ban azon elvet állitotta fel, hogy a területi fenség folytán, a külföldi hagyatéka feletti biráskodás, álljon e hagyaték akár ingó akár ingatlan javakból, és birt legyen a külföldi Braziliában lakhelylyel vagy sem, őt illeti. Ezen elv alól kivételnek csak azon esetben legyen helye, ha a külföldinek örökösei, mindnyájan szintén külföldiek, és távollevők, a mely esetben a consulnak, annak távollétében pedig, az örökhagyó két honosának, vagy két kereskedőnek, a hagyaték zár alá vételénél, leltározásánál, átvétel, kezelés, és liquidatiónál befolyás engedtetik. A hagyaték részbeni vagy egészbeni kiadásának az örökösök kezéhez, csak akkor van helye, ha a hagyatéki hitelezők meghivására és kielégitésére rendelt egy évi határidő eltelt, a hagyatékra vonatkozó peres kérdések elintéztettek, és ha a hagyaték után fizetendő illetékek le lettek róva. Megjegyzendő még, hogy a braziliai jog értelmében, külföldinek Braziliában született gyermekei, braziliai polgároknak nyilvánittatnak, továbbá, hogy a törvénytelen gyermekeket, ugyanazon örökösödési jog illeti, mint a törvényeseket.

A braziliai kormány kijelentette, hogy a rendelet 2—8 Art-ban foglalt határozmányok, külföldi consularis ügynökök és alattvalók irányában csak akkor birjanak hatálylyal, ha azok kormánya részéről a viszonosság, téritvény kiállitása által biztositva lett, és azon fölül a kormány annak végrehajtását meghagyta. (Starr. „Rechtshilfe“ 115. sk. l.)

Az osztrák-magyar monarchia részéről ily nyilatkozat eddigelé nem történt.

A **chilei** köztársasággal 1870. jun. 14-én kötött barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződés 1871. L. megegyezik az argentini szerződéssel. ls. 14. sk. l.

China. 1871. XXXV. chinai kereskedelmi szerződés.

VIII. cz. Canton, Swatow, Amoy, Foschow, Ningpho, Shangai kikötők és városokban, a Yang-tse folyó mentében fekvő Chinkiang, Nanking, Kinkiang és Hankan városokban, Cheefoo (Yentai) Tientsén és Newchuang, továbbá Tamfui és Taiwan-Fooban, Formosa szigetén és Kiungchowban, Haiman szigetén, az osztrák-magyar monarchia alattvalói és családjaik szabadon járhatnak, kelhetnek, letelepedhetnek, kereskedelmet és ipart üzhetnek, teljes biztonságban és minden akadály nélkül.

Az ország belsejében, ugy mint más nemzetek alattvalói üzhetnek kereskedést, de áruházakat nem állithatnak.

IX. cz. Az osztrák-magyar monarchia minden alattvalója, ki az előbbi czikk határozataihoz képest, az idegen kereskedelemnek átengedett kikötők valamelyikébe érkezik, tekintet nélkül tartózkodásának idejére házakat és áruinak elhelyezése czéljából raktárakat bérelhet, vagy földeket haszonbérbe vehet, és azokon házakat vagy raktárakat épithet.

A nevezett monarchia alattvalói hasonló módon templomokat, kórházakat, szegények számára menhelyeket, iskolákat és temetőket is fognak létesithetni. Előforduló esetben a helybeli hatóság a consullal egyetértőleg fogja kijelölni a nevezett monarchia alattvalóinak tartózkodására legalkalmatosabb városrészeket és tereket, hol az emlitett épitmények létesithetők.

A bér és haszonbér az illetők szabad egyezkedésére hagyatik, és lehetőség szerint az átlagos helyi árakhoz képest fog szabályoztatni.

A chinai hatóságok nemzetbelieiket tulzott árak szabásától vagy követelésétől vissza fogják tartani, és a consul maga részéről ügyelni fog, hogy az osztrák-magyar monarchia alattvalói a chinai tulajdonosok beleegyezésének kinyerésére semminemü kényszert ne gyakoroljanak.

XIII. cz. Az osztrák-magyar monarchia alattvalóinak bárminemü tulajdonát a chinai császárságban, a chinaiak sérthetlennek tekinteni és mindig kimélni fogják. A chinai hatóságoknak semmi szin alatt sem szabad a nevezett álladalomhoz tartozók hajóit lefoglalni, vagy ezeket bármely nyilvános vagy magánczélra erőszakosan felhasználni.

XXXVIII. cz. Ha az osztrák-magyar monarchia alattvalójának panasza volna valamely chinai ellen, mindenek előtt a consuli hivatalnokhoz kell fordulnia és annak panaszát előadnia. A consuli hivatalnok az ügy megvizsgáltatása után törekedni fog azt barátsági módon kiegyenliteni.

Hasonlóképen a consuli hivatalnok azon chinait is, ki az osztrák-magyar monarchia valamely alattvalója ellen panaszt emelne, teljes készséggel meg fogja hallgatni, és törekedni fog barátságos egyezkedést létre hozni.

Ha ezen egyeztetés egyik vagy másik esetben nem sikerülne, a consuli hivatalnok igénybe fogja venni az illető chinai hivatalnok közremüködését, hogy közösen intézzék el ez ügyet a méltányosság elvei szerint.

XL. cz. Osztrák-magyar alattvalóknak a tulajdon vagy személy-jogra vonatkozó peres ügyei a cs. és kir. hatóságok birói illetőségéhez tartoznak. Perlekedések osztrák-magyar alattvalók és más nemzetbeliek közt az osztrák-magyar birodalom és ezen idegen nemzet között fennálló szerződések szerint intézendők el a nélkül, hogy azokba a chinai kormány beavatkozhatnék. Ha azonban chinai alattvalók keveredtek ily peres ügybe, a chinai hatóságok minden esetben jelen szerződés XXXVIII. és XXXIX-ik cz.-hez képest részt fognak venni az eljárásban.

XLI. cz. A chinai hatóságok, az osztrák-magyar alattvalók személyét és tulajdonát mindenkor teljes védelemben fogják részesiteni, kivált ha azok megsértetnének vagy rajtok bármi erőszak követtetnék el.

XLII. cz. Ha chinai alattvaló, ki adósa valamely osztrák-magyar alattvalónak, adósságait megnem fizetné vagy csalási szándékkal eltávoznék, a chinai hatóság minden rendelkezésére álló eszközt fel fog használni, hogy a szökevényt elfogja és az adóst tartozásának megfizetésére kényszeritse.

Hasonlóképen a cs. és kir. hatóságok is tartoznak mindent elkövetni, hogy az osztrák-magyar alattvalókat chinai alattvalók irányában fennlevő adósságaik megfizetésére kényszeritsék, és ha csalási szándékkal távoznának, törvény elé állitsák.

Sem ő császári és apostoli királyi felsége kormánya, sem a chinai kormány azonban semmi esetre sem vállalnak felelősséget alattvalóik adósságaiért.

Dánia. A dán kir. kormány egy hozzá 1859-ben az osztr. külügyministerium által intézett felhivásra a következőket jelentette ki:

„A dán birodalomban kiválóan az elhalt lakhelye mérvadó, az ott elhalt idegen alattvalók hagyatéka tárgyában. Mert ha a Dánországban elhalt külföldi, abbeli szándékának bármi módon kifejezést adott, hogy Dánia tulajdonképi állandó hazája legyen, és az tevékenységének állandó központja legyen, a lakhely ott meg van állapitva, és a dán törvényhozás ő reá alkalmazást nyer, nevezetesen ez esetben, az ottani hatóságok intézik el hagyatékát az országban fenálló törvények értelmében. Ellenkező esetben, a biróságok csak a hagyaték megőrzésére és az előleges szükséges intézkedések megtételére szoritkoznak, a végleges örökösödési rendezést pedig honi hatóságának engedik át. Valjon az egyik vagy másik esetnek van helye, fenn-

forgó esetben a biróságok által határoztatik meg, a fenforgó körülmények szorgós figyelembe vételével." (Közölve Starr. i. h. 118. l.)

Francziaország. Ausztria és Francziaország között 1866. deczember 11-én kötött államszerződés.

I. cz. A két magas szerződő fél alattvalói, végrendelet, hagyomány, ajándékozás, vagy más módon összes vagyonuk felett rendelkezhetnek, a melyet az illető államok területén birnak.

Ép ugy jogositvák mint a honosok, azon a másik államban létező vagyon átvételére, a mely őket végrendelet, hagyomány, ajándékozás, sőt még törvényes örökösödés czimén megilletné, és az illető örökösök, hagyományosok vagy megajándékozottak nem kötelezhetők más vagy magasabb örökösödési adó, vagy átruházási illeték fizetésére, mint sem arra, mely ily esetekben a honosok által viselendő. Jogositvák halál esetére vonatkozó intézkedéseiket, nemzetük consulja vagy kanczellárja által felvétetni.

II. cz. Az ingatlanokra vonatkozó örökösödési jog azon állam törvényei szerint szabályoztatik, a melynek területén az ingatlan javak léteznek, és minden az ingatlan hagyatékra vonatkozó követélések és peres kérdések elintézése, kizárólag az illető ország biróságait illeti meg.

Az ingó hagyatékra vonatkozó követelések, ép ugy az ingó vagyonra vonatkozó örökösödési igények, azon vagyon tekintetében, a melyet az egyik állam alattvalója a másikban hátrahagyott, — akár az illetők halálozásuk idejében ott laktak vagy csak átutazásban voltak, azon állam biróságai vagy egyébként illetékes hatóságai által és azon állam törvényei szerint birálandók el, a melyhez az elhalálozott tartozott.

III. cz. Ha a magas szerződő felek valamelyike területén, a másiknak alattvalója elhalt, a helyi hatóságok kötelesek a haláleset helyéhez legközelebbi főconsult, consult, alconsult, vagy consularis ügynököt értesiteni, ezek pedig a mennyiben a halálesetről előbb tudomást nyertek, kötelesek erről a helyi hatóságot tudósitani.

Az elhalt nemzetének főconsuljai, consuljai, vagy alconsuljai, jogositottak a következő hivatalos cselekményeket foganatositani.

1. Hivatalból, vagy az érdekelt felek kérelmére az elhalt összes értékeit, ingóit és papirjait lepecsételni, erről az illetékes helyi hatóságot értesiteni, a mely a mennyiben az ország törvényei előirják, ezen eljárásnál jelen lesz és saját pecsétjét szintén alkalmazza. Ha a helyi hatóság a halálesetről előbb tudomást nyert, és az ország törvényei szerint a hagyaték lepecsételésére kötelezve van, az esetre a consularis hatóságot ezen eljárás közös eszközlésére fel fogja hivni.

Az esetre, ha a pecsét azonnali alkalmazása szükségesnek látszanék, de a hely távolsága vagy más okokból ezen hivatalos eljárás közösen nem eszközölhető, a helyi hatóság jogositott a pecséteket egyelőre a consularis hatóság közbenjötte nélkül alkalmazni, és viszont, de azon hatóság, mely közben nem járt, értesitendő, és annak szabadságában álland saját pecsétjét az előzőleg alkalmazottal keresztezni.

Ugy a helyi hatóság, mint pedig a consularis hatóság pecsétje csak az illető hatóság jelenlétében távolitható el.

A mennyiben azonban a consularis hatóság részéről a helyi, vagy viszont a helyihatóság részéről a consularishoz intézett meghivásra, a két részről alkalmazott pecsétek eltávolitására megjelenni, a meghivott hatóság az értesités vételétől számitott negyvennyolcz óra alatt meg nem felelne, az esetre a másik hatóság az emlitett eljárást maga végézheti.

2. Az elhalt minden ingó javai és értékeinek leltározása a helyi hatóság jelenlétében, ha az illető a hozzá intézett értesités folytán megjelent.

3. A hagyatékhoz, ab intestato vagy végrendelet szerint tartozó azon ingó dolgok elárvereztetése, a melyek a romlás veszélyének vannak kitéve, vagy nehezen eltarthatók, a helyi hatóság értesitése mellett. Az árverés az előirt alakban és az ország törvényei szerint illetékes hatóság által foganatositandó. Azon esetekben, a melyekben az árverés eszközlése a helyi hatóságot illeti, az a consularis hatóságot a megjelenésre meghivandja.

Biztos helyen eszközlendő letéteményezése a leltározott ingóságok és értéktárgyaknak, ugy nem különben a befolyt követelések és befolyt kamatösszegeknek is.

Ha belföldiek vagy más külállam alattvalói is érdekelvék a hagyaték által, vagy az országos törvények szerint fizetendő örökösödési, avagy vagyonátruházási adó biztositása czéloztatnék, a letétemények azon helyi hatósággal egyetértőleg helyezendők el, a mely hivatva volt az előzetes hivatalos eljárásoknál jelen lenni.

Azon esetben, ha a hagyatékhoz tartozó értéktárgyak nem elégségesek a követelések fedezésére, a hitelezők kérelmére minden a hagyatékhoz tartozó okirat, ingóság vagy értéktárgy a helybeli biróságnak, vagy a tömeg képviselőjének az ország törvényei szerint kiadandó, a mikor is a consularis hatóság, a saját nemzetbeli, a távollevő, kiskoru, a nem önjogu örökösöket és hagyományosokat képviselni tartozik.

5. A hagyaték ingó részének kezelése és tisztába hozatala (liquidatio), akár saját maguk, akár felelősségük alatt harmadik személy által, ha t. i. a helyi hatóságok által az ország törvényei szerint belföldiek vagy más államok alattvalói részéről a hagyaték ellen netalán intézendő követelések bejelentésére kitűzött határidő már letelt, és ezen követelések perrel meg nem támadtattak, mert különben a consulatus a tisztába hozatallal várakozni tartozik, s csak oly rendszabályokhoz nyulhat, melyek az ekként támasztott igények s követelések kielégitését nem akadályozzák. Az akként támasztott mindennemü igények s követelések felett, ha csak örökjog vagy hagyományozás czimén nem alapszanak, a helybeli biróság van hivatva határozni.

Az itélet meghozatala, vagy a követelések fedezésére megkivántató összegnek megállapitása után az összes ingó hagyaték, hacsak biztositás végett egyébként zár alatt nem tartandó, még a helybeli hatóság által alkalmazott pecsétek eltávolitása után, további intézkedés végett a consulatusi hatóságnak szolgáltatandó át.

IV. cz. Ha a magas szerződő felek valamelyikének alattvalója a másik fél területén megnyilt hagyatékban, akár származzék az ugyanazon ország alattvalójától, honostól, vagy külfölditől, érdekelve volna, az esetre a helyi hatóság a haláleset helyéhez legközelebb főconsult, consult, alconsult, vagy consularis ügynököt, a hagyatékról értesitse.

V. cz. Ha egy osztrák (magyar) alattvaló Francziaországban, vagy franczia alattvaló Osztrák (Magyarországban) oly helyen halt meg, a hol nincs saját államának consularishatósága, köteles az illetékes helyihatóság az ország törvényei értelmében az értékek leltározását, és a hátrahagyott vagyon liquiditioját eszközölni, és lehetőleg rövid határidőben az elhalálozott nemzeti követségét, vagy a hagyaték fekvése helye szerint legközelebb eső consularis hatóságot értesiteni.

Azon pillanattól kezdve, a midőn a legközelebbi főconsul, consul, alconsul vagy consulsági ügynök személyesen megjelent, vagy helyettest a hely-

szinére kiküldött, az eljáró helyi hatóság köteles a jelen egyezmény III-ik cz-hez alkalmazkodni.

VI. cz. Matrózok és utasok fizetései és értéktárgyai, a melyek a két állam egyikéhez tartoznak, és a másik állam hajóján elhaltak a kikötő állomásba érkezéskor az elhalt illetékes hatóságának, vagy nemzete consularis-hatóságának szolgáltatandók ki.

A m. kir. igazságm. 1869. sz. 8104. kr. „a Magyarországon elhalt franczia alattvalók hagyatékai körül követendő eljárás tekintetében“ a fenti szerződés főbb intézkedéseit tartalmazza.

Görögország. Kereskedelmi és hajózási szerződés mely Ausztria és Görögország között 1835. márczius 4-én köttetett.

IX. cz. Mindenben, a mi a kikötői rendőrséget, a hajók be és kirakását, az áruk biztonságát, a kereskedelem tárgyait és a forgalomban álló javakat és ingóságokat illeti, a két szerződő fél alattvalói kölcsönösen a helyi rendőrség törvényei és rendeleteinek lesznek alávetve. Ellenben ugy személyük, mint pedig vagyonuk tekintetében az illető országok egész területén ugyanazon jogokat, szabadalmakat, kedvezményeket és szabadságokat élvezendik, mint a melyek a honosokat illetik meg, vagy azoknak engedélyeztetni fognak. Akadály és korlátozás nélkül tulajdonuk felett, szabadon, adásvétel, csere, ajándékozás, végrendelet vagy bármely más módon rendelkezhetnek, de az ország törvényeit és rendeleteit betartani tartoznak. Tetszés szerint vagyonukat az egyik birodalomból a másikba átvihetik, anélkül, hogy ezen átvitel folytán bármi néven nevezendő rendkivüli adó vagy illetéknek alávetve lennének.

1856. junius hó 12-én kelt pótczikk, az Ausztria és Görögország között 1835. évi márczius hó 4-én kötött kereskedelmi és hajózási szerződéshez.

Egyetlen czikk.

Az ausztriai császári s a görög királyi kormány megegyezett abban, miszerint a másik állam alattvalóinak az egyik szerződő kormány államterületén létező ingó vagyona iránti örökségi tárgyalás s minden peres örökösödési igények eldöntése az emlitett alattvalók ezen államterületen haláluk idejekor akár ideiglenesen, akár maradandólag tartózkodtak légyen, azon állam biróságainak engedendő át, melyhez az elhunyt mint alattvaló tartozott.

Ennélfogva azon állam biróságai, melynek területén az ingó hagyaték létezik:

1. A hagyaték megőrzése és kezelése tekintetében saját államuk törvényei által elószabott intézkedésekre szoritkozni tartoznak; azonban a birói pecsétek feltevése vagy levétele, valamint a leltár felvétele alkalmával, ott, hol azon államnak — melyhez az elhunyt tartozott — valamely consulsága a tartózkodási hely közelsége miatt ezen cselekvényekben részt venni képes, ezen consulság egy küldöttjét a cselekvény tanujául meghivni kötelesek;

2. azon örökösök és hagyományosok igényeit, kik az állam alattvalói vagy annak területén tartózkodó idegenek, mindaddig, mig ezen igények iránt azon állam illetékes hatóságai által, melyhez az elhunyt alattvalóként tartozott, végleges határozat nem hozatik, a honi törvények szerint biztositani kötelesek; de az ezen igények jogérvényessége iránti határozásba ne bocsátkozzanak, hanem azokat kivétel és elhatározás végett azon államoknak erre nézve egyedül illetékes biróságaihoz utasitsák, a melyhez az elhunyt mint alattvaló tartozott.

3. azon követeléseket, melyek a saját állambeli alattvalók vagy az állam területén levő idegenek részéről, a hagyaték ellen az örökösödési vagy hagyo-

mányi czimtől különböző más magán jogczimen törvény utján támasztatnak, a honi országos törvények szerint határozzák el s azok kielégitéséről gondoskodjanak.

Az álllamterületen tartózkodó örökösök, hagyományosok és hitelezők igényeinek kielégitése és biztositása után az ingó hagyatékot, illetőleg annak az ezen igények födözésére szükséges rész levonása után fennmaradó hátralékát a legközelebbi consulság vagy azon államnak — melyhez az elhunyt tartozott — követsége utján, ezen állam illetékes hatóságához küldjék át.

Jelen egyezmény kihirdetésének időpontjától fogva azon érvénynyel birjon, mintha az Ausztria és Görögország között 1835. évi $\frac{\text{márczius 4.}}{\text{február 20.}}$ kelt kereskedelmi és hajózási szerződésbe szóról-szóra beiktatva volna. Ezen egyezmény jóváhagyandó s a jóváhagyások kicserélése Athénben egy hónap alatt, vagy ha lehet, még elébb eszközlendő.

Igazságm. 36757./882. kr.

A Joniai szigetek lakosságához tartozó görög honosoknak Magyarországon tárgyalt hagyatéki ügyeire vonatkozó határozmányok tárgyában.

A görög királyi kormány kinyilatkoztatván, miszerint az osztrák és a magyar állampolgároknak a Joniai szigeteken tárgyalt összes hagyatéki ügyeire az Ausztria és Görögország között a mindkét rész alattvalói ingó hagyatéka kezelése iránt 1856. évi $\frac{\text{május 31.}}{\text{junius 12.}}$ kötött egyezmény határozatai alkalmaztatnak: erről a kir. biróságokat a Joniai szigetek lakosságához tartozó görög honosok hagyatékai tárgyalásánál alkalmazandó viszonosság végett értesitem, s megjegyzem, hogy az idézett egyezmény, — melynek eredeti szövegét és forditását ·/. alatt idezárva közlöm, — az Ausztria és Görögország között 1835. évi $\frac{\text{márczius 4.}}{\text{február 20.}}$ kötött kereskedelmi és hajózási szerződésnek kiegészitő részét képezvén, érvénye — az 1867. évi XII. t.-cz. 62. §-a értelmében Magyarországra is kiterjed.

Hawai szigetek. 1876. XXXII. az osztrák-magyar monarchia és a hawaii szigetek királysága közt kötött s Londonban 1875. évi junius 18-án aláirt barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződésről.

III. cz. Mindkét magas szerződő fél alattvalói egymás államterületein csak ugy mint a belföldiek utazhatnak, tartózkodhatnak, nagyban és kicsinyben kereskedhetnek és minden törvényesen megengedett üzletet gyakorolhatnak, ugy szintén házakat, raktárakat és boltokat, melyekre tartózkodásuk és üzletük tekintetében szükségük leend — bérelhetnek és birhatnak és bármely üzlet gyakorlásánál az illető belföldiek irányában követett bánásmódban fognak részesülni. Mindkét szerződő fél alattvalói egymás államterületein bármely üzlet gyakorlatánál az illető ország törvényeinek és rendeleteinek tartoznak magukat alávetni, és semmi esetben más adóknak, megszoritásoknak, illetékeknek vagy dijaknak nem vethetők alá, mint a melyekre a belföldiek kötelezve vannak.

IV. Mindkét magas szerződő fél alattvalói a másik területein ugy személyök mint tulajdonuk tekintetében a legállandóbb és legteljesebb védelmet fogják élvezni és jogaik érvényesitése és megvédése végett könnyen és szabadon járulhatnak a törvényekben meghatározott törvényszékekhez és e czélra bármily ügyvivőket, ügyvédeket vagy ügyészeket tetsés szerint használhatnak. E tekintetben egyáltalában mindazon jogokat és kiváltságokat fogják élvezni, melyek a belföldieknek nyujtatnak, és ugyanazon feltételeknek lesznek alávetve.

V. cz. Mindkét magas szerződő fél alattvalói a másik fél területein fel vannak mentve a hadseregben, a hadi tengerészetben, nemzeti honvédelemben és nem-

zetőrségbèn való minden személyes szolgálattól, ugyszintén minden kényszerkölcsöntől és rendkivüli adótól, mely átalánosan és törvény által megállapitva nincsen.

VI. cz. Mindkét magas szerződő fél alattvalóinak a másik fél területén a legteljesebb vallásszabadság biztosittatik és vallásuk vagy vallásgyakorlatuk miatt nem fognak háboritatni.

VII. cz. Mindkét magas szerződő fél alattvalói egymás területein bárminemű ingó és ingatlan birtokot szerezhetnek, és birtokolhatnak, a felett szabadon rendelkezhetnek, adásvevés, ajándékozás, csere, végrendelet vagy bármily egyéb intézkedés utján, ugyszintén a szerződő felek alattvalói a másiknak területein fekvő birtokot örökölhetnek és az ily uton rájuk szállott örökségnek minden akadály nélkül birtokába léphetnek, és a felett tetszés szerint rendelkezhetnek és pedig anélkül, hogy az ily örökösök vagy hagyományosok nagyobb illetékeknek vettessenek alá, vagy magasabb örökségi vagy egyéb adók fizetésére köteleztessenek, mint azok, melyeket hasonló esetben a belföldiek fizetni tartoznak.

Japán. 1871. XXIX. japáni kereskedelmi szerződés.

III. cz. A következő kikötők és városok: Yokohama (Kahagawa kerületében, Hiogo, Osaka, Nagasaki, Nűgata, Ebisuminato Sado szigetén, Hakodate, valamint Tokei (Yedo) városa jelen szerződés életbe lépte napjával az osztrák magyar monarchia alattvalói és kereskedelme számára megnyilnak.

Az emlitett kikötők és városokban az osztrák-magyar alattvalók állandóan lakhatnak és ugyanott földbirtokot haszonbérelhetnek, házakat vehetnek, valamint lakásokat és raktárakat épithetnek.

A hely, melyen az osztrák-magyar alattvalók lakhatnak és házakat épithetnek, a cs. és kir. consuli hivatalnokok által az illetékes helybeli hatósággal egyetértőleg jelölendő ki; hasonló módon állapitandók meg a kikötői rendszabályok is.

Ha a cs. és kir. consuli hivatalnok, és a japáni hatóságok e részben meg nem egyezhetnének, a kérdés a diplomatiai ügyvivő és a japáni kormány elé terjesztendő.

A japániak azon helyeket, hol osztrák-magyar alattvalók megtelepednek, sem fallal sem sövénynyel vagy korlátokkal el nem keritendik, és semmi olyasmit tenni nem fognak, mi által a szabad be és kijárás akadályoztathatnék.

Az osztrák-magyar alattvalók szabadon mozoghatnak a következő határok közt: (Következnek a helyek.)

IV. cz. A Japánban tartózkodó osztrák-magyar alattvalók vallásuk szabad gyakorlásására jogositvák. E végből a letelepedésükre kijelölt területen vallásos szertartásaik gyakorlatára épületeket is állithatnak.

V. cz. Minden személyt vagy tulajdont illető perlekedés, mely Japánban tartózkodó osztrák-magyar allattvalók közt támadna, a cs. és k. hatóság eldöntése alá bocsátandó.

A japáni hatóságok semmi olyan peres ügybe sem fognak avatkozni, mely osztrák-magyar alattvalók és valamely más szerződési viszonyban levő hatalom alattvalói közt támadna.

Ha osztrák-magyar alattvalónak japáni ellen van panasza vagy keresete, a japáni hatóság határoz.

Ellenben a cs. és kir. hatóság határoz, ha japáni emel panaszt vagy keresetet osztrák-magyar alattvaló ellen.

Ha valamely japáni osztrák-magyar alattvaló irányában fenlévő tartozását meg nem fizetné, vagy csalási szándékkal elrejtőznék, az illetékes japáni hatóságok minden hatalmukban álló eszközt fel fognak használni, hogy az illetőt törvény elé állitsák és kényszeritsék adósságának megfizetésére.

Szintugy ha osztrák-magyar alattvaló csalási szándékkal elrejtőznék és adósságait japániak irányában ki nem egyenlitené, a cs. és kir. hatóságok hatalmukhoz képest mindent el fognak követni, hogy a bünöst törvény elé állitsák és tartozásának megfizetésére birják.

Osztrák-magyar vagy japáni alattvalók adósságainak megfizetéséért sem az osztrák-magyar sem a japáni hatóság nem vállal felelősséget.

La-Plata államok. Igazságm. 30216. 1875. kr. a La-Plata államokban elhalt magyar honosok hagyatéka végett beadott kérések okmányokkal felszerelése tárgyában.

A buenos-aeresi cs. és kir. főconsulatusnak, a közös külügyminiszter urhoz intézett s általa hozzám áttett jelentése szerint, az Amerikai La-Plata államokban elhalt magyar honosok hagyatékának itt tartózkodó örökösei részére leendő kiadatása iránt, a nevezett főconsulságokhoz intézett megkeresvények a szükséges okmányokkal a legtöbb esetben nincsenenek ellátva, minek folytán az igényelt hagyaték az itten tartózkodó örökösök javára csak igen ritkán szerezhető meg.

Ennek folytán figyelmeztetem a kir. biróságokat, hogy a mennyiben valamely magyarországi honos által a kir. biróságoknak közvetitése, az emlitett czélból kéretik, — az illető folyamodót arra hivják fel, hogy magának a nevezett államokban megbizottat válasszon, vagy egy üres meghatalmazványt állitson ki, s képviselő keresése végett a buenos-aeresi vagy montevideoi consulsághoz forduljon.

Megjegyzem még, hogy a meghatalmazványnak, mint az örökjogot igazoló valamennyi okmánynak az argentini, illetve uruguayi köztársaságnak, a monarchiában létező consulsága által hitelesitve kell lennie.

Liberia. Barátsági s keresk. szerződés 1866. szept. 1-én, ratificalva 1867. szept. 25.

I. Örökös béke s barátság uralkodjék az osztrák császárszág és a liberiai köztársaság polgárai és lakosai között.

II. Ausztria és a Liberia köztársaság között a kereskedés szabadsága álljon fen. Az osztrák hajók minden más nemzet számára nyitott kikötőkben akadálytalanul bebocsátandók és az osztrák állampolgárok, a köztársaság minden részében, a hova külföldiek bocsátatnak, tartózkodhatnak és kereskedést űzhetnek. Személyük és tulajdonuk tekintetében teljes védelmet élvezendenek, és jogukban áll ugyanazon feltételek alatt mint a honosok, nem korlátolva, monopoliumok, vásárlási vagy eladási privilegiumok által, attól venni és eladni a kinek akarnak. Élvezendik mindazon jogokat és kedvezményeket, a melyek jelénleg vagy jövőben a legtöbb kedvezményezett nemzet polgárainak, alattvalóinak vagy idegeneknek engedélyeztetni fognak. Ez okból jogositvák ügyleteiket akár maguk, akár szabadon választott ügynökök, meghatalmazottak vagy bizományosok, benszülött ügynökök vagy kereskedők közbenjötte nélkül ellátni. — Ennek megfelelően a liberiai köztársaság hajói és polgárai, az osztrák kikötőkben, és az osztrák kereskedelmi piaczokon ugyanazon védelmet, szabadságot és előnyöket élvezendik, mint a legtöbb kedvezményezett nemzetek.

Marokkó. 1882. XIX. t. cz. a madridi egyezmény beczikkelyezéséről.

1. A védelem engedélyezésének feltételei ugyanazok, a melyek a britanniai és spanyol szerződésekben a marokkai kormánynyal megállapittattak, és a melyek az egyrészről ezen kormány, másrészről Francziaország és a többi hatalmasságok közt 1863-ban létrejött egyezményben foglaltatnak, azon módositásokkal, melyek a jelen egyezmény által azokhoz adatnak.

2. A külföldi képviselők, kik a küldöttség főnökei, tolmácsaikat és hivatalnokaikat szabadon választhatják akár a marokkai alattvalók, akár mások közül.

Ezen védett egyének semminemü illetéknek, adónak vagy dijnak alávetve nincsenek, kivéve azt, a mely a 12. és 13. czikkben állapittatik meg.

3. A marokkói Sultán államaiban székelő azon consulok, alconsulok vagy consulsági ügynökök, a kik a hivatal főnökei, a Sultán alattvalói közül csak egy tolmácsot, egy katonát és két szolgát választhatnak, kivéve ha belföldi titkárra van szükségük.

Ezen védett egyének szintén nincsenek semminemü illetékeknek, adónak vagy dijnak alávetve, kivéve azt, mely a 12. és 13. czikkekben állapittatik meg.

4. Ha valamely képviselő consulsági ügynöki hivatalra valamely tengerparti városba a Sultán alattvalóját nevezi ki: ezen ügynök ugyanazon fedél alatt lakó családjával együtt elismertetik és tiszteletben tartatik, és sem ő maga, sem családja semmminemü illetéknek, adónak vagy dijnak alávetve nincsen, kivéve azt, mely a 12. és 13. czikkben állapittatik meg; de nem áll jogában családján kivül a Sultán más alattvalóit védeni.

Azonban hivatalos müködése czéljára egy védett katonát tarthat.

Az alconsulságok ügyvivői, a kik a Sultán alattvalói hivatalos működésük ideje alatt ugyanazon jogokat élvezik, mint azon consulsági ügynökök, a kik a Sultan alattvalói.

5. A marokkói kormány elismeri a ministereknek, diplomatiai ügyvivőknek és más képviselőknek a szerződések által biztositott azon jogát, hogy szabadon választhatják azon egyéneket, a kiket vagy személyes szolgálatukra, vagy kormányuk szolgálatára alkalmaznak, ugy mind a mellett hogy ezek Seikek, vagy a marokkói kormány más alkalmazottjai, jelesen lovas és sorkatonák ne legyenek, az őrizetükre kirendelt Maghazniákat kivéve. Ugyszintén nem alkalmazhatnak oly marokkói alattvalót, a ki hatósági üldözés alatt áll.

Magától értetik, hogy a védelem előtt megkezdett polgári perek azon biróságok előtt fejeztetnek be, a melyek az eljárást meginditották. A határozat végrehajtása meg nem gátolható. Azonban a marokkai helyi hatóság gondoskodik arról, hogy a hozott határozat azonnal közöltessék azon követséggel, consulsággal vagy consulsági ügynökséggel, mely alá a védett egyén tartozik.

Ha a védelem alatt álló egyének pert kezdettek, mielőtt a védelem megszünt, ügyükben azon biróság itél, mely előtt az folyamatban van.

Az olyan személyek felett, a kik büntett vagy vétség miatt üldöztetnek, a védjog nem gyakorolható, mielőtt az ország hatóságai által véghatározat nem hozatott és ha elitéltettek, büntetésük végre nem hajtatott.

6. A védelem kiterjed a védett családjára. Lakása tiszteletben tartatik.

Megjegyeztetik, hogy a család csak a nőből, a gyermekekből és azon kiskoru rokonokból áll a kik a védettel ugyanazon fedél alatt laknak.

A védelem nem örökölhető. Egyedül a Benchimol család javára tartatik fenn azon kivétel, a mely már az 1863. évi szerződésben megállapittatott, de követendő előzményül nem szolgálhat.

Ha azonban a marokkói Sultán más kivételt engedne, a szerződő hatalmasságok mindegyike hasonló engedményt követelhet.

7. A külföldi képviselők irásban értesitik a Sultán külügyministerét arról, hogy kit választottak hivatalnoknak.

Évenkint közlik a nevezett külügyministerrel névjegyzékét azon személyeknek, a kik általuk vagy ügynökeik által a marokkói Sultán államaiban védetnek

Ezen névjegyzék átküldetik a helyi hatóságoknak, a melyek csak az abba beirottakat fogják védetteknek tekinteni.

8. A consulsági ügynökök az általuk védett személyek névjegyzékét pecsétjükkel ellátva, minden évben átadják azon terület hatóságának, a hol laknak. Ezen hatóság a jegyzéket elküldi a külügyministeriumhoz avégre, hogy a mennyiben az a szabályoknak meg nem felel, erről a képviselők Tangerben értesittessenek.

A consulsági tisztviselő köteles azonnal bejelenteni azon változásokat, melyek a consulatusa által védett személyzetben történtek.

9. A belföldi titkárok és tolmácsok belföldi cselédjei, bérlői és más hivatalnokai nem élvezik a védelmet. Ugyanez áll a külföldi alattvalók marokkói hivatalnokaira vagy cselédjeire is.

Azonban a helyi hatóságok a követség vagy consulság szolgálatában álló belföldi tisztviselőnek vagy az idegen alattvalónak vagy idegen védettnek hivatalnokát vagy szolgáját le nem tartóztathatják a nélkül, hogy erről előbb azon hatóságot nem értesitenék, a melytől a letartóztatandó függ.

Ha a külföldi alattvalónál szolgálatban álló marokkói alattvaló valakit megöl, rajta testi sértést követ el vagy lakát megsérti, azonnal letartóztatandó, de erről a diplomatiai vagy consulsági hatóság, mely alatt a letartóztatott áll, haladék nélkül értesitendő.

10. Az alkuszok azon helyzetén, mely a szerződések és az 1863. évi egyezmény által szabályoztatott, változás nem történik, kivéve azt mely az adókra vonatkozólag a következő czikkekben állapittatik meg.

11. Ingatlanok szerzésére Marokkóban minden idegennek joga van. Az ingatlanok vétele a kormány előzetes jóváhagyása mellett történik és az ingatlanokra vonatkozó okiratok az ország törvényei által előszabott alakszerüségeknek vannak alávetve.

Az érintett jog iránt esetleg felmerülő minden kérdés ugyanazon törvények szerint döntendő el; fentartásával a szerződésekben biztositott és a külügyministerhez intézendő felebbezésnek.

12. A müvelés alatt levő földeknek külföldi és védett tulajdonosai vagy bérlői, valamint a földmiveléssel foglalkozó alkuszok a földadót fizetik. Arról, a mit birnak, minden évben jegyzéket nyujtanak be saját consuluknak, és az adó összegét annak kezeihez fizetik le.

A ki hamis nyilatkozatot tesz, birság czimén kétszeresét fizeti azon adónak, melyet a be nem jelentett javakért szabályszerüen fizetni köteles lett volna. Visszaesés esetében ezen birság megkétszereztetik.

Ezen adó természete, módja, ideje és összege a hatalmasságok képviselői és Sheriff ő felsége külügyministere közt külön szabályzat tárgyát képezendik.

13. Az idegenek, védettek és alkuszok, ha teherhordó állatok birtokosai, az ugynevezett portadijat fizetik. Ezen dijnak, melyet a külföldiek és a belföldiek egyaránt fizetnek, hányada és beszedési módja szintén külön szabályzat tárgyát képezendik a hatalmasságok képviselői és Sheriff ő felsége külügyministere közt.

Az emlitett dij a hatalmasságok képviselőivel kötött ujabbi megállapodás nélkül fel nem emelhető.

14. A különféle követségek vagy consulságok tolmácsainak, belföldi titkárainak és katonáinak közbenjárása olyan személyek érdekében, a kik a követség vagy a consulság védelme alá helyezve nincsenek, csak akkor engedtetik meg, ha a közbenjárók a követség főnöke vagy a consulsági hatóság által aláirott okirattal vannak ellátva.

15. Minden marokkói alattvaló, a ki a külföldön honosittatott és Marokkóba visszatér, ha itt annyi ideig tartózkodott, a mennyi a honositásra rendszerint szükséges, köteles választani a között, hogy alá akarja-e magát teljesen vetni a császárság törvényeinek vagy el akarja-e hagyni Marokkót; kivéve ha igazoltatik, hogy a külföldi honosság a marokkói kormány beleegyezésével szereztetett.

A külföldi honosság, melyet a marokkói alattvalók valamely állam törvényeiben meghatározott szabályok szerint a mai napig szereztek, részükre fentartatik minden megszoritás nélkül.

16. Jövőre semminemü szabálytalan vagy félhivatalos védelem nem engedélyezhető. A marokkói hatóságok soha sem kötelesek más védelmeket, — bármilyen legyen is azok természete — elismerni, mint a melyek határozottan ezen szerződésben megállapittattak.

Azonban a szokásjogon alapuló védelem gyakorlása fentartatik azon egyes esetekre, melyekben marokkói alattvalónak a külföldi hatalmasságok valamelyikének tett kiváló szolgálataiért való megjutalmazása, vagy más minden tekintetben kivételes indok forog fen.

A szolgálatok természete és a védelem által leendő megjutalmazás szándéka a külügyministerrel Tangerben előzetesen közlendő, hogy ez szükség esetén észrevételeit megtehesse; a végelhatározás mindazonáltal azon kormánynak tartatik fenn, a melynek a szolgálat tétetett. Ezen védettek száma az egyes hatalmasságok részére a 12-őt meg nem haladhatja; és ezen szám, mint legmagasabb marad megszabva, ha csak a Sultán beleegyezése ki nem nyeretik.

Azon védettek, a kik a védelmet a jelen határozmány által a jövőre szabályozott szokás szerint nyerték meg a nélkül, hogy az ezen osztályba tartozó tényleg védettek száma korlátoltatnék, magukra és családjukra nézve azon helyzetben maradnak, mely a többi védettekre nézve megállapittatott.

17. Marokkó elismesi a madridi értekezleten képviselt hatalmasságok jogát olyan bánásmódhoz, a milyenben a leginkább kedvezményezett nemzet részesül.

18. Jelen egyezmény meg fog erősittetni. A megerősitések Tangerben a lehető legrövidebb idő alatt ki fognak cseréltetni.

A magas szerződő felek kivételes megegyezése folytán a jelen szerződés határozatai a Madridban történt aláirás napján lépnek hatályba.

A védjogra vonatkozó szabályzat. Kölcsönös egyetértéssel megállapittatott Francziaország követsége és a marokkói kormány közt Tangerben 1863. évi augusztus hó 19-én.

A védelem egyéni és időleges. Ennélfogva nem alkalmazható a védett egyén rokonaira átalában. Alkalmazható családjára, tudniillik nejére és gyermekeire, a kik a védettel ugyanazon fedél alatt laknak.

Legfölebb életfogytig tartó, de soha sem örökölhető, azon egyedüli kedvezmény kivételével, mely a Benchimol családnak engedtetett, mely a tangeri állomás részére az alkusz tolmácsokat atyáról fiura szolgáltatta, és most is szolgáltatja.

A védett egyének két csoportra osztatnak.

Az első csoport azon belföldieket foglalja magában, a kik a követség és a franczia különféle consulsági hatóságok által alkalmaztatnak.

A második csoport azon belföldi megbizottakból, alkuszokból és ügynökökből áll, a kiket a franczia kereskedők kereskedelmi ügyleteiknél alkalmaznak.

Nem szükségtelen itt megemliteni, hogy kereskedői minősége csak annak ismertetik el, a ki akár saját nevében, akár mint bizományos, nagyban folytat beviteli vagy kiviteli kereskedést.

A franczia védelmet élvező belföldi alkuszok száma, minden kereskedőház részére kettőben állapittatik meg. Azon kereskedőházak, a melyeknek különböző kikötőkben telepük van, kivételesen minden telepnél két alkuszt alkalmazhatnak, a kik ezen a czimen a franczia védelmet élvezik.

A franczia védelemben nem részesittetnek azon belföldiek, a kik francziák által földmivelési vállalatoknál alkalmaztatnak.

Azonban tekintettel a dolgok jelen állására és egyetértőleg a marokkói hatósággal, fentartatik a legközelebbi szeptember 1-től számitandó 2 hónapon át, az előbbi szakaszban foglalt személyeknek ez ideig adott védelem kedvezménye.

Különben megállapittatik, hogy a francziák szolgálatában álló belföldi mezei munkások, pásztorok vagy más földmivesek a biróságok által bünperbe nem vonathatnak anélkül, hogy az illetékes consulsági hatóság erről azonnal ne értesittessék a végett, hogy honosai érdekeit megóvhassa.

Az összes védett egyének jegyzéke az illető consulság által a helyi hatósággal közöltetik, a melynek azon módositások is tudtára adatnak, a melyek ezen jegyzék tartalmában későbben eszközöltetnek.

Minden védett egyén nevére szóló, franczia és arab nyelven kiállitott igazolványnyal láttatik el, melyben azon szolgálatok is felemlittetnek, melyek a kiváltságot biztositják.

Mindezen igazolványok Tangerben a franczia követség által állittatnak ki.

Mexico. Barátsági, hajózási s kereskedelmi szerződés, mely Ausztria és Mexico között 1842. julius 30-án köttetett.

VII. cz. Mindkét magas szerződő fél alattvalói és honosai, ezen felül azon feltétel alatt, hogy az általános arra vonatkozó törvényeket betartják, teljes szabadságot élvezzenek, mindkét terület és birtok bármely részeiben tartózkodni, ott házakat és raktárakat birtokolni, utazni, a föld, ipar és művészet termelvényeit szállitani, az ország törvényei szerint megengedett kereskedelmet gyakorolni, ügyeiket személyesen, megbizott, vagy ügynök álltal ellláttatni, anélkül, hogy más korlátozásnak vagy megterheltetésnek volnának alávetve, mint a milyennek hason esetben a honosokat terhelik.

X. cz. A magas szerződő hatalmak alattvalói és polgárai minden kényszer katona szolgálat alól szárazföldön vagy tengeren fel legyenek mentve. Kényszer kölcsönnel ne terheltessenek és tulajdonuk ne legyen más tehernek, requisitiónak, vagy adónak alávetve, mint a mely a benszülöttektől követeltetik.

Mindkét magas szerződő fél alattvalóinak és polgárainak, személy, vagyon és házaik tekintetében a legtökéletesebb és legteljesebb védelmet biztositsa.

A biróságoknál jogaik és érdekeik megóvása végett, szabadon és könnyen hozzáférhetnek, e czélból ügyvédeket, ügyvivőket és ügynököket, a kiket legalkalmatosabbnak tartanak, választhatnak, s általában, az igazságügyi administratió, és mindenben, a mi a személyes tulajdonbani utódlást illeti, alapuljon végrendeleten, vagy más módon, ép ugy, ami azon jogot illeti személyes vagyonuk felett, adásvétel, ajándékozás, csere vagy halál esetre való rendelkezés, vagy más módon rendelkezhetni, ugyanazon előjogokat és szabadságokat élvezendik, mint azon ország honosai, a hol a két magas szerződő fél alattvalói és polgárai tartózkodnak, és semmi esetre, magasabb illetékek és adókkal ne terheltessenek, mint a honosok.

Ha egy személy halála folytán, a ki az egyik vagy másik a szerződő fél területén ingatlant birtokol, ezen ingatlan javak, az ország törvényei szerint a másik fél alattvalójára vagy polgárára szállanának át, a ki mint idegen nem képes azokat birtokba venni, az esetre az illetőnek megfelelő haladék engedélyezendő, hogy az

ingatlan javakat eladhassa; a vételárt pedig minden akadály nélkül és menten minden a kormányt megillető levonási jogtól felvehesse.

XI. cz. Az osztrák császár azon alattvalói, a kik nem a katholikus vallást követik, és a kik a mexikói államokban tartózkodhatnak, vallásuk tekintetében ne terheltessenek és ne háborgattassanak, feltéve, hogy az ország vallását, alkotmányát, törvényeit és szokásait tiszteletben tartják. Ő felségének alattvalói azon előjogban részesülnek, hogy azokat, a kik a felemlitett államokban elhaláloznak, az e czélra rendelt helyen eltemethessék, és temetésük semmi szin alatt és semmi ürügy alatt nem zavarható, sem pedig sirjaikon kár nem okozható.

Miután pedig a romai katholikus vallás az osztrák császárság államvallása, ugyanazért a mexikói polgárok ott ugyanazon vallási előnyöket élvezzék, a mely ő cs. k. felsége katholikus alattvalóit megilleti.

XIV. cz. Az illetékes hatóságok, az illető consul, alconsul vagy kereskedelmi ügynöknek minden honosuk után, ugy a hagyatéki leltár, mind pedig a végrendelet másolatát, a melyet az elhalt hátrahagyott, kiszolgáltassák.

Ha a consulok, alconsulok, kereskedelmi ügynökök, az örökösök részéről, — a kik mint ilyenek kellően igazolva vannak — törvényszerüen kiállitott meghatalmazással ellátva vannak, az esetre a hagyaték nekik azonnal átadandó, kivéve azon esetet, ha egy nemzetbeli vagy idegen hitelező kifogást emel.

Németalföld. Keresk. szerződés 1867. márczius 26. ratificálva 1867. jul. 23.

I. A két magas szerződő fél alattvalói egyenlő bánásmódban részesülnek, mindabban, a mi a kereskedelem gyakorlatát, az ipart, adókat, vallásgyakorlatot, és a mi azon jogot illeti, ingó vagy ingatlan vagyont, adás-vétel, ajándékozás, csere vagy végrendeleti vagy törvényes örökösödés folytán megszerezni s a felett rendelkezni. Személyes tekintetben minden vonatkozásban, a legtöbb kedvezményezett nemzet alattvalóival egyenlő bánásban részesülnek.

A bel- és igazságügyministerek által 1878. jul. 19. az első folyamodásu kir. biróságokhoz és az árvaszékekhez 20088. sz. a. kibocsátott rendelete, a Németalföldön elhalt magyarhonos tengerészek és katonáknak 250 hollandi forint értéket meg nem haladó hagyatékai tárgyában.

A németalföldi királyi kormánynak a szolgálatában állott s Németalföldön elhalt külföldi tengerészek és katonák kisebb értékü hagyatékai tárgyában ujabban tett rendelkezése folytán, a cs. és kir. külügyminister, a magyar kir. kormánynyal egyetértve, a Németalföldön elhalt magyar honos tengerészeknek és katonáknak 250 hollandi forint értéket meg nem haladó hagyatékai átvételére a haagai cs. és kir. követséget és a Németalföldön székelő cs. és kir. ügynöki tisztviselőket felhatalmazta és utasította, hogy azon esetben, ha őket az örökösök vagy meghatalmazottjaik jelenléte ettől fel nem menti, az érdekeltek irányában felelősség terhe alatt intézkedjenek az eltartható tárgyak biztos megőrzéséről és a megromolható tárgyak mielőbbi eladásáról s haladék nélkül értesitsék a halálesetről azon biróságot, a melynek területén a vélelmezhető örökösök laknak, vagy ha ezek tartózkodási helye ismeretlen volna, haladéktalanul tegyenek jelentést a cs. és kir. közös külügyministeriumhoz vagy közvetlenül a magy. kir. ministeriumhoz.

Erről a czimzett kir. biróságok és árvaszékek azzal értesittetnek, hogy a nevezett követség és ügynökségek az általuk átvett hagyatékokat az illetékes hazai hagyatéki hatóságok rendelkezésére fogják bocsátani, és hogy ezen intézkedés a németalföldi gyarmatokban elhalt magyar honos tengerészek és katonák hagyatékaira nem terjed ki.

Olaszország. 1879. I. t. cz. az Olaszországgal deczember 27-én kötött vám és kereskedelmi szerződésről.

III. cz. A két magas szerződő fél alattvalói a másik fél területén minden katonai szolgálattétel alól, a szárazon ép ugy, mint a tengeren és pedig mind a rendes katonaságban mind a honvédségben fel vannak mentve. Fel vannak továbbá mentve birói, közigazgatási vagy helyhatósági hivataloskodás minden kötelezettségétől, a katonai beszállásolástól, minden hadiadótól és bárminemü katonai kényszer szolgáltatás és megadóztatástól, kivéve mindazonáltal az ingatlanok birtoklásával vagy bérlésével egybekötött terheket, valamint azon hadi kényszer szolgáltatásokat és megadóztatásokat, melyeket az illető állam minden alattvalói is, mint ingatlanok birtokosai vagy haszonbérlői viselni tartoznak.

Nem vethetők alá sem személyükre nézve, sem ingó vagy ingatlan vagyonuk tekintetében más kötelezettségnek, megszoritásoknak, dijaknak vagy adóknak, mint a melyekkel a nemzetbeliek terhelvék.

IV. cz. Az olaszok az osztrák-magyar monarchiában és az osztrákok és a magyarok Olaszországban bármily nemü és természetü ingó és ingatlan javakat szerezhetnek és birtokolhatnak, és ezek felett adásvevés, ajándékozás, csere, házassági szerződés, végrendelet, végrendelet nélküli öröklés, vagy bármely egyéb intézkedés utján szabadon és ugyanazon feltételek alatt rendelkezhetnek mint a nemzetbeliek, a nélkül, hogy más vagy magasabb adókat, dijakat vagy illetékeket fizetnének, mint a melyekre a törvények értelmében az illető ország alattvalói kötelezvék.

V. cz. Az olaszok az osztrák-magyar monarchiában és az osztrákok és a magyarok Olaszországban ügyeiket ép ugy, mint a nemzetbeliek, teljesen szabadon, és pedig akár személyesen, akár általuk választott közvetitő által rendezhetik, a nélkül, hogy kötelesek lennének ügyészeknek, ügyvivőknek, stb. kiknek szolgálatát igénybe venni nem akarják, jutalmat vagy kárpótlást fizetni s a nélkül hogy e tekintetben más megszoritásoknak vettetnének alája, mint a melyeket az illető ország átalános törvényei megállapitanak.

Teljes szabadság engedtetik nekik az adásvevésnél, a forgalmi czikkek árának meghatározásánál és átalában kereskedelmi intézkedéseiknél, csak hogy magukat az illető állam vámtörvényeihez alkalmazni és egyedáruságainak alávetni tartoznak.

Hasonlókép jogaik érvényesitése és megvédése végett könnyen és szabadon járulhatnak minden fokozatu birósághoz és közigazgatási hatósághoz.

E czélból élhetnek azon ügyvédekkel, jegyzőkkel vagy ügynökökkel, kiket érdekeik megvédésére alkalmasaknak vélnek és a jogszolgáltatást illetőleg átalában ugyanazon jogokat és kiváltságokat fogják élvezni, melyek a nemzetbelieknek jelenleg nyujtatnak vagy jövőben nyujtatni fognak.

1875. XIII. Az Olaszországgal 1874. évi május 15-én kötött consulsági egyezményről.

XII. cz. Ha a magas szerződő felek egyikének alattvalója a másiknak területén elhal, a helyi hatóságok erről a halálozás helyéhez legközelebb székelő főconsult, consult, alconsult, vagy consuli ügynököt azonnal tartoznak értesiteni.

Szintugy tartoznak ez utóbbiak a helyi hatóságokat értesiteni, ha ők értesültek előbb. A főconsulok, consulok, alconsulok vagy consuli ügynökök, ez utóbbiak, ha az elhunytnak nemzetbeliei, rendre végezhetik a következő cselekményeket.

1. Akár hivatalból, akár az érdekeltek kérelme folytán pecsét alá helyezik az elhunyt minden értékeit, ingóságait és irományait, ezen eljárásról előre értesitvén az illetékes helyi hatóságot, mely ha az ország törvényei megkivánják, az el-

járásnál jelen lehet és saját pecsétjét is alkalmazhatja. Ha a helyi hatóság értesült előbb a halálesetről, s ha az ország törvényei szerint tartozik a hagyatékot pecsét alá helyezni; a maga részéről fogja a consuli hatóságot együttes eljárásra felszólitani.

Ha a pecsét alá helyezés azonnal foganatba vétele mutatkoznék szükségesnek s ez eljárás a helyek távolsága vagy más ok miatt együttesen nem eszközölhető, jogában álland a helyi hatóságnak és viszont a consuli hatóságnak is a pecséteket előlegesen a másik hatóság közbenjötte nélkül alkalmazni, erről azonban értesiteni kell a közben nem járt hatóságot, melynek szabadságában álland, a már alkalmazott pecséthez utólagosan a maga pecsétjét is oda illeszteni.

Sem a helyi hatóság, sem pedig a consuli hatóság pecsétjei nem vehetők le, ha az illető hatóság ez eljárásnál nincs jelen.

Ha mindazonáltal a consuli hatóság a helyi hatóságot vagy viszont ez amazt a kétféle pecsét levételénél való közremüködésre felszólitá s a felszólitást nyert hatóság az értesités vételétől számitott negyvennyolcz óra alatt meg nem jelent a másik hatóság az emlitett eljárást egyedül is végezheti.

2. Felveszik az elhunyt minden ingó javainak és értékeinek leltárát, a helyi hatóság jelenlétében, ha az a fennebb emlitett értesités folytán közbenjöttének szükségét látja. A helyi hatóság a jelenlétében fölvett jegyzőkönyveket maga is aláirandja, anélkül azonban, hogy ezen hivatalos közbenjöttéért bármily illetékeket igényelhetne.

3. Elrendelik a nyilvános árverezést a hagyaték mindazon ingó tárgyaira nézve, melyek romlásnak vannak kitéve, vagy csak nehezen tarthatók el.

Erről a consuli hatóság a helyi hatóságot a végből értesitendi, hogy az eladás az ország törvényei szerint előirt módon és az illetékes hatóság által eszközöltessék.

Ha a helyi hatóság van hivatva az eladás foganatositására, a consuli hatóságot tartozik közbejövetelre meghivni.

4. A leltározott tárgyakat és értékeket biztos helyre leteszik, a behajtott követelések, valamint a felvett járadékokból befolyt összegeket megőrzik.

A letételnek az előbbi eljárásnál való közremüködésre hivatott helyi hatósággal egyetértve kell történnie, valahányszor az emlitett meghivás folytán az ország vagy egy harmadik hatalom alattvalója van a végrendeleti vagy végrendelet nélküli örökösödésnél érdekelve és a mennyiben az ország törvényei szerint fizetendő örökösödési vagy átruházási illeték biztositása forog kérdésben.

5. Ha a helyi hatóságok az ország törvényei szerint határidőt tüztek ki, mely alatt szabadságukban álland a saját nemzetbelieknek és egy harmadik hatalmasság azon országban tartózkodó polgárainak, hol a haláleset történt, hogy a hagyaték iránti igényeiket érvényre hozhassák: a consuli hatóság, amennyiben e határidő még le nem járt és az emlitett határidő lejárta után is, addig mig az ország törvényszékei elé tartozó ügy függőben van, oly óvó vagy kezelési intézkedésekre fog szoritkozni, melyek az illetékes törvényszék által az emlitett személyek részére elismerhető jogokat meg nem sértik.

Ha a hagyaték értéke nem elegendő valamennyi követelések teljes kielégitésére, a consuli hatóságok az illető ország törvényeinek megfelelőleg, átadandják az ezen örökséghez tartozó összes okmányokat, értékeket és tárgyakat a birói hatóságnak vagy a csődtömeg gondnokának a szerint, a mint az ügy az egyikhez vagy a másikhoz tartozik; az emlitett consuli hatóságoknak az maradván további feladatul, hogy a távollevő, kiskoru és gondnokság alá tartozó örökösöket képviselje.

6. Akár maguk, akár saját felelősségük mellett kinevezett személy által kezelik vagy kiadják az örökség ingókból álló részét, a nélkül, hogy ebbeli eljárásuknál a helyi hatóság közbeléphetne, kivéve mindig a jelen czikk 5. pontjában felsorolt esetekre nézve emlitett megszoritásokat és figyelembe véve azon elvet, hogy a consuli tisztviselők tartózkodjanak dönteni az érdekelt felek által emelt oly felszólamlások tárgyában, melyek az illetékes törvényszék határozatának föntartvák: e törvényszék mindazon esetekben, melyekben a felszólamlás nem az örökség vagy a hagyomány czimén alapszik, azon ország törvényszéke, hol a consul székel.

Miután a fennemlitett igények iránt, melyekre nézve a határozás az ország törvényszékeinek van fentartva, az itélet kimondatott — vagy az azok kielégitésére megkivántató összeg meghatároztatott és aránylagos biztositék letéteményeztetett; az egész ingó hagyaték, a mennyiben biztositék czimén nem marad lekötve, a helyi hatóság által alkalmazott pecséteknek eltávolitása után, további intézkedés végett a consuli hatóságnak adandó át.

XIII. cz. Ha osztrák vagy magyar állampolgár Olaszországban vagy olasz állampolgár az osztrák-magyar monarchia területeinek egyikében oly helyen halt meg, hol nemzetbeli consuli hatóság nincsen, az illetékes helyi hatóság tartozik a hátrahagyott értékeket az ország törvényei szerint leltározni, a hátrahagyott vagyont átadni és ezen eljárásnak eredményéről a lehető legrövidebb idő alatt értesiteni az elhunyt nemzetének követségét vagy azon consuli hatóságot, mely azon helyhez, hol végrendeleti vagy végrendelet nélküli örökség megnyilt, legközelebb esik.

De mihelyt a consuli tisztviselő, ki legközelebb van azon helyhez, hol az emlitett örökség megnyilt, a helyszinén akár személyesen megjelent, akár megbizottat küldött, az eljáró helyi hatóság a jelen egyezmény XII. czikkében foglalt határozatokhoz tartozik alkalmazkodni.

XIV. cz. Ha a magas szerződő felek egyikének alattvalója érdekelve volna a másik fél valamelyik területén megnyilt örökségnél, származzék az akár az illető honfi társától, akár benszülöttől, akár végre egy harmadik hatalmasság alattvalójától, az örökség megnyiltáról a helyi hatóságok a haláleset helyéhez legközelebb székelő consuli hatóságot értesiteni tartoznak.

XV. cz. A magas szerződő felek oly alattvalóinak értéktárgyai, kik másik fél hajóin meghaltak, el fognak küldetni a kikötőbe érkezéskor az illető nemzet consuljának a végből, hogy az elhunyt országa illetékes hatóságának átszolgáltassanak.

Oroszország. Keresk. szerződés 1860. október 4-én, ratificálva 1860. november 8-án.

XIII. A magas szerződő felek mindegyikének alattvalói, megfelelve az ország törvényeinek

1. teljes szabadságot élveznek, a tekintetben, hogy családjaikkal a szerződő hatalom államának vagy birtokának bármely részébe mehetnek, utazhatnak vagy tartózkodhatnak;

2. joguk legyen városokban vagy kikötőkben, házakat, raktárakat, bódékat, vagy telkeket, a melyekre szükségük van, bérelni vagy birtokolni;

3. kereskedelmüket akár személyesen, akár ügynökök közbenjöttével, szabadválasztásuk szerint üzni;

4. végül, sem személyük sem tulajdonuk tekintetében, sem az utlevelek, tartózkodási és letelepedési engedélyek, sem kereskedelmük sem iparuk tekinteté-

ben más vagy terhesebb átalános vagy helyi illetékek, adók vagy teljesitményeknek alávetve ne legyenek, mint a melyek a honosokra fenállnak vagy behozatni fognak.

Magától értetődvén, hogy azon korlátozások, melyek a magas szerződő felek államának egyikében az izraeliták tekintetében megállapitvák, a másik állam ugyanezen hitfelekezetü alattvalóira is alkalmazást nyernek.

XIV. A magas szerződő felek alattvalói, kik a másik államban kereskedelmi ügyletekbe bocsátkoznak, vagy más ügyekben oda mennek, ugyanazon biztonságot és szabadságot élvezendik, mint az ország lakósai, azon feltétel alatt, hogy az ország törvényeinek és rendeleteinek magukat alávetik.

Az ország hatóságai a tulajdon feletti szabad rendelkezést ne korlátozzák, de fentartva azonban azon törvényes jogokat és kikötéseket, a melyeket magán személyek ellenök érvényesitenek, vagy a melyek az állam iránt vállalt kötelezettségekből keletkeznek, és fentartva azon korlátozásokat, a melyeket az ország törvényei az ingatlan javak birtoklása tekintetében előirnak.

XV. A magas szerződő felek alattvalói a másik államban és annak birtokaiban minden nem önkénytes katonai szolgálat alól, legyen az akár a sorhad, tengerészet, nemzeti gárda vagy honvédségben, felmentve legyenek. Felmentve legyenek továbbá a birói, közhatósági szolgálat vagy ehez hason functiok alól, ugy nemkülönben minden pénz vagy természetbeni teljesitmény alól, mely a személyes szolgálat egyenértékeként megállapitva van, továbbá minden kényszer kölcsön, katona teljesitmény vagy requisitio alól.

Kivételt képeznek azon birói és municipalis hivatalok és functiok, a melyek valamely ingatlan birtokával vagy bérletével összekötvék, továbbá azon katonai kontributiók és teljesitmények, a melyekre az ország minden alattvalói, földbirtokos vagy bérlői minőségükben kötelezhetők.

XIX. Azon esetre, ha osztrák alattvaló Oroszországban, vagy orosz alattvaló Ausztriában elhalálozik, az illető hatóságok mindenütt, a hol az illető nemzetének consula, alconsula vagy consuli ügynöke, ennek hiányában diplomatikai agense, tartózkodási helyének közelsége által azon helyzetben van a hagyaték ingó részének leltározásánál, vagy annak biztonságba helyezésénél részt venni; ezen eljárásoknál a consuli vagy diplomatikus agenssel együttesen eljárni, a kik a helyi hatóság által illesztett pecsétekhez a consulatus vagy követség pecsétjét illesztik, és ezen hatósággal együtt az örökösök érdekében a hagyaték megőrzésére szükséges intézkedéseket megejtendik.

A hagyatékhoz tartozó ingók azonban csak az esetre bocsátandók a consularis vagy diplomatiai ügynök rendelkezésére, a ki ezen eljárásoknál részt vett, ha ő az igénylők részéről e czélra felhatalmazva lett, vagy kormányától egy átalános vagy különös felhatalmazást nyert. Magától értetődvén, hogy azon átadás csak is az országban fizetendő illeték levonása után foghat helyt.

Ha a hagyaték egészen vagy részben ingatlanokból áll, a melyekre nézve azt, a kit azok örökségi jutalék czimén illetnek, birtoklási képességgel az ország törvényei szerint nem bir, az esetre az érdekeltnek az egyik vagy másik fél részéről a körülmények szerint elegendő határidő engedélyeztessék, hogy ezen ingatlanoknak lehetőleg kedvező eladását eszközölhesse.

Hogy a fenti kikötés hatálya biztosittassék, a helyi hatóságok kötelességében álland az illető alattvalók elhalálozását késedelem nélkül az emlitett consularis vagy diplomatiai agens tudomására juttatni.

M. kir. igazságügym. 1872. okt. 7-én 31204. sz. kr. a Varsóban székelő osztr.-magyar főügyvivőnek hagyatéki ügyekben adott meghatalmazás tárgyában.

A közös külügyministeriummal létrejött megállapodás folytán, a Varsóban székelő osztr.-magyar főügynökségnek különös meghatalmazás adatott a végből, hogy azon esetre, ha működési kerületében valamely magyar vagy osztrák államalattvaló meghalna, s annak örököse vagy ott jelen nem volna, vagy pedig az ottani hagyaték átvételére külön meghatalmazottat nem alkalmazna, vagy végre ha az örökös egyáltalán ismeretlen volna: az ily hagyatékot, a mennyiben az ingókból áll, ideiglenes őrizetébe átvegye, kellőleg biztositsa, s ennek megtörténtéről az örököst, illetőleg pedig az ismeretlen örökös kormányát haladéktalanul értesitse; — szóval, hogy azon jogokat gyakorolhassa, a melyek az osztr.-magyar monarchia és Oroszország közt 1860. évi szeptember 2—14-én létrejött keresk. és hajózási államszerződés XIX. czikkében különös meghatalmazástól tétetnek függővé.

A varsói osztr.-magyar főügynökség ezen meghatalmazványához f. é. augusztus 18—30-án az orosz csász. kormány is hozzájárult.

Miről kellő tudomás végett oly felhivással értesitem a kir. törvényszéket, hogy ezt a kerületéhez tartozó kir. járásbiróságokkal is tudassa.

A m. kir. belügym. 1883. máj. 20. 27608. sz. a. kr. a Magyarországban elhalt orosz alattvalók ingó hagyatékának leltározása tárgyában.

A m. kir. igazságügyminister ur f. évi aprilis hó 25-én 10,908. sz a. értesitett, hogy a Bécsben székelő orosz nagykövetség az orosz kormány által utasittatott, hogy a Bpesten székelő orosz császári főconsulságot és a Fiuméban székelő orosz császári consulságot a Magyarországban elhalt orosz alattvalók ingó hagyatékának az Oroszországgal 1860. évi szeptember hó 2-án/14-én kötött kereskedelmi és hajózási szerződés XIX. czikke értelmében való átvételére hatalmazza fel.

Ez megtörténvén, a törvényhatóságot erről oly felhivással értesitem, hogy a fentebbiekről az emlitett szerződési czikk idecsatolt szövegének közlése mellett a megyei/városi árvaszéket, esetleg a megye területén levő rendezett tanácsu városok és gyámhatósági joggal felruházott községek árvaszékeit oly utasitással tudósitsa: hogy a területén elhalt orosz alattvalókra vonatkozólag is az 1877. XX. t. cz. II. részének VI. fejezete értelmében, a közigazgatási közegek által eszközölt haláleset-felvételek alapján foganatositandó hagyaték-leltározás iránt, egyes esetekben, a bpesti orosz főconsulsággal tegyék magukat a fenti szerződésczikkben körülirt teendőkre nézve érintkezésbe.

A m. kir. igazságügym. 1874. febr. 26. 6245. közigt. sz. kr.

Az 1872. évi október hó 7-én 31204. sz. a. kelt körrendelet (Rendeletek tára 70. sz. a. 351. l.) kapcsában értesitem a kir. biróságokat, hogy a Szent-Pétervárban székelő osztr.-magyar főügynökség, a területén elhalt magyar vagy osztrák alattvalók ingó hagyatékainak biztositása körüli intézkedésekre nézve, az elől idézett körrendeletben érintett felhatalmazással, a közös külügyministerium részéről szintén ellátatott.

A m. kir. igazságügym. 1875. ápr. 17. 10602. sz. kr.

Az 1874. évi február 26-án 6245. sz. a. kelt igazságügyministeri körrendelet kapcsában értesitem a kir. biróságokat, hogy a cs. és kir. közös külügyministerium, az osztrák császári királyi és magyar királyi igazságügyministeriumokkal egyetértve, a Moskvában székelő cs. és kir. főconsult is ellátta a hivatala kerületében elhalt magyar és osztrák alattvalók ingó hagyatékaira nézve azon felhatalmazással, mely az 1872. évi október 7-én 31204. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendeletben

körül van irva, és melylyel az odessai, varsói és a szentpétervári cs. és kir. főügynökségek birnak.

A perui köztársasággal 1870. máj. 2-án kötött barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződésről 1871. XLIX. t. cz. megegyezik az argentini szerződéssel. ls. 14. l.

Perzsia. Barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződés Ausztria és Perzsia között; köttetett 1857. május 17-én, ratificaltatott 1857. évi november 13-án.

3. §. A két szerződő állam alattvalói ezentul a kölcsönös területeket teljes szabadságban beutazhatják és azokon átvonulhatnak, hogy a szomszédos országokba érhessenek, anélkül, hogy a helybeli hatóságok által meggátoltatnának, mely utóbbiak a maguk részéről a legnagyobb gonddal lesznek az iránt, hogy azok minden kellemetlenségtől megóvassanak, a mennyiben folytonosan azok személybiztonsága felett őrködni fognak, és őket minden lehető figyelembe részesitendik, hogy az utazás közben sem károsodást, sem akadályt, vagy bármily zaklatást ne szenvedjenek, és e czélból őket biztonsági kisérő levelekkel, fermanokkal és egyéb okmányokkal ellátandják.

4. §. A két m. udvar alattvalói, kik kereskedői, kalmári vagy utazói minőségben saját ügyükben az illető területre mennek, ott a belépésüktől az elmenetelig ugyanazon figyelemben fognak részesittetni és épugy felvétetni, mint a legnagyobb kedvezményes nemzetek alattvalói.

Ennélfogva a két m. szerződő fél alattvalói az illető területekre akár szárazföldön, akár tengeren árukat tetszés szerint behozhatnak, onnan kivihetnek, vagy azon átvihetnek és kereskedelmet a két állam egész területén az illető államokban fenálló szabályzatok és törvények figyelembe vételével üzhetnek.

Saját ügyük végzésére ott házakat, raktárakat és bódékat bérbe vehetnek és semmi czim vagy ürügy alatt valamely adónak nem lesznek alávetve, melyet a legnagyobb kedvezményes államok alattvalóinak is ne kelljen fizetniök.

Magától értetődik, hogy azon esetre, ha az iráni m. udvar egy idegen nemzet alattvalóinak azon jogot biztositaná, hogy telkeket, házakat, raktárakat vagy más ingatlant Perzsiában megszerezhetnek és birhatnak, ezen jog az osztrák alattvalóknak is megadatni fog.

A két nemzet kereskedői, a kik a belső kereskedelmet, a két birodalomban üzni akarják, ezen kereskedelem tekintetében alávetve lesznek azon ország törvényeinek, a hol azt gyakorolják.

Az iráni magas udvar tisztjei, hivatalnokai, vagy alattvalói, az osztrák alattvalók lakásába, raktáraiba és bódéjaikba erőszakkal be nem hatolhatnak. Szükség esetén a diplomatiai ügynök, vagy az osztrák consul, ott a hol ilyen van, előzetesen értesitendő, s minden ily házmotozás csak a mondott ügynök, vagy consul által kirendelt biztos jelenlétében eszközölhető.

Azon helyekben, a hol osztrák ügynök vagy consul nincs, ezen hatalom alattvalói, ugyanazon bánásmódban fognak részesittetni, mint a milyenben a legtöbb kedvezményben részesülő nemzet alattvalói oly helyeken részesülnek, a hol kormányuk ügynöke vagy consula nincs.

8. cz. A két magas udvar alattvalói részéről elvállalt szerződések és egyéb kereskedelmi ügyletekre vonatkozó kötelezettségek az illető kormányok által érvényben fognak tartatni, és a legnagyobb pontossággal megvédetni fognak.

Az osztrák alattvalók biztonsága érdekében Perzsiában a kötelezvények, váltók és kezességi okmányok, ugy nemkülönben minden a két magas szerződő fél alatt-

valói részéről kötött szerződések a Divan Chané által, ennek hiányában az illetékes helyhatóság által, s oly helyeken, a hol osztrák consul van, ez által is aláirandók, ugy hogy vita esetén a szükséges nyomozásokat meg lehessen ejteni, és a peres ügy az igazságnak megfelelően eldönthető legyen.

Az osztrák magas udvar a maga részéről igéri, hogy államaiban a perzsa alattvalók biztonságáról a törvények és fennálló szokásoknak megfelelően gondoskodni fog és hogy e tekintetben oly bánásmódban fognak részesülni, mint a legtöbb kedvezményben részesülő nemzetek.

9. cz. Minden vita és per mely osztrák alattvalók között Perzsiában előfordul, ő felsége a császárnak képviselője által az iráni magas udvarnál, vagy a lakhelyükön székelő vagy ehez legközelebbi osztrák consul által az osztrák törvények szerint vizsgáltatni és eldöntetni fog, anélkül, hogy a helyi hatóság ez ellen a legkisebb nehézséget vagy akadályt gördithetne.

Perek és viták, melyek Perzsiában osztrák alattvalók és más államok alattvalói között keletkeznek, kizárólag az illető ügynökök és consulok által fognak elintéztetni.

Minden vita és per, mely Perzsiában a két magas szerződő fél alattvalói közt keletkezni fog, a perzsa biróságok által fog eldöntetni, de ezen perek másként nem lesznek elintézhetők, mint a császári képviselő, vagy consul vagy nevében az osztrák tolmács jelenlétében és hozzájárulásával, megfelelően az ország törvényeinek és szokásainak.

Az illetékes biró itéletével befejezett pert nem lehet ujra felvenni; ha azonban a hozott itélet ujabbi revisiójának szüksége fenn forogna, az nem lesz másként eszközölhető, mint az osztrák képviselő vagy consul, vagy annak nevében az osztrák tolmács tudtával és jelenlétében, és csak is a legmagasabb ellenőrzési és semmitőszékek előtt, a melyek Teheran, Tobris, vagy Ispahanban székelnek.

Viszonzásul ezen kötelezettségnek, az iráni magas udvar alattvalói, ami érdekeiket és szerzett jogaikat illeti, per esetében Ausztriában az osztrák törvények és biróságok védelmében részesülni fognak oly módon, mint a benszülöttek és más hatalmak alattvalói. Az osztrák magas udvar az iráni magas udvar képviselői, consulságai és ügynökeinek, nemzetbeliek érdekében a császári hatóságoknál a közbenjárásra nézve ép oly jogositványt ad, mint a melyet Ausztriában a legtöbb kedvezményben részesülő nemzet diplomatiai ügynökei és consulai élveznek.

11. cz. Az esetre, ha az illető alattvalók egyike a másik állam területén elhalálozik, annak hagyatéka azon nemzet consulának vagy ügynökének teljes mérvben ki fog adatni, a mely nemzethez az illető alattvaló tartozott, a czélból, hogy az országának törvényei és szokásai szerint, azzal megfelelően elbánjék.

Poroszország. A porosz kormány nyilatkozata külföldiek ingó hagyatéka tárgyában.

Az általános porosz törvénykezési eljárás I. rész 2. fej. 121. §-ban rendeli, anélkül hogy kül- és belföldi közt különbséget tenne, hogy az örökség mint dolgok és jogok összfoglalatja, azon biróság elé tartozik, a hol az örökhagyónak elhalálozásakor rendes személyes birói illetősége volt.

A 8—11. §§. értelmében pedig a rendes birói illetőség az állandó lakhelylyel azonos. E szerint a porosz biróságok külföldieknél, a kik csak időlegesen tartózkodtak Poroszországban, a hagyaték rendezését az elhalt külföldi lakhelye biróságának fogják átengedni, de az osztrák törvényhozástól eltérőleg, magukat az örökség rendezésére illetékeseknek fogják kijelenteni, ha a külföldinek Poroszországban lakhelye volt.

A kölni felebbezési biróság területén az átl. törv. eljárás elveitől csak anynyiban van eltérés, hogy a rajnai biróságok hivatalból a hagyaték rendezésére be nem folynak, hanem csak a felek kérelme folytán a hagyatékra vonatkozó peres kérdések eldöntésére szoritkoznak. Csak megőrzési cselekmények, mint zárlat, leltár stb., a polgári tkv. 819—820. art. és a polg. eljárás 907. sk. art. alapján elrendelhetők, amennyiben a békebiró, ha kiskoru vagy távollevő örökösök vannak, pecséteket alkalmazni köteles. — Ezen belföldiekre vonatkozó intézkedések akkor is alkalmaztatnak, ha külföldiről van szó, nem tévén különbséget, valjon annak állandó lakhelye belföldön volt, avagy csak ideiglenesen tartózkodott itt. A rajnai tartományokban a biróságok nem tehetnek ellenvetést az ellen, hogy egy külföldinek hagyatéka, annak illetékes külföldi birósága által rendeztessék, és hogy azoknak kiadassék. Ha a hagyaték iránt érdekeltek, névszerint belföldi örökösök vagy hitelezők az ily kiszolgáltatás ellen felszólalnának, az esetre ez iránt a rajnai tartományokban az utolsó lakhely, vagy halálozási hely birósága fog határozni."

Portugalia. 1874. XXXII. Portugallal kötött consulsági egyezményről.

X. cz. A két magas szerződő fél alattvalói végrendelet, hagyomány, ajándékozás által vagy más módon szabadon intézkedhetnek az illető államok területein bármely javaik felett.

Ép ugy mint a nemzetbeliek szabadon birtokba vehetik a másik szerződő fél államterületén, ajándékozás, hagyomány, végrendelet vagy végrendelet nélküli örökösödés utján rájuk háramlott javakat, és az emlitett örökösök, hagyományosok vagy megajándékozottak nem tartoznak más vagy magasabb örökösödési vagy átruházási illetékeket fizetni, mint a melyek hasonló esetekben a nemzetbeliekre is rovatnának.

Az ingatlanokban való örökösödés azon ország törvényei által szabályoztatik, melyben az ingatlanok fekszenek, és az ingatlanokban való örökösödést illető minden igények vagy keresetek feletti határozás kizárólag ezen ország törvényszékeihez tartozik.

Ingó hagyatékra, vagy oly ingókra vonatkozó örökösödési jogigények, melyeket az egyik szerződő félnek akár ott megtelepedett, akár egyszerü tartózkodás közben elhalt alattvalói a másik szerződő fél területén hátra hagytak, azon állam illetékes törvényszékei vagy hatóságai által és azon állam törvényei szerint fognak elintéztetni, melyhez az elhunyt tartozott.

XI. cz. Ha a magas szerződő felek egyikének alattvalója a másiknak területén elhal, a helyi hatóságok erről a halálozás helyéhez legközelebb székelő főconsult, consult, alconsult vagy consuli ügynököt azonnal tartoznak értesiteni.

Szintugy tartoznak ez utóbbiak a helyi hatóságokat értesiteni, ha ők értesültek előbb.

Az elhunyt nemzetbeli főconsulok, consulok, alconsulok vagy consuli ügynökök rendre végezhetik a következő cselekményeket:

1. Akár hivatalból, akár az érdekeltek kérelme folytán pecsét alá helyezik ez elhunyt minden értékeit, ingóságait és irományait, ezen eljárásról előre értesitvén az illetékes helyi hatóságot, mely — ha az ország törvényei megkivánják, — az eljárásnál jelen lehet és saját pecsétjét is alkalmazhatja. Ha a helyi hatóság értesült előbb a halálesetről s ha az ország törvényei szerint tartozik a hagyatékot pecsét alá helyezni: a maga részéről fogja a consuli hatóságot együttes eljásra felszólitani.

Ha a pecsét alá helyezés azonnali foganatba vétele mutatkoznék mulhatlan szükségesnek, s ez eljárás a helyek távolsága vagy más ok miatt együttesen nem

eszközölhető, jogában álland a helyi hatóságnak és viszont a consuli hatóságnak is, a pecséteket előlegesen a másik hatóság közbenjötte nélkül alkalmazni, erről azonban értesitenie kell a közben nem járt hatóságot, melynek szabadságában álland a már alkalmazott pecséthez utólagosan a maga pecsétjét is odailleszteni.

Sem a helyi hatóság, sem pedig a consuli hatóság pecsétjei nem vehetők le, ha az illető hatóság az eljárásnál nincs jelen.

Ha mindazonáltal a consuli hatóság a helyi hatóságot, vagy viszont ez amazt a kétféle pecsét levételénél való közremüködésre felszólitá, s a felszólitást nyert hatóság az értesités vételétől számitott 48 óra alatt meg nem jelent, a másik hatóság az emlitett eljárást egyedül is végezheti.

2. Felveszik az elhunyt minden ingó javainak és értékeinek leltárát, miután a helyi hatóságot a fennemlitett módon értesitették.

Ha ez utóbbi közbenjöttének szükségét látja, a jelenlétében felvett jegyzőkönyveket maga is aláirandja.

3. Elrendelik a nyilvános árverést a végrendeleti vagy végrendelet nélküli hagyaték mindazon ingó tárgyaira nézve, melyek romlásnak vannak kitéve, vagy csak nehezen tarthatók el, valamint azon terményekre és értékekre nézve, melyek eladására kedvező körülmények mutatkoznak.

Erről a cons. hatóság a helyi hatóságot a végből értesitendi, hogy az eladás az ország törvényei szerint előirt módon és az illetékes hatóság által eszközöltessék.

Ha a helyi hatóság van hivatva az eladás foganatositására, a consuli hatóságot tartozik közbenjövetelre meghivni.

4. A leltározott tárgyakat és értékeket biztos helyre leteszik, a behajtott követelések-, valamint a felvett járadékokból befolyt összegeket a consuli szálláson megőrzik, vagy más teljes biztonságot nyujtó személyekre bizzák.

A letételnek az előbbi eljárásnál való közremüködésre hivatott helyi hatósággal egyetértve kell történnie, valahányszor az ország vagy egy harmadik hatalom alattvalója van az örökösödésnél érdekelve, és a mennyiben az ország törvényei szerint fizetendő örökösödési vagy átruházási illetékek biztositása forog kérdésben.

5. Ha a hagyaték értéke nem elegendő a követelések teljes kielégitésére, ezen örökséghez tartozó okmányok, értékek és tárgyak, a hitelezőknek mindegyik országban előirt törvényes uton tett kivánatára átadandók a birói hatóságnak vagy a csődtömeg gondnokának, a szerint, amint az ügy az egyikhez vagy a másikhoz tartozik, a consuli hatóságnak az maradván feladata, hogy sürgősség esetében a saját nemzetbeli távollevő, kiskoru és gondnokság alá tartozó örökösöket vagy hagyományosokat képviselje.

A consuli hatóság semmi esetben nem adhatja ki az örökséget vagy annak értékét a törvényes örökösöknek vagy megbizottjaiknak előbb, mintsem az elhunytnak az országban elvállalt valamennyi adósságai törlesztvék.

6. Akár maguk, akár saját felelősségük mellett kinevezett személy által kezelik az örökség ingókból álló részt, sőt a csupán ingókból álló örökséget át is adhatják, kivéve, ha a helyi hatóság által a saját nemzetbeliek vagy egy harmadik hatalomnak az országban tartózkodó alattvalói nevében teendő igénye bejelentésére nézve az ország törvényei szerint kitüzött határidő még le nem telt, vagy ha ily bejelentések ellen kifogások tétetnek; mert ezen két esetben a consuli hatóságnak az átadást függőben kell hagynia, és oly kezelési intézkedésekre szoritkoznia, melyek az emlitett igények kielégitését nem akadályozzák.

Ezen igények felett, a mennyiben nem támasztvák az örökösödés vagy hagyományjog czimére, kizárólag az ország törvényszékei határoznak.

Miután a fenemlitett igények iránt, melyekre nézve a határozás az ország törvényszékeinek van fentartva, az itélet kimondatott, vagy az azok kielégitésére megkivántató összeg meghatároztatott: az egész ingó hagyaték, a mennyiben biztositék czimén nem marad lekötve, a helyi hatóság által alkalmazott pecséteknek eltávolitása után további intézkedés végett a consuli hatóságnak adandó át.

XII. cz. Ha a magas szerződő felek egyikének alattvalója érdekelve volna, a másik fél valamelyik területén megnyilt örökségnél, származzék az akár az illető honfitársától, akár benszülöttől, akár végre külfölditől, az örökség megnyiltáról a helyi hatóságok a haláleset helyéhez legközelebb székelő főconsult, consult, alconsult vagy consuli ügynököt értesiteni tartoznak.

XIII. cz. Ha osztrák vagy magyar állampolgár Portugaliában, beleértve annak tengerentuli birtokait is, vagy portugali állampolgár az osztrák-magyar monarchiában oly helyen halt meg, hol nemzetbeli consuli hatóság nincsen, az illetékes helyi hatóság tartozik a hátrahagyott értékeket az ország törvényei szerint leltározni, a hátrahagyott vagyont átadni és ezen eljárásnak eredményéről a lehető legrövidebb idő alatt értesiteni az elhunyt nemzetének követségét, vagy azon consuli hatóságot, mely azon helyhez, hol a végrendeleti vagy végrendelet nélküli örökség megnyilt legközelebb esik.

De mihelyt a főconsul, consul, alconsul vagy consuli ügynök, ki legközelebb van azon helyhez, hol az emlitett örökség megnyilt, a helyszinén akár személyesen megjelent, akár megbizottat küldött, az eljáró helyi hatóság a jelen egyezmény XI. czikkében foglalt határozatokhoz tartozik alkalmazkodni.

XIV. cz. A magas szerződő felek főconsulai, consulai, alconsulai vagy consuli ügynökei mások kizárásával határoznak:

Mindazon leltározási és egyéb cselekményekre nézve, melyek akár valamely nemzetükbeli hajón utközben, akár pedig a kikötőbe érkeztükkor, a szárazföldön elhunyt nemzetükbeli tengerészek és utasok által hátrahagyott mindennemü tárgyak és javak fentartására vonatkoznak.

Ezen minőségü oly személyeknek fizetései és értéktárgyai, kik a másik ország hajóin haltak el, a kikötőkbe érkezéskor, vagy az elhunyt országa illetékes hatóságának, vagy a nemzetbeli consuli hatóságnak fognak átszolgáltatni.

Rumánia. 1876. XIX. az osztrák-magyar monarchia és Rumánia fejedelemség között 1875. junius 22. kötött kereskedelmi szerződésről.

I. cz. Az osztrák-magyar monarchia és a rumániai fejedelemség alattvalói között a kereskedelem és hajózás teljesen szabad leend, és mindkét ország alattvalói szabadon letelepedhetnek a másik állam területén, ő császári és apostoli királyi felségnek alattvalói Rumániában és a rumániai fejedelem alattvalói az osztrák-magyar monarchiában, akár állandóan letelepedjenek a két terület kikötőiben, városaiban, vagy bármely helyen, akár ideiglenesen lakjanak azokban, kereskedelmük és iparuk üzésében nem lesznek alávetve egyéb vagy magasabb bármi néven nevezendő illetékeknek, adóknak, vagy dijaknak, mint a melyek a belföldiektől fognak beszedetni, a kiváltságok, szabadalmak, mentességek és bárminemü kedvezmények, melyeket a magas szerződő felek egyikének alattvalói, kereskedelem és ipar tekintetében netán élveznének, a másik fél alattvalóira is alkalmazandók.

Magától értetődik, hogy ezen intézkedésnek nem lehet czélja a két magas

szerződő fél államaiban érvényes azon törvényeket és rendeleteket megváltoztatni, melyek átalában minden idegenre alkalmaztatnak u. m.

1. Az osztrák-magyar monarchiában, a házaló kereskedésre és a gyógyszerészet gyakorlására vonatkozó törvényeket, és

2. Rumániában az ingatlan mezei birtok megszerzését és birtokolását tiltó törvényeket és rendeleteket. (Lásd a IV. czikket.)

III. cz. Mindegyik magas szerződő fél alattvalói a másik fél területén, akár a sorhadban akár a honvédségben és a nemzetőrségben teendő minden szárazföldi és tengeri hadi szolgálattól mentek lesznek, fel vannak továbbá mentve minden birói, közigazgatási vagy helyhatósági hivataloskodás kötelezettségétől, minden katonabeszállásolástól, minden hadi adótól és bárminemü katonai kényszerszolgáltatás és megadóztatástól, kivéve mindazonáltal az ingatlanok birtokával vagy bérlésével egybekötött terheket, valamint azon hadi kényszerszolgáltatásokat és megadóztatásokat, melyeknek az állam minden polgárai mint ingatlanok birtokosai vagy bérlői alávetvék.

Ugyanők nem vethetők alá sem személyükre nézve, sem ingó vagy ingatlan vagyonuk tekintetében más kötelezettségeknek, megszoritásoknak, dijaknak vagy adóknak, mint a belföldiek.

IV. cz. A rumán alattvalók az osztrák-magyar monarchiában és viszont az osztrák és magyar alattvalók Rumániában mindennemü és természetü ingó és ingatlan javakat szerezhetnek és birtokolhatnak, ezek felett adásvevés, ajándékozás, csere, házassági szerződés, végrendelet, öröklés vagy bármily egyéb intézkedés utján szabadon és ugyanazon feltételek alatt rendelkezhetnek, mint a saját nemzetbeliek, a nélkül, hogy más, vagy magasabb adókat, dijakat, vagy illetékeket fizetnének, mint a melyek fizetésére a törvények értelmében a saját nemzetbeliek kötelezve lesznek.

1879. VIII. A berlini szerződés beczikkelyezéséről.

XLIV. cz. Rumániában a vallási és felekezeti különbség nem hozható fel senki ellen indokul arra, hogy kizárassék vagy képtelenitessék polgári és politikai jogai élvezetére, közhivatalok, tisztségek és méltóságok viselésére, vagy a különféle üzletek és iparok bármely helyen való folytatására.

Minden hitvallás szabadsága és külső gyakorlása biztositva lesz ugy a rumán állam honosai, mint a külföldiek részére, és a különféle vallásfelekezeteknek sem egyházrendi szervezkedése, sem lelki fönökeikhez való viszonyaik utjába akadályt görditeni nem szabad.

Minden hatalom honosai, legyenek azok kereskedők vagy mások, Rumániában valláskülönbség nélkül teljes egyenlőség alapján való bánásmódban részesülendenek.

Az örökösödési ügyekben való eljárás tekintetében megjegyzendő, az 1879. VIII. a berlini szerződés beczikkelyezéséről XLIX. cz. rendeli: „Rumánia egyezményeket fog köthetni a consulok kiváltságait és jogkörét illetőleg, a fejedelemségben általuk gyakorolt oltalmi jog dolgában. A szerzett jogok érvényben maradnak mindaddig, mig a fejedelemség és az érdekelt felek kölcsönös egyetértése mellett módositva nem lesznek."

Vesque. von Püttlingen. 373. sk. l. tekintettel az 1856. márczius 30. és 1858. aug. 19. párisi szerződésekre, melyek a dunafejedelemségek (Rumánia) államjogi állására és szervezetére vonatkoznak, kétségesnek tartja, hogy a consularis jurisdictióra vonatkozó Törökországgal kötött szerződések, Rumániában ma érvényben volnának.

A moldva oláh (román) igazságügyi és közoktatási ministerium 1865. évben az osztrák külügyministeriumot, a hagyatéki eljárás tekintetében a következőkről értesitette: „hogy egy ott elhaláldzott idegen hagyatéka azon hatóság által tárgyalandó, amely ország biráskodásának az elhalt alávetve volt; — hogy ezen hatóságot jogszerint illeti a hagyatéki vagyon rendezése és kezelése, és hogy az ország hatóságai csak akkor járhatnak el, ha a hagyaték rendezéséből folyó perlekedések benszülöttek részéről, a törvényesen előirt alakban a biróságoknál folyamatba tétetnek."

Spanyolország. 1881. XVI. A Spanyolországgal 1880-ik évi junius hó 3-án kötött kereskedelmi és hajózási szerződésről.

II. cz. A szerződő felek alattvalói a másik fél államaiban és birtokain ép ugy mint a nemzetbeliek — a harmadik nemzet hajózására nyitva álló kikötőket és folyóvizeket hajóikkal és rakományaikkal látogathatják, ugyanott utazhatnak, tartózkodhatnak, kereskedést, ipart vagy mesterséget üzhetnek; — házakat, raktárakat, és boltokat bérelbetnek vagy birhtanak, árukat és értékeket szárazon vagy vizen szállittathatnak, azokat bel- vagy külföldiektől bizományba vehetik, — még pedig mindezt anélkül, hogy nagyobb illetékeket fizetnének, mint a melyek nemzetbeliektől szedetnek vagy jövőben szedetni fognak, — ugyanott vásárlásokat vagy eladásokat eszközölhetnek, akár közvetlenül, akár szabadon választott közvetitőik által; — megszabhatják birtokaik, értékeik, áruczikkeik vagy egyéb tárgyaik árát, legyenek azok akár a külföldről, akár az országból valók, s akár az országban, akár a külföldre kivánják is azokat eladni, csakhogy az ország törvényei és rendeleteihez alkalmazkodni tartoznak; — szabadon járhatnak üzleteik után; a vámhivataloknál bevallásokat tehetnek saját nevükben, vagy tetszés szerinti helyettes által a nélkül, hogy annak más dijt tartoznának fizetni, mint a melyre nézve ezen személylyel megegyeztek, — végre jogaikat a birák és törvényszékek előtt érvényesithetik és védhetik, és e végből saját választásuk szerint, ügyvédeket, helyetteseket, vagy meghatalmazottakat használhatnak.

III. cz. Mindenben ami az ingatlanok szerzését és birtoklását, valamint az ezen ingatlanok feletti rendelkezést, és az ezen rendelkezések után járó adók, dijak vagy illetmények fizetését illeti, a szerződő felek alattvalói a másik fél területein a nemzetbeliekkel egyenlő jogokat élvezendnek.

IV. cz. Mindegyik szerződő fél alattvalói a másik fél területén mint személyükre nézve, mint birtokuk viszonyainál fogva (a politikai jogok kivételével) ugyanazon jogokat és kiváltságokat fogják élvezni, melyeket a nemzetbeliek jelenleg birnak, vagy jövőben birni fognak, mind a mellett az ország törvényeit megtartani tartozván.

Semmi esetre nem vonhatók más vagy magasabb illetékek, terhek, vagy adók alá, mint a melyeket a nemzetbeliek fizetni tartoznak.

V. cz. A szerződő felek alattvalói a másik fél területein fel vannak mentve a hadseregben, hadi tengerészetben és nemzeti honvédséghen való minden személyes szolgálattétel, továbbá a szolgálattétel helyettesitésére rendelt pénzbeli vagy természetbeli megadóztatás alól, mindenféle hadi teher és kényszerkölcsönök alól, bárminemü katonai kényszer szolgáltatás és megadóztatás alól; kivéve mindazonáltal az ingatlanok birtoklásával vagy bérlésével egybekötött terheket, valamint azon hadi kényszerszolgáltatásokat és megadóztatásokat is, melyeket az ország minden alattvalója is, mint ingatlanok birtokosa vagy bérlője viselni tartozik. Birtokaik nem foglalhatók le, hajóik, rakományaik, áruczikkeik vagy más ingóságaik nem tartóztathatók vissza bármely nyilvános czélra, anélkül hogy az érdekelt felek

közt egyetértőleg igazságos és méltányos alapon előre megállapitott kártérités nem nyujtatnék.

Tengerentuli spanyoltartományok. XXII. cz. A tengerentúli spanyoltartományok külön törvények szerint kormányoztatván, azok az előbbi határozmányokba nincsenek beleértve. Az osztrák-magyar monarchia alattvalói azonban ott minden tekintetben ugyanazon jogokat, kiváltságokat és mentességeket, kedvezményeket és előnyöket fogják élvezni, a melyek a legnagyobb kedvezésben részesülő nemzetnek nyujtatnak vagy jövőre nyujtatni fognak.

Spanyol törvény, az idegenek viszonyairól a spanyol gyarmatokban. 1870. julius 4. (Gaceta de Madrid 1870. 187. sz.)

1. cz. Idegenek a következők: 1. mindazok kik spanyol területen kivül, idegen szülők szülöttjei, 2. azok kik spanyol területen kivül születtek, és a kiknek apjuk külföldi, anyjuk spanyolnő, mindaddig mig spanyol nemzetiségüket nem követelik, 3. azok kik spanyol területen születtek, és vagy külföldi szülők vagy külföldi apa, és spanyol anya szülöttjei, mindaddig mig a fenti igényt nem érvényesitik, 4. spanyolok kik honosságukat elvesztették, 5. azok kik spanyol területen kivül oly szülők gyermekei, a kik spanyol honosságukat elvesztették, 6. spanyolnők a kik külföldihez férjhez mentek. Ezen czikk hatálya tekintetében a belföldi hajók a spanyol terület alkatrészének tekintetnek.

2. cz. Azon külföldiek, akik a törvények szerint a honositási engedélyt nyerték vagy Spanyolország tengertuli tartományai bármely helyén honossági jogot szereztek, spanyoloknak tekintetnek.

38. cz. Külföldiek Spanyolország tengertuli tartományaiban mindennemü ingó és ingatlan javakat szerezhetnek és birtokolhatnak.

39. cz. Minden külföldi Spanyolország tengertuli részében, mindennemü ipart az ott érvényben levő törvények szerint űzhet, és mindazon iparágakat gyakorolhatja, a melyek gyakorlását a törvények nem teszik függővé spanyol hatóság által kiállitandó képesitési bizonyitványtól.

40. Külföldiek, a kereskedést nagyban és kicsinyben üzhetik, az ezen tárgyra vonatkozó kereskedelmi törvénykönyv, egyéb törvények, szabályok s rendetek értelmében. Egyelőre érvényben fentartatnak azon tilalmak, hogy külföldiek nyilvános kereskedelmi hivatalokat el nem láthatnak.

41. Külföldiek, a mennyiben spanyol területen büntetendő cselekményt követnek el, a spanyol törvény uralma alatt állanak.

42. Ugyanez áll azon keresetekre, melyek általuk vagy ellenük Spanyolországon kivül vagy belül, spanyolyok javára kötött szerződések teljesitésére, ugy nemkülönben Spanyol területen fekvő javak tulajdonára és birtoklására vonatkoznak.

43. A spanyol biróságok illetékesek, azon külföldiek közt felmerülő peres kérdésekben, melyek Spanyolországban kötött és ott teljesitendő szerződésekre vonatkoznak.

Örökösödési képesség. 1881. XVI. III. cz. (ingatlanok spanyol jog s biróság.) (ls. 42. l.)

Ingó hagyaték: 1852. nov. 17. spanyol törvény „az idegenek jogáról.“ 28. cz. Átutazó vagy letelepedett idegenek végrendelet nélküli elhalálozása esetén, a helyi hatóság az elhalálozott egyén consulával együtt a javak és értékeket leltározni fogja, és a szükséges intézkedéseket azok biztositására megteendi, mig a törvényes örökös vagy annak törvényszerinti képviselője nem jelentkezik.

Ugy a fenti, mint pedig végrendeleti örökösödés esetében a biróságok csak azon felszólamlásokat vehetik tudomásul, a melyek a javak embargojától vagy más

Spanyolországban kötött szerződés vagy kötelezettségből erednek, vagy ha spanyolok érdekelve volnának.

A tengertuli tartományokban az ingatlanok tekintetében ls. 43. l.

Ingóságok. 1870. julius 4. „idegen törvény." 44. art. Külföldieknek végrendelet nélküli elhalálozása esetében, az illető hely birói hatósága, az elhalálozott egyén legközelebb lakó consuljával, vagy az az által kijelölt személylyel a javak és értékek leltározását eszközli, azok biztonságáról gondoskodik, s azok az örökösök rendelkezésére állnak.

45. cz. Külföldinek végrendelet vagy végrendeletnélküli elhalálozása esetében a spanyol biróságok csak azon felszólamlások és keresetek felett biráskodhatnak, a melyek az előbbeni czikkekre vonatkoznak. (42, 43. ls. 43. l.)

46. cz. Külföldieknek egyéb ügyeiben csak annyiban járhatnak el a spanyol biróságok, a mennyiben sürgős és előleges biztonsági intézkedésekről van szó.

Siam. 1871. XXVIII. a siami királysággal 1869. évi május 17-én kötött kereskedelmi szerződésről.

I. cz. Mindkét fél alattvalói a másik fél területén a fenálló törvények értelmében teljes személy és vagyon oltalomban részesüljenek.

III. cz. Az osztrák-magyar birodalom alattvalóinak, kik Siamot látogatják vagy ott megtelepednek, vallásuk szabad gyakorlata megengedtetik, és jogositvák azok, hogy oly alkalmas helyeken, a hol erre a siami hatóságoktól az engedély megadatik, egyházakat épithetnek, mely engedély elegendő ok nélkül nem lesz megtagadható.

IV. Az osztrák-magyar monarchia oly alattvalói, kik a siami királyságban tartózkodni kivánnak, kötelesek magukat a császári és királyi consulatusnál bejegyeztetni, mely bejegyzésnek másolata a siami hatóságokkal közlendő. Valahányszor ily állampolgár valamely ügyben a siami hatóságokhoz akar fordulni, folyamodványát vagy felszólamlását a cs. és kir. consulsági tisztviselőnek terjesztendi elő, a ki, ha a beadványt alaposnak és illendően fogalmazottnak találja, azt tovább juttatja, ellenkező esetben pedig, mielőtt tovább küldené, tartalmát megfelelően módositandja.

Másrészt a siami alattvalók, ha a cs. és kir. consulsághoz fordulnak, hasonló eljárást kövessenek t. i. először a siami hatóságok közbenjárását veendik igénybe, melyek hasonló eljárásra kötelesek.

VI. Ha az osztrák-magyar monarchia alattvalói siami alattvalókat, akármily minőségben szolgálatba fogadnak, a siami kormány nekik e tekintetben semmiféle nehézséget nem teend.

Ha azonban valamely siami alattvalónak már más gazdája van, vagy másnak szolgálatokkal tartozik, és ez ura beleegyezése nélkül az osztrák-magyar birodalom valamely alattvalójához szegődik, szabad legyen őt visszakövetelni, valamint egyáltalán a siami kormány az osztrák-magyar birodalom alattvalója és a szolgálatba lépett siami között kötött oly szolgálati szerződés megtartását, mely a szegődöttnek előbbi ura tudta és beleegyezése nélkül jött létre, nem fogja kényszer utján eszközölni.

VIII. cz. Az osztrák-magyar monarchia alattvalói az V. cz.-ben kitüzött határokon belül földbirtokot és ültetvényeket vehetnek, telket és ültetvényeket bérbeadhatnak vagy bérbevehetnek, továbbá házakat bérelhetnek, vehetnek vagy épithetnek, azon egyedüli kivétellel és megszoritással, hogy Bangkok városában, vagy annak falaitól számitott négy angol mértföldnyi kerületben földbirtokot csak azok szerezhetnek, kik már tiz évig Siamban tartózkodtak, vagy arra a siami kormánytól különös engedélyt nyertek.

Ily telkek birtokába osztr.-magyar birodalom alattvalói csak ugy juthatnak, ha mindenekelőtt a consulsági tisztviselő által folyamodást intéznek a siami kormányhoz, mely egy tisztviselőt fog kinevezni, a ki a consulsági tisztviselővel közösen, miután a folyamodó becsületes szándékáról meggyőződtek volna, a vételösszeg mennyiségét a méltányosság szerint meghatározza és a telek határait kitűzi és megállapitja.

Ezek után a siami kormány a tulajdont az osztr.-magyar birodalombeli vevőnek átadja és az ily tulajdon ezután a kerületi kormányzó és az illető helyhatóság oltalma alatt fog állni; a vevőnek közönséges ügyekben minden e hatóságtól eredő igazságos rendelkezésekhez alkalmazkodnia kell, valamint ugyanazon adóknak leend alávetve, mint a siami alattvalók.

Ha az osztrák-magyar monarchia alattvalója azonban hanyagságból, tőkehiányból vagy más okokból az igy szerzett telkek miveléséhez vagy javitásához, a birtokba vétel napjától számitott három év lefolyta alatt nem fogott volna, a siami kormánynak joga legyen a fizetett vételösszeg visszafizetése mellett a tulajdont ismét magához váltani.

Az osztrák-magyar birodalom alattvalói jogositvák továbbá Siamban mindenütt aknák után turzani és azokat feltárni, mire a kellő igazolványok megszerzése után a consulsági tisztviselő a siami hatóságokkal egyetemben állapitja meg az alkalmas feltételeket és határozatokat a bányák kellő miveltetésére.

Megállapittatván hasonló méltányos módon az illető feltételek és határozatok a consulsági tisztviselő és a siami hatóságok közt, az osztr.-magyar birodalom alattvalói hajókat is épithetnek és mindennemü a törvényekkel nem ellenkező gyárüzletet alapithatnak és folytathatnak.

IX. Ha a siami királyságban állandóan vagy ideiglenesen tartózkodó valamely osztr.-magyar alattvalónak egy siami ellen panasza vagy követelése van, sérelmét mindenekelőtt consulsági tisztviselőjének terjesztendi elő, ki az ügynek előleges megvizsgálása után iparkodni fog azt békés uton kiegyenliteni.

Ép ugy, ha valamely siaminak van panasza az emlitett monarchia alattvalója ellen, a consulsági tisztviselő tartozik a panaszlót kihallgatni és a békés egyeztetést megkisérteni; a mennyiben pedig a kiegyeztetés lehetetlen volna, a consulsági tisztviselő az illetékes siami tisztviselőhöz forduland és ezek az ügy közös megvizsgáltatása után együttesen határozandnak a méltányosság szerint.

XIII. cz. Ha az osztr.-magyar monarchia valamely alattvalója, ki a siami királyságban üzletet folytat, fizetésképtelenné válnék, a cs. és kir. consulatusi tisztviselő összes vagyonát lefoglalandja, hogy azt a hitelezők közt követeléseik arányában elosztassa, és minden módot kisértsen meg arra, hogy a hitelezők kielégitésére fordittassék azon vagyon is, melyet az illető vagyonbukott netán más országban bir.

A siami hatóságok részéről a consulnak e végre minden kitelhető segély fog nyujtatni. Hasonlóképen a siami hatóságok azon siami alattvalók jószágát is oda itélendik és elosztandják, kik üzleti kötelmeiknek az osztrák-magyar birodalom alattvalói irányában eleget nem tehetnénk.

XIV. cz. Ha siami alattvaló az osztr.-magyar birodalom valamely alattvalójának adóssága fizetését megtagadná vagy a fizetéstől menekedni iparkodnék, a siami hatóságok a hitelezőnek minden segélyt és támogatást nyujtandanak arra, hogy sajátjához jusson. Hasonlóképen a cs. és kir. consulsági tisztviselő is siami alattvalóknak minden kitelhető segélyt fog nyujtani arra nézve, hogy netaláni követeléseik az emlitett monarchia alattvalói ellenében behajtassanak.

XV. cz. Ha az egyik vagy másik magas szerződő fél alattvalója a másik területén elhal, az elhunyt hagyatéka végrendelete végrehajtójának, vagy ennek hiányában az elhunyt családjának vagy üzlettársainak szolgáltatandó ki. Ha a kimultnak sem családja, sem üzlettársa nem volt, hagyatéka mindkét magas szerződő hatalom államaiban, a mennyire az ország törvényei megengedik, az illető consulatusi tisztviselők őrizetébe fog átadatni, hogy azok szokott módon országuk törvényei és szokásai szerint bánjanak el vele.

Szerbia. 1882. XXXIII. a Szerbiával 1881. évi május hó 6-án Bécsben a szerződő államok polgárainak hagyatékai körüli eljárás szabályozása, a gyámság vagy gondnokság ideiglenes rendezése, és a polgári állapotra vonatkozó okiratok közlése iránt kötött államszerződés beczikkelyezése tárgyában.

I. cz. A magas szerződő felek alattvalói végrendelet, hagyomány, ajándékozás által vagy másképen rendelkezhetnek mindazon vagyonukról, melyet az illető államok területén birnak.

Ugyanazon módon, mint a honosok vannak képesitve a másik országban létező azon vagyon átvételére, mely ajándékozás, hagyomány, végrendelet czimén, vagy végrendelet nélküli örökösödés alapján reájuk száll, és az ilyen örökösök, hagyományosok, vagy ajándékozottak, vagy más magasabb örökségi vagy átruházási illetékek fizetésére nem kötelezhetők, mint a melyet hasonló esetekben a honosok viselni tartoznak.

Feljogositvák halálesetükre vonatkozó rendelkezéseiket országuk consulsági hivatalnokai által felvétetni.

Ha a hagyaték részben vagy egészben ingatlanokból áll, és ha azon személy, a kire ezen javak háramoltak, megszerzésükre a fenálló szerződések értelmében nem képes: ugy az egyik mint a másik részről a fenforgó eset körülményei szerint megszabandó határidő engedélyeztetik az érdekeltnek arra, hogy az ingatlanok eladását a legelőnyösebb módon eszközölhessék.

Ha ezen határidő siker nélkül telt el, az ingatlan javak nyilvános elárverezését a fentebb emlitett jogositottak javára a biróságok eszközlik.

II. cz. Az örökösödést az ingatlan vagyonban azon ország törvényei szabályozzák, melynek területén az ingatlanok feküsznek és minden követelés vagy peres ügy megbirálása, mely az ingatlan hagyatékokra vonatkozik, kizárólag ezen ország biróságainak hatásköréhez tartozik.

Ellenben a szerződő felek egyikének alattvalói után a másik fél területén hátramaradt ingó hagyatékok iránt, örökösödés vagy hagyomány jogczimén támasztott minden igény, tekintet nélkül arra, hogy az örökhagyók elhalálozásuk idejekor ott letelepedve vagy csak átutazóban voltak, vagy pedig másutt haltak el, azon ország biróságai vagy más illetékes hatóságai által és annak törvényei szerint birálandó el, a melynek az elhalt polgára volt.

III. cz. Ha szerződő felek egyikének alattvalója a másik fél területeinek valamelyikén hal el, a helyi hatóságok kötelesek erről azonnal, legkésőbben pedig az elhalálozásról nyert tudomás után huszonnégy óra alatt a haláleset helyéhez legközelebb levő főconsult, consult, alconsult, vagy consulsági ügyvivőt értesiteni. Ugyanezen eljárást tartoznak az utóbbiak követni a helyi hatóságok irányában, ha ők a halálesetről előbb értesültek.

Az elhalt hazájának főconsulai, consulai, alconsulai vagy consulsági ügyvivői egymásután a következő hivatalos cselekményeket végezhetik:

1-ször. A meghaltnak összes értéknemüit, ingóságait és iratait akár hivatalból, akár az érdekeltek megkeresése folytán lepecsételhetik: ezen eljárásról elő-

zetesen értesitvén az illetékes helyi hatóságot, mely, ha ezt az ország törvényei ugy rendelik, ezen eljárásnál jelen lehet, és pecsétjét szintén alkalmazhatja. A helyi hatóság, ha a halálesetről előbb értesül, és az ország törvényei szerint a hagyaték lepecsételésére kötelezve van, tartozik a consulsági hatóságot ezen eljárás közös foganatositására meghivni.

Ha a pecséteknek azonnal alkalmazása elkerülhetlenül szükségesnek mutatkozik, de ezen eljárás a hely távolsága vagy más okok miatt közösen nem eszközölhető, a helyi hatóság jogositva van pecsétjét előzetesen, a consulsági hatóság közreműködése nélkül alkalmazni és viszont.

Ezen két esetben az eljárásnál részt nem vett hatóság huszonnégy óra alatt értesitendő és annak szabadságában áll saját pecsétjét a már meglevő fölé keresztben utólagosan alkalmazni.

Sem a helyi hatóságnak, sem a consulsági hatóságnak pecsétjei nem vétethetnek le, ha a helyi hatóság illetőleg a consulsági hatóság nincs jelen.

Ha azonban, a consulságtól a helyi hatósághoz, és viszont a helyi hatóságtól a consulsághoz, a mindkét részről alkalmazott pecsétek levételénél való megjelenés végett intézett meghivás daczára, a meghivott hatóság a meghivás vételétől számitandó 24 óra alatt — és ha székhelye a meghivó hatóság területén kivül van, három nap alatt — nem jelentkezik, szabadságában áll a másik hatóságnak az emlitett teendőit egyedül foganatositani.

2-szor. Leltárt készithetnek az elhaltnak ingóságairól és értéknemüiről a helyi hatóság jelenlétében, a mennyiben ez, vett értesités folytán, az eljárásnál jelen lenni akar. A helyi hatóság a jelenlétében felvett jegyzőkönyveket aláirja a nélkül, hogy az ezen cselekményeknél való hivatalos közremüködéseért bárminemü dijt követelhetne.

3-or. Elrendelhetik a hagyatékhoz tartozó azon ingóságok elárvereztetését, melyek megromlásnak vannak kitéve, vagy a melyeknek megőrzése, fentartása nehézséggel járna. A consulsági hatóság erről előzetesen értesiti a helyi hatóságot a végre, hogy az árverés szabályszerü alakban és az illetékes hatóság által az ország törvényei szerint eszközöltessék. Ha a consulsági hatóság ebben közre nem működik, és az árverés megtartása a helyi hatóságot illeti, ez a consulsági hatóságot megjelenés végett meghivni tartozik.

4-szer. A leltározott értékneműeket és tárgyakat biztos helyre letéteményezhetik, a behajtott követelések összegét pedig valamint a beszedett kamatokat illetőleg járadék-jövedelmeket őrizet alá vehetik. Ezen letétemények elhelyezése egyetértőleg azon helyi hatósággal eszközlendő, a mely a korábbi hivatalos cselekményeknél hivatva volt közreműködni, ha az előzetes hirdetmény folytán belföldiek, vagy pedig valamely harmadik államnak alattvalói, mint a hagyaték iránt érdekeltek, akár végrendelet nélküli örökösödés, akár végrendelet jogczimén jelentkeztek.

5-ör. A helyi hatóság a leltározás befejezésének napjától számitva, legkésőbben egy hét alatt határoz azon kérdés felett, hogy az ország törvényei szerint van-e helye olyan határidő kitüzésének, a mely alatt saját honosai és egy harmadik állam alattvalói, a kik azon országban laknak, a hol az elhalálozás történt, a hagyatékra vonatkozó igényeket bejelenthetik. Ezen határidő három hónapot meg nem haladhat.

Ha a helyi hatóság ezen határidőt kitüzte, a consulsági hatóság ezen határidő lejártáig olyan elővigyázati és kezelési intézkedésekre szoritkozik, a melyek a fentebb emlitett személyek jogainak az illetékes biróság előtti érvényesitésére nézve hátrányosak nem lesznek. A consulsági hatóság ezen határidő lejárta után is ha-

sonló eljárásra szoritkozik, ha esetleg az ország biróságainak hatáskörébe eső vitás kérdés merült fel, mindaddig mig ezen vitás kérdés függőben van.

Ha a hagyatékot képező értékek az összes követelések teljes kielégitésére elégtelenek, a consulsági hatóságok a hagyatékhoz tartozó összes iratokat, értéknemüeket és értékeket az ország törvényei értelmében azonnal átadják a biróságnak, esetleg a csőd képviselőjének, vagy a csődtömeg gondnokának, a szerint, a mint erre illetékesek: az emlitett consulsági hatóságnak kötelessége lévén ez esetben is a távollevő, kiskoru vagy nem önjogu örökösöket és hagyományosokat képviselni.

6-or. Kezelhetik és folyóvá tehetik saját maguk vagy a felelősségükre kinevezett személy által a hagyaték ingó részét anélkül, hogy a helyi hatóság ezen eljárásnál közreműködhetnék, azonban mindig a jelen czikk 5. pontjában felsorolt esetekre vonatkozó korlátozások fentartásával és megfelelően azon szabálynak. mely szerint a consulsági hivatalnokok nem határozhatnak az érdekelt felek által emelt oly igények felett, melyeket az illetékes biróság elhatározásának kötelesek fentartani, ilyennek tekintetvén minden esetben az illető ország birósága, ha az igény nem örökség vagy hagyomány jogczimén támasztatik.

Ha a fentebb emlitett igényekre vonatkozó és az ország biróságainak fentartott itélet meghozatott, vagy ha az igények kielégitésére szükséges összeg megállapittatott és megfelelően biztosittatott, az összes ingó hagyaték a helyi hatóság pecsétjének levétele után a consulsági hatóságnak további rendelkezés végett kiadandó, feltéve, hogy az biztositás czimén oly örökösök vagy hagyományosok javára lekötve nincs, a kik azon állam alattvalói, vagy ott tartózkodó idegenek, a hol a hagyaték létezik.

IV. cz. Ha valamely osztrák vagy magyar alattvaló Szerbiában, vagy valamely szerb alatttvaló az osztrák-magyar monarchia területeinek egyikén olyan helyen hal meg, a hol hazájának consulsági hatósága nincsen, az illetékes helyi hatóság tartozik az ország törvényei szerint, a hagyatéki tárgyak leltározását és a hagyatéki vagyon folyóvá tételét teljesiteni (III. cz. 3. pont) és erről a lehető legrövidebb idő alatt az örökség megnyiltának helyéhez legközelebb levő követséget vagy consulsági hatóságot értesiteni.

Azon időponttól kezdve azonban, midőn az emlitett örökség megnyiltának helyéhez legközelebb levő consulsági hivatalnok személyesen vagy megbizottja közvetitésével megjelen, a helyi hatóság közbenjárását a jelen egyezmény III. czikkében foglalt határozatokhoz tartozik alkalmazni.

V. cz. Azon ingó vagyon, melyet valamely szerb alattvaló Ausztriában vagy Magyarországban hagyott hátra, nem fog alávettetni az osztrák-magyar monarchiában, és viszont azon ingó vagyon, melyet valamely osztrák vagy magyar alattvaló Szerbiában hagyott hátra, nem fog alávettetni Szerbiában semmiféle illetéknek, mely haláleset, örökségi jog vagy az örökség átadása czimén lenne kiszabható.

VI. cz. Ha a szerződő felek valamelyikének alattvalója, akár honfitársának, akár belföldinek, akár harmadik állam alattvalójának, a másik fél területén megnyilt örökségénél érdekelve van, a helyi hatóságok az örökség megnyiltáról a legközelebbi consulsági hatóságot haladéktalanul értesitik.

VII. cz. Azon értéknemüek és tárgyak, melyeket olyan hajósok és utasok hagytak hátra, a kik a szerződő felek egyikének alattvalói voltak, és a másik fél hajóján haltak el, átadandók az illető állam consulának a végből, hogy az elhalt országának illetékes hatóságához átküldessenek.

Svájczi szövetség. 1876. XVII. a svájczi szövetséggel 1875. évi deczember hó 7-én a letelepedések iránt kötött államszerződés.

1. cz. Mindkét szerződő fél állampolgárai, ha a másik fél területén állandóan letelepednek vagy ott akár rövidebb akár hosszabb ideig tartózkodnak, mindenre nézve, a mi a tartózkodási engedélyre, az ország törvényei által megengedett iparok és hivatások gyakarlására, az adókra és adó tartozásokra, szóval mindenre, a mi a tartózkodást és letelepedést illető feltételekre vonatkozik, a belföldiekkel egyenlőknek fognak tekintetni. Ezen határozmányok azonban nem alkalmazhatók a gyógyszerészi üzletre és a vándor iparra.

2. cz. A kereset, birtoklás, ingatlanok s telkek bármiféle elidegenitése, valamint az azok feletti rendelkezés s az ily intézkedésekért járó adók, illetékek és dijak fizetésére nézve, mindkét szerződő fél polgárai a másik fél területén a belföldiek jogát fogják élvezni.

3. cz. A letelepedésre és iparüzésre vonatkozó bármely kedvezmény, melyet egyike a szerződő feleknek valamely harmadik államnak akármi módon engedélyezett volna vagy jövőben engedélyezne, ugyanazon módon s időben a másik szerződő fél irányában is fog alkalmaztatni, a nélkül, hogy e végett külön egyezményt kötni szükség lenne.

4. cz. Ha az egyik szerződő félnek a másik fél területén lakó polgárai oly helyzetbe jönnének, hogy birói itélet, vagy törvényesen alkalmazott s végrehajtott rendőri intézkedések vagy erkölcsi és szegénység-rendőrügyi rendeletek alapján kiutasitandók lennének, eredeti hazájukba családostól visszafogadandók.

5. cz. Az egyik szerződő államnak, a másik állam területén lakó polgárai nem állnak azon ország katonai törvényei alatt, melyben tartózkodnak, hanem reájuk nézve e részben a hazai törvények kötelezők.

Mentesek nevezetesen pénzben és termékekben teljesitendő minden adózástól, mely a személyes hadiszolgálat pótlásául kivettetik, továbbá a katonai szolgálmányoktól, kivévén a beszállásokat és az oly szállitmányokat, melyek a birtokot terhelik. Mentesek azonkivül minden szolgálattól a nemzetőrségben, tartományi hadban (honvédségben) népfelkelésben és helyi polgárőrségben.

6. cz. Egyik szerződő fél polgárának tulajdonára sem szabad a másik fél területén bármely körülmények közt és sem béke sem háboru idején más vagy magasabb dijat, illetéket, rovatalt vagy adót kivetni, vagy attól követelni, mint a mely hasonló birtokra nézve kivettetnék vagy követeltetnék, ha az egy belföldi vagy a legnagyobb kedvezményekben részesülő nemzet polgára vagy alattvalója tulajdonában volna.

Szintoly kevéssé szabad a szerződő felek egyikének polgárára a másik fél területén bármely más vagy magasabb adót kivetni vagy azt tőle behajtani mint a minő a belföldiekre vagy a legnagyobb kedvezményben részesitett nemzetek polgáraira vagy alattvalóira kivettetik vagy tőlük szedetik.

Az emlitett adónemek sorába nem tartoznak a vámok és a kikötői és tengeri illetékek.

7. cz. A szerződő felek kölcsönösen kötelezik magukat, hogy a másik fél azon vagyontalan polgárait, kik területükön megbetegednek vagy szerencsétlenül járnak, ide értve az elmebetegeket is, ép ugy fogják ápoltatni és elláttatni, mint saját alattvalóikat, mindaddig, mig hazájukba való visszamenetelük az illetők vagy harmadik személyek hátránya nélkül megtörténhetik.

Az ily esetekből vagy szegény halottak eltemetéséből felmerült költségek sem az állam vagy ország, sem a községek vagy más nyilvános pénztárok által

kölcsönösen meg nem térittetnek, csupán a polgári törvényes kereset tartatván fenn, az ellátott egyén vagy harmadik kötelezett személyek irányában.

A szerződő felek kölcsönösen biztositják egymást, hogy az illetékes hatóság megkeresésére az országos törvények által megengedett módon segédkezet fognak nyujtani arra, hogy azoknak, a kik a költségeket viselték, ezek méltányos felszámitás szerint megtérittessenek.

Törökország. A török szultán Ő felsége által 1284. évi sepher hó 7-én (1867. évi junius hó 18-án.)

kiadott azon törvénynek, melynek erejénél fogva a török birodalom területén a külföldieknek ingatlan tulajdonszerzési jog engedélyeztetett; azon jegyzőkönyvvel együtt, a melylyel az osztrák-magyar monarchia képviselője, e törvényhez való hozzájárulását kijelentette:

T ö r v é n y,

mely által a török birodalomban az idegeneknek ingatlan tulajdon-szerzési jog engedélyeztetik. Császári kibocsátvány miheztartás végett. 1284. sepher 7. / 1867. junius 18.

Az ország jóllétének fejlesztése, az idegenek tulajdonjogának gyakorlata körül a török birodalomban előforduló nehézségek, visszaélések és bizonytalanságok megszüntetése, és a pénzügyi érdekekre, mint szintén a hatóságok eljárására nézve megkivántató biztositékoknak pontos szabályzat általi kiegészitése céljából, Ő császári felsége a szultán parancsára a következő törvényes határoványok állapittattak meg:

I. cz. Az idegeneknek ugyanazon jogczimen, mint a törökhoni alattvalóknak és minden más feltételek nélkül, a városi vagy falusi ingatlan tulajdon szerzésére való jogosultság, az egész császárságban, Hedjaz tartomány kivételével, megadatik, azon hozzáadással, hogy ők magukat mindazon törvények és rendeleteknek, melyek a törökhoni alattvalókra nézve fennállanak, alávetni tartoznak, a mint ez alább kifejezve van. Ezen intézkedés nem illeti azon születésüknél fogva törökhoni alattvalókat, kik honosságukat megváltoztatták, s kik e tekintetben külön törvény alá fognak tartozni.

II. cz. Az idegenek ennélfogva, mint városi és falusi ingatlan birtokok tulajdonosai, mindenben, ami ingatlan javainkat illeti, a törökhoni alattvalókkal egyenlők.

Ezen egyenjogositás törvényes hatályánál fogva:

1. Kötelezvék, magukat mindazon törvényeknek, rendőri és municipalis rendeleteknek alávetni, melyek a fekvő tulajdon haszonvételezésére, átruházására, eladására és elzálogositására nézve jelenleg fennállanak, vagy netalán jövendőben létrejönni fognak.

2. Minden bárminemü vagy nevü terheket és adókat viselni, melyek jelenleg vagy netalán jövendőben a városi vagy falusi ingatlan birtokokra esnek.

3. Minden a fekvő tulajdonra vonatkozó kérdésekben és minden dologi kereseteknél ugy fel mint alperesi minőségben a törökhoni polgári hatóságoknak közvetlenül alávetvék, még akkor is, ha az egyik vagy másik fél idegen alattvaló, és pedig ugyanazon jogczimen, ugyanazon feltételek mellett és ugyanazon formák közt, mint a törökhoni alattvalók, s a nélkül, hogy az ily ügyekben személyes honosságukra valamely előjogot alapithatnának, azonban a személyük és ingó vagyonuk tekintetében a szerződések erejénél fogva őket megillető mentességek fenntartása mellett.

III. cz. Valamely idegen ingatlan birtok-tulajdonos vagyonbukása esetében a tömeggondnokok a török hatóságokhoz és polgári biróságokhoz tartoznak fordulni a végből, hogy a vagyonbukott által birtokolt azon ingatlan javak eladását

követeljék, melyek minőségüknél fogva és a törvény szerint a tulajdonos adósságai fejében lekötvék.

Ugyanaz áll azon esetben is, ha valamely idegen egy más idegen birtoktulajdonos ellen valamely idegen biróságtól elmarasztaló itéletet nyert. Az ily itéletnek az adós ingatlan javain leendő végrehajtása tekintetéből az illető az illetékes törökhoni hatósághoz tartozik fordulni oly czélból, hogy az adósságok fejében lekötött ingatlan javak eladását kieszközölje, s az ily itélet a törökhoni biróságok és hatóságok által csak akkor hajtatik végre, ha ezek által megállapittatik, hogy az illető fekvő javak, melyeknek eladása kérelmeztetett, csakugyan oly ingatlanok sorába tartoznak, melyek az adósság törlesztése czéljából eladhatók.

IV. cz. Az idegen alattvalóknak szabadságukban áll, ajándékozás utján vagy végrendeletileg mindazon ingatlan javaik fölött rendelkezni, melyekre nézve az ily rendelkezés törvényesen meg van engedve. Az oly ingatlan javakat illetőleg, melyek iránt az illető nem rendelkezett, vagy melyek iránt ajándékozás utján vagy végrendeletileg rendelkeznie a törvény által megengedve nincsen, a hagyaték letárgyalása a törökhoni törvények szerint eszközlendő.

V. cz. Minden idegen alattvaló részesévé lesz a jelen törvény által nyujtott kedvezménynek, mihelyt a hatalom, mely alá tartozik, a tulajdonjog gyakorlatára nézve a magas Porta által javaslatba hozott egyezményt elfogadja.

Jegyzőkönyv. Ő császári és apostoli kir. felsége által 1868. évi október hó 18-án kiadott legfelsőbb meghatalmazás alapján, felvétetett és aláiratott 1868. évi november hó 5-én.

Ő császári és apostoli királyi felsége és Ő császári felsége a Szultán azon óhajtástól vezéreltetve, hogy a köztük létrejött azon egyezmény, mely szerint az 1284. évi sepher hó 7-én kihirdetett törvény által Törökországban az idegeneknek engedélyezett ingatlan vagyonszerzési jog Ő cs. és apost. királyi felsége államainak alattvalóira is kiterjesztetik, külön okmány által állapittassék meg, a következő jegyzőkönyv aláirására meghatalmazták:

Ő felsége a császár és király báró Prokesch-Osten táborszernagyot, belső titkos tanácsost s konstantinápolyi nagykövetet és Ő császári felsége a Szultán, Safvet Pasát, ideiglenes külügyi ministert. *Jegyzőkönyv.* A törvény, mely az idegeneket ingatlan vagyonszerzési joggal ruházza fel, mitsem von el a szerződések által szentesitett mentességek épségéből, melyek az ingatlan vagyon tulajdonosaivá lett idegenek személyét és ingóságait jövőben is megilletik.

Minthogy ezen tulajdoni jog gyakorlására az idegeneket a török területen nagyobb számban való letelepedésre fogja inditani, a császári kormány kötelességének ismeri szemügyre venni és elháritani azon nehézségeket, melyek ezen törvény alkalmazása folytán némely helységekben keletkezhetnének. Ez a czélja a következő határozványoknak:

A török földön lakó minden személy háza sérthetlen lévén és abba a tulajdonos engedelme nélkül senki sem hatolhatván be, hanem ha az illetékes hatóság rendeletei alapján és a szükséges felhatalmazásokkal ellátott hatósági tisztviselő vagy eljáró közeg közbenjöttével: az idegen alattvaló lakása ugyanezen jogczimen a szerződések értelmében szintén sérthetlen, és a közhatalom közegei oda azon consulnak vagy ennek küldöttjének közbenjötte nélkül, a ki alá ez idegen tartozik, — be nem hatolhatnak.

A ház alatt értetik a laképület és ennek tartozéka, nevezetesen a szolgaszemélyzet helyiségei, az udvarok, kertek és az ezekkel határos bekeritett térségek, a birtok minden egyéb részeinek kirekesztése mellett.

Oly helyeken, melyek a consul székhelyétől kevesebb mint kilencz órányi távolságra esnek, a közhatalom közegeinek nem szabad az idegen házába consul közbenjötte nélkül behatolniok, amint ez már fentebb is mondatott. A consul maga részéről köteles a hatóságnak haladéktalanul segédkezet nyujtani, és pedig akkép, hogy értesittetésének pillanata és saját vagy küldöttjének elutazása közt, több mint hat óra soha ne teljék el, mire a hatóság fellépése 24 óránál tovább soha ne halasztassék.

A consul székhelyétől kilencz vagy még több óra járásnyira eső helyeken a közhatalom közegei a helyhatóság kivánatára és a községi vének tanácsának három tagja közbenjöttével az idegen alattvaló házába a consulsági ügynök jelenléte nélkül is behatolhatnak; azonban csak sürgős esetekben, és a gyilkosság, gyilkossági kisérlet, gyujtogatás, fegyveres kézzel elkövetett lopás vagy lakott házban éjjel végbevitt betöréses tolvajlás, fegyveres lázadás és hamis pénzcsinálás bűntényeinek puhatolása vagy megállapitása czéljából; akár idegen akár török alattvaló követte légyen el a bűntényt az idegen lakásában vagy azon kivül, s bárhol másutt.

Ezen határozványok a birtoknak csak azon alkatrészeire alkalmazhatók, melyek a házat a fentebb megjelölt értelemben képezik. A házon kivül a rendőrség eljárása korlátlanul és tartalék nélkül gyakoroltatik; de azon esetben, midőn bűnténynyel vagy vétséggel terhelt egyén befogatásáról van szó, s ezen vádlott idegen alattvaló, irányában a személyét megillető mentességeknek figyelemben kell tartatniok.

A házmotozás eszközlésével a fentebb kijelölt kivételes esetekben megbizott hivatalnok vagy tiszt és a vének tanácsának segédkező tagjai kötelesek a házmotozásról jegyzőkönyvet felvenni, s azt azon felsőbb hatóságnak, melynek alárendelvék, haladéktalanul beterjeszteni, a mely is azt a legközelebbi consulsági ügynökhöz juttatandja el.

A magas Porta a helyi rendőrség által a különböző fennebb érintett esetekben követendő eljárási mód meghatározására külön szabályzatot fog közzétenni.

A consulsági ügynök székhelyétől több mint kilencz órányi távolságra fekvő és oly helyeken a melyekben a Vilayet birósági szervezetéről szóló törvény van hatályban, az idegen alattvalók felett a consulsági ügynök jelenléte nélkül a békebiró tisztét gyakorló vének tanácsa és a Caza törvényszéke fog mind az ezer piasztert tul nem haladó perekben, mind pedig a legfölebb ötszáz piaszterből álló pénzbüntetést maguk után vonó kihágási esetekben itélni. Idegen alattvalóknak minden esetben joguk lesz a fennebbi modon hozott itéleteket a Sandjak törvényszékhez felebbzeni és a felebbezés felett a szerződések értelmében a consul jelenlétében fog a tárgyalás vitetni és itéletet hozni.

A felebbezés mindig felfüggeszti a végrehajtást.

A fentebb kijelölt feltételek mellett hozott itéleteknek erőhatalommali végrehajtása, minden esetben csak a consul vagy küldöttjének közreműködése mellett történhetik meg.

A császári kormány egy törvényt fog kibocsátani, mely által a fentebbi rendszabályok alkalmazásánál a felek által követetendő eljárás módozatai megállapittatni fognak.

Az idegen alattvalók bárhol lennének is, feljogositvák, a vének tanácsa vagy a Caza törvényszékek biráskodásának magukat önkényt a consul közbenjötte nélkül alávetni mindazon peres ügyekben, melyeknek tárgya ama tanácsok vagy törvényszékek illetékességét tul nem haladja, fentartatván számukra a felebbviteli jog a Sandják törvényszékéhez, a hol az ügy a consul vagy küldöttjének jelenlétében fog tárgyaltatni és eldöntetni.

Az idegen alattvaló abba való beleegyezésének azonban, hogy felette az előbbi mód szerint a consul közbenjötte nélkül hozathassék itélet, irásban és a tárgyalást megelőzőleg kell kinyilvánittatnia.

Magától értetődik, hogy mindezen korlátozások nem azon perekre vonatkoznak, melyeknek tárgyát az ingatlan tulajdon kérdése képezi, mely perek a törvényben előirt határozványok szerint keresztülviendők és eldöntendők.

A védelmezési jog és az ülések nyilvánossága az ottoman biróságok előtt megjelenő külföldieknek minden esetben ép ugy biztosittatik, mint a török alattvalóknak.

Az elősorolt határozmányok a régi szerződések átvizsgálásáig maradnak hatályban, mely átvizsgálásra nézve a magas Porta fentartja magának közötte és a vele barátságban levő hatalmak közt további egyetértést hozni létre.

Minek hiteléül az illető meghatalmazottak a jelen jegyzőkönyvet aláirták és pecsétjeikkel ellátták.

Kelt Konstantinápolyban 1868. évi nov. hó 5-én.

Mely nemzetközi egyezmény ezennel köztudomásra hozatik. Kelt Budán 1871. évi márczius hó 29-én. R. T. 1871. 15.

A fenforgó esetben egy osztrák-magyar monarchiabeli alattvaló hagyatékának törökbirodalmi alattvalónak, mint örökösnek részére leendő kiadásáról lévén szó, mindenek előtt a nemzetközi jog szempontjából azon kérdés birálandó meg, vajjon törökbirodalmi alattvaló egy osztrák monarchiabeli alattvaló után egyáltalában örökösödhet-e vagy sem? és e tekintetben irányadóul csakis az esetleg fenálló nemzetközi szerződések, illetőleg amennyiben ilyenek nem léteznének, a tényleg gyakorolt teljes viszonosság lehet, tekintve már most, hogy az osztrák-magyar monarchia és a törökbirodalom közt az illető alattvalóknak örökösödési jogát szabályozó nemzetközi szerződés fen nem áll, a mennyiben ugyanis a panaszló által panaszában felhivott 1871. évi márczius 29-én az országban is közhirré tett nemzetközi egyezmény kizárólag az ingatlan tulajdon szerzésére és az ezzel járó kötelezettségek és terhek, ugy nemkülönben az ingatlan tulajdon feletti rendelkezési képességre nézve tartalmaz szabályokat, anélkül, hogy az idegeneknek török alattvalók utáni öröklési képességre vonatkozólag legtávolabbról is rendelkeznék, tekintve továbbá, hogy a m. kir. igazságügyministeriumnak, a kir. semmitőszék részéről hozzá intézett kérdés folytán f. év ápr. 5-én 10290. sz. a. kelt átiratához képest, a közös külügyministeriumból nyert felvilágositás szerint, a Korán és az azon alapuló törökbirodalmi törvények szerint, az idegenek az ottomán alattvalók utáni örökösödésből teljesen kizárvák, és ennek következtében a nemzetközi érintkezésben alkalmaztatni szokott viszonyossági elv szoros alkalmazása azt hozza magával, miszerint az osztrák-magyar monarchiában a török alattvalók is a magyar ugy osztrák alattvalók utáni örökségek és hagyományokban való részesülésből kirekesztessenek S. sz. 1874. Dt. XII. 87.

Az 1817. jul. 27-iki passarovitzi békekötés értelmében, osztrák-magyar alattvalónak hagyatéka, az osztr.-magy. consulságoknak adandó át.

Tunis. Az osztr. cs. kir. kormány hozzájárulási nyilatkozata 1866. január 13-tól, az angol-tunisi 1863. október 10-én kelt egyezményhez, Tunisban fekvő ingatlanok szerzése és birtoklása tárgyában. A mindenható Isten nevében. Az osztrák cs. kormány és a tunisi abban egyeztek meg, hogy a cs. k. alattvalók, ezentul Tunisban fekvő ingatlanokat szerezhetnek és birtokolhatnak, ugyanazon feltételek alatt, melyek az angol alattvalók tekintetében meghatározva lettek, ép ugy mintha a Goletta palotában aláirt s 17 pontból álló angol tunisi szerződés, mely 1863.

október 10-én a muselman időszámitás szerint 1280. Rabiel Thani hó 26-án kelt, az osztrák és tunisi kormány között megköttetett volna.

Egyebekben az osztr. kormány és annak alattvalóit a fenálló szerződések folytán megillető jogok és előjogok és mentességek, az angol-tunisi egyezményhez való hozzájárulás folytán, változatlanul fennmaradnak.

Angol-tunisi egyezmény: 1. Miután az angol alattvalókat ezentul kétségtelen jog illeti meg a tunisi kormányzásában bármi néven nevezendő ingatlanokat megvenni és birtokolni, a biróságok és egyéb illetékes hatóságok ezennel felhatalmaztatnak a vevő kérelme folytán az illető jogczim igazolására az eljárást meginditani, és az ország szokásainak megfelelően annak nevére átirni, hogy az a törvény által előirt teljes érvénynyel birjon.

2. Angol alattvalók, a kik ingatlanokat birtokolnak, kötelesek ugyanazon municipalis és kincstári taksákat fizetni, mely a honosokat terheli, egyátalán azon kötelezettségek terhelik őket, a melyek a törvények szerint ezen birtokok után a honosokat terhelik.

3. Házak, raktárak, vagy más fekvőség birtokosa, a jelenleg fenálló vagy később életbe léptetendő helyhatósági szabályzatnak van alávetve.

4. Az angol és tunisi alattvalóknak minden ingatlanra vonatkozó és házaknak, majorságoknak vagy más fekvőségeknek tulajdonát vagy birtokbavételét tárgyazó peres kérdései az ily határozathozatalra illetékes törvényszékek elé viendők, melyeknek az angol alattvalót megidéző végzései az angol főconsul, vagy ennek távollétében ennek helyettese utján kézbesitendők, hogy előbbi vagy annak helyettese a per tárgyalásánál és itélethozatalnál jelen lehessen.

Jogában áll a vesztes félnek az erre illetékes törvényszékekhez felebbezni mindaddig, mig a legfőbb törvényszékig jutott és a vesztes félnek hatósága köteles a legfőbb biróság határozatát végrehajtani. Azon esetekben azonban, melyekben angol atattvalók közti perlekedésről van szó, szabadságában áll ezeknek vagy ezek egyikének kérni, hogy a vitás kérdés az ő főconsuljok vagy ennek helyettese által döntessék el, a kiknek határozata azonban csakis az országos törvények vagy országos szokásokon alapulhat, a mennyiben azok bebizonyithatók vagy azt a szerződési feltételek megengedik.

5. Az angol alattvalóknak, kiknek fekvő birtokaik vannak, szabadságukban áll azokat a benszülötteknek eladni, átruházni és azokkal ezeknek javára rendelkezni, idegeneknek azonban tulajdonukat el nem adhatják, sem át nem engedhetik, kivéve azon barátságos hatalmak alattvalóit, kik Ő fensége a Bey-yel kötött egyezmény vagy megállapodás által alattvalóiknak a tunisi kormányzóságbani ingatlan vétel és birtoklás jogát megszerezték.

És hogy e czimnek minden megsértése, valamint hogy minden viszály és per, mely ebből keletkezhetnék, — kikerültessék, ezennel megállapittatik, hogy mindannyiszor, midőn angol alattvaló fekvőségét idegen állami alattvalónak adja el vagy arra átruházza, az átengedési okmány a törvényszék vagy illetékes hatóság pecsétjével látandó el, hogy az átengedés érvényesen és törvényesen történhessék.

6. Ha egy angol alattvaló egyátalán vagyonára vagy birtokára vonatkozó végrendelet hátrahagyása nélkül halna el, az esetre a fekvő vagyonábani örökösödés ugyanazon törvények szerint birálandó el, melyek végrendelet nélküli ingó vagyona tekintetében mérvadók, anélkül hogy jogában állana a tunisi biróságoknak ez ellen bármely akadályt vagy nehézséget görditeni.

7. Miután már régóta meg volt állapitva, hogy a tunisi kormányzóságban végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt angol alattvaló vagyonát a főconsul vagy

ınnak távollétében helyettese kezelje, megállapittatott, hogy ezen kezelési jog az ly módon elhalt angol alattvalónak telke, háza és fekvőségére is kiterjedjen.

Megállapittatott továbbá, hogy azon esetre, ha a főconsulnak vagy annak távollétében helyettesének a consuli pecséttel ellátott, oly tartalmu irásbeli nyilat kozata mutattatik fel, hogy ő az elhaltnak tulajdonát képezett ingatlan vagyont eladta, átruházta vagy a fölött valamely más módon rendelkezett, a medsliszek és törvényszékek az ily eladást vagy megtörtént másnemü rendelkezést elismerni és két közjegyző abbeli bizonyitványának betekintése után, hogy az eladás vagy más rendelkezés az előirt törvényes alakban eszközöltetett, a jogszerzőnek, legyen az akár benszülött, akár az ezen egyezmény 5. cikkében jelzett idegen alattvaló, az esetre, ha tulajdonának eladása, átruházása, elzálogositása vagy a fölötti más rendelkezés miatt perbe vonatnék, — tulajdonjogának igazolására szükséges okmányt kiszolgáltatni tartoznak.

8. Az előbbi cikkben foglalt határozmányok és jogokkal fog eljárni a főconsul vagy annak távollétében helyettese, az ingatlanok tekintetében akkor is, ha annak angol alattvaló tulajdonosa pénzzavarba vagy fizetésképtelenségbe jutott, adósságainak törlesztése céljából.

9. A főconsul vagy annak távollétében helyettese által kiállitott abbeli nyilatkozat, hogy az angol alattvalónak ingatlan tulajdona fölött, a 7. és 8. cikkekben felsorolt okokból az ott jelzett célokra rendelkezett, a medsliszeket és törvényszékeket, a melyeknek az ily tulajdonátruházást elismerniök és megerősiteniök kell, minden felelősség alól felmenti: és a medsliszek abbeli biztositásukra, hogy az átadás kellő alakban történt, saját jegyzőiket rendelhetik ki, hogy ezek az eladásnál és átruházásnál jelen lehessenek.

10. Minden az ingatlan tulajdont tárgyazó hivatalos eljárásban az angol alattvalók a benszülöttekkel egyenlő közjegyzői és minden egyébb törvényesen meghatározott illetéket fizetnek.

11. Egy angol alattvaló sem kényszerithető arra, kivéve közérdek tekintetéből, hogy ingatlan tulajdonát elidegenitse. Szükség esetén a közérdek kivánta kényszer kisajátitásnak és a kártéritési összeg meghatározására a tunisi helyhatósági törvény 11. 12. czimei irányadók; és a kisajátitás tényleges keresztülvitele előtt a kártéritési összeg a tulajdonosnak teljesen s az ő megelégedésére kifizetendő.

12. Az angol tulajdonos nagyobb védelmére, azon rendelet, mely a kisajátitást megkivánó közérdeket felsorolja, ő fensége a Bey által fog kibocsáttatni.

A főconsul vagy ennek távollétében helyettese erről értesitendő a végből, hogy a kártéritési ajánlat és annak meghatározására vonatkozó, a helyhatósági törvény 11. cikkében már meghatározott és jóváhagyott intézkedéseknek végrehajtását ellenőrizhesse.

13. Hogy a kisajátitásból esetleg felmerülhető perek, visszaélések vagy félreértések kikerültessenek, ezennel megállapittatik, hogy azon esetre, ha ama közérdeket szabályozó rendelet, mely miatt a kisajátitás történt, annak keltétől számitandó egy év alatt végre nem hajtatik, az ingatlan tulajdonosának jogában áll, azt az egész kártéritési összeg visszafizetése mellett visszaváltani.

14. Valahányszor egy angol alattvaló a tunisi kormányzóságba egy vagy több gépet bevinni vagy ott valamely gyárat felállitani óhajt, ehhez a Bey felhatalmazását kell kérnie és kinyernie, és engedély esetén az ezt tartalmazó okmányban az engedély feltételei közöltetni fognak vele, — hogy az esetre, ha az abban foglalt feltételek tekintetében vagy visszaélés esetén per keletkeznék, az a méltányos elintézés alapjául szolgálhasson.

15. A gyárak és tartozékaiknak épületei mint ingatlan tulajdonok a fekvőségekre általában vonatkozó szabványoknak vannak alávetve.

A kormányok és közjövedelmek nagyobb biztositására megállapittatott, hogy a külügyministernek vagy ministerelnöknek a főconsulhoz vagy annak távollétében helyetteséhez intézett megkeresvénye alapján az állam hivatalnokai feljogositvák személyes meggyőződést szerezni arról, vajjon a gyár azon czéltól, melyre az engedély adatott, elvonatott-e vagy sem, és hogy a gyártáshoz szükséges tárgyak után az ezekre előirt belföldi illetékek és adók a feldolgozás előtt vagy után kellőleg megfizettettek-e.

16. Azon angol alattvalók, a kik jelenleg fekvőséget mint „Anzal“ örökbérben birnak vagy jövőben birni fognak, azon feltételekben részesülnek ezentul, melyek ilynemü fekvőségre vonatkozólag fennállanak s a melyek a jelen czikk által helybenhagyatnak és megerősittetnek.

17. Azon angol alattvalók, a kik a tunisi kormányzóságban ingatlannal birnak, ha az országos rendeletek és törvényeknek eleget tesznek, ugyanazon sérthetlenséget, kiváltságokat és jogokat nyerik és élvezik, mint a tunisi telektulajdonosok, és e czélból, miután az angol alattvalóknak fekvő tulajdon szerzésére vonatkozó joga az alap-egyezményen (Aad-Elaman) alapuló törvényekből származik, ezen törvények jelen czikk által megerősittetnek; és miután azoknak figyelembevétele a fenti módon birt ingatlan tulajdon hathatósabb megvédése céljából szükséges, megállapittatott az is, hogy azok a jelen egyezmény határozmányainak nagyobb biztositására egész összességükben érvényben maradjanak.

Az angol alattvalóknak igényük lesz továbbá mindazon engedmények, előnyök sérthetlenség és jogokra, melyeket az alattvalók vagy a legnagyobb kedvezményben részesülő nemzetek polgárai élveznek vagy későbben élvezni fognak.

Ezen egyezmény tizenhét czikkből és a bevezetésből áll és az egymásra következő tizenkilencz oldalra foglalva három eredeti példányban kiállitva lett, hogy mindkét részről aláirva, ugy mint különböző záradékaiban kifejtetett, a mindkét részről barátságos viszonynak további fejlesztésére és fenntartására végrehajtassék.

Kelt szombaton a hidschret ezerkétszáznyolczvanadik évének Rabi-el-Thany hó 26-án, mely megfelel a keresztény időszámitás 1863. évi október 10-ének.

Az **uruguay** köztársasággal 1870. decz. 7-én kötött barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződés. 1871. XLVII. megegyezik az argentini szerződéssel. ls. 14. l.

Személyjog.

Első czim.

A TERMÉSZETES SZEMÉLYEKRŐL.

I. FEJEZET.

I. Átalában.

51. A méhmagzatot fogantatásának idejétől fogva az élve születés feltétele alatt, ugyanazon jogok illetik meg mint az élőket. Hk. II. LXII. 2. 1877. XX. 30. és 233.

II. FEJEZET.

A korról.

52. Törvényes koruak azon személyek, kik éltök 12 évét érték el.

A 12 éven alóli személyek serdületlenek. Hk. I. CXI. 3.

53. A teljeskoruság a személy életkora 24 évének elteltével éretik el. 1877. XX. 1.

54. Hajadonok 24-ik életévük betöltésével teljeskoruakká válnak és minden a teljeskorusággal járó jogok élvezetébe lépnek. 1874. XXIII. 1.

55. Minden nő, tekintet nélkül életéveire férjhezmenetelével teljeskoruvá lesz s e jogot akkor is megtartja, ha az 54. (1)-ben meghatározott életkor betölte előtt özvegységre jut, férjétől biróilag elválasztatik, vagy házassága feloldatik. 1874. XXIII. 2.

III. FEJEZET.

A rokonságról.

56. Azon személyek, a kik ugyanazon törzsszülőktől származnak, vérrokonok. Hk. I. 118. 1.

57. Az egyenes ágon a személyek azon izben rokonok, ahány nemzés van köztük.

Az oldalágon a személyek anyadik ízben állnak egymással rokonságban, a melyben egyenlő oldalágon az egyik vagy másik, egyenlőtlen oldalágnál pedig azon izben, a melyben a távolabbik áll a közös törzshöz. Hk. I. 107. 1. can. 2. Caus. 35. q. 5. cap. ult. X. de cons. et aff. (IV. 14.)

58. A hányadik izben egy személy rokona az egyik házastársnak, anyad izbeni sógorságban áll a másik házastárssal. Can. 3. caus 35. q. 5. cap. 5. de cons et aff.

IV. FEJEZET.

Az anyakönyvekről.

59. Valamely személy születése, leszármazása, családi állapota, s halála rendszerint egyházi anyakönyvi kivonattal bizonyitandó. 1827. XXV. 1840. XXIX. 3.

A D. a. mellékelt és kellő hitelesitéssel ellátott anyakönyvi kivonat, mint közokirat, amennyiben annak kiállitója által törvényes illetősége köréhez tartozó tényről van kiadva az 1865. LIV. t. cz. 165. §-a szerint teljes bizonyitékot képez ugyan; miután azonban az ezen okiratban foglaltak közül csakis a keresztelés és születésről szóló jelentés megtörténtének ténye tekinthető olyannak, melynek bizonyitása a keresztelést teljesitő lelkész törvényes illetősége köréhez tartozik, és nem egyszersmind az is, hogy a születésről szoló jelentés a valóságnak megfelel, a mint egyébiránt erről az okiratban emlités sem tétetik; ezen D. a. anyakönyvi kivonat arra nézve, hogy felperes valósággal C. és B. közt fenállott házasságból származott gyermek, bizonyitékot annál kevésbé képez, mert valamely gyermek törvényes házasságból származását és annálfogva törvényes állapotát nem a keresztelő lelkész által netán helytelen, a valóságnak meg nem felelő bevalláson, vagy netalán téves nézeten alapuló anyakönyvi bejegyzés, hanem a törvény és törvényes jogszokás határozza meg, e szerint pedig a törvényes házasságból való születésnek elengedhetlen feltétele a törvényes házasság lévén, ennek bizonyitása nélkül, a törvényes származás beigazoltnak nem vehető, még akkor sem, ha a bevallást az állitólagos apa tette volna. C. 1884. 5169. Dt. u. f. X. 164.

60. A keresztelési (születési), esketési s halálozási anyakönyvek az illető vallás lelkészei által két példányban vezetendők, s azok egyike az év végével hites alakban az illető törvényhatóságnak átadandő, s annak levéltárában megőriztetik. 1827. XXV. 1.

61. A törvényhatóság levéltárában megőrizett anyakönyv csak akkor bir bizonyitó erővel, ha az egyházi anyakönyv elveszett vagy megsemmisült. 1827. XXV. 2.

62. A fenti szakaszokban felsorolt tények bizonyitása anyakönyvi kivonat hiányában tanukkal is helyt foglalhat. L. i. 1873. 9921. Dt. XI. 29.

a) 1770. jan. 5. kir. r. A lelkészek ne bizzák másra az anyakönyveket, hanem mindig maguknál tartsák.

b) 1818. aprilis 21. 11385. kir. r. Az anyakönyveket az illető lelkészek vezessék.

c) 1778. febr. 13. 747. kir. r. Az anyakönyvek zár alatt tartandók.

d) 1825. máj. 24. 13162. kir. r. Az anyakönyvek vezetése a megyés püspök főfelügyelete alatt áll.

e) 1826. márczius 7. 5779. kir. r. A keresztelési, esketési és halálozási anyakönyvekből minden évben másolat készitendő, mely az esperesi vizsgálat alkalmával az esperes által aláiratván, nagyobb biztosság végett az egyházmegyei hatósághoz küldendő.

f) *Keresztelési anyakönyvek.* 1821. aug. 13. 21076. kir. r. A keresztelési kivonatokban a születési évet nem számokkal, hanem szavakkal kell kifejezni.

g) 1771. máj. 10. kir. r. A keresztelési anyakönyvekből adott kivonatokban az anyakönyv szavait szabatosan s minden változás nélkül kell átirni s különösen arra kell ügyelni, nehogy a vezeték név más nyelven irassék, mint a hogy az anyakönyvben van.

h) Vallás és közok. m. 1868. 2016. sz. r. A keresztelési anyakönyvek egy rovattal bővitendők, melybe a lelkészek, midőn az illető egyén halála bejelentetik, a halálozási napot bevezessék.

i) Honv. minist. átirata a vallás és közok. minist. 1873. 37131. sz. A keresztelési (születési) anyakönyvek azon rovatába, a mely a szülők nevének bejegyzésére van szánva, ugyanezeknek születési helye is pontosan beiktatandó.

j) Vallás és közok. minist. 1876. 17134. sz. r. A *törvénytelen* születésüeknél az anya születési helyén kivül a keresztszülők lakhelye és állapota is bejegyzendő.

k) Vallás és közok. m. 1880. 22065. sz. r. Tapasztaltatván, hogy a lelkészek az anyakönyvek vezetésénél a szükséges adatok hiányában kellő pontossággal nem járhatnak el, és igy néha ingadozó jelzőket, u. m. „állitólagos törvényes" kénytelenek használni, a minek folytán később az anyakönyvek kiigazitásának szüksége áll be; nehogy tehát ily kiigazitások gyakran ismétlődjenek, és hogy egyátalában a kétes eseteknek eleje vétessék, ezennel a következőket találtam elrendelendőnek.

1. Az anyakönyvek vezetésével megbizott közegek szigoruan köteleztetnek a kereszteltek bejegyzésénél azok törvényes vagy törvénytelen születésére nézve biztos tudomást szerezni, különösen az előttük ismeretlen szülők gyermekeinél amazok házassági bizonyitványait bekövetelni.

2. A szülésznők mulhatatlanul tartoznak minden keresztelés alkalmával a törvényes ágyból szülöttek szülőinek házassági levelét magukkal hozni, s az anyakönyvezetőnek bemutatni, illetőleg a szülőket ennek megtételére figyelmeztetni.

Ezek előrebocsátása után felhivom a közönséget, hogy a szülésznőket fenti kötelességük pontos teljesitésére, s az alattas helyhatóságokat arra utasitsa, miszerint az anyakönyvekbe való bejegyzések czéljából kiállitandó bármily iratok, tanusitványok, jegyzőkönyvek stb. felvételénél lelkiismeretes pontossággal és csak is teljesen megbizható adatok alapján járjanak el; s ezen rendeletnek pontos teljesitésére szigoruan ügyeljen fel: — egyszersmind azonban az e téreni összeütközéseknek jövőben elmellőzése végett, figyelmeztetem a közönséget, hogy mindazon felmerülő esetekben, midőn az anyakönyvek kiigazitásának. vagy azok kezelésére vonatkozó bármely más intézkedésnek szüksége álland elő, eziránt közvetlenül az anyakönyvvezető közegek egyházmegyei hatóságához forduljon, a mennyiben pedig ezen megkeresése kellő figyelembe nem vétetnék, a további intézkedés megtétele végett ide tegyen jelentést, s oly esetekben, melyek az 1878. évi XL. t. cz. értelmében kihágást képeznek, az idézett törvény rendelményéhez alkalmazkodjék.

Végül megjegyzem, hogy a jelen körrendeletet valamennyi romai és görög katholikus egyházmegyei főhatósággal azzal közöltem, miszerint az anyakönyvek vezetésével megbizott alattas közegeinek az ezen körrendelet 1. pontjában foglaltak pontos teljesitését szoros kötelességükké tegyék.

l) *Névváltoztatások.* Vallás és közok. m. 1869. 1940. sz. r. A kormányilag engedélyezett névváltoztatásokat az illető egyének kérelmére a lelkészek — megtartván különben az anyakönyvi változásokra fenálló általános szabályokat — vonakodás nélkül vezessék be az anyakönyvekbe.

m) Vallás és közok· m. 1880. 9329. sz. r. A m. k. belügyminister urnak 1880. marczius 24-ről 13888. sz. a. kelt átirata szerint előfordult egy oly eset, hogy névváltoztatási folyamodványhoz az illető kérvényező által csatolt keresztelési bizonyitvány tanusága szerint, a bizonylatot kiállitó lelkész a keresztelés alkalmával az illető anyakönyvbe uj vezetéknevet is iktatott be, daczára annak, hogy a vezetéknév megváltoztatása a fenálló szabályok értelmében csakis belügyministeri engedély alapján történhetik meg.

Felkérem ennélfogva, méltóztassék a hatósága alatt álló lelkészeket, mint anyakönyvvezetőket, hason esetek megakadályozása czéljából oda utasitani, mikép az általuk eszközlendő kereszteléseknél, az anyakönyvbe uj vezetéknévnek beiktatásától tartózkodjanak, kivéve, ha az illető fél arra vonatkozó belügyministeri en-engedélyt mutatna fel.

n) *Halálozási anyakönyvek.* Belügym. 1871. 204. sz. r. Haláleset alkalmával, a mennyiben az elhunyt finemhez tartozó életkorának 32-ik évét még nem töltötte be és születése a halálozási hely anyakönyvében beiktatva nem találtatnék, minden anyakönyvvezető köteles az általa bejegyzett halálozásról anyakönyvi kivonatot kiállitani, s azt legfeljebb 8 nap alatt az elhunyt születéshelyére nézve illetékes anyakönyvvezetőnek megküldeni. A születéshely anyakönyvvezetője ellenben, a hozzá érkezett halálozási anyakönyvi kivonatra hivatkozva, az abban kitett haláleset helyét és keltét az elhunyt keresztelési anyakönyvében az észrevételek rovata alatt pontosan feljegyzendi s érintett kivonatot ezen feljegyzés okmányozásául az anyakönyvek okiratgyüjteménye közt megőrzendi. A halálozási anyakönyvi kivonat megküldése Magyarország és Erdély területén közvetlenül az illetékes anyakönyvvezető által eszközölhető; azon esetben azonban, ha az elhalálozott más felekezethez tartoznék, e végből az illető törvényhatóságok lesznek megkeresendők. Minthogy pedig fönebbi intézkedés a közös hadsereg érdekében a Lajtántúli ministeriummal létrejött megállapodás folytán az osztrák-magyar birodalom egész területére lőn kiterjesztve, azon esetben is, ha az elhunyt születéshelye a Lajtán tul fekvő tartományok területéhez tartoznék, valamint a horvát szlavon területre nézve a halálozási anyakönyvi kivonatok közlése az illetékes törvényhatóságok utján lesz eszközlendő. A mennyiben végül az elhunyt születéshelye más uton szabatosan megállapitható nem volna, a halálozás hely anyakönyvvezetőjének szabadságában álland, ennek kinyomozása végett a közigazgatási hatóságok közremüködését venni igénybe.

o) Vallás és közok. m. 1879. 32889. sz. r. Az orsz. statistikai hivatal jelentést tett hozzám a felől, hogy a szatmári helv. hitv. egyházközség lelkésze egy ott történt halálozási esetet nem jegyzett be az anyakönyvbe azon indokból, mivel a holttest Bereg megyébe Munkácsra szállittatott eltemetés végett s mert ennek folytán a lelkész nyilatkozata szerint az anyakönyv minden rovata be sem is tölthetett volna. Minthogy ezen eljárás a statistikai adatok gyüjtésénél és összeállitásánál könnyen tévedésekre vezethetne, a mennyiben egy ugyanazon anyakönyvi eset kétszeri kimutatásának lehetősége sincs kizárva: felhivom (a czimet) utasitsa egyházkerülete összes lelkészeit, hogy ily esetekben mindenkor a halálozás történtének helyét vegyék irányadóul, és ehhez képest az egyházukban előforduló halálozási eseteket még akkor is kötelességüknek tartsák az anyakönyvbe bejegyezni, ha a holttest — mint fenti esetben is történt, más egyházközségbe szállittatik eltemetés végett.

Ezen utóbbi tény az anyakönyv „Jegyzet“ rovatában megjegyzendő, s erről a temetés teljesitésére hivatott lelkész eleve értesitendő, megjegyezvén, hogy ugyanazon eljárási mód követendő a születési bejegyzéseket illetőleg is.

p) Vallás és közok. m. 1876. 21008. sz. r. A honvédelmi miniszter ur 1876. évi szeptember 6-án 35097. sz. a. kelt átiratában figyelmeztetvén azon körülményre, hogy az anyakönyvekben elő nem forduló halálesetek bizonyitása nem tartozik az anyakönyvvezető lelkészek hatáskörébe; felkérem ez alkalomból Czimedet, sziveskedjék akkép intézkedni, hogy a lelkészek ily esetekben halálozási bizonyitványok kiállitásától szigorúan óvakodjanak.

V. FEJEZET.

Távollét.

63. Távollevőknek tekintetnek azok, a kik legalább egy év óta távol vannak, ha tartózkodási helyök ismeretlen vagy hazajövetelökben és vagyonuk kezelésében gátolva vannak. 1877. XX. 28.

64. Ha a távollevő kiskoru leszármazóinak tartásáról és neveltetéséről nem gondoskodott, ezek az illetékes árvaszéktől, ha reá vannak szorulva, tartási, illetőleg neveltetési költségeket követelhetnek.

Az erre vonatkozó kérelmet a kiskoru leszármazók törvényes képviselője van hivatva előterjeszteni s a kérelem felett a távollevő gondnoka is kihallgatandó.

Az ily költségek rendszerint a távollevő vagyonának jövedelméből utalványozandók, egyedül elkerülhetlen szükség esetében lévén maga a törzsvagyon igénybe vehető, mely esetben az árvaszék végzése a közigazgatási bizottsághoz, ez utóbbinak végzése pedig a belügyministerhez felülvizsgálat végett hivatalból felterjesz-tendő.

A belügyministeri véghatározattal elégedetlen félnek a birói ut fentartatik. 1885. VI. 11.

65. A távollét miatt gondnokság alá helyezettnek vagyonából, ha a gondnokolt legalább öt év óta távol van és tartózkodási helye ismeretlen, leszármazói az illetékes árvaszéktől, ha reá vannak szorulva, a jövőjük megállapitására, névszerint kiházasitásra, hivatali vagy házassági óvadékra, önálló ipar kezdésére vagy más ilynemü czélokra szükséges anyagi segély nyujtását követelhetik. Ezen segély azonban semmi esetre sem lehet nagyobb azon törvényes osztályrésznél, mely a távollevő vagyonának állaga arányában a követelőt megillethetné.

Az árvaszéknek a távollevő gondnoka s az összes érdekeltek meghallgatásával hozott végzése, a közigazgatási bizottsághoz, és ez utóbbinak végzése a belügyministerhez felülvizsgálás végett hivatalból felterjesztendő.

A belügyministeri véghatározattal elégedetlen félnek a birói ut fentartatik. 1885. VI. 12.

VI. FEJEZET.

Holttá nyilvánitás.

66. Eltünt egyén holtnak nyilvánitását kérhetik:

a) a házastárs a házassági kötelek feloldása, és

b) a törvényes örökös vagy örökösök hiányában a korona ügyésze az örökség birtokbavétele végett. A birói illetőség a pprt. 40. §-ban van szabályozva. 1868. LIV. 522.

a) 1868. LIV. 40. §. A holtnak nyilvánitási eljáráshoz képest, a mint házassági végelválás vagy örökösödés czéljából kérelmeztetik, azon törvényszék előtt inditandó, melyhez a házassági (36. §.), illetőleg örökösödési (37. §.) perek vannak utasitva.

b) Ha a holttá nyilvánitás a házassági kötelék feloldása végett kéretik. azon törvényszék illetékes, melynek területén a házastársaknak állandó és utolsó együttlakásuk volt. S. sz. 1870. 199. Dt. I. 182.

c) Eltünt egyén holtnak nyilvánitását nem csak a törvényes, hanem a végrendeleti örökös is kérheti. S. sz. 1872. 16268. Dt. VIII. 588.

d) Az eljárás folyamatba tételét nemcsak az örökösök, hanem a hagyományosok is kérhetik. S. sz. 1874. 19853. Dt. XI. 48.

e) Azon kérdés, valjon a kérvényező az eltünt egyén kizárólagos örököse-e vagy sem, nem a holttá nyilvánitási, hanem hagyatéki tárgyaláson döntendő el L. i. 1879. 6749. Dt. XXV. 83.

67. Az eltünt egyén megholtnak csak ugy vélelmezhető:

a) ha születésétől számitva nyolczvan év elmult, és tartózkodási helye tiz esztendő óta nem tudatik,

b) születési idejére való tekintet nélkül, ha tartózkodási helye harmincz egész esztendőn át ismeretlen,

c) ha háboruban nehéz sebet kapott, vagy ha valamely hajón volt, midőn ez törést szenvedett, vagy ha más módon halálveszélyben forgott, s azóta három év már lefolyt. 1868. LIV. 523.

a) Valakinek hosszabb időn át ismeretlen tartozkodási helye községi bizonyitványnyal is igazolható. L. i. 1879. 6199. T. cs. 1879. 294.

b) Azon körülmény, hogy valaki rendes tartózkodási helyéről távozván. katonai szolgálatba lépett, magában nem elég, hogy ezen időponttól kezdve tartozkodási helye ismeretlennek vétessék.

Az időpont ily körülmények között csakis a katonai szolgálat megszüntével áll be. L. i. 1878. 1018. Dt. XX. 101.

c) Azon körülmény, hogy valaki nagyobb csatában részt vett és azóta hireveszett, bizonyitékul szolgál arra nézve, hogy az illető halálveszélyben forgott. L. i. 1879. 3449. Dt. VII. 98.

d) Az 1848. évi hadjárat alkalmával eltünt egyénre nézve a 30 évi határidő az 1849. év utolsó napjától számitandó. C. 1884. 753. B. T. VIII. 32.

68. Az illető törvényszék, a mint a holtnak nyilvánitási kérvény hozzá beérkezett, gondnokot, s a 66. a) (522. a) esetében házasság védőt rendel.

Egyszersmind az eltünt egyént hirdetvény által hirlapilag azzal a hozzáadással idézi, hogy ha egy évi határidő alatt meg nem jelenne, vagy életben létét más módon nem tudatná: a holtnak nyilvánitási kérvény érdemlegesen fog elintéztetni. 1868. LIV. 524.

Ha a holttá nyilvánitási kérelem el lett utasitva, és később ujolag emeltetik, az esetre ujabb hirlapi idézés szükséges. S. sz. 1873. 12801. Dt. X. 17.

69. A tárgyalás a folyamodó fél és a gondnok között a rendes eljárás szabályai szerint megy végbe, s a biró itéletileg mondja ki, hogy bevan-e bizonyitva a halál vagy nincs. 1868. LIV. 525.

a) A holttányilvánitási itéletben e ténynek az anyakönyvbe való bejegyzése el nem rendelhető. L. i. 1879. 6199. T. cs. 1879. 294.

b) A rendes eljárás szabályai szerint a fél a pprt. 85. §. 6. p. alapján ügyvéd által tartozván magát képviseltetni, ha a fél királyi közjegyző által képviseltette magát, az eljárás semmis. S. sz. 1879. 27496. Dt. XXII. 27.

c) Az itéletben a lelkészi hivatal értesitése és a hagyatéki eljárásra, való feljogositás, mint a törvényen nem alapuló, elhagyandó. L. i. 1879. 625. Dt. XXVI. 1.

70. A 67. a és b (523. §. a és b) pontjai esetében a tiz, illetőleg harmincz esztendő elteltét követő nap, a c) pont esetében pedig a halálveszélyt követő nap tekintendő az eltünt egyén elhunyta napjául, s ezen nap az itéletben naptárilag megjelölendő.

A holtnak nyilvánitás azonban nem zárja ki annak igazolását, hogy az eltünt előbb vagy később halt el, vagy hogy még életben van. Ez utóbbi esetben az, a ki a birói holtnak nyilvánitás alapján valamely vagyont vett birtokába, jóhiszemü birtokosnak tekintendő. 1881. LIX. 90.

Ha a helyhatósági bizonyitványban csak a távozás éve, de nem egyuttal a nap is igazoltatik, az esetre a 30 évi határidő az illető év utolsó napjától számitandó. C. 1885. 2139. B. T. X. 175.

71. A 66 (522.), 68 (524.), 69 (525.) és 73 (527.) ugy a 72-nek intézkedései megfelelően alkalmazandók akkor is, a mikor nem holttányilvánitás. hanem valamely egyén valóságos elhalálozásának ténye, mely közokirattal nem igazolható e tanuk által czéloztatik bizonyittatni.

Ezen esetben az eljárás befejezése után hozandó itéletben, ha a halálozás megtörténte bizonyitottnak, kimondatik: az elhalálozás napja, a tanu vallomások alapján, naptárilag megjelölve állapitandó meg. 1881. LIX. 91.

72. A folyamodónak és a 68. (524.) szerint kirendelt házasságvédőnek, illetőleg gondnoknak az itéletet felebbezni jogában áll.

Ha azonban az első biróság által az elhalálozás bebizonyitottnak mondatott ki, a felebbezési határidő eltelte után az iratok a királyi itélőtáblához és innét akár helybenhagyatott akár megváltoztattatott, az itélet, közvetlenül a magyar királyi Curiához, az ügynek hivatalból való felülvizsgálása végett, akkor is felterjesztendők, ha az első birósági itélet ellen felebbezés nem adatott be. 1881. LIX. 89.

73. Ha a legfőbb biróság lényeges hiányokat vesz észre az eljárásban, itélethozatal előtt azoknak kijavitatását hivatalból eszközöltesse. 1868. LIV. 527.

VII. FEJEZET.

A magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről.

(1879. L. t. cz.)

74. A magyar korona összes országaiban az állampolgárság egy és ugyanaz. i. t. 1.

Az állampolgárság megszerzéséről.

75. A magyar állampolgárság csak a következő módon szereztetik meg:

1. leszármazás,
2. törvényesités,
3. házasság,
4. honositás által. i. t. 2.

Leszármazás.

76. Leszármazás által megszerzik a magyar állampolgárságot a magyar állampolgár törvényes gyermekei és a magyar állampolgárnő törvénytelen gyermekei mindkét esetben akkor is, ha a születés helye külföldön van. i. t. 3.

Törvényesités.

77. Törvényesités által az állampolgárságot megszerzik a magyar állampolgárnak külföldí nőtől született törvénytelen gyermekei i. t. 4.

Házasság.

78. Házasság által megszerzi a magyar állampolgárságot azon külföldi nő, a ki magyar állampolgárhoz megy férjhez. i. t. 5.

Honositás.

79. Honositás által megszerzi a magyar állampolgárságot azon külföldi, a ki a 84. (11.)-ben megnevezett hatóságok egyikétől honositási okiratot, vagy a 90. (17.) értelmében ő felségétől honositási oklevelet nyer, s a magyar állampolgári esküt vagy fogadalmat leteszi. i. t. 6.

80. A honositott férfi által szerzett magyar állampolgárság kiterjed nejére és atyai hatalom alatt levő kiskoru gyermekeire. i. t. 7.

81. A magyar állampolgárságnak honositás által megszerzéséről honositási okiratot csak oly külföldi nyerhet, a ki:

1. rendelkezési képességgel bir, vagy ha ennek hiányát törvényes képviselőjének beleegyezése pótolja;
2. valamely belföldi község kötelekébe fel van véve, illetőleg felvétele a község által kilátásba helyeztetik;
3. a belföldön öt év óta megszakitás nélkül lakik;
4. kifogástalan magaviseletü;

5. bir annyi vagyonnal, vagy olyan keresetforrással a melyből lakása helyének körülményeihez képest magát és családját eltarthatja;

6. az adózók lajstromába öt év óta be van vezetve.

Oly külföldi honositásánál, kit magyar állampolgár törvényeink szerint örökbe fogadott, ezen §. 3., 5. és 6. pontjainak feltételei elengedhetők, ha az örökbefogadó az 5. és 6. pontban foglalt feltételeknek megfelelt. i. t. 8.

82. A magyar állampolgárság megszerzése végett a kellőleg felszerelt folyamodvány azon törvényhatóság első tisztviselőjéhez (alispán, polgármester), illetőleg a határvidéken azon járási hivatal vagy városi tanácshoz nyujtandó be, a melynek területén, illetőleg kerületében folyamodó lakik. i. t. 9.

83. A 82. (9.)-ben megjelelt hatóság a folyamodványt és mellékleteit megvízsgálja, esetleg folyamodót a hiányzó szükséges okiratok pótlására utasítja s azon esetben, ha az okiratok alakja vagy tartalma ellen aggály merül fel, az illető hatóságtól felvilágositást kér s az iratokat indokolt véleménye kiséretében a belügyministerhez, illetőleg a horvát-szlavon-dalmát bánhoz, vagy a határvidéki országos hatósághoz felterjeszti i. t. 10.

84. A 81., 82., 83. (8., 9., 10.) értelmében eszközlendő honositás tárgyában azokra nézve, a kik Magyarország és Fiume területén laknak: a belügyminister, — azokra nézve, a kik Horvát Szlavonország területén laknak, a horvát-szlavon dalmát bán, illetőleg a határvidéki országos hatóság határoz s azon esetben, ha a kérelemnek helyt ad, az illető részére honositási okiratot állit ki, minden egyes eset azonban a kellő nyilvántartás végett a ministerelnök tudomására hozandó. i. t. 11.

85. A honositási okiratban világosan kiteendő, hogy a honositott a magyar állampolgárok közé felvétetik s a 80. (7.) esetében nejének s azon gyermekeinek nevei is felemlitendők, a kikre a honositás kiterjed. i. t. 12.

86. A honositási okirat a felterjesztést tevő hatósághoz beküldetvén, ez a határozatról a 82. (9.)-ben megnevezett illetékes hatóságot értesiti, mely a folyamodót az eskü (fogadalom) letétele napjának meghatározása mellett tudósitja. Az eskü a törvényhatóság első tisztviselője, a határvidéken pedig a járási főnök, illetőleg a polgármester vagy helyetteseik előtt teendő le. i. t. 13.

87. Az állampolgári eskü (fogadalom) szövege a következő:

„Én N. N. esküszöm az élő istenre, (fogadom) hogy Ő császári és királyi Felségéhez Magyarország Apostoli királyához és a magyar korona országai alkotmányához hű leszek s igérem, hogy magyar állampolgári kötelességeimet hiven teljesiteni fogom.“ i. t. 14.

88. Azon eskü (fogadalom) letételéről jegyzőkönyv veendő fel, a melyet az esküt (fogadalmat) tevő aláir. Az eskü (fogadalom) letételének napja, annak aláirásával ellátva, a ki előtt az letétetett, a honositási okiratra feljegyzendő, s ezen okirat a honositottnak átadandó.

A honositott ezen naptól kezdve magyar állampolgár; a törvényhozás tagja azonban, kivéve a 90. (17.) esetét, csak a honositás után tiz nap mulva lehet. i. t. 15.

89. Ha az, a kinek részére a honositási okirat kiállittatott, s a ki az eskü (fogadalom) letételére megidéztetett, az idézés kézbesitésétől számitandó egy év alatt az eskü (fogadalom) letétele végett nem jelentkezik, és azt le nem teszi, a honositási okirat hatályát veszti, s azon hatóságnak, a mely azt kiállitotta, az idézés kézbesitéséről szóló bizonyitványnyal együtt, felterjesztendő. i. t. 16.

90. A ministerium javaslatba hozhatja Ő Felségénél azon külföldiek honositását, kik a magyar korona országai irányában rendk.vüli és kitünő érdemeket szereztek és vagy a belföldön laknak vagy kijelentik, hogy itt letelepedni fognak, habár a 8. §. 2. 3. és 6. pontjaiban felsorolt kellékekkel nem birnak is. i. t. 17.

Ha az ekképen honositott valalamely belföldi község kötelékébe való felvételért még nem folyamodott: községi illetősége egyelőre Budapesten lesz.

A királyi oklevéllel honositottakra is alkalmazandók a fentebbi 85. (12.) 86. (13.) 87. (14.) 88. (15.) és 89. (16.) határozatai.

91. A honositott külföldi a honositás által magyar nemességet nem nyer. i. t. 18.

92. Mindaddig, mig idegen honosságuk be nem bizonyittatik, magyar állampolgároknak tekintendők:

1. a kik a magyar korona országai területén születtek;

2. a kik ezen területen mint lelenczek találtattak és neveltetnek vagy felneveltettek. i. t. 19.

Az állampolgárság elvesztéséről.

93. Megszünik a magyar állampolgárság:

1. elbocsátás;
2. hatósági határozat;
3. távollétel;
4. törvényesités és
5. házasság által. i. t. 20.

Elbocsátás.

94. Az elbocsátás iránt béke idejében a Magyarország és Fiume területén levő községek kötelékébe tartozókra nézve a belügyminister, a Horvát Szlavonországok területén levő községek kötelékébe tartozókra nézve a horvát-szlavon-dalmát bán, illetőleg a határvidéki országos hatósághoz végérvényes határozatot.

Ezen határozatban, ha a kérelemnek hely adatik, kimondandó, hogy az illető a magyar állam kötelékéből elbocsáttatik. Az ily határozatok pedig a szükséges nyilvántartás végett esetről esetre a ministerelnök tudomására hozandók. i. t. 21.

95. A sorhadi (hadi tengerészeti), tartalék és póttartaléki szolgálat kötelezettségben álló egyének csak azon esetben bocsáthatók el a magyar állam kötelékéből, ha a közös hadügyministertől, a honvédek pedig csak azon esetben, ha a honvédelmi ministertől a véderő kötelékéből elbocsátó levelet nyertek.

A fennebbi védkötelezettségben nem álló. de ez alól végleg fel nem mentett egyének, a kik 17-ík életévüket betöltötték, csak azon esetben bocsáthatók el a magyar állam kötelékéből, ha az illető tör-

vényhatóság bizonyitványával kimutatják, miszerint elbocsáttatásukat nem azon czélból kérik, hogy a védkötelezettségtől meneküljenek. i. t. 22.

96. A 95. (22.)-ben foglalt szabályok alól a viszonosság feltétele mellett kivételnek van helye azokra nézve, a kiknek az austriai állampolgárság elnyerése kilátásba helyeztetett.

Ezek a magyar államkötelékből elbocsátandók, ha kimutatják, hogy mindazon kellékekkel birnak, a melyek a 24. 1. 2. és 3. pontjaiban felsoroltatnak.

Ezen határozat azonban a (22.) esetében az osztrák cs. k. ministeriummal közlendő. i. t. 23.

97. A magyar állam kötelékéből való elbocsátás béke idejében más okokból, mint a melyek a 95. (22.)-ben foglalvák, nem tagadható meg annak, a ki kimutatja, hogy

1. rendelkezési képességgel bir, vagy hogy kérelméhez atyja beleegyzeésével, illetőleg gyámja vagy gondnoka, gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével hozzájárul;

2. állami és községi adóval hátralékban nincs;

3. nem áll a magyar korona országai területén büntető vizsgálat alatt, vagy oly büntető birói itélet ellene nem hozatott, mely még végrehajtva nincs. i. t. 24.

98. Háboru idejében a magyar állampolgárságból való elbocsátás iránt minden egyes esetben a ministerium előterjesztésére Ő Felsége határoz. i. t. 25.

99. Az elbocsátás kiterjed az elbocsátott férfi nejére és a mennyiben a 95. (22.)-ik értelmében kivételnek nincs helye, atyai hatalom alatt levő kiskoru gyermekeire, ha ezek az atyával, illetve férjével együtt kiköltöznek. i. t. 26.

100. A magyar állam kötelékéből való elbocsátás végett a kellőleg felszerelt folyamodvány azon törvényhatóság első tisztviselőjéhez (alispán polgármester,) illetőleg a határvidéken azon járási hivatalhoz vagy városi tanácshoz nyujtandó be, a melynek területén, illetőleg kerületében folyamodó községi illetőséggel bir.

Ezen hatóság a folyamodvány tekintetében a 83. (10)-ban meghatározott eljárást követi. i. t. 27.

101. Az elbocsátási okiratban világosan kiteendő, hogy az illető a magyar állam kötelékéből elbocsáttatik s a 99. (26.) esetében az elbocsátott nejének és azon gyermekeinek nevei is felemlitendők, a kikre az elbocsátás kiterjed. i. t. 28.

102. Az elbocsátási okirat, kézbesítése napjától kezdve, a magyar állampolgárság elvesztését vonja maga után.

Azonban az elbocsátás érvénytelenné válik, ha az elbocsátási okirat kinyerése után a kiköltözés idejéig az elbocsátottra nézve a 97. (24.) 2. és 3. pontjaiban körülirt akadályok valamelyike felmerül, vagy e nélkül is, ha az elbocsátott az elbocsátási okirat kézbesitése napjától számitandó egy év alatt ki nem költözött. i. t. 29.

103. A 84. (11.)-ben megnevezett hatóságok az állampolgárság elvesztését az igazgatásuk alatt levő területen községi illetőséggel biró azon magyar állampolgárokra nézve kimondhatják, a kik enge-

délyük nélkül más állam szolgálatába állottak, ha felszólitásukra a meghatározott idő alatt ezen szolgálatból ki nem lépnek.

A jelen §-ban érintett határozatok, a szükséges nyilvántartás végett, esetről esetre a ministerelnök tudomására hozandók. i. t. 30.

Távollétel.

104. Azon magyar állampolgár, ki a magyar kormány vagy az osztrák-magyar közös ministerek megbizása nélkül 10 évig megszakitás nélkül a magyar korona területének határain kivül tartózkodik, elveszti magyar állampolgárságát.

A távollét ideje azon naptól számitandó, a melyen az illető a magyar korona területének határát elhagyva távozott a nélkül, hogy magyar állampolgárságának fentartását a 82. (9.)-ikben megnevezett illetékes hatóságnak bejelentette volna; vagy ha utlevéllel távozott, a mely napon utlevele lejárt.

A távollét folytonossága megszakittatik az által, ha az eltávozott magyar állampolgárságának fentartását a fentebb nevezett illetékes hatóságnak bejelenti, vagy ujabb utlevelet szerez, vagy valamely osztrák-magyar consuli hivataltól tartózkodási jegyet nyer, avagy valamely osztrák-magyar consuli község anyakönyvébe beíratik. i. t. 31.

105. A magyar állampolgárságnak ily módon történt elvesztése kiterjed a távollevő férfinak vele élő nejére és vele lévő atyai hatalom alatt álló kiskoru gyermekeire. i. t. 32.

Törvényesités.

106. Elvesztik a magyar állampolgárságot azon gyermekek, a kik külföldi honosságu természetes atyjuk hazája törvényei értelmében törvényesittetnek, kivévén, ha ezen törvényesités által atyjuk állampolgárságát el nem nyerték s törvényesittetésük után is a magyar korona országai területén laknak. i. t. 33.

Házasság.

107. Elveszti magyar állampolgárságát azon nő, a ki nem magyar állampolgárhoz megy férjhez. i. t. 34.

108. Nem veszti el magyar állampolgárságát azon külföldi nő, a ki magyar állampolgárhoz férjhez menvén, özvegységre jutott, férjétől biróilag elválasztatott, vagy a kinek házassága feloldatott. i. t. 35.

109. Azon magyar állampolgár, a ki egyszersmind más állam polgára, mindaddig magyar állampolgárnak tekintendő, mig magyar állampolgárságát a jelen törvény értelmében el nem vesztette. i. t. 36.

Az állampolgárság visszanyeréséről.

110. Visszanyeri magyar állampolgárságát azon nő, a ki külföldihez ment férjhez, az által, ha házassága az illetékes biróság által érvénytelennek nyilványíttatik. i. t. 37.

Visszhonositás.

111. Azokra, a kik a magyar állampolgárságot elvesztették, s a magyar állampolgárok közé leendő visszavetelért folyamodnak, a

honositásról szóló fennebbi szabályok alkalmazandók, a mennyiben a következő §§-ok kivételt nem tesznek. i. t. 38.

112. A ki elbocsátás vagy távollétel által elvesztette magyar állampolgárságát s más állampolgárságot nem szerzett, a magyar állampolgárok közé visszavehető akkor is, ha a magyar korona országai területére lakni vissza nem tért.

Ez utóbbi esetben a visszhonositott visszanyeri előbbi községi illetőségét. i. t. 39.

113. A ki elbocsátás vagy távollét által elvesztette magyar állampolgárságát s a magyar korona országai területére visszatérvén, valamely belföldi község kötelékébe felvétetik, illetőleg ezen felvétel részére kilátásba helyeztetik, folyamodása folytán a magyar állampolgárok közé visszaveendő. i. t. 40.

114. Azon nő, a ki férjének elbocsátása, távolléte vagy külföldivel kötött házassága folytán elvesztette magyar állampolgárságát, ha férjétől biróilag elválasztatik, házassága feloldatik, vagy özvegységre jut, s a magyar korona országai területén, valamely község kötelékébe felvétetik, vagy ezen fölvétel kilátásba helyeztetik, folyamodása folytán visszaveendő a magyar állampolgárok közé. i. t. 41.

115. A ki törvényes atyja elbocsátása vagy távolléte által, mint kiskorú elvesztette magyar állampolgárságát, atyja halála után vagy miután uj hazája törvényei szerint elérte nagykoruságát, s mindkét esetben a magyar korona országai területén valamely község kötelékébe fölvétetett, illetőleg ezen felvétel kilátásba helyeztetett, folyamodása folytán, melyhez ha kiskoru, gyámja hozzájárulása szükséges, a magyar állampolgárok közé visszaveendő. i. t. 42.

116. A visszhonositási kérvény, a 111, 112, 113, 114, 115. (38, 39, 40, 41, 42.) eseteiben a 82. (9)-ben megjelölt azon hatósághoz nyujtandó be, melynek területéhez azon község tartozik, mely község kötelékébe az illető felvétetik, illetőleg ezen felvétel részére kilátásba helyeztetik. i. t. 43.

117. Visszhonositottra nézve a (15.) azon intézkedése, hogy 10 év mulva lehet csak a törvényhozás tagja, rendszerint ki nem terjed; kivévén ha a magyar állampolgárságot honositás utján nyerte meg, (6.) s az elnyerés idejétől még 10 év nem telt el. i. t. 44.

Zárhatározatok.

118. A törvényhatóságok, illetőleg a határvidéken a járási hivatalok és a városi tanácsok tartoznak a honositásokról és az elbocsátásokról külön, két-két példányban jegyzéket vezetni.

I. A honositásokról vezetendő jegyzék rovatai a következők:

1. Az év első napján kezdődő folyószám;

2. a honositottnak, illetőleg visszhonositottnak neve, életkora és foglalkozása;

3. a honositott előbbi hazája és illetőségi községe;

4. azon családtagok neve és életkora, a kikre a honositás kiterjed;

5. a honositási okirat kelte és száma;

6. jegyzet, a melybe a visszhonositottakra nézve feljegyzendő, hogy mily módon vesztették el előbbi magyar állampolgárságukat.

II. Az elbocsátásokról vezetendő jegyzék a föntebbiekhez ha-

sonló rovatokkal látandó el, azon különbséggel, hogy a 6. a jegyzetrovatban az tüntetendő ki, hogy a magyar állam kötelékéből elbocsátott, mi által szerezte meg a magyar állampolgárságot.

Ezen jegyzékek egyik példánya minden év végével a 84. (11.) és 94. (21.)-ben megnevezett illető hatósághoz terjesztendő fel. i. t. 45.

119. A honositásért és kiköltözésért (kivándorlásért) járó szabályszerü illetékeken felül, a magyar állampolgárok közé való felvételért és a magyar államkötelékből való elbocsátásért semminemü dij vagy illeték nem fizetendő. i. t. 46.

120. A jelen törvény alól kivételnek van helye azon államok irányában, a melyekkel e tárgyban szerződések köttettek, a mennyiben az ilyen szerződések a jelen törvénytől eltérő rendelkezéseket tartalmaznak. i. t. 47.

121. A jelen törvénynyel ellenkező minden törvény és rendelet hatályon kivül helyeztetik. Nem érintetik a jelen törvény által azok magyar állampolgársága, a kik ezen törvény hatálybalépteig honositási okiratot nyertek.

Magyar állampolgároknak tekintendők azok is, a kik a magyar korona országai területén a jelen törvény hatályba lépte napjáig legalább öt év óta megszakitás nélkül, habár több helyen laktak, s valamely belföldi községben az adózók lajstromába be vannak vezetve, hacsak a jelen törvény hatályba lépte napjától számitandó egy év alatt azon törvényhatóság, illetőleg a horvát szlavon határvidéken azon járási hivatal vagy városi tanács előtt, melynek területén, illetőleg kerületében utolsó lakhelyük van, nem igazolják, hogy idegen állampolgárságukat fenntartották.

A 104. (31.)-ben a távollét idejéül megállapitott tiz év azokra nézve, kik a jelen törvény hatályba lépte előtt távoztak el a magyar korona területéről, a jelen törvény hatályba léptének napjától számitandó. i. t. 48.

Második czim.

A KÖZ- ÉS MAGÁNTESTÜLETEKRŐL.

I. FEJEZET.

Átalában.

122. A köz- és magántestületeket vagyonjogi tekintetben ugyanazon jogok illetik meg, mint a természetes személyeket. Hk. II. L. 5.

A kincstári jogi képviselet ujjászervezése tárgyában. igazságm. 1870. 16791. sz. r.

A m. kir. pénzügyminister ur ő cs. és apost. kir. felségének f. évi julius hó 25-én kelt legmagasabb elhatározásával a kincstári jogi képviselet ujjászervezésére felhatalmaztatván: e tekintetben jövő október hó 1-től kezdve a következő változások lépnek életbe:

I. A pesti kincstári jogügyi igazgatóság személyi létszáma leszállittatik, s hatásköre a neki különösen fentartott ügyekre szorittatik; ellenben a pénzügyi alapot érdeklő tulajdonképeni kincstári jogyügyek ellátására, az egyes pénzügyi

igazgatóságoknál pénzügyi ügyészi állomások szerveztetnek, — végül a már korábban létesitett koronai és kincstári uradalmi ügyészségek továbbra is fennhagyatnak.

II. Az erdélyi jogügyi igazgatóság végképen feloszlatatik, s valamint Magyarországon, ugy Erdélyben is a kolozsvári és nagy-szebeni pénzügyi igazgatóságok mellé, pénzügyi ügyészi állomások létesittetnek, — továbbá Marosvásárhelytt, Fogarason, Nagy-Enyeden és Déván, a bánya és kincstári uradalmak jogügyeinek ellátása végett, kincstári uradalmiügyészségek állittatnak.

A pesti kincstári jogügyi igazgatóság részére különösen fentartott hatáskörébe tartoznak:

1. Az államkincstár ellen inditott vagy ezentul inditandó szenvedőleges perek vitele, különbség nélkül bármily ministerium szakmáját érintik is azok.

2. Valamennyi a pénzügyministeriumon kivüli ministerium activ pereinek vezetése, — a pénzügyministerium activ perei közül azonban csak azok, melyeknek vezetése a pénzügyi ügyészekre bizva nincs.

3. Sószállitási, s minden oly üzletből vagy ügyből származó perek vitele, melyek nem egyes pénzügyi igazgatóság területéhez vannak kötve, vagy nem annak működéséből származnak, hanem az egész országra, vagy legalább annak nagy részére kiterjednek.

4. Királyi adományból eredő szállományi pereknek vitele.

5. Királyi bérek behajtása körüli perek.

6. A bányajogi erdő reservatioból származó kérdések és perek.

7. Vasutak és Budapest területén fekvő valamennyi államingatlanok telekkönyvezési ügyei.

8. Államkincstári nagyobb kölcsönzések folytán szükséglendő biztositási s behajtási jogügyletek.

9. Jogügyi vélemények valamennyi ministerium részére.

10. Katonai hatóságoknak posta s távirdai igazgatóságnak adandó jogügyi vélemények, biztositási, kártéritési s minden egyéb jogügyleti intézkedések.

11. Jogügyi vélemények a pénzügyi s kincstári uradalmi ügyészek részére, ha az iránt a jogügyi igazgatóság megkerestetik.

12. A kincstári uradalmi s pénzügyi ügyészségek által a főtörvényszékekhez felebbezett kincstári pereknek evidentiában tartása és informatio adás, ha eziránt a jogügyi igazgatóság az illető ügyészek által megkerestetik.

13. Közremüködés és jogi vélemény a pénzügymisterim részéről előterjesztendő törvényjavaslatok ügyeiben.

14. Minden oly perek vitele, melyre nézve az eddig kötött szerződéseknél fogva Pest város törvényszéke illetékes.

15. Mindazon erdélyi ügyek, melyek sem a kolozsvári bányaigazgatósághoz, sem pedig az ottani uradalmi vagy pénzügyi ügyészekhez át nem tétettek.

16. A pénzügyminister által különösen a pesti kincstári jogügyi igazgatósághoz utasitandó ügyek elintézése. Ellenben a kincstári pénzügyi ügyészek, — kiknek névjegyzéke s állomási helyei ·/. alatti mellékletben foglaltatnak — teendői közé soroztatnak:

1. A pénzügyi igazgatóság területén felmerülendő országos adó, illeték inségi s egyéb kincstári kölcsönök, tiszaszabályozási költségek s egyéb államkincstári követelések birói uton behajtását tárgyazó perek.

2. Képviselete az államkincstárnak mindazon csödügyekben, melyekben az államkincstár országos adó, illeték, inségi vagy egyéb kincstári kölcsönök vagy követelések által érdekelve van.

3. Dohány egyedárusági ügyek, a mennyiben egyedárusságok biztositására s abból felmerülő tartozások perutjáni behajtására vonatkoznak.

4. Lottóügyek, a helyiségek kibérlése iránti szerződéseknek, jelzálogos tőzséri biztositékoknak megbirálása, s szabályellenes nyeremények kifizetéséből származó perek vitele.

5. Vámjövedéki ügyekben közreműködés, a kihágások, lezárolások, biztositások és elárverelések eseteiben.

6. A pénzügyi igazgatóság területén felmerült szállományi s talált kincsek iránti perek vitele.

7. Fogyasztási adóhitelezések okmányainak megbirálása, biztositása s innen származó perek vitele.

8. A pénzügyi igazgatóság területén előforduló fegyelmi eljárásoknáli közbenjárás, az államtisztviselők elmarasztalása, az elmarasztalt összeg biztositása s behajtása iránti perek.

9. A pénzügyi igazgatóság területén előforduló kincstári ingatlan javak telekkönyvi ügyei, kivéve a budapesti területen fekvő államingatlanok telekkönyvi ügyeit, melyeknek ellátása a jogügyi igazgatóságra van bizva.

10. Jövedéki törvényszékek előtti jövedéki kihágóknak beperlése s a büntető eljárás vezetése.

11. Jogügyi vélemények mind a fenn elősorolt, mind pedig minden más ügyekben, melyek a pénzügyi igazgatóság által jogügyi véleményre hozzája áttétetnek.

Ellenben a koronai bánya és kincstári uradalmi ügyészségek, a nevezett uradalmak jogi ügyeinek ellátására hivatvák.

Mindezekről oly felhivással értesittetnek az ország összes törvényhatóságai, miszerint a területükön lévő sommás biróságokat s törvényszékeket a fentebbiek közlése mellett utasitsák, hogy a polgári tr. rdt. 84. §-ban foglalt „kir. ügyészség“ nevezete alatt, mind a pesti kincstári jogügyi igazgatóság, mind a pénzügyi ügyészségi állomások, mind pedig a koronai, bánya és kincstári uradalmak ügyészségei értendők, mindegyikök a részükre kijelölt hatáskörben; — továbbá, hogy szorosan a pénzügyi alapot érdeklő mindazon activ perekben, melyek a pesti s kolozsvári jogyügyi igazgatóságok felperessége alatt tétettek folyamatba, a hozandó birói végzéseket és egyéb határozatokat f. évi október hó 1-ső napjától kezdve, közvetlenül és minden további meghatalmazás nélkül, a pénzügyi igazgatóságoknál rendszeresitett illetékes pénzügyi ügyészeknek kézbesitsék.

A kincstár ellen inditott keresetek, miután annak képviseletére a jogügyi igazgatóság van hivatva, az ellen intézendők. S. sz. 1879. 3786. Dt. XXII. 39.

1875. XXXVII. 5. Az államra, ha ez kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik, az érintett határozatok annyiban nyernek alkalmazást, a mennyiben a fennálló törvények és törvényes rendeletek másképp nem intézkednek.

Hogy a kereskedelmi czégek, kereskedelmi könyvek és a czégvezetőre vonatkozó stb. (3., 4. és 5.) czimek az állam kereskedelmi vállalataira miképen nyernek alkalmazást, külön rendelettel fog megállapittatni.

A földm. ipar és keresk. igazságügyi ministereknek egyetértve a pénz, közm. és közl. m.-kel kiadott 1875. 136. sz. szabályr. *A keresk. törvény 3., 4., 5. czimeinek az állam keresk. vállalataira alkalmazás tárgyában.*

Az 1875. XXXVII. t. cz. I. részében foglalt 3., 4. és 5. czimeinek az állam kereskedelmi vállalataira mikép leendő alkalmazása, az e t. cz. 4. és 566. §-aiban nyert felhatalmazás alapján következőleg szabályoztatik.

1. Az államnak kereskedelmi vállalatai czégbejegyzésre kötelezvék; ilyenek nevezeten:

a) az állami vasutak;

b) a kir. postának személy és áru fuvarozási (kocsi postai), valamint pénzutalványozási üzlete;

c) a kincstári gyárak, nyomdák, bányák, kohók és terményárudák; kivéve azokat, melyek egyedárusági czikkekkel foglalkoznak, az állam egyedárusági vállalatok egyáltalában a kereskedelmi czégjegyzékbe be nem jegyeztethetvén;

d) az országos fegyintézeteknek és a kir. törvényszéki börtönöknek házilag kezelt iparüzlete, a mennyiben a kis ipar körét tulhaladják;

e) a kir. zálogház.

2. A czég bejelentése az államvasutaknál az igazgatóság, a kir. postánál az illető kerületi postaigazgatóságok, a többi állami vállalatoknál ezeknek helybeli üzletvezető főtisztviselője által azon törvényszéknél, melynek kerületében a vállalat telepe létezik, a budapesti és pestvidéki kir. törvényszékek területeire nézve pedig a budapesti kir. kersk. és váltótörvényszéknél eszközlendő (keresk. törv. 16. és 18. §§.) Ezen bejelentés az üzletetvezető főtisztviselő által és az illetékes kir. ministernek elhatározása alapján történik.

Ugyan e tisztviselő tartozik minden a czégre nézve történt változást bejegyzés végett belenteni (keresk. t. 19. §.)

3. Annak eldöntése, vajjon az államnak valamely vállalata kereskedelmi természetü-e, és vajjon terjedelménél fogva bejegyzésre alkalmas (k. t. 5. § és 259. § 6. pontja) a czég bejegyzésre hivatott törvényszéket illeti.

4. A kereskedelmi vállalat czégét az üzlet tárgyától kölcsönözi és e czégben a vállalat állami jellege is mindenesetre kitüntetendő.

5. Czégbirtokosnak mindig a magyar állam jegyzendő be.

6. Czégaláirásnak vagy annak hitelesitésének (k. t. 16. §.) az állami vállalatoknál helye nincsen, a czég azon nyilatkozattal jelentendő be, hogy a vállalat üzletvezetése, valamint a czégjegyzés, tisztviselők, mint kereskedelmi meghatalmazottak által fog eszközöltetni.

7. Az állam kereskedelmi vállalatai az egyéni czégek jegyzékébe vezetendők be.

A 6. §. 2 bekezdése értelmében tett nyilatkozat a „Jegyzetek rovatában" felemlitendő.

8. Ha valamely a bejegyzésre kötelezett állami vállalat bejegyzése elmulasztatott, az illetékes törvényszék az illető elöljáró hatóságot figyelmeztetni és a kitüzendő határidő sikertelen lejárata után az esetet az igazságügyi ministeriumnak feljelenteni tartozik.

9. Az állam kereskedelmi vállalatainál a könyvek vezetését az illető ministerek által kiadott ebbeli utasitások szabályozzák. Az ezen utasitások szerint vezetett könyvek hitelességükre nézve olyanoknak tekintendők, mint a k. t. 85. §. szerint vezetett könyvek.

A keresk. törv. 26., 27. és 28. §§-ai az állami vállalatokra alkalmazást nem nyernek.

Az üzleti levelek megőrzése és másolása tekintetében (K. t. 29. 30. §§.) az állami vállalatokat csak az ezirány fennálló vagy kibocsátandó utasitások kötelezők.

10. Czégvezetők az állam kereskedelmi vállalatainál nem rendeltetvén (6), ilyenek a czégjegyzékbe be sem jegyezhetők.

11. Az állami vállalatoknál alkalmazott tisztviselők ebbeli minőségüknél fogva kereskedelmi meghatalmazottaknak tekintendők és az aláirást tiszti minőségük megjelölése mellett eszközlik.

Meghatalmazásuk terjedelme hivatalos hatáskörük szerint itélendő meg.

Ezen hivatalos hatáskör minden érdekelt féllel annak kivánságára közlendő

a) *Római katholikus egyház.* A katholikus főpapokat egyház megyéjükben lévő egyházak tekintetében a felperesség illeti meg, miután főfelügyeleti joguk a törvényben gyökeredzik. C. 1883. 7318. Dt. u. f. V. 82.

b) A római kath. egyházközség vagyonának képviseletére és védelmére nem a községi lelkész, hanem az illetékes róm. kath. püspök van hivatva. C. 1883. 911. Dt. u. f. VII. 90.

c) A püspöki szék üresedése idejében a püspökséget és annak javadalmait érdeklő jogügyeknek vezetése és a püspökségi alapitványi javadalom képviselete a közalapitványi ügyigazgatóság hatásköréhez tartozik ugyan, ellenben a püspöki szék betöltése idejében, a püspökséget érdeklő minden jogügy vezetésére és a püspöki javadalom képviseletére az illető püspök van hivatva. C. 1884. 3248. Dt. u. f. VIII. 157.

d) A római kath. hitközséget vagyoni ügyekben a helybeli plébános s a templomgondnok képviselvén, a gondnok mellőzésével, a hitközség a plébános által törvényszerüen képviseltnek nem tekinthető. S. sz. 1879. 16682. T. cs. 1879. 284.

e) A római kath. egyház község törvényszerüen képviseltnek nem tekinthető, ha a lelkész mellőzésével csak az egyházgondnok idéztetik. S. sz. 1880. 23500. T. cs. 1881. 59.

f) *Szerzetes rend.* A szerzetes rend időszerinti perjele, mint a szerzetnek törvényes elöljárója, annak peres és nem peres ügyekben való képviseletre azon esetben is jogositva van, ha a pernek meginditásához egyház hatósági felhatalmazás igényeltetik. S. sz. 1873. 9252. Dt. XXII. 58.

g) A szerzetes rend a rendfőnök hatósága alatt állván, egyedül ő van hivatva a rendnek a törvény előtti képviseletére. C. 1883. 6778. Dt. u. f. VIII. 57.

h) *A görög katholikus* egyházakat érdeklő s különösen ingatlan vagyonra vonatkozó jogok iránt inditott perekbeni képviseletre nem az egyházgondnokok, hanem az illető püspök vagy helynöke van hivatva. S. sz. 1879. 6791. Dt. XXII. 42.

i) A görög kath. székesegyházat. püspök nem létében a káptalani helynök peres ügyekben van hivatva képviselni, az őrkanonoknak ezen képviselésre való hivatottsága, a káptalani helynök ezen hivatali állásából folyó hivatottsággal szemben külön igazolandó. L. i. 1878. 1698. D. Gy. VII. 198.

II. FEJEZET.

A magántestületekről.

(Belügym. 1875. máj. 2. 1508. sz. r.)

123. Míndennemü egylet megalakulhatásának főkelléke, hogy alapszabály-tervezetét a magy. kir. kormánynak, iletékes törvényhatósága utján láttomozás végett fölterjessze.

Ha az ilyképen felterjesztett alapszabály-tervezet iránt a k. kormányhoz lett tettleges beérkezéstől fogva 40 nap lefolyása alatt határozat vagy észrevétel az illető egylet alapszabályaira nézve nem tétetett, működését ideiglenesen megkezdheti, véglegesen megalakitottnak azonban minden egylet csak akkor tekintetik, ha szabályosan fölterjesztett alapszabályai a kir. kormány láttomozásával ellátattak. i. h. I.

124. Lényegesen különböző czélu egyletek egy czim alatt közös alapszabályokkal nem alakulhatnak, és igy külön alapszabályokkal kell alakittatniok: politikai. humanisztikus, nyerészkedési, közművelődési s gazdászati egyleteknek.

Nemzetiségi egylet csak mint irodalmi és közművelődési egylet alakulhat. i. h. II.

125. Politikai és munkás egyleteknél egyleti tag csak magyar honpolgár lehet.

Tudományos czélu, közmivelődési és irodalmi egyleteknél, melyekhez a II. szerinti nemzetiségi egyletek is sorozvák, tiszteletbeli tagok idegen állam polgárai is lehetnek, ha megválasztásuk a kir. kormány által jóváhagyatik. i. h. III.

126. Politikai s munkás egyleteknél fiók egyletek alakitása meg nem engedtetik. Másnemü egyleteknél az egyletek czélja, hivatása s természetére való tekintettel fog az alapszabályok minőségéhez képest határozat hozatni i. h. IV.

127. Munkás-egyleteknek csak azok tekintetnek, melyek az ipartörvény értelmében alakittatnak.

Másnemü egyletek, habár munkások által alakittatnak is, csak oly tekintet alá esnek, mintha bármily nem munkával foglalkozó által állapittatnának i. h. V.

128. A nemzeti czim használata egyleteknek nem engedtetik meg. i. h. VI.

129. Hazai egyleteknek idegen állam czimerének, szineinek vagy jelvényeinek használata nem engedtetik meg. i. h. VII.

130. Részvény egyletek kivételével, községek és testületeknek, ha valamely egyletbe az alapszabályok szerint mint tagok be is léphetnek, képviselők által gyakorlandó tanácskozási és szavazási jog részükre nem engedélyeztetik. i. h. VIII.

131. Minden egyleti alapszabályba felveendő, hogy az esetben, ha az alapszabályokban meghatározott czélt és eljárást illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kir. kormány által, amennyiben további müködésének folytatása az állam vagy az egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik, s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok pontosabb megtartására különbeni feloszlás terhe alatt köteleztetik. i. h. IX.

a) *Egyletek ellenőrzése.* Belügym. kr. 1870. april 29. 1394. el. sz. 4. Előfordulandó indokolt panaszok esetén a panasz a törvényhatóság által azonnal megvizsgálandó s az állam vagy egyleti tagok érdekében minden szükséges törvényes intézkedés az arra köteles közeg által — felelőség terhe alatt — megteendő; fontosabb esetekben pedig a panaszokról s azok következtében tett intézkedésekről hozzám esetenként haladéktalanul jelentés teendő.

b) *Kereskedelmi társaságok.* A kereskedelmi társaságok czégük alatt jogokat szerezhetnek, kötelezettségeket vállalhatnak, ingatlan javakra tulajdont s egyéb jogokat szerezhetnek, felperesi s alperesi minőségben perben állhatnak. 1875. XXXVII. 63.

c) *A részvénytársaság* a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekintetik. A bejegyzés és kihirdetés előtt kibocsá-

tott részvények vagy hányad részvények semmisek és azok kibocsátói minden a kibocsátásból származó kárért egyetemlegesen felelnek.

Azok a kik a bejegyzés és kihirdetés előtt a társaság nevében eljárnak, személyesen és egyetemlegesen felelősek. 1875. XXXVII. 160.

d) *A szövetkezet* a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekintetik. Azok a kik a bevezetés és kihirdetés előtt a a társaság nevében eljárnak, személyesen és egyetemlegesen felelősek. 1875. XXXVII. 228.

e) *Hagyaték.* A hagyatéki tömeg nem képezvén jogi személyt, azt az ügygondnok képviselete mellett perbe idézni nem lehet. S. sz. 1876. 10738. T. cs. 1876. 229.

A hagyatéki gondnoktól nem lehet megvonni azon jogosultságot, hogy az általa kezelt hagyatékot a biróságok előtt képviselhesse oly ügyekben, melyek a hagyaték kezeléséből erednek.

Nem képez semmiségi okot, ha a hagyaték kezelésére rendelt gondnok megrendelése folytán a hagyaték fentartására forditott munka árának megtéritésére vonatkozó kereset, ellene és nem az örökösök ellen intéztetik. S. sz. 1879. 11928 D. Gy. VIII. 116.

f) *Közbirtokosság.* Téves felperesnek azon felfogása, mintha a közbirtokosságot mint testületet, annak közegei a törvény előtt általában minden esetben képviselhetnék, mert a közbirtokosságnak a törvény által kijelölt közegei nem lévén, a közbirtokosok csak mint magán személyek jöhetnek tekintetbe, a kik a közbirtokosságot érdeklő ügyek ellátására egyenkint vagy együttéve, egy vagy több, külön vagy közös megbizottat rendelhetnek ugyan; e megbizás terjedelme s tartama azonban a megbizók akaratától függvén — felperesnek, az egyes közbirtokosokat egyenként beperelni nem akarta, okvetlenül igazolni kellett volna azt, hogy az egyes közbirtokosok a perbeidézett személyeket nemcsak a bérleti szerződés megkötésére, hanem az ebből folyó ezen szenvedőleges pernek vitelére is meghatalmaztak. S. sz. 1878. 15937. T. cs. 1878. 324.

Igazolva van, miszerint a vidi közbirtokosok zálogváltási perekkel támadtatván meg, melyek közös költekezést és egyöntetü eljárást igényeltek, a mindnyájukat érdeklő közös védelem tekintetéből, az e czélra kiküldött hatósági közeg elnöklete alatt egy testületté alakultak, s az ellenük lefolytatott perekben ily minőségben jártak el s teljesitettek fizetéseket, s tekintve ennélfogva, hogy a fenti czélra alakult közbirtokossági testület igazoló választmányának, s ennek képviseletében a birtokossági elnöknek az érintett, az illető vidi birtokosok telekjkveiben külön-külön kitüntetve is levő, zálogváltó perből felmerült, az egyes birtokosokra kirótt költségeknek biróság előtti érvényesittetése végett, a felpereskedhetés joga meg nem tagadható, valamint hogy több vidi birtokossági hasonperes ügyben hozott jogerejü birósági itélettel a birtokossági testület ez iránybani felperessége már megállapittatott; a másodbiróság itélete megváltoztatik, Sz. m. felperesnek, mint a hajdu-böszörményi vidi közbirtokossági elnöknek kereshetőségi joga megállapittatik. C. 1883. 4938. Dt. u. f. VII. 78.

III. FEJEZET.

Az alapítványokról.

131. Alapitványok, kegyes, jótékony vagy közmüvelődési czélokra tehetők. 1791. XXVI. 10.

Alapítvány végrendeletileg is alkotható. 1715. XXVII. 5.

132. Az alapitvány az alapitó által kirendelt czélok szerint kezelendő. 1791. XXIII. 1791. XXVI. 10.

133. Az alapitó az alapitvány megszüntének feltételeit kikötheti, ily kikötés hiányában a kitüzött czéllal ellenkező kezelés az alapitvány megszüntét nem vonja maga után. L. i. 1878. 4803. T. cs. 1878. 72.

Habár a szabályellenes kezelés az alapitvány megszüntének feltételéül ki is lett kötve, e jog nem érvényesithető, ha a kir. kormány, fölügyeleti jogánál fogva a szabályellenes kezelést megszüntette. C. 1883. 6189. B. T. VIII. 7.

134. Azon kérdés eldöntésénél, valjon köz- vagy magánalapitvány forog-e fen, nem az alapitó személye, hanem a czél és az alapitvány kezelésére hivatott közeg minősége mérvadó. S. sz. 1880. 5175. Dt. XXV. 47.

135. Az alapitványok feletti fölügyeleti jog a kir. kormányt illeti meg. 1791. XXIII. 1792. XXVI. 10.

Szolgálati utasitás a m. vallás, tanulmányi és közalapitványi kir. ügyigazgatóság stb. számára.

Vallás és közok. m. 1867. 10165. sz. r.

1. §. A közalapitványi ügyigazgatóság hivatása:

1. A vallás, tanulmányi, egyetemi s egyéb akár egyházi, akár világi közalapitványi alapok ingó és ingatlan javainak, valamint az ezen alapokat illető mindennemü jogok teljes épségben megőrzése s az idő folytában netán gyakorlatból kimaradt jogok vagy a netán tettleg elszakadt javak visszaszerzése iránt teendő intézkedések inditványba hozatala.

2. Ezen alapoknak bármely törvényhatóság birói, közigazgatási, kincstári vagy egyéb hatóság előtti jogi képviselete.

3. Jogvéleményezés mindazon ügyekben, melyek a közalapitványok ingó vagy ingatlan vagyonát érdeklik.

4. A közalapitványok ügyeiben előforduló jogügyletek kötésénél és az ezek folytán kiállitandó okmányok tervezeténél s kiadámnyozásánál közreműködni.

5. A jelenben fenálló gyakorlat szerint a megürült püspökségek és világi apátságok jövedelme a nevezett javadalmak betöltéséig a vallásalapra szállván, a megürülendő papi javadalmak nyilvántartása s azok jövedelmeinek a vallásalap számárai biztositása körüli mindennemü jogi intézkedések.

Ha egyes esetekben az iránt támadna kétség, vajjon a közalapitványi ügyigazgatóság fellépésének van-e helye vagy sem? ennek eldöntése rendszerint a magy. kir. vallás és közoktatásügyi ministerinmot, a mennyiben azonban oly alapról, lenne szó, mely más ministerium felügyelete alatt áll, az illető miniszteriumot illetendi.

8. §. A pénzügyészségek s kincsleti ügyvédektől átvett folyamatban levő jogügyletek folytatására előleges engedélynek kikérése nem szükséges.

Szintoly kevéssé kell azon törvénykezési lépések megtételére a felsőbb hatósági előleges jóváhagyást kikérni, midőn hátralevő haszonbérek s ezekkel hasonló természetü járadékok hátralékos kamatok biztositásáról vagy behajtásáról s oly tőkék, akár peren kivül, akár per utján való behajtásáról van szó, melyek a kötelezvény értelmében a kamatoknak csak egy izben pontatlan lefizetése folytán felmondottakká váltak. Mindezen, ugy mindazon esetekben is, midőn az előleges engedély kikérése által előidézendett késedelem az alapitványi alapok, alapitványi javak és ezekkel járó jogok veszélyeztetésével járna, mint p. o. birtokháboritások, kir. kisebb haszonvételek bitorlása stb. esetén, az ügyigazgatóság, illetőleg alárendelt közegei felsőbb engedély előleges kikérése nélkül, de azonnali feljelentés mellett saját hatáskörükben intézkedni, jelesen minden a törvények s felsőbb rendeletek által engedett előleges biztositási intézkedéseket (biztositás, végrehajtás, záloglás, óvás stb.) megtenni nemcsak jogositvák, de felelőség terhe alatt kötelezvék is.

Minden egyéb nagyobb fontosságu ügyekben, jelesen hol a fentérintett eset alá nem tartozó tőkék felmondásáról s beperléséről, urbéri rendezésről, tagositáról, az alapitványi javak terheltetéséről, elidegenitéséről, felcseréléséről, szóval a birtok állomány bármi részbeni megváltozásáról van szó, a szükséges törvénykezési, jelesen telekkönyvezési intézkedésekre, perek inditására stb. a m. kir. vallás és közoktatásügyi ministerium, illetőleg amennyiben oly alapitványi alapról volna szó, mely más ministerium felügyelete alatt áll, az illető ministerium előleges engedélye idejekorán kikérendő; különbség nélkül, vajjon az alapitványi alapok s jószágok akár fel- akár alperes minőségében érdekelvék.

Biróságon kivül vagy előtt kötött bárminemü egyezségek oly záradékkal kötendők, miszerint azok az egyezkedő ellenfélre a megkötés időpontjával, az alapokra nézve pedig csak felsőbb utólagos jóváhagyás esetén, mely mindenkor kikérendő s annak keltétől kezdve válnak jogerejüekké.

Nehogy azonban számos apróbb ügyekben kötendő egyezségek utólagos jóváhagyásának kikérése által az alapitványi képviseletek felesleges munkával terheltessenek, mindazon birói egyezségek, melyekben 500 frtot meg nem haladó kamat haszonbéri s más hasonló természetü járadékok fizetésére 3—6 havi határidő hosszabbitások a végrehajtási záradék nyilvános felvétele mellett köttetnek, amenynyiben ezen hátralékok árvaszerü biztonsága kétséget nem szenved, az illető eljáró ügyész, illetőleg az alapitványi ügyigazgatóság szigorú felelőssége mellett, ily utólagos jóváhagyás fenntartása nélkül is köttethetnek.

Az ily egyezségek azonban, még pedig amennyiben kamatokról van szó, az illető ministeriumnak tudomás és szükséges pénztári intézkedések megtétele végett feljelentendők, a mennyiben pedig haszonbéri vagy hasonló természetü járadékokról van szó, az illető kerületi gazdászati főtisztekkel, azoknak miheztartása czéljából közlendők.

A peres eljárásban előforduló jogorvoslatok igénybevétele az alapitványi igazgató belátásától függ.

Az ügyigazgató belátásától elváratik azonban, miszerint gondoskodni fog, nehogy czélra nem vezető perlekedések, felebbezések miatt az alapok indokolatlan költségekbe sodortassanak.

Perektől elállás, nyert biztositékok feladása avagy jogérvényes birói itéletek által véglegesen eldöntött ügyeknek perujitással leendő ujbóli meginditása azonban csakis a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium vagy esetleg az illető alapra

felügyelő más m. kir. ministerium előleges engedélyének kikérése mellett eszközölhető.

Az alapitványi perek, jelesen pedig a birtokrendezési ügyekre vonatkozók végeredménye a végitéletnek eredetiben avagy a körülményekhez szerint hivatalos másolatban bemutatása mellett bejelentendő s azok alapján szükséges végrehajtási intézkedések megérintendők.

Szabadságára hagyatik egyébiránt az ügyigazgatóságnak azon esetekben, midőn valamely keresetben az alapitványok ugy az első, mind a felsőbb törvényszék előtt pervesztesekké váltak a legfelsőbb birósághoz intézendő fellebbezés vagy semmisitési kérelem előtt is az ügyet feljelenteni s kétes esetekben a pertőli elállás avagy egyezség utjáni elintézést kellően indokolva javaslatba hozni.

9. §. A közalapitványi kerületi ügyészek teendői.

A közalapitványi vidéki ügyészségek a szervezetben számukra kijelölt kerületben, amennyiben jogképviseletről, jogi véleményezésről s a jogügyleteknél közremunkálásról van szó, a jelen utasitásban fentebb kijelölt általános szabályokhoz tartandják magukat, s a kerületükben előforduló jogügyeket saját felelősségük alatt látják el; azonban ugy az alább kijelölendő, valamint általában minden kétes és fontos esetekben a közalapitványi ügyigazgatóság mint közvetlen főnökségük utasitását kérendik ki; az ily előterjesztések alkalmával a vidéki közalapitványi ügyészek mindig a tárgy feletti saját véleményüket is nyilvánitják, egyszersmind pedig az ügyletekre vonatkozó összes adatokat melléklik.

A kerületi ügyészek az alapitványi uradalmak érdekeit a megyékben minden irányban kiválólag képviselik, a felesleges perlekedések mellőzése tekintetéből az uradalmi gazdászati főtisztséggel egyetértőleg, a jogok összebonyolitását kerülik, e végből a gazdászati főtisztség felhivása folytán a megkivántató jogi felvilágositásokat megadják; a mutatkozó jogi viszálkodások barátságos uton kiegyenlitését megkisértik, ha pedig a barátságos egyezség nem sikerül a közalapitványok érdekében a törvényes lépéseket saját felelőségükre késedelem nélkül megteszik, s az e czélból a szükséges adatok és felvilágositások megszerzésére nézve a gazdászati főtisztséghez fordulnak és az uradalmi levéltárat igénybe veszik.

Továbbá a kerületi ügyészségek felügyelnek, hogy az uradalmi jogok se közhatóságok, se magánosok által meg ne rövidittessenek; mindent elkövetnek, hogy az uradalmi birtokok határai meg ne csorbittassanak; a magán tudomás vagy a gazdászati tisztség jelentése nyomán előttük felmerülő mindennemü kárositási esetekben a kártevők ellen fennálló törvények értelmében rögtön eljárnak; eszközlendik azt is, hogy az urbéri nyiltparancs által még épségben fentartott földesuri jogok senki által meg ne csonkittassanak; kölcsön vagy bármely más czimen szerződésileg kötelezetteket a fizetési határidő lejártával, mennyiben a barátságos felszólitás sikert nem eredményez, kötelezettségeik teljesitésére törvényes eszközökkel kényszeritendik; különösen pedig rajta leendnek, hogy az urbéri ügyek mielébb s az uradalom minél nagyobb előnyére oldassanak meg.

A vidéki ügyészek egyik főgondjukat arra is forditandják, hogy az alapitványi pénztár minél kevesebb kiadásokkal terheltessék, s azért minden felesleges kiküldetéseket szorgosan mellőzendenek; a czélra nem vezető helyszinéni tárgyalások, ugy a per huzavonására irányzott határidő hosszabbitások ellen tiltakozandanak; szóval azon lesznek, hogy mig egy részről az alapitványi jogok kellő

felvirágozására és az uradalmi elvek győzelemrei segitésére mindent elkövetnek: másrészről mindazt, mi az uradalmi érdekek biztositása tekintetéből mulhatlanul szükségesnek nem mutatkozik, határozottan mellőzzék.

A vidéki ügyészek előleges felhatalmazás vagy utasitás nélkül sem felpereskép fel nem léphetnek, sem alpereskép valamely jogügybe nem bocsátkozhatnak, kivéve azon eseteket, midőn a késedelem veszélylyel jár, de még ily esetekben is az ügyigazgatóság utólagos jóváhagyása kérendő ki; egyezségek kötésébe azonban csak a felsőbb hatósági utólagos jóváhagyás világos fentartásával ereszkedhetnek.

A biróságok, ugy a közigazgatási, pénzügyi, katonai vagy bármely közhatóságok előtt a közalapitványi uradalmak nevében előterjesztendő mindennemü kérvények, keresetek, folyamodások és beadványok „A magyarországi közalapitványi királyi ügyigazgatóság" czime alatt az egyes alapok utólagos megnevezésével szerkesztetnek, és az alapokat érdeklő mindennemü kézbesitvények ugyanannak nevében fogadtatnak el.

Családjog.

Első czim.

A RÓMAI KATHOLIKUSOK HÁZASSÁGÁRÓL.

I. FEJEZET.

Az eljegyzésről.

136. Az eljegyzés kötelező házassági igéret két különböző nemü személy közt, egy köztük megkötendő házasság iránt.

137. Az eljegyzés jogérvényesen csak oly személyek között jöhet létre, a kik közt érvénytelenitő vagy tiltó házassági akadály fenn nem forog, s maga az igéret szabad akaratból és kellő megfontolással történt.

138. Hét évet meghaladott kiskoruak magukat jogérvényesen eljegyezhetik, de ha a serdülés korát elérték, attól minden ok nélkül elállhatnak.

139. Az eljegyzés még az esetre is, ha esküvel meg lett erősitve, a felek közös megegyezésével felbontható.

140. A szülők alapos ellenzése folytán az atyai hatalom alatt álló egyén eljegyzése felbontható.

141. Az eljegyzés hatályát veszti, ha az egyik fél ünnepélyes fogadalmat tesz vagy áldozárrá felavattatik.

142. Hatályát veszti az eljegyzés, ha az egyik fél a köteles hűséget megszegte, vagy ha az eljegyzés után oly körülmények állottak be, a melyekről feltehető, hogy azok fenforgása esetén az eljegyzés létre sem jött volna. Ez esetre azon fél, a kinek részéről ezen változás be nem állott, az eljegyzéstől vissza léphet.

143. A visszalépés joga megilleti azon felet is, a ki, feltéve, hogy ezen körülmények az eljegyzéskor már fenforogtak, azokról akkoron tudomással nem birt.

144. Az eljegyzésből folyó kötelezettség megszünik, az esetre is, ha minden körülmény figyelembevételével jogosan feltehető, hogy a jegyesek közt megkötendő házasság szerencsétlen volna.

II. FEJEZET.

A házasság megkötéséről.

A házasságot érvénytelenitő akadályokról.

145. Eszelősök, téholyodottak, s mind azok, a kik beleegyezésük nyilvánitására képtelenek, érvényes házasságot nem köthetnek.

146. A serdülés korát el nem ért gyermekek, mely fiuknál a 14, leányoknál a 12. élet évben állapittatott meg, — s a kik a házasságra megkivánt testi s szellemi érettséggel nem birnak, érvényes házasságot nem köthetnek.

Az ily személyek által kötött házasság érvényes, ha a püspök vagy az apostoli szt. szék a testi és szellemi érettséget megállapitotta.

147. A házasság kötésekor fenforgó tartós s gyógyithatlan nősztehetetlenség érvényes házasság létrejöttét akadályozza.

148. A fenálló érvényes házasság, az ezen kötelékben állót más házasság kötésre képtelenné teszi.

149. Keresztények és nem keresztények közt érvényes házasság nem jöhet létre.

150. Érvényes házasságot nem köthetnek azon személyek, a kik házasságtörést követtek el és a fenálló érvényes házasság létele alatt egymásnak házasságot igértek, ugyszintén ha az egyik fél, ámbár a másik tudta nélkül, a czélból, hogy a tulélő féllel házasságot köthessen, a házasságtörés által megsértett házas fél élete ellen sikeresen törekedett.

151. A hitves gyilkosság érvényes házasság létrejöttét akadályozza azon felek között, a kik a hitves gyilkosságnál közreműködtek, habár csak is az egyik fél a gyilkosságot azon szándékkal követte el, hogy a másik féllel egybekelhessen.

152. Papok, a kik a felsőbb egyházrendbe felvétettek és szerzetesek, a kik ünnepélyes fogadalmat tettek, érvényes házasságot nem köthetnek.

153. Egyenes fel és lemenő águ rokonok, ugyszintén azok közt, a kik negyediziglen oldalági rokonságban állnak, alapuljon e rokonság akár törvényes, akár törvénytelen születésen, egymással érvényes házasságot nem köthetnek.

154. Az örökbefogadás folytán érvényes házasságot nem köthetnek egymással azok, kik egymáshoz ugy állnak, mint nemző és nemzett, még akkor is, ha az örökbefogadási viszony megszünt; továbbá azok, mig az örökbefogadási viszony tart, kik egymáshoz testvérek vagy rokonok gyanánt vannak.

155. A lelkirokonság folytán érvényes házasság nem köthető a következő személyek között: a keresztelő, keresztelt, s annak szülői, — a keresztvizre tartók, keresztelt s annak szülői, — a bérmáló, bérmált, annak szülői és a bérmálásra vezetők között.

156. Az elhált házasság folytán érvényes házasságot nem köthetnek egymással azon személyek, a kik az oldalágban negyedik izig sógorok.

Házasságon kivüli közösülés folytán érvényes házasságot nem köthet az egyik fél a másik fél vérrokonaival a másod izig bezárólag.

157. Köztisztességi akadály folytán érvényes házasságot nem köthetnek egymással:

Az örökbefogadó és az örökbefogadott özvegye és viszont.

Az érvényes, de el nem hált házasság folytán a tulélő vagy világi fél a másik fél vérrokonaival negyedik izig bezárólag.

Az érvényes és feltétlen eljegyzés folytán a jegyesek egyike a másik fél vérrokonaival az első izig.

A feltételes eljegyzésből ezen akadály azon esetre keletkezik, ha a feltétel megengedett és teljesült.

Ezen akadály az eljegyzés felbontásával sem szűnik meg.

B. A beleegyezésről.

158. A házasság a felek közös belegyezésén alapul, melyet az előirt alakban kinyilvánitani tartoznak.

159. A beleegyezés kizártnak veendő, ha a jövendőbeli hitvestárs személyére, vagy személyére visszahatólag tévedés forog fen.

Tulajdonság iránti tévedés csak azon esetre zárja ki az érvényes házasság létrejöttét, ha az a hitvestárs azonosságának megjelölésére vonatkozik.

160. A beleegyezés ki van zárva, ha a fél annak nyilvánitására erőszak vagy félelem által biratott, eredt légyen az akár a másik féltől, akár harmadik személytől.

161. A fenyegetett bajnak sulyos, kikerülhetlen, folytonos, és a házasságkötés kierőszakolására közvetlenül irányzottnak kell lennie.

162. Nőszemély, aki házasságkötés czéljából elraboltatott, addig mig az elrabló hatalmában van, azzal érvényes házasságot nem köthet.

Nőrablás fenforog, ha a nő erőszakkal elvezettetett, vagy cselszövénnyel oly helyre csábittatott, a hol az elrabló hatalmában van, ugyszintén azon esetben, ha a nő a szülők vagy gyám beleegyezése nélkül, azon férfi által, a kivel jogérvényesen eljegyezve nem volt, elszöktetve lett.

163. A házasság feltételtől is függővé tehető.

164. Ha a beleegyezés valamely jövendőben be vagy be nem következő körülménytől függővé tétetik, a házasság felfüggesztve van, mig a feltétel teljesül. A feltétel nem teljesülése esetén a beleegyezés hatályát veszti.

165. Ha a beleegyezés, egy a jelenben történendő, vagy a multban történthez mint feltételtől függővé lett téve, a házasság érvényes vagy érvénytelen, a szerint mint a feltétel már teljesült vagy sem.

166. Semmis a beleegyezés, ha a feltétel a házasság lényegével ellenkezik.

167. A lehetetlen vagy erkölcsbe ütköző feltétel ki nem kötöttnek tekintendő.

168. A feltétel teljesülése előtti közösülés által a felek a feltételről lemondottak.

169. Feltételes házasság megkötésére püspöki engedély szükséges.

170. A feltétel közvetlenül az esketés előtt vagy alatt a plébános és két tanu jelenlétében kijelentendő, különben a beleegyezés feltétlennek tekintetik.

III. FEJEZET.

A házassági tilalmakról.

171. A házassági tilalom a házasságot törvénytelenné teszi, de annak érvényét meg nem támadja.

172. Tiltva van advent első vasárnapjától vizkeresztig és hamvazó szerdától bezárólag a husvét utáni vasárnapig házasságot megkötni.

173. A püspök a házasság megkötését eltilthatja, akár mert érvényességi akadály gyanuja forog fenn, akár más fontos okból.

174. Az államhatalom részéről a katholikusok házasságára vonatkozó tiltó intézkedések, az azok daczára megkötött házasságot érvénytelenné nem teszik.

175. Az egyszerü fogadmány, az örökös szűzi fogadmány, a szerzetrendbe való belépés, magasabb egyházi rend felvételére vagy házasság nem kötésére vonatkozó fogadmány, annak részéről, a kit e fogadmány kötelez, házassági tilalmat képez.

176. Az érvényes és fenálló eljegyzés folytán a jegyesek harmadik személylyel kötendő házasságtól el vannak tiltva.

IV. FEJEZET.

A kihirdetésről.

177. A házasság szándékba vett megkötése a jegyesek plébánosa által három egymásután következő vasár- vagy ünnepnapon az isteni szolgálat alatt kihirdetendő.

178. Ha a jegyesek rendes lakhelyükön kivül más tartózkodási helylyel is birnak, a kihirdetés mindkét helyen eszközlendő.

179. Ha a jegyesek azon helyeken, hol a kihirdetés eszközlendő volna, hat hétig sem tartózkodtak, azon esetre a kihirdetés azon helyen is eszközlendő, a hol az illető személy legalább hat hétig tartózkodott.

180. Azok, a kik rendes lakhelylyel nem birnak és a kiknek tartózkodása egy meghatározott helyen egy évi időtartamot sem tesz ki, illetőségük helyén is kihirdetendők.

181. Kiknek sem rendes lakhelyük, sem tartózkodási helyük

nincsen, kihirdetendők azon plébániában, a hol egybekelni kivánnak; azonfölül illetőségük vagy születési helyük plébániájában is.

182. A kihirdetés alól a megyés püspök, és pedig mindhárom alól csak igen nyomós okoknál fogva adhat felmentést.

183. A kihirdetések kellő eszközlésének hiánya a házasság érvénytelenségét nem vonja maga után.

V. FEJEZET.

Az esketésről.

184. A házasság érvényességéhez szükséges, hogy a házasulandók saját plébánusok, vagy a felek egyikének plébánosa, vagy az utóbbi által, vagy a megyés püspök által megbizott pap előtt, két vagy három tanu jelenlétében beleegyezésüket kinyilvánitsák.

18·. Oly házasságkötés, mely nem ezen alakban történt, mint alattomos, semmis és érvénytelen.

186. Titkos házasság az, mely az előbbi szabványnak megfelelően, a kihirdetések mellőzésével megy végbe.

187. Az ily házasság kötésére külön püspöki engedély kivántatik, a jelenlevő két tanunak pedig a titoktartást meg kell igérni.

188. Az esketés azonban a jelenlevő tanuk megnevezésével a püspöknek nyomban feljelentendő, a ki azt egy külön lepecsételten tartandó könyvbe iktatja.

189. A házasság meghatalmazott által is köthető, a kinek részére egy külön, a jövendőbeli hitvestárs személyét kellően megjelölő meghatalmazás kiállitassék.

Az esketés előtt visszavont meghatalmazás a házasság érvénytelenségét vonja maga után.

Az ily házasságkötésére püspöki engedély szükséges.

VI. FEJEZET.

A házassági akadályok alóli felmentésről.

190. Az érvényességi akadályok alóli felmentés az apostoli szentszéket illeti meg; neki van fentartva az egyszerü, de örökszüzességi és szerzetbe lépési fogadalom alól felmenteni.

191. Rendkivüli esetekben a püspököt, ha a legsürgősebb szükség fenforog, a következő feltételek alatt a felmentés joga megilleti:

Kötendő házasságra nézve, ha az akadály titokban maradt; megkötött házasság esetén pedig, ha az érvényességi akadály titkos, a arról tudomással nem birtak, a házasság ünnepiesen megköttetett, ha testi közösülés által végrehajtatott, ha a felmentés az apostoli szentszéknél nem volna könnyen szorgalmazható, végül ha a házasság felbontása közbotrányt okozna.

192. A püspököt illeti a felmentési jog házassági tilalmak tekintetében, u. m. szentelt idő, tilalom, eljegyzés és hirdetések alól.

VII. FEJEZET.

Az érvénytelen házasságnak utólagos érvényessé válásáról.

A) *A felek saját ténykedése folytán.*

193. A házasság, mely szinleges beleegyezés folytán érvénytelen, érvényesnek tekintendő, ha a szinlelő utólag valósággal beleegyezik.

194. Érvényessé válik a házasság, ha az — erőszak, félelem vagy tévedés folytán érvénytelen volt, és az akin jogtalan erőszak lett elkövetve, vagy a ki tévedésbe ejtetett, a teljes szabadság visszanyerése, vagy a tévedés felismerése után, szóval vagy tettel utólag beleegyezését kinyilvánitotta.

195. Az ily utólagos beleegyezés kétségtelenné tétele végett czélszerü, hogy a felek beleegyezésüket illetékes plébánusok és két tanu jelenlétében megujitsák.

B) *Felmentés folytán.*

196. Ha a kellő alakban történt esketés akadály folytán érvénytelen, az felmentés által érvényessé válik.

197. Bensőképeni felmentés esetében elégséges, ha a felek plébános és tanuk mellőzésével a beleegyezést megujitják.

198. Külsőképeni felmentés esetében szükséges, hogy a felek beleegyezésüket illetékes plebánosuk és két tanu előtt megujitsák.

199. A plébános ezen érvényessé válást az anyakönyvbe bevezetni tartozik, és azonfölül, amennyiben az érvénytelen egybekelés más plébániában történt, erről az illető plébánost értesiteni tartozik, hogy az az utólagos érvényessé válást, az anyakönyv azon helyére bejegyezze, a hol az érvénytelen házasság bevezetve volt.

200. Az utólagos érvényessé válás folytán a házasság ugy tekintendő, mintha az eredetileg érvényesen köttetett volna.

C) *Gyökeres felmentés.*

201. A gyökeres felmentés megadása kizárólag az apostoli szent-széket illeti meg.

E felmentés által az érvénytelen házasság a beleegyezés megujitása nélkül olyannak tekintendő, mint a mely magvában érvényes volt.

VIII. FEJEZET.

A házasság érvénytelenitéséről.

202. Az egyház mint a hit és szeplőtlen erkölcsök őre, őrködik a házasság szentsége és annak felbonthatatlansága fölött.

Oly viszony, mely érvényességi akadály folytán csak a házasság látszatával bir, az akadály elháritásával valóságos házassággá változtatandó, és ha ez nem lehetséges, a házasság érvénytelennek nyilvánitassék.

203. A házasság érvénytelenitse iránti eljárás, amennyiben a támadási jog nem kizárólag a házasfeleket illeti meg, hivatalból vagy a katholikus egyházhoz tartozó bármely személy által emelt keresete folytán inditandó meg.

Ezen általános támadási joggal nem élhetnek azok, a kikre alapos gyanu van, hogy merő önzésből járnak el, és a kik, ámbátor az akadályt a házasság megkötése előtt ismerték, és a kihirdetések szabályszerüen eszközöltettek, azt tudva elhallgatták.

204. Tévedés folytán a házasság érvénytelenitését csak a tévedő fél követelheti.

Ha azonban a tévedő fél a tévedés felfedezése után a házassági kötelességet teljesiti, vagy a házas együttlétet hat hónapig békésen folytatja, feltételeztetik, hogy érvénytelenitési jogáról lemondott.

205. Erőszak és félelem folytán csak az, a kin az erőszak el lett követve, vagy a ki megfélemlitve lett, követelheti a házasság érvénytelenitését.

Ezen jog azonban elenyészik, ha az illető fél az erőszak megszüntekor, önkényt és tudva a házassági kötelességnek eleget tesz, vagy pedig ha az bizonyitható nem volna, a házassági együttélést szabad akaratból folytatja.

206. Kikötött feltétel esetében a támadási jog csak a házasfeleket illeti meg.

Azon házastárs, a ki a feltételről lemondott, vagy a ki vétkessége folytán a teljesülést akadályozta, ezen joggal nem élhet.

207. Nősztehetetlenség folytán, ha az nem volt köztudomásu, a támadási jog csak a házas feleket illeti meg.

208. Nőrablás esetében mindenki élhet kereseti joggal addig, míg a nő az elrabló hatalmában van.

Ha a nő szabadságát visszanyerte, a házasság érvényét csak ő van jogositva megtámadni. Amennyiben pedig az elraboltatásba beleegyezett, e joggal azonnal kell élnie, a mint szabadságát visszanyeri.

IX. FEJEZET.

A házasság felbontásáról.

A) *Átaldban.*

209. Az érvényesen kötött és elhált házasság csakis a házasfelek egyikének halála által oldható fel.

B) *Az el nem hált házasság felbontásáról.*

210. Az el nem hált házasság, ha ezen körülmény kétségtele-

nül igazolva van, fontos és nyomós okoknál fogva pápai felmentés alapján felbontható.

211. El nem hált házasság esetében, ha az egyik fél a szt. széktől jóváhagyott rendbe lép és a valóságos ünnepélyes fogadalmat leteszi, a házasság a világi félre is felbontottnak tekintendő.

212. Ha az egyik fél a házasságnak testi közösülés általi végrehajtását megtagadja az okból, mert a világi életről le akar mondani, a vonakodónak meghagyatik, vagy két hó alatt a házasságot végrehajtani, vagy pedig a szt. szék által jóváhagyott szerzetbe belépni.

Ez utóbbi esetben, ha a belépés az előző pontban előirt alakban történt, az a házasság felbontását vonja maga után.

213. A világi fél volt házastársa ünnepélyes fogadalmának letétele után más házasságot köthet.

C) *A nem keresztények között kötött házasság felbontásáról, ha az egyik fél keresztény hitre tért át.*

214. Nem keresztények között kötött házasság esetében, ha az egyik fél keresztény hitre tér át, és a másik fél a hozzá intézett felhivás folytán sem a házas együttélést folytatni, s az iránt igéretet tenni nem akar, hogy a keresztény hitre tért felet vallásától elterelni, sem annak vallását becsmérelni nem fogja, a keresztény félnek kérelme folytán ujabb házasság megkötésére engedély adandó, mely házasság megkötése által az előbbi állapotban kötött házasság felbontottnak tekintetik.

X. FEJEZET.

Az ágy és asztaltóli elválásról.

A) *Életfogytiglani elválás.*

215. Ha az egyik házastárs házasságtörést követett el, a másiknak jogában áll az ágy és asztaltóli életfogytiglani elválást kérni. Ezen jogától azonban elesik, ha a házasságtörést jóváhagyta, vagy megengedte, ha vétkessége által maga okot szolgáltatott annak elkövetésére, ha maga is házasságtörést követett el, vagy pedig a vétkező félnek bünét hallgatag vagy nyiltan elengedte.

B) *Időleges elválás.*

216. Időleges elválásnak helye van, ha a felek egyikének vagy mindkettőnek lelki üdve, élete vagy egészsége az együttélés folytán veszélyeztetve van.

A fent elősorolt szabványok a görög egyesült egyházban is érvénynyel birnak.

Második czim.

A PROTESTÁNSOK HÁZASSÁGÁRÓL.

1790/I. 26. t.-cz. 1786. márcz. 6. ny. p.

I. FEJEZET.

Átalános határozatok.

217. 1. Bárminemü eljegyzések, vagyis azon szerződések, a melyek által férfi és nő magukat előzetesen házasságkötésre kötelezik, semmiseknek és érvényteleneknek tekintendők;

2. ha tehát ily eljegyzések daczára ennek megköttetnének, az ilyen szerződés, bármikép legyen fogalmazva és bárminő ünnepélyességekkel legyen az felruházva, sem a házasság megkötésére való kötelezettséget nem eredményezheti, sem különben a legkisebb törvényes foganattal nem birhat;

3. annál kevésbbé fog az eljegyzést követő teherbeejtésből a házasságkötésre való kötelezettség származhatni, sőt az ily teherbeejtés nem esik más tekintet alá, mint a mely megelőző eljegyzés nélkül jött létre;

4. a külországokban bármely alattvalónk által kötött eljegyzések a mi országainkban semmi erővel sem fognak birni;

5. minden házassági szerződés a jövőben akkép szerkesztendő, hogy miután N. N. — N. N.-nel házasságra lépni magát eltökélte, köztök a következő feltételek alatt történt az egyezés, mely a reá következő egybekelés által érvényre emelkedik.

A mi pedig magát a házasságot illeti: i. ny. p. bevezetés.

218. A házasság, mely magában polgári szerződésnek tekintetik, valamint az e szerződésből folyó s a szerződőket kölcsönösen illető jogok és kötelességek, jövőre minden érvényöket és foganatukat egészen és egyedül a jelen rendelettől veendik, s ehez képest az e tárgyból eredő perek elbirálása is polgári törvényszékeinket fogja illetni. i. ny. p. 1.

Eljárás.

a) A romai latin és görög szertartásu katholikusok, ugy szintén a keleti egyházi, valamint a mindkét felekezetü evangelikusok és unitáriusok jelenleg fennálló egyházi törvényszékei alá egyedül a házassági, illetőleg vegyes házassági perek, s ezek is csak annyiban tartoznak, a mennyiben a házassági kötelék érvényességét és akár az ideiglenes elválást, akár a végképi elválást tárgyazzák. Minden egyéb a házassági viszonyból származható peres kérdések, melyekre nézve eddig az egyházi törvényszékek itéltek, jelesül a születés törvényességének kérdése, a perlekedő házastársak közt a gyermekek tartása és a házassági elválásból felmerülhető vagyoni követelések iránti keresetek az illető polgári és pedig sz. kir. városok lakosaira nézve a városi, a megye egész területére nézve a megyei, és az 1-ső §-ban említett kerületekben az illető kerületi törvényszékek gyakorolják. 1868. LIV. 22.

b) A romai latin és görög szertartású katholikusok, valamint a keleti szertartású keresztények házassági viszonyból származó minden perei, melyekre nézve a szentszékek eddigi illetősége megszüntettetett; továbbá a mindkét felekezetü evangelikusok és unitáriusok válóperei, valamint a házassági összeköttetésből és elválásból keletkező egyéb keresetek, a mennyiben ezen felekezetek egyházi biróságai rendezve nem volnának, végre az izraeliták válóperei, akár kölcsönös megegyezéssel, akár peruton szándékoltatik az elválás, a 22. §-ban megnevezett azon törvényszék illetőségéhez tartoznak, a melynek területén a házasfeleknek állandó s utolsó együttlakásuk volt.

Ha a végelválás hütlen elhagyás következtében kéretik: a távollevő fél, — a mennyiben tartózkodási helye ismeretlen, azon törvényszék elé idézendő, melynek területén a folyamodó fél lakik.

Egyébiránt mind a két felekezetü evangelikusok házassági ügyeire, valamint az eljárásra nézve az 1791. 26. t. cz., illetőleg az 1786. martius 6-án kiadott utasitás és az eddigi törvényes gyakorlat szolgál tovább is zsinórmértékül. 1868. LIV. 36.

c) Az evangelikusok házassági ügyeire nézve a prt. 36. §-a utolsó tétele által a peres eljárás tekintetében is az előbbi törvények és törvényes gyakorlat fentartva lévén, oly esetben, midőn a házassági elválás kérdésével együttlegesen a vagyoni kérdések is eldöntetnek, az ily itélet alapján hozott végrehajtási végzés ellen is nem a prt. szerinti semmiségi panasznak, hanem az emlitett szabályok szerint alkalmazandó fokozatos felebbvitelnek van helye. L. i. 1875. 11923. Dt. XIV. 81.

d) Az eljegyzési viszonyból származó azon peres kérdésekre, melyek felett a prt. életbeléptetése előtt az egyházi törvényszékek itélték, a prt. 22. §. nem alkalmazható; következőleg ha a kereset tárgya 300 frt értéket túl nem halad sommás biróság elé tartoznak. S. sz. 1870. 3482. Dt. II. 137.

e) A házassági elválásból felmerült vagyoni követelések nem tartoznak azok közé, melyekre nézve a prt. 51. §-a értelmében a birói illetőségtől eltérésnek helye nem lenne. S. sz. 1870. 2899. Dt. II. 200.

f) Ha a házassági válóperben elválást kérő felperes keresetével elutasittatik, s a házassági kötelék épségben fentartandónak kimondatik, sem a házasságvédő felebbezésének, sem az iratoknak a felsőbb birósághoz hivatalból való felterjesztésének helye nem lévén, a házasságvédő beadott felebbzése visszautasitandó, illetőleg a hivatalból felterjesztett válóper felülvizsgálatlanul visszaküldendő. L. i. 1873. 8641. Dt. XI. 16.

g) Az evangelikusok házassági ügyeiben az előbbi szabályok lévén alkalmazandók, a prt.-nak a jogorvoslatok megengedése vagy kizárására vonatkozó rendelkezései e perekben alkalmazást nem találnak. L. i. 1875. 8974. Dt. XV. 25.

h) Az evangelikusok házassági ügyeire fennálló szabályok és törvényes gyakorlat szerint a sérelmes birói végzések ellen a jogorvoslat kizárva nem lévén, ennek minden, s igy a per folytán hozott közbenszóló végzések ellen is van helye. L. i. 1875. 8974. Dt. XV. 25.

i) Válóperben szakértői szemlét elrendelő végzés ellen jogorvoslatnak van helye. L. i. 1875. 8974. D. Gy. I. 1.

k) Oly birói határozat ellen, mely a viszálkodó házasfeleket ágy és asztaltól határozott időre elválasztja, a fennálló birói gyakorlat szerint felebbezésnek nincs helye. C. 1882. 5336. Dt. u. f. III. 115.

l) Az evangelikusok házassági válópereiben hozott oly másodbirósági végzések ellen, melyek által az eljárásnak vagy az alaki megkivántatóságoknak hiányai pótoltatni rendeltetnek, a fennálló birói gyakorlat szerint felebbzésnek nincs helye. C. 1884. 8071. Dt. u. f. VIII. 93.

m) Ha válóperben a fél az első biróság itéletét oly pontokra is felebbezte, melyek hivatalból megvizsgálás tárgyát nem képezik s a kir. itélő tábla az első biróság itéletét helybenhagyván, az iratokat felülvizsgálat végett a kir. curiához felterjeszti, ez hivatalból észlelendő semmiséget képez, a mennyiben ez által a felebbző a hivatalból meg nem vizsgálandó pontokra nézve felebbezési jogától elzáratnék. C. 4641. Dt. u. f. VI. 75.

n) A házasságvédő hivatalból kinevezendő, s miután működése mindkét fél érdekében áll, a dij megfizetésére a felek egyetemleg kötelezendők. C. 1884. 8008. Dt. u. f. VII. 131.

o) Ha a felperes a házasság felbontását kérte, és a biróság a feleket ideiglenesen elválasztotta, e határidő után felperes a felbontást az eljáró törvényszéknél kérvényileg kérheti. C. 1884. 669. Dt. u. f. VIII. 40.

p) A protestánsok válópereiben perujitásnak helye van; ezen kérelemnek helyt kell adni, ha az alperes azt nem ellenzi.

Ha az illetékes lelkész a békéltetést az alapper tanuságaként szabályszerüen megkisértette. nem szükséges ujabb békéltetési bizonyitvány a perujitási keresethez. C. 1884. 7078. Dt. u. f. X. 76.

r) Házassági perekben nem minden szabálytalanság vonja maga után az eljárásnak hivatalbóli megsemmisitését.

Szabálytalanság ugyan, ha a biróság az ideiglenes elválasztás határidejét pontosan meg nem határozza és a felek kérelmét be nem várva, hivatalból tüz ki határidőt, de ez nem oly mérvü törvénysértés, mely az eljárás megsemmisitét vonja maga után. C. 1884. 7078. Dt. u. f. X. 76.

s) Felperes keresetében engesztelhetetlen gyülölség és házasságtörés miatt kérte a házassági köteléknek felbontását, tehát oly két alapon, melyre nézve ugy az eljárás, mint a bizonyitás különböző. Midőn tehát az elsőbiróság kizárólag házasságtörés alapján bontotta fel a házassági köteléket, a másodbiróság lényeges szabálytalanságot követett el az által, hogy az elsőbiróság itéletének megváltoztatása nélkül az ezen biróság által alapul vett törvényes felbontási oknak mellőzésével az ettől egészen különböző alapon inditott perekben megszabott kellék hiánya miatt, az eljárást kiegészittetni rendelte; miért a másodbiróságnak ezen határozatát megsemmisiteni s a kir. itélő táblát a fenebbi módon utasitani kellett.

Magában értetik, hogy a mennyiben a kir. itélő tábla a házassági köteléknek felbontását házasságtörés alapján el nem rendelné és az elsőbiróság itéletét e részben megváltoztatná, ellenben a kereseti kérelemnek engesztelhetlen gyülölség alapján helyét látná, azonban e részben még az eljárásnak kiegészitése szükséges lenne, az ez iránti intézkedés ugyanazon itéletbe foglalható, illetőleg a mennyiben csak az ideiglenes elválásnak meg nem történte képezné a hiányt, ez a kir. itélő ábla által ugyanazon itéletben el is rendelhető. C. 1884. 1908. Dt. u. f. VIII. 89.

II. FEJEZET.

Házassági akadályok.

219. Mindenkinek szabadságában áll házasságot kötni, kivéve azokat, kiket mi ezen alább kifejtendő rendeletünkben nem képesnek nyilvánitunk; és pedig i. ny. p. 2.

220. Először: házasságkötésre nem képesek a kiskoruak, ha csak törvényes atyjok, vagy ennek nem létében apai nagyatyjok beleegyezését előzetesen meg nem nyerik. i. ny. p. 3.

221. Ha mindazonáltal az atya vagy nagyatyja beleegyezését megtagadja, s a gyermekek némi időköz után kérelmöket sikertelenül ismétlik, kegyelmesen megengedjük, hogy ők vagy azon fél, a melylyel házasságra kelésök nehezteltetik, valamint ennek atya vagy gyámja ez iránt az illető birósághoz fordulhasson. i. ny. p. 4.

222. A biróság az atyát vagy nagyatyát meghallgatván, ha a beleegyezés megtagadása okait alaposnak találja, a kérelmet a körülményekhez alkalmazandó módon elvetendi. Ha mindazonáltal ezek a megtagadásra nézve alapos okokat felhozni nem tudnának, előlegesen megkisérlendő: vajjon szép módjával, vagy a dolog bővebb megfontolására engedett idő haladtával a beleegyezésre nem birha-tók-e rá? Ha e kisérlet is eredmény nélkül maradna, a biróság fogja hivatalból kiadni beleegyezését; és a házasság, mely ezen körülmények közt köttetik, nemcsak jogérvényes leszen, de a gyermekek jogainak is semmi tekintetben sérelmére nem lehet. i. ny. p. 5.

223. Ha ellenben a kiskoruak az atya vagy nagyatya engedélye nélkül vagy világos tilalma daczára, a birói megegyezés kinyerése nélkül, vagy épen a birói megtagadás ellenére lépnének házasságra; ez a kellő beleegyezés hiánya miatt egyszerüen semmis s érvénynyel egyátalában nem birand. i. ny. p. 6.

224. Oly esetben mindazonáltal, ha az atya vagy apai nagyatya életben van ugyan, de a biróság őket akár önkéntes lemondásuk, akár más alapos ok miatt a gyámságtól felmentendőnek határozta s következőleg más gyámot rendelt; a gyermekek kötelesek lesznek az atya vagy nagyatya beleegyezésén kivül a gyám beleegyezését is kieszközölni. Ha ezek egymással ellenkeznének, az ügy a biróság által lesz eldöntendő. i. ny. p. 7.

225. Másodszor, ha sem az atya, sem az apai nagyatya nem él, a kiskoru gyermekek házasságra nem léphetnek azok beleegyezése nélkül, kiknek gondnoksága alatt állanak. Ez esetben egyébiránt a gyám beleegyezése magában nem elég, hanem a biróság jóváhagyása is kikérendő. i. ny. p. 8.

226. Ha azonban a gyám sem saját beleegyezését adni, sem az illető biróságot megkeresni nem akarná: szabadságában álland a kiskorunak, vagy nevében másnak, a 4. §-ban emlitett módon a birósághoz folyamodni, mely a gyám meghallgatása után azt, mi méltányosnak fog látszani elrendelendi, i. ny. p. 9.

227. Harmadszor: a keresztény vallást követő alattvalónk, s más nem e vallást követő közti házasságot semmisnek és érvénytelennek nyilvánitjuk, i. ny. p. 10.

228. Negyedszer: férfi, ki nővel, vagy nő ki férfival már egyszer házasságilag összeköttetett, mig e házasság tart, második házasságra nem léphet, s ha mégis ilyen köttetnék, semmisnek tekintendő. i. ny. p. 11.

229. Ha tehát oly személyek, kik már házasok voltak, új házasságra lépni akarnának, ha csak első házastársuk halála azon helyen, hol házasságot kötni szándékoznak, köztudomásra nincs: második házasságra mindaddig nem bocsáthatók, mig előbbi házastársuk halálát teljesen és törvényesen nem bizonyitották. i. n. p. 12.

230. Ötödször: a vérrokonokat egymással házasságra lépni nem képesnek nyilvánitjuk a következő móddal; jelesül: egyenes vonalban a nem képesség végtelenig, oldalvonalban pedig nem tovább terjedend, mint a fi és nőtestvér között, ugyszintén a testvér s másik testvér gyermeke közt, végre két testvér gyermekei között. i. ny. p. 13.

231. Ezen nem képesség az oldalrokonok közti házasságra nézve különbség nélkül értendő, nemcsak azon esetben, ha a testvérek ugyanazon apa és anyától származnak; hanem akkor is, ha egyedül atyjok vagy anyjok volna közös, a mi nemcsak a törvényes, de a törvénytelen ágyból született vérekről is értetik. i. ny. p. 14.

232. Hatodszor: Nem képesekké teszi az egymással legközelebbi sógórságban álló személyeket a házasságkötésre a sógorság is; de ezen nem képesség csak a 230. (13.) és 231. (14.)-ben emlitett mélyekre szoritandó, t. i. a férjnek, neje ott elsorolt véreivel, s viszont a nőnek, férje ott emlitett vérrokonaival házasságra lépni nem szabad. Ezen sógorság azonban a polgári szerződőst illetőleg, csak érvényes házasságból, nem pedig törvénytelen ágyasságból ered, s ekkép az ily ágyasság a házasságnak mint polgári szerződésnek, a fentérintett vérrokonokra nézve semmiképen sem szolgál akadályul. i. ny. p. 15.

233. Ha mindazonáltal valamely különös esetben igen fontos okok javasolnák, hogy a fentebbiek szerint vérségi vagy sógorsági kapcsolatban álló személyek közti házasság engedélyeztessék, az ily eset nekünk mindenkor előleg felterjesztendő, s csak kegyelmes engedélyünk megnyerése után lesz szabad az egyházi hatóságot a dolog iránt megkeresni. Ellenben azon vérrokonok vagy sógorságban álló személyek, kiket mi a házasságkötésre nem képesnek e rendeletben nem nyilvánitunk, ha lelkiismeretök ösztönét érzik, egyedül megyés püspöküknél jelenthetik magukat. i. ny. p. 16.

234. Hetedszer: Ki valamely nőt erőszakkal elragadott, vele érvényes házasságot nem köthet, de ha ez, midőn a rabló hatalmán kivül áll, a vele kötendő házasságba bele egyez, az ily házasság többé nem akadályoztatik. i. ny. p. 17.

235. Nyolczadszor: egymással házasságkötésre nem képesnek nyilvánitjuk a parázna férfit és nőt is, ha az elkövetett paráznaság a házasság megkötése előtt bebizonyittatott. i. ny. p. 18.

236. Kilenczedszer: ép ugy nem képesek azok is, kik az egyik félnek czélbavett házasság utjában álló házastársát megölték, akár

követtetett el a gyilkosság önmaguk által, akár az ő megbizásukból más által; továbbá akár a két fél beleegyezésével, akár pedig az egyik fél által, a másik tudta és akarata nélkül. i. ny. p. 19.

*237. Tizedszer: Katonai személyek az illető ezred, kar vagy más felhatóságuk engedélye nélkül házasságra nem léphetnek, s nem csak érvénytelen és semmis lesz a tilalmunk ellenére kötött eme házasság, de sőt ezen felül a felek s a pap, lelkipásztor vagy pópa, kik katonai személyeket a megszabott engedély nélkül adnának öszsze, a körülményekhez képest meg is büntettetnek. i. ny. p. 20.

238. Kegyelmesen elhatároztuk, hogy azon házasságkötési nem képességre nézve, mely a katholika egyházban az egyházi vagy szerzetesi renddel és szerzetesi fogadással van összekötve, ezen szabályzatunkkal semmi változás nem fog tétetni. i. ny. p. 21.

III. FEJEZET.

A házasság megkötéséről.

A) *Beleegyezés.*

239. A házasságkötés azzal fejeztetik be, ha a férfi és nő, gyermeknemzés czéljából és az ezen állapottal egybefüggő jogok élvezése végett elválhatlan egyesülésben kölcsönösen megegyeznek. i. ny. p. 22.

240. A házasságba egyezés magok a felek által tisztán és világosan kifejezendő. Kegyelmesen megengedjük ugyan, hogy a házasság meghatalmazott által is köttethessék, de ily házasság csak azon esetben lesz érvényes, ha a meghatalmazás bizonyos meghatározott személylyel való házasulásra van irányozva, s ugyan azon idő alatt, midőn a meghatalmazott a házasságot megkötötte, vissza nem vonatott. i. ny. p. 23.

241. Mindazonáltal kegyelmesen nyilvánitjuk, hogy nem minden kifejezett egyezést tartunk elégségesnek a házasság megkötésére, sőt a házasságkötés lényegéül s mulhatlanul szükséges feltételéül rendeljük, hogy a kölcsönös házasulási egyezés, a pap, lelkipásztor vagy pópának, kinek egyházában vagy kerületében a házasulandok laknak, valamint két tanunak jelenlétében fejeztessék ki, megengedtetvén azonban a nevezett lelkészeknek, hogy maguk helyett más valakit is állithassanak, ki nevökben a házasságkötésnél jelen legyen. i. ny. p. 29.

Ha a vőlégény és menyasszony külön egyházakhoz tartoznak, elég, ha a házassági egyezés akár a vőlegény, akár a menyasszony papja előtt nyilvánittatik. i. ny. p. 30.

B) *Kihirdetés.*

242. Minden házasságot, mielőtt megköttetnék, a jegyések egyházában valamelyik vasárnapon vagy ünnepen, az isteni tisztelet rendes idején, vagy midőn a nép különben eléggé egybegyülekezve van, nyilvánosan kihirdetni, ez alkalommal mind a vőlegény, mind a menyasszony nevét, előnevét, születéshelyét, sorsát és életmódját világosan megjegyezni s e kihirdetést még két ünnep- vagy vasárnapon

ismételni kell, hogy mindenkinek ideje legyen az előtte netalán tudvalevő házasséggátló akadályt felfedezni. i. ny. p. 31.

243. Ha a jegyesek külön egyházakhoz tartoznak, a háromszori kihirdetés mindegyik egyházban előre bocsátandó, sőt ha valamelyik fél mostani egyházában még hat hetet nem töltött: a kihirdetésnek azon egyházban is meg kell történnie, melyben az ily fél elébb lakott. i. ny. p. 32.

244. Mindazáltal rendkivüli vagy igen fontos esetekben, vagy ha a késlekedés miatt veszély forogna fen, kegyelmesen megengedjük, hogy a felek a háromszori kihirdetés alól leendő felmentés végett folyamodhassanak, de mindenkor világi és pedig közigazgatási hatósághoz, melynek ezennel hatalmat adunk, a kért felmentést ily esetekben megadni, oly módon mégis, miszerint ez oda legyen irányozva, hogy a kihirdetés, amennyire lehet, legalább egyszer megtörténjék; az adott felmentésről pedig a feleknek irásba foglalt bizonyitvány fog kiadatni, hogy magukat e bizonyitványnyal az illető papnál igazolhassák; melyet megnyervén, ha csak a felek önként és saját indulatjokból egyházi felmentést is kérni nem akarnak, ennek kieszközlésére semmikép sem kényszerithetők, hanem a pap által a a maga rendes utján összeadandók. Ily felmentés kiadására pedig kir. helytartó tanácsunk helyén ugyan azt, másutt pedig a megyéket vagy kerületi tisztviselőket hatalmazzuk fel kegyelmesen. De minden felmentés esetében tartoznak a házasságra lépendő felek azon közhatóság előtt, mely a felmentést kiadja, esküt letenni az iránt, hogy előttök semmiféle egymás közt fenforgó, e rendeletünkben kifejezett házassági akadály nem ismeretes. A közhatóságok pedig a rejtett (titkos) házassági akadályok nyomozásába elegyedni nem fognak, mert ez magukat a püspökeket illeti. i. ny. p. 33.

245. Minden oly esetben, midőn a kihirdetésnek nem egy, de több egyházban kell történnie, köteles a pap, kinek jelenlétében a házasság köttetik, a bizonyitványt arról, hogy a kihirdetés a másik egyházban is megtörtént, magának előmutattatni, kihirdetés nélkül pedig senki a papok közül valakit összeadni, kemény büntetés alatt ne merészeljen, ha csak a világi hatóságtól nyert felmentés, vagy katonai személyekre - nézve az ezred, kar vagy más felsőbbségtől adott engedély irásban fel nem mutattatik. Miből következtetve a fent jelzett háromszori kihirdetés vagy felmentés, vagy végre a fentebb emlitett engedély nélkül kötött házasság egyszerüen semmis és érvénytelen. i. ny. p. 34.

246. Minden pap, lelkipásztor, vagy pópa köteles lesz az egyházában kötött minden házasságot, a hitestársak s a jelen volt tanuk világos megnevezésével, s a községnek, hol a házasság köttetett, valamint annak is megjegyzésével, vajon az összekelés előtte történt-e? vagy nevében más és ki előtt? — az e végre tartott házassági anyakönyvbe sajátkezüleg beirni, vagy a házasságra, vagy az összekelés idejére nézve keletkezett minden kétely azonnal teljesen eloszlattathassék. i. ny. p. 35.

247. A titkos vagy ugynevezett lelkiismereti házasság, (mariage de consience) végkép megszüntettetik, és senki magát ezentúl

a kihirdetés s más egyetemleg alkotott szabályok alól ki nem vonhatja, s oly házasság mindazon kötelességeket vonandja maga után, melyek egyéb házasságokhoz kötvék. i. ny. p. 36.

IV. FEJEZET.

Az érvénytelen és semmis házasságról.

248. Mind az, mi az egyezést gátolja, a házasság érvényét is megrontja. Mihez képest azok, kik elme fogyatkozásban szenvednek, hacsak ép időszakaik nincsenek, melyekben a házas állapot jogait és kötelezettségeit átlátni képesek, házasságot érvényesen nem köthetnek. Azonban a siketek és némák, kik beleegyezésüket jelek által fejezhetik ki, a házasulástól semmiképen el nem zárandók. i. ny. p. 24.

249. Érvénytelen és semmis a házasság akkor is, ha tévedés jő közbe azon személyre nézve, kivel a házasság köttetik: mindazáltal a mellékes dolgokban vagy a személy tulajdonaiban (minőségeiben) felmerült tévedés a házasságot nem gátolja, ha csak a minőség (qualitas) a személyben oly lényeges változást nem okoz, mely szerint mig egyik részről az egyezés ezen minőséghez köttetett, másik részről az ily minőség hamisan szinleltetett. i. ny. p. 25.

250. A házasság semmiségét azon esetre is kiterjesztjük, ha a nő a házasság kötésekor egy harmadiktól terhes volna, és leendő férje által e körülmény nem tudatnék, de ez mihelyt a terhesség valóságáról értesült, erről az illető hatóságnak jelentést tett s egyszersmind bizonyitotta, hogy előleg e körülményről semmi tudomása sem volt. i. ny. p. 26.

251. Gátolja a házasság érvényét az is, ha az egyezés félelemmel és erővel csikartatott ki és az egyezés kicsikarására gerjesztett félelem olyan volt, hogy annak a félelmet vitatott fél ellent nem állhatott. i. ny. p. 27.

252. A tévedésből vagy félelemből kötött házasságot, mint érvénytelent egyedül annak van joga megtámadni, a ki tévedésben forgott, vagy a ki félelembe ejtetett, de épen nem a másik fél, ki ellen kényszer nem használtatott, sőt a tévedésben forgott vagy kényszert szenvedett fél sem lesz meghallgatandó többé, ha a tévedés felfedezése vagy a félelem megszünte után beleegyezését vagy világosan vagy önkéntes háztartási együttlakás által megujitotta. i. ny. p. 28.

253. Ha mindazáltal valamelyik fél a házasság leglényegesebb kötelezését, a testi közösülést tehetetlensége miatt nem teljesithetné, az e miatt sértett félnek szabadságában álland, világi biróság előtt a házasság megsemmisitése iránt fellépni. i. ny. p. 42.

254. Ily esetekben a biróság egyedül a panaszlott fél tehetetlenségi beismerését soha sem tekintendi elégségesnek, hanem az állitott tehetetlenség valódisága, a személyek külömbségéhez képest, mindig szakértő orvosok, sebészek és bábák által lesz kinyomozandó. Ugyan ezt kell érteni a többi esetekről is, hol a házassági kötelék felbontása a jelen rendeletben kifejezett akármely más akadályoknál fogva követeltetik; s ily akadály, ha mind két fél által elismertetik

is, tekintetbe nem vehető, hanem ha eleve kellőleg megvizsgáltatván, elégséges bizonyitékokkal kimutattatik, sőt ezen felül a felek, ha kiderülne, hogy kölcsönös vallomásuk valóságon nem alapszik, meg is büntetendők. i. ny. p. 43.

255. Ha a vizgálat folytán örökös tehetetlenség biztos jelei mutatkoznak, habár csak egyik félnél is, a házasság érvénytelennek és semmisnek nyilvánitandó; de ha a külső jelekből határozottan ki nem vehető, vajon csak ideiglenes vagy örökös a tehetetlenség? — a házastársak még három évi együttlakásra utasitandók, és csak ennek elteltével lesznek — ha ugyan a tehetetlenség mindaddig tartana — a házasság köteléke alól feloldandók. i. ny. p. 44.

256. Kiderülvén, hogy a tehetetlenség csak időleges s hogy kellő gyógyszerek használata által elenyésztethetik: a kérelem elvetendő; valamint akkor sem bontható fel a házasság, ha kitünik, hogy a tehetetlenség a házasulás idejekor nem létezett, hanem csak azután, a házasság folyama alatt, betegség vagy más véletlen esetek által okoztatott. i. ny. p. 45.

257. Ha a házasság érvénye kétségbe vonatik, de a házassági kötés érvényesnek találtatik, a hites társak, kik netalán egymástól tényleg elváltak, házi együttlakásra szoritandók. Ha ellenben a házasság érvénytelennek nyilvánittatik, biróságaink ügyelni fognak, hogy a volt házasok együttlakása s minden gyanus társalgása meggátoltassék. i. ny. p. 46.

258. Ha a házasság a hites társak között fenforgó valamely akadály miatt érvénytelen s erről a felek nem tudnak: az ily akadály, a mennyire lehet, mindig titokban lesz elháritandó. Ha pedig ők a fenforgó akadályt tudva léptek házasságra, a házasság lesz érvénytelen. i. ny. p. 47.

259. Mihelyt valamely házasság érvénytelennek nyilvánittatik, az ily összekelt személyek közt a házassági szerződésből folyó minden jogok és kötelességek megszünnek. De a netalán született gyermekek mindig az atya keze alatt maradnak, s azonnal meghatároztatik az is, mi legyen azok tartása s nevelésére mindkét fél vagyonából kihasitandó s mind az iránt, mind a hozomány letartóztatására, valamint az ily érvénytelen házasságból eredett kárra, vagy egyéb felmerülő követelésekre nézve a törvényszékek fognak jog és törvény szerint határozni. i. ny. p. 48.

V. FEJEZET.

A házasság felbontásáról.

260. Az eddig megszabott módon kötendő házassági szerződés felbonthatlan lesz, s e kötelék, a meddig mindkét hitestárs él, semmi ürügy alatt meg nem szakittathatik. i. ny. p. 41.

261. Ámbár a 260. (41.) tartalma szerint a házassági kötelék a hites társak közt egész éltök fogytáig tart, mindazonáltal nem az a mi kegyelmes czélzatunk, hogy ők a házassági szerződésnél fogva őket terhelő kötelességek teljesitésére akkor is szorittassanak, midőn ez

nagy nehézséggel járna. Az ily esetekre tehát a következő, szigoruan megtartandó szabályokat tűzzük ki kegyelmesen. i. ny. pr. 49.

262. Ha egyik házastárs a másik által durva bánással illettetnék, vagy vétkekre és feslett erkölcsökre csábittatás veszélyében forogna: a sértett félnek szabad leszen a törvény szokott utján segitséget és biztonságot keresni; de a házastársaknak asztal és ágytól elkülönittetése csak akkor engedtetik meg, ha a felek az elkülönzött lakásra, s ezen felül azon értékilletményre nézve is, melyet mindegyikök megtartand vagy nyerend, egymás közt előlegesen megegyeztek; a nélkül, hogy e lépésnél birói vizsgálatnak vagy itéletnek helye volna; miből következik, hogy nem lehet eset, hol a biró ily elkülönités meghatározásába bocsátkozhatnék. i. ny. pr. 50.

263. Miután az előbocsátottak iránt mindkét fél megegyezett, még a különválás előtt felsőbbségöknél vagy a biróságnál személyesen megjelennek, s a nélkül, hogy azt, a miben megegyeztek, felfedezni tartoznának, csak annyit nyilvánitanak, hogy az elkülönitésbe minkét fél önként beleegyez s a kölcsönösen tett biztositással megelégszik. Azonban az ily elválasztások gyakoriságának megelőzése végett, a felsőség vagy biróság az ilyen házasokat csak akkor hallgatandja meg, ha az illető lelkészök bizonyitványát irásban magokkal hozzák. i. ny. p. 51.

264. E czélból mindkét fél, mielőtt az elválasztás iránt a felsőség vagy biróságnál jelentkeznék, illető lelkészét fogja személyesen megkeresni, ez pedig az ily házasokat, szivökre kötvén a lelkiismeret kötelességét, minden lehető eszközök által kiengesztelődésre birni igyekszik, s csak ha igyekezete meghiusulna, fogja nekik bizonyitványát irásban kiadni arról, hogy ezen hivatalos kötelességének eleget tett, de vagy maga is jogosnak tartja az elválasztást, vagy hogy minden lehető igyekezettel sem volt képes a feleket az elválástól elidegeniteni. i. ny. p. 52.

a) Váló perekben a házas felek békéltetése mulhatlannl, és pedig már a békéltetés fogalmánál fogva, magukkal a felekkel megkisértendő lévén, ha a békéltetésre a felek személyesen meg nem jelennek, a válóperben érdemleges itélet mindaddig mig a személyes megjelenés s illetve békéltetés meg nem történt, nem hozható. L. i. 1878. 7417. Dt. XXI. 73.

b) Helvét hitvallás szerint létrejött házassági kötelék végleges felbontásának hely nem adható, ha felperes a lelkész előtt egyszer sem jelent meg, mert igy az egyházi békéltetés szabályszerüleg megkiséreltnek nem tekinthető, és ennélfogva a házassági kötelék felbontásának egyik lényeges kelléke hiányában a felbontás meg nem engedhető. C. 1882. 4254. Dt. u. f. II. 135.

c) Ha a házasfelek az ideiglenes válás után a felbontást kérik, az ujabb birói békéltetés mulhatlanul szükséges. C. 1884. 669. Dt. u. f. VIII. 40.

d) Azon esetekben, midőn a protestáns vallásu házasfelek különválva, nem ugyanazon helyen laknak, az előzetes három izbeni békéltetés bármelyik fél lelkésze előtt eszközölhető. C. 1885. 184. Dt. u. f. XI. 38.

265. Az ilykép elkülönitett feleknek mindig szabadságukban fog állni, a felsőség vagy biróságnál történő egyszerü jelentkezés mellett ujból egyesűlni, a mikor minden egymással kötött házassági szerződések érvényöket visszanyerik, a nemzett gyermekekre nézve pedig az lesz megtartandó, mi a 259. (48)-ben megszabatott. i. ny. p. 53.

VI. FEJEZET.

A házasság felbontásáról.

266. Minden alattvalóink különbség nélkül kötelesek e rendeletet megtartani, teljesitése alól mégis azokat, kik nem a kath. vallást követik, kegyelmesen felmentjük a következő pontokra nézve: i. ny. p. 54.

267. Megengedjük, hogy azon esetben, ha egyik házastárs a másiknak életére tört, vagy paráznaságot követett el: a sértett fél a házassági kötés teljes felbontását kérhesse, s a tény bebizonyitása után a biró a házassági kötést megszüntetettnek nyilvánithassa. i. ny. p. 55.

a) Házasságtörés esetében ágy és asztaltóli elválásnak nincs helye. C. 1884. 1908. Dt. u. f. VIII. 89.

b) *Házasságtörés bizonyitása:* mert a házasságtörés súlyos vádja, melynek alapján részben a házassági kötelék felbontása kérelmeztetett, perrendszerüleg bebizonyitottnak nem tekintetik, minthogy a kihallgatott tanuk vallomásában foglalt azon körülmény, hogy alperes elismerte volna, miszerint általa teherbe ejtetett és hogy egy alkalommal — látogatást fogadván, a szobaajtót bezárták, egyszersmind az ablakot elfüggönyözték, gyanus magaviseletre enged ugyan következtetést, de tényleges cselekmény a tanuk által sem hozatik; e szerint tehát ezen alap elesvén stb. C. 1884. 3179. Dt. u. f. IX. 3.

e) A házasságtörés beismeréssel törvényszerüleg bebizonyitottnak nem tekinthető. C. 1883. 6482. B. T. VII. 40.

d) Alperes azon beismerése, hogy házasságtörést követett el, figyelembe nem vehető, miután ezen cselekmény a btk. sulya alá esvén, a beismerés által egymagában nem bizonyitható. C. 1885. 3139. J. K. 1885. 28.

268. Hasonló jog illeti azon házastársat is, ki a másik fél által gonosz lélekkel elhagyatott. De ezen esetben a távollevő fél előlegesen három izben közhirdetmény utján idéztetik, hogy távollétét igazolja, s ennek követeléseitől mentesnek az elhagyott fél nem elébb nyilvánittatik, mintha a kihirdetett határidő alatt a távollevő magát nem igazolná. i. ny. p. 56.

Hütlen elhagyás esetében, azon helyeken, hol a házastársak együtt éltek, községi bizonyitványnyal igazolandó, hogy alperes fel nem található és tartozkodási helye ismeretlen. C. 1884. 625. Dt. u. f. VIII. 39.

269. A házassági kötés felbontását azon esetben is megengedjük, ha a házastársak közt halálos gyülölség vagy legyőzhetlen ellenszenv támadt, s mindkét fél kivánja az elválást. Mindazonáltal ily esetekben a biróságok soha sem fogják rögtön megengedni a kért elválasztást, hanem előzetesen egy időre asztal és ágytól elkülönitést rendelendnek, s ezt a körülményekhez képest ismétlendik is. i. ny. p. 57.

Ő legszentségesebb felsége kegyelmesen elhatározni méltóztatott, hogy azon esetekben, midőn ágy és asztaltóli elválasztás kéretik, a f. évi márczius hó 6-án kelt legfelsőbb nyiltparancs a mindkét fél beleegyezésére vonatkozólag hatályát ugyan továbbra is megtartja; azon esetekben azonban, a hol az egyik vagy a másik fél a fentemlitett ágy és asztaltóli elválásba határozott gonoszságból bele-

egyezni nem akarna, az az illető törvényhatóság által itéltessék meg, és hogy ha ez a különvetést igazságosnak találná, a felek is engedelmeskedni tartoznak és annálfogva az elválás foganatba vétessék.

Mely legfelsőbb elhatározás kellő miheztartás és közhirré tétel végett kiadatik.

Kelt Budán, 1787. február hó 27-én.

a) A férj kijelentvén, hogy nejét szereti és válni nem akar, a nő pedig a a gyülölet indokául azt hozván fel, hogy férje a családot eltartani nem képes és a férj időközben hivatalt nyert, a végelválás ki nem mondandó, hanem az ideiglenes válás meghosszabitandó. C. 1881. 7771. Dt. XXVIII. 107.

b) Házassági együttélés csak néhány napig tartván, ily körülmények közt a békülési hajlam felélesztése czéljából az ideiglenes elválasztást, mely első izben oly rövid időre szabatott, hogy az alatt a megjelölt czélnak elérése remélhető alig volt, a házassági szabályzat értelmében ismételve elrendelni kellett. C. 1882. 5224. Dt. u. f. III. 112.

c) Felperes ugy az egyházi békéltetés alkalmával, mint keresetében férje ellen gyülöletet nyilvánitott és ezt részint férjének együttélésük ideje alatt tanusitott durva bánásmódjából, részint azon tényéből származtatja, hogy nejét elhagyván, jelenleg is más nővel él; jelen perben tehát a házassági köteléknek felbontása nem hütlen elhagyás, hanem engesztelhetetlen gyülölet alapján kéretik s ennélfogva az ily alapon inditott perekre nézve fenálló szabályok megtartandók; annál inkább, mert oly hütlen elhagyás, melyről a házassági szabályzat 56. §-ában van szó, jelen esetben fen nem forog; mert alperes már a lelkészi békéltetésre is megjelent, valamint a per során több izben védelmét személyesen is előterjesztette és azon eljárás, mely a hütlen elhagyás alapján inditott házassági válóperekben megszabva van, jelen perben nem is kéretett, nem is foganatosittatott. Minthogy pedig jelen perben az engesztelhetetlen gyülölet alapján inditott perekre nézve is fennálló szabályok értelmében, egyházi és birói békéltetések eszközöltettek ugyan, azonban az ágytól és asztaltól ideiglenes elválasztás mellőztetett, holott ily elválasztás és azt követő ujabb birói békéltetés megkisérlése előtt a házassági köteléknek engesztelhetlen gyülölség alapján felbontása meg nem engedhető, ezen hiányt a fenebbi módon pótolni, egyuttal tekintve, hogy azon körülmény, nem akadályozza-e a házassági szabályzat 59. §-a értelmében a házassági köteléknek felbontását a gyermekek jogaira való tekintet? hivatalból kinyomozandó és eként hitelesen kimutatandó, ezen hiánynak kipótlása végett felperest is utasitani kellett. C. 1884. 7697. Dt. u. f. VIII. 92.

d) A házasság engesztelhetlen gyülölet alapján fölbontatott: mert a házasfelek néhány hónapi együttélés után külön váltak; három évet meghaladó idő óta egymáshoz nem közeledtek, és ugy a lelkészi, mint a törvényszék előtti békéltetés alkalmával, valamint a két izben három hóra történt ideiglenes elválasztásuk után is kölcsönös engesztelhetlen gyülöletüket nyilvánitva, a házassági kötelék felbontását mindketten állhatatosan kivánták, minélfogva a békés további együttélés nem remélhető. C. 1884. 3076. Dt. u. f. IX. 153.

e) A tanuk vallomásából kitünik, miszerint az alperes férjét különböző gunyos és becsmérlő szavakkal illette és ugy férje, mint ennek édesanya irányában csufos szavakkal megvetőleg nyilatkozott, mely viselete elégséges okul szolgálhatott arra, hogy férje elidegenedjék és a mit az egész per folyamán állhatatosan nyilvánitott, őt engesztelhetetlenül meggyülölje, minélfogva a házassági kötelék az 1786, márcz. 6. k. n. p. 57. §. értelmében annál is inkább felbontandó volt, mert alperes maga is beismeri, hogy négy évet meghaladó idő alatt, a mióta különválva

élnek, egymáshoz nem közeledtek és a tanuvallomások hajlamot egyáltalában sem igazolván, alperesnek azon előadása, hogy férjét szereti, őszintének nem tekinthető. C. 1884. 5054. Dt. u. f. X. 46.

270. Ha végre minden elkövetett mód sikertelen maradna, s ily házastársakat valaha ujolag békére és együttélésre birhatni semmi remény nem mutatkoznék: akkor a biróságok teljes elválasztást határozhatnak ugyan, de ennek csak ugy lesz helye, ha azt mind két házas fél folytonosan kéri, és az ily házasságból született gyermekeken semmi jogtalanság el nem követtetik. i. ny. p. 58.

a) A peres felek házasságából gyermek nem létezvén, sem pedig vagyoni igény fen nem forogván, az ideiglenes elválasztás kibékülést nem eredményezett, s a felek egymásiránti ellenszenv indokából elválást kérvén annak 57. és 58. §§-ok értelmében hely adandó. L. i. 1877. 6115. Dt. XX. 93.

b) Ha felperes gyülölség indokából a házasság felbontását kéri és alperes azt a peres során ellenzi, a keresetnek hely adandó, a midőn az ideiglenes válás a kibékülést nem eredményezte és a peres felek már hosszabb idő óta egymástól különvállva is élnek. A gyermekek neme és kora figyelembe veendő. L. i. 1879. 3029. Dt. XXIII. 30.

c) Az ideiglenes elválasztás után a békéltetési kisérlet eszközlendő, s ha alperes a felbontást ellenzi, felperes azon kereseti állitásainak, melyekből állitólagos engesztelhetlen gyülöletét származtatja, bizonyitására felhivandó. C. 1882. 5209. Dt. u. f. III. 110.

d) Felperes, ha engesztelhetlen gyűlöletetet hoz fel, és alperes a felbontást ellenzi, oly körülményeket kell igazolnia, a melyek azt indokolják. C. 1882. 5617. Dt. u. f. III. 130.

e) Felperes az engesztelhetlen gyűlöletet alperes tagadása ellenében nem bizonyitván, de miután alperes a birói békéltetésnél válási szándékát jelentette ki, s miután a perbeli adatoknál fogva az ujabbi békéltetés sikeréhez a további békés együttéléshez semmi kilátás sem mutatkozik, a kért elválás az 57. §. fogva megengedendő volt. C. 1882. 6582. Dt. u. f. IV. 37.

f) Alperes a válást ellenezvén, és a per során is állhatatosan ragaszkodott azon kijelentéséhez, hogy nejét szereti és vele a házassági együttélést folytatni kivánja, ily esetekben a biróság által megvizsgálandó: valjon az egyik félnek állitólagos gyülölsége indokoltnak vagy legalább valószinünek lett-e feltüntetve, vagy alperesnek a házassághoz ragaszkodása őszintének tekinthető-e és nem-e egyedül a házasság felbontásának makacs és roszkaratu ellenzéséből származik-e? C. 1883. 8487. Dt. u. f. IV. 141.

g) A lelkészi békéltetés alkalmával kitűnt, hogy a felek közt oly viszálykodások merültek fel, melyek a feleknek különválására vezettek és ezen alkalommal épen alperes nyilvánitotta a végelválás iránti kérelmet, minthogy pedig a felek egymáshoz a birói békéltetés és ideiglenes elválasztás daczára sem közeledtek, sőt alperes az első birói békéltetés alkalmával határozottan kijelentette, hogy férjével kibékülni s együtt élni soha sem fog, ezekkel az ellenszenv kölcsönössége is bizonyittatván, a házassági köteléket felbontani kellett. Az ügy ily állásában nem vétethetvén figyelembe alperes azon nyilatkozata, hogy a felbontást ellenzi, valamint azért sem, mert alperes azon kijelentése folytán, hogy a felbontásba azért nem egyezik, hogy férje is bünhődjék, ezen ellenzés nyilván roszhiszemünek tekintendő. C. 1883. 5051. Dt. u. f. VI. 76.

h) A budapesti kir. itélő táblának itélete a házassági köteléknek felbontására nézve főleg azért: mert habár alperes a házassági köteléknek felbontását

ellenezte, minthogy azonban a tanuk vallomásaival bebizonyittatott, hogy alperes már a házassági együttélés idejében is kicsapongó életet élt és ezt a különválás óta is folytatja, továbbá, hogy többek előtt és többször nyilvánitotta, miszerint nejét soha sem szerette, s nem is szereti, ezekkel pedig nemcsak felperesnek ellenszenve teljesen indokoltatik, hogy alperesnek a házasság fentartása iránti nyilatkozata egyenesen roszhiszemünek tekintendő, a mit különben Cz. András és K. Józsefné tanuk szerint többek előtt maga is beismert, minthogy továbbá ily körülmények között és tekintettel arra is, hogy alperes nem is állitotta, hogy a már több év óta tartó különélésnek ideje alatt a békülésre kisérletet tett, valamint tekintettel a becsatolt okiratok szerint a felek családjai többi tagjai közt is létező nagymérvü ellenségeskedésre, a felek között házassági békés együttélés nem remélhető és eként a házassági köteléknek a szabályszerü eljárás befejezése után engesztelhetetlen gyülölség alapján felbontása alperesnek ellenzése mellett is törvényszerüleg indokoltatik, egyébként pedig indokolásánál fogva helybenhagyatik. C. 1884. 7740. Dt. u. f. VIII. 91.

i) Habár a fenálló törvényes szabályok és birói gyakorlat szerint egyik házastársnak állitott ellenszenve a házassági kötelék felbontására törvényes indokot egymagában nem képez, ezen szabályok és gyakorlat szerint azonban a házassági köteléknek felbontása kivételesen mégis megengedhető, az egyik házastársnak kérelmére is oly esetben, midőn a válóper folyamán kimutatott körülményekből azon birói meggyőződés merittetik, hogy a felek között támadt viszálkodások annyira fokozódtak, hogy a felek között házassági békés együttélés már egyátalán nem remélhető; különösen ha felperesnek az ellenszenvre alapos okai vannak, alperes pedig a köteléknek felbontását nem felpereshez mint házastárshoz való őszinte ragaszkodással, hanem mellékes tekintetből ellenzi. Minthogy pedig jelen esetben felperesnek ellenszenve kellően indokoltatik alperesnek azon ténye által, hogy nejét és gyermekeit saját beismerése szerint elhagyta, a nélkül, hogy háztartási és apai kötelességének ezen nyilt megszegését alapos okokkal kimenteni képes lenne; minthogy továbbá tekintettel arra, hogy alperes nem is állitotta, hogy ezen elhagyás óta a házassági együttélésnek folytatására kisérletet tett; tekintettel arra, hogy a K. alatti levélben kijelentette miszerint nejét és gyermekeit magához csak azon esetre fogadja, ha vagyoni követelései kielégittetnek; tekintettel végre a gyermekek ellátása iránti nyilatkozatára, jelen perben igazoltnak venni kellett, hogy a házastársak közt nagyobb mérvő viszálkododás létezett és hogy közöttük békés házassági együttélés már nem remélhető, valamint az is, hogy alperes a házassági köteléknek felbontását nem felpereshez való őszinte ragaszkodásból, hanem mellékes tekintetből ellenzi; ezeknél fogva a házassági köteléknek ezen ellenzés daczára is felbontása törvényszerüen indokolva van. C. 1883. 7146. Dt. u. f. VIII. 115.

h) *Bizonyitás*: mert a házasfelek nehány hónapi együttélés után külön váltak, három évet meghaladó idő óta egymáshoz nem közeledtek és ugy a lelkészi, mint a törvényszék előtti békéltetések alkalmával, valamint a két izben három hóra történt ideiglenes elválasztásuk után is kölcsönös engesztelhetlen gyülöletüket nyilvánitva, a házassági kötelék felbontását mindketten állhatatósan kivánták, minnélfogva a békés további együttélés nem remélhető. C. 1884. 3076. Dt. u. f. 153.

271. Minden elválási esetben egyuttal a felek egyike vagy másika által támasztott követelések is elintézendők. Jelesül pedig semmi házassági kötés felbontása meg nem engedhető, mig a született gyermekek tartása és nevelése iránti kérdés akár a felek által a biróság előtt megerősitendő szerződéssel, akár birói határozat és kihasitás által el nem intéztetett; és senki a lel-

készek közül, különbeni elmozdittatás büntetése alatt, oly házastársat, kinek az első házasságból gyermekei vannak, össze ne adjon, mielőtt a gyermekek részére tett kihasitás vagy kimérés nem bizonyittatik. i. ny. p. 59.

a) A protestánsok házassági kötelékét végképen feloldó itélettel, egyszersmind a felek által a válóper során támasztott magánigények is, a tlkönyvekre vonatkozó és a válóper köréhez nem tartozó tulajdonjogi kérdések kivételével véglegesen elbirálandók. L. i. 1878. 3893. Dt. XX. 65.

b) Válóperben lelkészi bizonyitványnyal igazolandó, hogy a házasságból gyermek nem származott, illetőleg nincs életben.

Ezen okmányokat felperes tartozik bemutatni. C. 1883. 2576. Dt. u. f. V. 92.

c) A házasság tartama alatt született gyermekek keresztlevele a biróságnál bemutatandó. C. 1883. 5380. Dt. u. f. VI. 124.

d) Ha a válóper folyama alatt gyermek születtetik és erről a biróság a kelevél bemutatátsa által tudomást nyer, a mennyiben az itélet jogerőre nem emelkedett, az feloldandó, és a gyermektartás iránt, pótlólag jegyzőkönyvi tárgyalás tartandó. C. 1883. 12. Dt. u. f. VI. 136.

e) Azon esetben, midőn a házasságból gyermek nem származott, ennek bizonyitására nem elegendő a házasfelek nyilatkozata, hanem tekintettel arra, hogy a gyermekek jogainak megóvásáról a biróságok hivatalból gondoskodni tartoznak, azon körülmény, hogy hivatolos intézkedés szüksége nem forog fen, az illetékes lelkész bizonyitványával igazolandó. C. 1883. 6997. Dt. u. f. VII. 74.

272. Az elválasztás után mindegyik félnek szabadságára hagyatik uj házasságra lépni. Mindazonáltal oly esetekben, hol az egyik házastárs által a másik ellen elkövetett bün szolgált okul az elválasztásra, a bűnösnek házasságot kötni soha sem szabad azzal, kitől, hogy részese volt a bűnnek, a biróság előtt bebizonyittatott. i. ny. p. 60.

Az itéletben határozottan kiteendő, hogy a házasságtörőnek, azzal a kivel házasságtörést követett el, házasságot kötnie nem szabad. C. 1884. 6631. Dt. u. f. X. 60.

273. Midőn a férjétől elválasztott nő más házasságra akar lépni, mindig bevárandó a kellő idő, nehogy az előbbi házasság alatt netalán nemzett gyermekekre nézve valami tévedés vagy kétség támadjon. i. n. p. 61.

274. Ha az elválasztott felek idő jártával szándékukat megváltoztatni, s a felbontott házassági kötést visszaállitani akarnák, ez nem történhetik máskép, mintha ha ők uj házasságuk körül mindazt megtartandják, mi minden első házasságkötésnél megkivántatik. i. ny. p. 62.

a) A felek azon bejelentése, hogy kibékültek, a mennyiben időközben már a legf. itélőszék határozott és a végelválást kimondotta, figyelembe nem vehető. L. i. 1877. 2086. T. cs. 1877. 124.

b) Ha a felek, ámbátor az első és másodbiróság a házasságot felbontotta, az 57. és 58. §. alapján kibékülésüket bejelentik, az esetre ha a Curia még végérvényesen nem határozott, az alsóbirósági téletei feloldandók. C. 1882. 7913. Dt. u. f. III. 129.

c) A feleknek kibékülése folytán végzésileg megszüntetett válóper, ujra folyamatba nem tehető, hanem uj keresettel uj per inditandó, melyben az uj keresethez a történt kibékülés utáni egyházi békéltetésről szóló bizonyitvány csatolandó. C. 1882. 5851. Dt. u. f. III. 167.

Harmadik czim.

A GÖRÖG-KELETI HITVALLÁSUAK HÁZASSÁGÁRÓL.

I. FEJEZET.

Az eljegyzésről.

A) *A törvényes eljegyzésről.*

275. Az eljegyzés a felek ama nyilatkozata, a melyet azok a menyasszony lelkésze előtt a szülők, gyám és rokonok jelenlétében tesznek, egy köztük megkötendő házasság iránt.

276. Az eljegyzés érvényéhez szükséges:

hogy az a felek szabad akaratából, a szülők vagy gyám beleegyezésével nyilvánosan történjék;

hogy a menyasszony illetékes lelkésze járjon közbe;

hogy az eljegyzettek a gyürüket kicseréljék, és a szokásos csókot egymásnak adják.

277. Oly személyek, a kiknek elmebeli állapota meg van zavarva, s akik a polgári törvények által előirt kort el nem érték, magukat jogérvényesen el nem jegyezhetik.

278. A szülők vagy gyámok beleegyezése nélkül az eljegyzés a következő esetekben jogérvényesen köthető:

ha az atya vagy gyám rabszolgaságban vagy elzárva van;

ha őrült vagy tompa elméjü;

ha a vőlegény külön vagyonnal bir, vagy ha a menyasszony külön vagyonnal bir és e mellett teljeskoru.

279. A szülők ellenzése daczára, az egyházi és világi hatóságok az eljegyzést megengedhetik, ha beigazoltatik, hogy a szülő vagy gyám meg nem engedett okból ellenzi az eljegyzést.

Atya és anya közti vélemény eltérés esetében az atyai vélemény mérvadó.

280. Az érvényes eljegyzés folytán a klerikus ha menyasszonya meghalt és az illető a papi pályán akar maradni, magát másodszor el nem jegyeztetheti.

Világi személy pedig elhalt menyasszonya vérrokonait a tiltott izig el nem veheti.

281. Az eljegyzés meghatalmazott által is megköthető.

Érvényéhez szükséges, hogy a meghatalmazás irásbeli legyen, és abban azon személy, a kivel a megbizó magát eljegyeztetni kivánja, határozottan megneveztessék.

282. Az eljegyzés érvénytelen:

ha a beleegyezés félelem vagy erőszak folytán adatott;

személybeni tévedés folytán, csalás folytán, ha hamis igéretek, névtitkolás, a személy állása vagyona vagy személyes viszonyai tekintetében a a másik fél tévedésbe ejtetett és igy a beleegyezésre biratott.

283. A tévedés és csalás az eljegyzést csak az esetre hatálytalanitják, ha azok az eljegyzést megelőzték, s azután jutottak a fél tudomására.

284. A meghatalmazott által kötött eljegyzés érvénytelen, ha a meghatalmazó időközben meghalt vagy a meghatalmazást visszavonta, tekintet nélkül arra, valjon a meghatalmazott ezen körülmény ről tudomással birt-e vagy sem.

285. Az eljegyzés folytán a vőlegény köteles, ha az esküvő ideje meghatározva nem lett, de a menyasszonynyal egy helységben lakik, azzal három év leforgása alatt egybekelni.

Fontos okoknál fogva ezen határidő négy évre kiterjeszthető.

286. Az oly eljegyzések, melyek nem az előirt alakban történtek, mint puszta házassági igéretek a törvényes eljegyzés hatályával nem birnak.

B) *A törvényes eljegyzés felbontásáról.*

287. Az eljegyzés felbontható mindazon okokból, a melyek magát a megkötendő házasságot törvénytelenné tennék.

288. Azon okokon kivül, a melyek mint válási okok elismertetnek, az eljegyzés felbontásának még a következő esetekben van helye.

289. Az eljegyzés felbontását kivánhatja az egyik fél, ha a másik fél kicsapongó életmódot vagy romlott erkölcsöket tanusit.

290. Felbontásnak helye van engesztelhetlen gyülölet, vagy sulyos bántalmazások alapján.

291. A vőlegény a felbontást jogositott követelni, ha a menyasszony harmadik személy által teherbe ejtetett.

292. A felbontást követelheti az egyik fél, ha a másik a házasság megkötését könnyelmüen és ok nélkül halasztgatja. Ezen esetben a 285-ben foglalt szabvány betartandó.

293. Ha az eljegyzettek különböző keresztény hitfelekezetekhez tartoznak, az eljegyzés felbontását mindegyikök követelheti akár volt az eljegyzéskor a valláskülönbségről, tudomása, akár sem.

294. A nősztehetetlenség feljogositja az eljegyzettek bármelyikét, a felbontást követelhetni.

A vőlegény a felbontást az esetre is követelheti, ha a menyasszony terméketlenségét valószinüvé teszi.

295. Az eljegyzett felek egyikének távolléte vagy hadifogsága, a másik felet feljogositja a felbontásra, de ez esetben is a 375-ben körülirt határidő betartandó.

296. A felek egyike, vagy mindketten az eljegyzést felbonthatják, ha életüket a magányban akarják tölteni.

297. Ha az egyik fél életveszélyes, vagy ragadós betegségbe esik, a másik fél az eljegyzés felbontását követelheti.

298. A felbontás követelhető, ha a jegyesek egyikének vagy mindkettőjüknek szülői időközben elhaltak.

299. Az egyik vagy mindkét fél anyagi viszonyainak olyan változása, mely az eljegyzetteket házasság esetében szükölködésnek tenné ki, a feleket egyaránt feljogositja a felbontást követelhetni.

300. Ha az egyik fél az érvényes eljegyzés fenállása alatt magát másodszor eljegyezné, az ily eljegyzés érvénytelen, de a másik fél jogositva van, a köteles hűség megsértése folytán a felbontást követelni.

C) *Az egyházi eljegyzésről.*

301. Az oly eljegyzés, mely a templomban, az egyház által előirt szertartás szigoru betartása mellett köttetett, az egyházi eljegyzés hatályával bír.

302. Az egyházi eljegyzés a felek között azon jogi következményeket állapitja meg, mint a megkötött házasság és csak azon okok folytán bontható fel, a melyek a házasság felbontásánál elismervék.

Eljegyzési szertartás. Az eljegyzésnek a templomban kell történnie, még pedig a lyturgia után. E czélból a tetrapodion a templom közepére állitandó. A szent-asztalra a szent-evangelium, a szent-kereszt, égő gyertyák és a gyürük elelhelyezendők.

A lelkész az eljegyzendőket a templom bejáratánál megvárja, kezűkbe égő gyertyát ad és a tömjéntartó keresztalaku lengetései között, azokat a templom belsejébe vezeti.

A két bevezető ima után, a lelkész az égő gyertyákat a násznagynak adja át és a gyürüket a jegyeseknek nyujtja.

Mindegyik fél részére a következő formula háromszor ismételtetik: Eljegyeztetik N. N. Isten szolgája (szolgálónője), N. N. Isten szolgája (szolgálónője) végett. Az atya, a fiu, a szent-lélek nevében. Amen.

Ezek után a lelkész mindegyik fél jobb kezére a gyürüt illeszti, a melyet a násznagy kicserél.

A harmadik imával a szertartás be van fejezve.

II. FEJEZET.

A házassági tilalmakról.

303. Az évi négy bőjt idejében, u. m. a husvéti, apostolok, Mária tiszteletére és a karácsoni bőjt alatt, egyházi eljegyzés és házasság megkötése tiltva van.

304. Az özvegy a gyászév alatt házasság megkötésétől eltiltatik.

Ezen idő a férj halálának napjától számittatik tekintet nélkül arra, valjon az özvegynek erről tudomása volt vagy sem.

305. Az özvegygyel hason tekintet alá esik azon nő, a ki férjétől hibáján kivül el lett választva.

306. Ha az özvegynő, a gyászév letelte előtt gyermeket szülne, fenti tilalom hatályát veszti.

307. A tilalom daczára megkötött egyházi eljegyzés és házasság érvényes.

III. FEJEZET.

A házassági akadályokról.

I. Vérrokonság.

308. Fel- és lemenő vérrokonok között érvényes házasság nem jöhet létre, alapuljon a rokonság akár törvényes akár törvénytelen leszármazáson.

309. Oldalrokonok a hetedik izig bezárólag egymással érvényes házasságot nem köthetnek.

310. A rokonsági iz ugy az egyenes, mind az oldalágban, a vérkapcsot helyreállitó nemzések száma szerint határoztatik meg.

II. Lelki rokonság.

311. Lelki rokonság folytán érvényes házasságot egymással nem köthetnek:

az első fokban, a keresztapa a keresztelttel;

a második fokban a keresztapa a keresztelt anyjával, a keresztapa gyermeke a keresztelttel, a keresztapa és a keresztelt gyermeke;

a harmadik fokban a keresztapa gyermeke a keresztelt gyermekével.

312. Az örökbefogadás, ha az egyuttal az egyház által előszabott alakban is végbement, érvényes házasság létrejöttét akadályozza azon terjedelemben és ugyanazon szabályok szerint, a melyek a lelki rokonság tekintetében meglettek fentebb állapitva.

III. Az utánzott rokonságról.

A) *A sógorság.*

313. Az érvényes házasság vagy érvényes eljegyzés folytán, az egyik házastárs a másik házastárs vérrokonaival és a két család vérrokonai egymásközt sógorsági viszonyban állnak.

314. A sógorsági izek ugyanazon módon határoztatnak meg, mint a vérrokonsági izek.

315. Ha két család érvényes házasság folytán sógorsági viszonyba jő, érvényes házasságot egymással nem köthetnek azon személyek, a kik heted izig bezárólag sógorok és a kiknek egybekelése által a családok vezetékneveinek összezavarása áll elő.

316. Ha három család érvényes házasság folytán sógorsági viszonyba jő, érvényes házasságot egymással nem köthetnek azon személyek, a kik egymással harmadizigleni sógorságban állanak.

B) *Az utánzott sógorságról.*

317. Az egyszerü eljegyzés folytán egymással házasságot nem köthetnek:

a fiu az atya arájával és viszont az atya fia arájával;
a fivér fivére arájával;
a vőlegény arája anyjával.

318. Az örökbe fogadás folytán házasságot nem köthetnek egymással a következő személyek:
az örökbefogadott fiu, az örökbefogadó atya nejével;
az örökbefogadó atya, az örökbefogadott fiu nejével;
az örökbefogadó atya az örökbefogadott fiu arájával.

319. A biróilag elválasztott férj nem köthet házasságot azon nővel, a kit volt neje második házasságában szült.

IV. A házassági kötelék és eljegyzés.

320. Az érvényes és fenálló házasság, és az egyházi eljegyzés, az ezen kötelékben állót más házasság megkötésére képtelenné teszi.

V. Szerzetesi fogadalom.

321. Szerzetesek és apáczák, a kik a szerzetesi fogadslmat az egyház által előirt alakban és feltételek alatt letették, érvényes házasságot nem köthetnek.

322. Oly férfi vagy nőszemélyek, a kik zárdába léptek és abból bármi okból kiléptek, feltéve, hogy a szerzetesi fogadalmat le nem tették, a házasság kötésében nem akadályoztatnak.

VI. VallásküIönbség.

323. Nem keresztelt vagy heretikus személylyel kötött házasság érvénytelen.

324. Ha azonban két nem keresztelt vagy heretikus személy közül az egyik, a köztük létrejött házasság után keresztény lesz s a keleti egyházba lép az ily házasság utólag nem válik érvénytelenné.

VII. Nőrablás.

325. A ki egy nőt tekintet nélkül arra, valjon az kiskoru, vagy teljeskoru, hajadon, jegyben járó, férjnél lévő vagy özvegy, erőszakkal vagy csellel elrabolt, azzal érvényes házasságot nem köthet.

326. Jegyben járó nők, ha elraboltattak, jegyesüknek visszaadandók még akkor is, ha az elrabló rajtuk erőszakot követett el. A jegyes azonban nem köteles őket visszafogadni.

327. Nem forog fen rablás, ha a nő elvezetése nem történt erőszakkal.

VIII. Házasságtörés.

328. A házasságtörő nő a házasságtörővel, legyen az nős vagy nőtlen, érvényes házasságot nem köthet.

329. Ha a házasságtörő nő házasságtörésben bűnösnek találtatott, ujabbi érvényes házasságra nem léphet.

330. A házasságtörés feltételez:

érvényes vagy érvényesnek vélt házasságot;

szabad akaratból elkövetett szándékos cselekményt;

a közösülés végrehajtását;

s a házasságtörő személyeknek serdült korát.

IX. A második házasságról.

331. Az özvegy férfi és nő másodszor házasságra léphet.

X. A harmadik és negyedik házasságról.

332. Az özvegy férfi és özvegy nő harmadszor és negyedszer érvényes házasságra csak is püspöki engedély folytán léphet.

333. Az engedély csak a következő esetekben adható meg:

ha az illetők a negyvenedik életévet elérték, és az előbbi házasságból gyermek nem származott;

ha az előbbi házasságból gyermekek származtak, és az illetők a harminczadik életévet elérték;

azok, a kik a negyvenötödik életévet tulhaladták, harmadszor vagy negyedszer az esetre sem léphetnek házasságra, ha az előbbi házasságból gyermekek nem is számaztak.

XI. Nősztehetetlenség.

334. Férfiszemélyek, a kik heréltek, a kik születésük óta nemzőképességgel nem birnak, vagy a kiknek első gyermekéveiben nemzőrészök a közösülésre alkalmatlanná tétetett, érvényes házasságot nem köthetnek.

IV. FEJEZET.

A papok házasságáról.

335. Papi személyek házasságot köthetnek, a midőn még aganostonok vagy énekesek, vagy mielőtt hypodiakonus, diakonus vagy presbiterré felavatva lettek.

336. A magasabb rendek felvétele után az ily papi személy által kötött házasság érvénytelen.

V. FEJEZET.

A házasság megkötéséről.

A) A *kihirdetésekről.*

337. A házasság megkötését az egybekelendők háromszori kihirdetése kell, hogy előzze meg.

338. A kihirdetések három vasárnapon vagy ünnepnapon a templomban a szent lyturgia végével a menyasszony lelkésze által eszközlendők.

339. Ha az egybekelendők nem tartoznak ugyanazon plébániához, a kihirdetés mindkét fél plébániájában eszközlendő.

A vőlegény plébánosa köteles a menyasszony plébánosát a háromszori kihirdetésről irásban értesiteni.

340. A kihirdetések elmulasztása nem vonja maga után a házasság érvénytelenségét.

B) *Az esketésről.*

341. A házasság csakis az egyház által előirt alakban és lelkész közbenjöttével jöhet érvényesen létre.

342. Az esketést meg kell előzni az egyházi eljegyzésnek azon alakban, a mint az előirva van.

343. Az eljegyzés egyházi beszentelése után a jegyesek a koronázást vagy koszoruzást azonnal kérhetik vagy azt későbbre halaszthatják.

A koronázásnál az egyházi szertartás szigoruan betartandó.

Koronázási szertartás. A jegyesek égő gyertyát kezőkbe tartva, a lelkészt, a ki a tömjéntartó lengetései között a 127. zsoltárt énekli, a templom belsejébe követik.

Ezekután a lelkész mindegyik jegyes fejére a koronát teszi, a név és a következő szavak háromszori ismétlésével:

Koronáztatik N. N. Isten szolgája (szolgálónője), N. N. Isten szolgája (szolgálónője) végett, az atya, a fiu, a szentlélek nevében. Amen.

A háromszori áldás után következik:

Urunk Istenünk koronázd meg őket dicsőséggel és becsülettel.

Ezt követi Pál apostol az ephesusiakhoz irt levelének V. 20—30 és János evangeliumának II. 1—11. olvasása és ima az egybekelendőkért.

A lelkész ezek után a közös csészét megáldja, a melyből előbb a vőlegény, azután pedig a menyasszony iszik, ezalatt a násznagyok:

a koronákat a jegyesek felett, a házassági hűség és szeretet jeléül tartják.

A körmenetel után a lelkész a koronákat leveszi és a kölcsönös csók után a házasfelek elbocsátatnak.

VI. FEJEZET.

A vélt házasságról.

344. Vélt házasság fennforog, ha az illető személyek az érvénytelenitési akadályt nem ismerve, az egyház által előszabott alakban a házasságot megkötötték.

345. Az ily házasság annak érvénytelenné való nyilvánitásáig mindkét félre, vagy azon félre nézve, a ki jóhiszemü volt, ugy nem különben az ezen összeköttetésből származott gyermekekre nézve, az érvényes házasság hatályával bir.

346. Az egyház a házasságra nézve esetleg felmentést ad, és az egyházi fenyitéket elengedi, ha a házasfelek, mielőtt a házasság érvénye megtámadva lett, a közösséget önként megszüntették.

VII. FEJEZET.

A házasság utólagos érvényesitéséről.

347. Ha az egyházi eljegyzés korhiány folytán érvénytelen volna, de ez okból biróilag fel nem bontatott, az illető személy törvényes korának elértével érvényessé válik.

348. Érvényessé válik a házasság, ha azon házastárs, a ki a házasság megkötésekor a megkivántatott szellemi képességgel nem birt, utólag azt visszanyeri, és az akkori állapotban adott beleegyezését jóváhagyja; ugy nemkülönben ha a házasság megkötésekor fennálló nősztehetetlenség utóbb megszünt.

349. Érvényessé válik a házasság, ha azon fél, a ki annak megkötésére erőszak, félelem, csalás vagy tévedés folytán biratott, azon időpontban, a midőn kereseti jogával élhetett volna, utólag beleegyezését, nyiltan vagy hallgatag adja.

350. Érvényessé válik a házasság, ha annak megkötésénél a szülői, gyámi vagy hatósági beleegyezés mellőztetvén, az utólag megadatik.

351. Az utólagos érvényessé válást csak is a püspöki hatóság mondhatja ki.

352. A házassági egyházi szertartás ismétlése tiltva van, és az érvényesitési nyilatkozat csak is az esketési anyakönyvbe jegyzendő be.

VIII. FEJEZET.

Az érvénytelen házasság megsemmisitéséről.

353. Az egyház őrködik a házasság szeplőtlensége felett, miért is az érvénytelen házasság megsemmisitése iránti eljárás, hitelt érdemlő feljelentés vagy közbotrányt okozó hir alapján hivatalból megindítandó.

354. Kereseti jog illeti, a jogaiban sértett házasfelet, ugy nemkülömben harmadik személyt is.

355. Házasságtörés esetében, a házasság érvényességét csak a következő személyek jogositvák megtámadni:

A férj, a nő apja, fivére, atyai és anyai nagybátya.

356. Minden harmadik személy beleértve a házasságtörőnőt és a férjt, ha maga is hason büntettet követ el, ezen keresettel nem élhet.

357. A 355-ben felsorolt személyek a férjt kivéve, a keresetet meg nem indithatják mielőtt a huszonötödik életévet el nem érték.

358. Nősztehetetlenség esetében a kereseti jog kizárólag csak a nőt illeti meg.

359. A kereseti jog öt év alatt évül el; a házasságtörő személyek között kötött házasság érvénytelensége azonban nem szünik meg.

360. Papiszemély által elkövetett házasságtörés esetében a kereseti jog mindenkit illet meg, kivéve a häretikus, siszmatikus és azon személyeket, a kik egyházi fenyiték alatt állnak.

361. A házasság érvénytelenitése után, az illető felek, akár volt tudomásuk az érvénytelenséget maga után vonó akadályokról, akár sem, érvényes házasságra léphetnek.

IX. FEJEZET.

A válási okokról.

362. A király élete elleni összeesküvés, vagy az arról való tudomás és feljelentés elmulasztása, válási okot képez.

363. Ha a házassági kötelékben álló nő más férfival, vagy a házassági kötelékben álló férfi más nejével házasságtörést követ el, a jogaiban sértett házasfél a házasság felbontását jogositott követelni.

364. A jog a házasság felbonthatását követelhetni megszünik:

ha felperes hason büntettet követett el, vagy házastársát e büntett elkövetésére rábirta, elcsábitotta, vagy azt neki megengedte, és annak erkölcstelen életét tűrte;

ha felperes bünös házastársának nyiltan megbocsátott, vagy pedig azzal tudva büntettét a házas együttélést folytatta;

ha felperes keresetét a törvényszabta idő alatt meg nem inditotta.

365. Ha a nő a házasság megkötése előtt, más férfival közösült, ugy a férjt neje szüzességébeni tévedése nem jogositja fel a házasság felbontását követelni. Ezen jog a férjt csak is a törvényes eljegyzés után történt közösülés esetében illeti meg.

366. A férj a ki nejét más férfi személy által teherben ejtettnek találja, a házasság felbontását a következő feltételek alatt követelheti:

Ha a nő teherbeejtéséről csakis a házasság megkötése után nyert tudomást. Az esetre, ha ő nejével a gyermek születését meg-

előzőleg hat hóval vagy legkésőbb tiz hóval közösült ezen kereseti jog őt meg nem illeti.

A mint ezen körülmény tudomására jut, a nővel többé nem szabad közösülnie, egyuttal köteles felfedezését a nő rokonaival tudatni.

Ha ezt tenni elmulasztotta és a házassági kötelességet tovább teljesiti, kereseti jogától lemondottnak tekintendő.

367. Nem illeti meg ezen kereset azon férfit, a ki özvegyasszonynyal vagy férjétől elválasztott nővel, a tilalmi idő lejárta előtt házasságra lépett.

368. Házasságtörés czimén a férj a házasság felbontását követelheti:

ha neje ellenzése daczára idegen férfiakkal lakmározott;

ha idegen férfiakkal közösen fürdőket látogatott;

ha a nő jogos indok és férje beleegyezése nélkül, lakásán kivül idegen házakban, a szülői házat kivéve tartózkodik;

ha a nő férje tudta és beleegyezése nélkül, illemsértő mulatóhelyeket gyakran látogat.

369. A nő a házasság felbontását követelheti:

ha a férfi őt elkeriteni megkisérli;

ha vele természetellenes fajtalankodást üz vagy azt megkisérli;

ha a férfi ugyanazon házban vagy ugyanazon helyen vagy más házban, más nőszemélyekkel tiltott viszonyt folytat;

ha a férfi huzamosb ideig nejétől távol van és e távollétet oly körülmények kisérik, a melyek a házassági hűség megsértését kétségtelenné teszik és felszólitás daczára sem tér vissza, vagy pedig tartózkodási helyét eltitkolja.

370. A méhmagzat szándékos elhajtása és a fogantatás meghiusitása, az ártatlan házasfelet feljogositja a házasság felbontását követelhetni.

371. Ha az egyik házastárs, a másik élete ellen tör, vagy pedig harmadik személynek házastársa ellen irányuló merényletéről tudomással bir és azt sem házastársával sem pedig a hatósággal nem közli, a veszélyeztetett házastárs a házasság felbontását követelheti.

372. Hitetlenek között kötött házasság esetében, ha az egyik házastárs keresztténynyé lett, ez utóbbi a házasság felbontását követelheti, ha a másik házastárs őt a keresztény hit gyakorlásában akadályozza.

373. A nősztehetetlenség, mely a házasság megkötésétől három évig át folytonosan tartott válási okot képez.

Az oly nősztehetetlenség, mely a házasság megkötése után állott be akár véletlen akár betegség folytán, nem képez válási okot.

A nő terméketlensége, ugy nemkülönben annak testi alakulata, mely a férjre nézve a közösülés végrehajtását gátolja, válási okot nem képez.

374. Ha a nő tudta, hogy férje nem bir nemzőképességgel és a férj nem tartozik azok közé, a kikről ez a törvény szerint vélelmeztetik, az esetre a válásnak nincs helye.

375. A távollevő vagy eltünt férj neje házasságtörést követ el, ha ujra férjhez megy mielőtt első férje haláláról magának meggyőződést szerzett.

Ha a férj, mint katona hadjáratban részt vett és a katonai szolgálatba való belépésétől számitott öt évig távol van és hire veszett, az esetre a nő a házasság felbontását követelheti.

E jog megilleti a nőt, az esetben is, ha férje öt évig távol van és annak tartózkodási helye ismeretlen.

376. Ha az eltünt férj visszatér, a nő követelheti, hogy férje visszafogadja.

Ha pedig a holtnak vélelmezett katona visszatérne, követelheti, hogy neje, a ki másodszor férjhez ment, hozzá visszatérjen.

377. Őrültség és őrjöngés a melyek a házasság megkötését megelőzőleg fenforogtak, ugyszintén az eskór, ha az illető személy ezen betegségét eltitkolta, válási okot képeznek.

378. Ha az egyik vagy másik hitestárs büntetendő cselekmény miatt több évi szabadságvesztés büntetésre itéltetett, az ártatlan házastárs a házasság felbontását követelheti.

379. Ha a férj vagy nő, házastársa beleegyezésével zárdába lép, a házasság felbontatik.

X. FEJEZET.

A házasság felbontásának alakja és hatályáról.

380. A házasság felbontását azon házas fél követelheti, a kit a válási ok tekintetében vétkesség nem terhel.

381. Oly házastársat, a ki maga részéről hason okot szolgáltatott a felbontásra, kereseti jog nem illeti.

382. A biróilag bármi okból elválasztott házasfelek egymással ujra házasságot köthetnek.

Az ily házasság megkötésénél mindaz betartandó, a mi az első házasságra nézve rendeltetik.

383. Házasságtörés esetében, a vétkes fél, házasságra nem léphet.

Egyéb esetekben a vétkes fél, ha a felbontás óta öt év folyt le, püspöki engedély folytán házasságot köthet.

384. Ha a nő, a ki a házasság felbontását okozta, öt év letelte előtt ujra házasságra lépne, házassága bárkinek feljelentése folytán felbontatik s a férj azonnal más házasságra léphet.

Ha pedig a férj volt a vétkes, a nő egy év leforgása előtt második házasságot ne kössön.

385. Az ártatlan félnek szabadságában áll másodszor is házasságra lépni.

A felmentésekről.

386. Azon egyházi tilalmak irányában, a melyek a házasság megkötését feltétlenül meg nem engedik, a felmentés joga a megyés püspököt illeti meg.

387. Azon házassági akadályok és tilalmak tekintetében, a melyek az állam törvényeiben meghatározvák, a felmentés joga az illetékes polgári vagy katonai hatóságot kizárólag illeti meg.

Negyedik czim.

A VEGYES HÁZASSÁGOKRÓL.

I. FEJEZET.

A vegyes házasságok megkötéséről.

388. Vegyes házasságok bármelyik fél papja előtt érvényesen köthetők. 1868. LIII. 11.

389. Különböző keresztény hitvallásu egyének egybekeléséből származó vegyes házasságoknál a háromszori kihirdetés eszközlésére mindkét fél. lelkésze felszólitandó.

Ha azt valamelyik fél lelkésze megtagadná, két tanunak a felől adott bélyegmentes bizonyitványa mellett, hogy azon lelkész a kihirdetésre felszólittatott, egyik fél lelkészének hirdetése is elégséges. i. t. 9.

390. Ha a háromszori kihirdetés megtörtént, de valamelyik fél lelkésze vonakodnék kiadni az elbocsátó levelet; a házasulandó felek részéről két tanu nála megjelenvén, kérik az elbocsátó levél kiadatását, melynek megtagadása esetében a tanuk egyike azon kérdést intézi a lelkészhez, hogy e szándékolt egybekelés ellen jelentetett-e be akadály vagy nem?

A lelkész által e kérdésre adott vagy megtagadott válaszról a tanuk bélyegmentes bizonyitványt adnak, mely teljesen pótolja az elbocsátó levelet.

A netán bejelentett akadály eltitkolásáért a lelkész a saját egyházi hatósága által a reá szabott fenyitéken kivül 500 frtig fokozható birsággal és félévig terjedhető fogsággal büntetendő. i. t. 10.

391. Az áttértnek áttérése után minden cselekvényei azon egyház tanai szerint itélendők meg, melybe áttért, s az általa elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben sem kötelezők. i. t. 8.

A romai kath. egyházban létrejött házasság utólag ágostai és reformata vallásra áttért házasfeleknél, engesztelhetlen gyülölet alapján mindkét fél irányában felbontható, s mindkét félnek a más házasságra léphetés megengedhető. C. 1882. 1230. Dt. u. f. II. 85.

Katholikusok válóperében nőtartás czimén jogérvényesen megitélt évi tartási összeg fizetendő, ha a férj más vallásra áttérvén, házassági köteléke a polg. törvényszék által végleg felbontatott.

Az 1868. LIII. 8. §., melyszerint az áttért felet az elhagyott egyház elvei semmiben sem kötelezik, nem terjed ki a magánjogi kötelezettségekre. L. i. 1873. 10525. T. cs. 1874. 35.

II. FEJEZET.

A vegyes házassági válóperekről.

(1868. XLIII.)

392. A vegyes házassági válóperek, a mennyiben a házassági kötelék érvényességét és az ideiglenes elválást vagy a végképeni fölbontást tárgyazzák, az alperes illetékes birósága előtt inditandók meg és miután az alperes felett kimondott itélet jogerőre emelkedett, a per legfölebb harmincz nap alatt hivatalból átteendő a felperes illetékes biróságához, mely viszont a felperes felett hoz itéletet. Mindenik félre nézve egyedül saját illetékes biróságának az illető fél saját hitelvei alapján hozott jogerejü itélete kötelező. 1868. XLIII. 1.

a) Az 1868. XLVIII. t. cz. a vegyes házassági válóperek birói illetőségét felperesre nézve külön szabályozván, a prt. 22. és 36. §-aiban foglalt és az alperes részére vonatkozó illetőségi szabályok ily válóperekben alkamazást nem nyerhetnek, és az idézett t. cz. 1. §-ában foglalt azon kifejezés alatt „felperes illetékes birósága“ csak felperes lakhelyének biróságát lehet érteni. S. sz. 1878. 24129. D. Gy. I. 33.

b) Az 1868. XLVIII. t. cz. életbe lépte előtt a szentszék által hozott ágy és asztaltóli élethossziglani elválást kimondó itélete, nem akadályozza a nem katholikus felet, hogy saját hitelvei szerint a házasság felbontását kérje. A mennyiben a szt.-szék ezen ujabb keresetet elutasitja, a törvényszék annak tárgyalásába bocsátkozhat. S. sz. 1871. 11275. Dt. V. 456.

c) Az 1868. XLVIII. t. cz. életbe lépte előtt, katholikus házas felek ágy és asztaltól elválasztatván, ha utóbb az egyik fél evangelikus hitre tért át, a házasság felbontására irányuló keresetét nem indithatja közvetlenül saját házassági birósága előtt, hanem a házasság felbontását ujolag a szt.-szék előtt kell kérnie. S. sz. 1870. 7749. Dt. III. 305. S. sz. 1876. 1889. Dt. XVI. 1.

Ha a ref. vallásu felperes. a szt.-szék előtt az ágy és asztaltóli elválást kérte és az itélettel ellátott per a törvényszékhez áttétetett, felperes kérvényileg nem kérheti a házasság felbontását, a házasság felbontása biróilag ki nem mondható, miután az 1868. XLVIII. t.cz. 1. §. szerint az ez irányu kereset alperes illetékes birósága előtt emelendő. C. 1882. 4192. Dt. u. f. II. 147. C. 1882. 8557. Dt. u. f. VI. 61. C. 1883. 3597. C. 1883. 256. Dt. u. f. V. 33. 177.

d) Az 1868. XLVIII. t. cz. nem tesz különbséget arra nézve, hogy a vegyes házasságok felbontása iránti keresetet melyik vallásu fél legyen jogositva beadni, tehát nem tiltja el a rom. kath. házastársat, hogy a házasságnak végleges felbontását ne kérelmezhesse házastársára nézve, ha az az evangelikus egyháznak hive, az i. t. azon szabályának pedig, hogy a vegyessé vált házasság iránti kereset alperesnek illető birósága előtt indittassék meg, a jelen perbeli kereset által elég tétetett; minthogy pedig azon kérdés, mennyiben van jogositva felperes magára nézve saját egyházának elvei szerint a felbontást kérelmezni, a polgári biróság elbirálása alá nem tartozik, hanem ezekre nézve csak az i. t. rendelkezései irányadók, *e szerint azon okNál fogva, hogy alperes magára nézve nem kérte, de nem is kérheti vallása elveinél fogva a házasság felbontását, felperes keresetével elutasitható nem volt.* C. 1884. 794. Dt. u. f. VIII. 54.

e) A felfolyamodáshoz csatolt keresetpéldány szerint felperes a szt.-széknél

a házassági kötelék végleges felbontását már kérelmezte, s csak ezen keresetnek a romai kath. egyházi elvek nyomán visszautasitása után adta be azon keresetét, melyben a kath. alperesre nézve az ágy és asztaltóli elválasztást kérelmezte, ezen ujabb keresetében itt azonban ismételten kijelentette, hogy a házassági köteléknek végleges felbontását kivánja és erre nézve saját egyházának elvei alapján hozandó határozat hozatala végett az ügyiratokat annak idején az 1868. XLVIII. t. cz. alapján a reá nézve illetékes polgári birósághoz áttétetni kérte, ezekkel pedig a most i. t. rendeleteinek elég tétetett és ennélfogva ezen törvény nem akadályozza, hogy jelen per a házassági köteléknek felperes félre nézve leendő felbontása érdemben birálat alá vétessék. C. 1884. 549. Dt. u. f. IX. 162.

f) A katholikusok és protestánsok között kötött házasság felbontása iránt folyamatba tett válóperben felperes nem köteles a házasság felbontását kérni, minthogy ezen kérelemnek a római kath. egyház hitelvei szerint nincs helye, elégséges ha azon kérelmet terjeszti elő, hogy az ügyiratok a szt.-széki itélet jogerőre emelkedése után áttétessenek, és a házasság a felperesre nézve mérvadó hitelvek szerint bontassék fel. C. 1884. 4055. Dt. u. f. IX. 179.

g) Ha a szt.-szék a házassági köteléknek felbontása iránt beadott kereset alapján a felbontás iránti eljárásnak megkezdését megtagadná, a házassági köteléknek felperesre nézve felbontása iránti kereset a megtagadó végzésnek, s egyéb megkivántató okiratoknak becsatolása mellett az illetékes polg. biróság előtt megindítható. C. 1883. 596. Dt. u. f. IV. 156.

393. Házassági ügyekben a kötelék érvényességének kérdésében a római és görög katholikusokra és görög-keleti hitvallásuakra, valamint az erdélyi két evangelikus egyház hiveire és az unitáriusokra nézve, a jelenleg fenálló egyházi törvényszékek az illetékes birák; a két evang. hitfelekezetü egyház magyarországi hiveire nézve pedig az illető világi törvényszékek. 1868. LIII. 2.

Unitáriusok válóperei Magyarországban.

Mert a peres felek közül, kik eredetileg, mint katholikusok léptek házasságra, a B és C okmányok szerint felperes az ágostai, alperes pedig az unitárius vallásra térvén át;

tekintve, hogy a keresztény vallásu vegyes házasfelek közül az 1868. LIII. 8. §. értelmében, mindegyik fél a házassági kötelék felbontását tárgyazó perben saját hitelveinek szabályai alá tartozik;

tekintve, hogy ugyanazon évi XLVIII. t. cz. 1. §. szerint a válóper az alperes illetékes birósága előtt kezdendő s lefolytatandó, mely jelen esetben az unitária vallás elvei szerint csak az illető egyházi, nem pedig a polgári biróság lehet, miután alperesre a két felekezetü evangelikusok viszonyait szabályozó nyilt patens rendeletei nem is alkalmazhatók. S. sz. 1878. 25157. Dt. XXII. 5.

Az Erdélyben fennálló unitarius egyházi biróságok hatásköre a szükebb értelemben vett Magyarországra ki nem terjed.

Az 1868. LIII. 20. és 24. §§-ai csakis a római-katholikusok vegyes házasságára vonatkoznak, protestáns és unitárius között kötött házasság nem esik annak rendelkezései alá. C. 1884. 3755. Dt. u. f. IX. 74.

A pécsi kir. törvényszék; Az iratok áttétele tudomásul vétetik és azok annak idején leendő figyelembe vétel végett a férj dr. D. Sándor részéről beadott 9707/84. sz. keresetleveléhez csatoltatni rendeltetnek. A mi a pécsi főtiszt. szentszéknek az 507/84. sz. váló keresetlevél 1-ső példányára hátirt végzése azon részét illeti, mely szerint „a keresetlevél és mellékletei a végzés jogerőre emelkedése után, illetőleg a törvényes határidőn belül az 1868. XLVIII. tcz. 1. §-ának rendelkezésé-

hez képest a kolozs-dobokai unitárius alpapi székhez hivatalból át fognak tétetni", kijelenti a kir. törvényszék, hogy ezen, illetőleg a férj dr. D. Sándor részéről 9707/84. sz. a. beadott keresetlevéllel folyamatba tett házassági válóper tárgyalására és elbirására az unitarius K. Gizellát, illetőleg magát tartja illetékesnek az 1868. LIV. 22. és 36. s az 1868. XLVIII. t. cz. 1. §-ai alapján. Ugyanis a 36. §. szerint a házassági válóperekre azon biróság illetékes, „melynek területén a házasfeleknek állandó és utolsó együtt lakásuk volt." Hogy jelen perben álló házasfelek állandó és utolsó együttlakásuk Pécs sz. kir. város volt, a periratok különösen a főtiszt. szentszéktől áttett iratok igazolják, kétségtelen tehát ezek szerint, hogy a jelen ügy elbirálására az unitárius hitfelekezethez tartozó felet illetőleg a Pécsett székelő biróság illetékes és pedig ugyancsak a 36. §. szerint, ha itt rendezett unitarius egyházi biróság léteznék ez ennek hiányában pedig az alólirt kir. törvényszék. 1885. január 29-én 721. sz.

A budapesti kir. itélő tábla: A neheztelt végzés megváltoztatik, a kir. törvényszéknek jelen perbeni illetősége leszállittatik és eddigi eljárásának megsemmisitése mellett utasittatik az elsőbiróság, hogy a pécsi püspöki szentszéktől átkivánt váló periratokat ugyanoda haladéktalanul küldje vissza.

Indokok: Az 1868. XLVIII. t. cz. 1. és 2. §§-ai értelmében a vegyes házassági váló perekben az unitariusokra nézve, a fenálló egyházi törvényszékek az illetékes birák, következőleg miután alperesnő a szentszéki iratok közt létező bizonylat szerint a jelen per meginditása előtt az unitarius hitvallásra tért át, ezen válóper elbirálására nem a kir. törvényszék, hanem az egész ország területére kiterjedő kolozs-dobokaközi unitárius alpapi szék van hivatva; miért is az eljárt kir. törvényszéknek illetőségét hivatalból leszállitani és a fentebbi módon rendelkezni kellett. 1885. márczius 24-én 10315. sz.

A kir. Curia: A budapesti kir. itélő táblának végzése oly értelemben, hogy az eljárt kir. törvényszék illetéktelennek mondatik ki, és azon hozzáadással, hogy a 9707/84. sz. alatti kereset felperesnek visszaadatni rendeltetik, indokolásánál fogva és még azért is helybenhagyatik, mert:

az áttérés által vegyessé vált házasság felbontása iránt inditott jelen váló perben sem a róm.-kath. felperes férj, sem az unitarius vallásra áttért alperes nőre nézve, miután az unitariusoknak egyházi birósága hazánkban rendezve van, a pécsi kir. törvényszék nem illetékes; tekintettel tehát arra, hogy a házassági váló perekben az 1868. LIV. t. cz. 53. §. c pontja szerint a rendes birói illetőségtől eltérésnek nincs helye, az elsőbirósági eljárás megsemmisitése indokolt, ennek következtében azonban a keresetlevél is visszaadandó. 1885. október 28-án 6593. sz. B. T. XI. 59.

Ötödik czim.

A ZSIDÓK HÁZASSAGÁRÓL.

(Udv. kanczellária 1863. nov. 2-án 15940. sz. r.)

Hivatalos uton tett feljelentések alapján tapasztaltatván, hogy az országban lakó zsidóságnál a házasság kötésére, elválasztására és felbontására nézve oly visszaélések és rendetlenségek harapodztak el, melyek a társadalmi legfőbb érdekeket koczkáztatni képesek, nevezetesen pedig, hogy nem ritkán a házasságok az egyházi személyek teljes mellőzésével, csupán polgári személyek közbenjöttével

titkon köttetnek, és ezen módon el is választatnak a nélkül, hogy a házasságok vagy az azokból született gyermekek az anyakönyvekbe bevezettetnének. Ezen visszaélések elháritása tekintetéből ezennel kijelentetik, hogy a zsidóság Magyarországban a házassági jogra nézve magát a fennálló általános törvényekhez, különösen az anyakönyvek vezetésére nézve az 1827. évi 23. tczikkhez és az 1840. évi 29. tczikk 3-ik szakaszához szorosan tartani köteles, a törvényhatóságoknak kötelessége lévén az emlitett törvényeknek az illetők általi pontos megtartására felügyelni. Tekintve azonban a zsidóságnak sajátságos vallási viszonyait, a zsidó házasságok kötése, elválasztása és felbontására nézve, az országban e tekintetben egyformaság behozatala czéljából ideiglenesen e következők állapittatnak meg. i. r. bevezetés.

I. FEJEZET.

A házassági akadályokról.

394. A zsidóságnál a rokonságból származó házassági akadály az oldalágos rokonok közt nem terjed tovább, mint a fivér és nővér közötti, továbbá a nővér és ennek fi- vagy leánytestvérének fia vagy unokája közötti házasságra; a sógorságból eredő házassági akadály pedig következő személyekre szorittatik: a házasság feloldása után ugyanis nincs joga a férjnek neje föl vagy lemenő ágbeli rokonaival, sem neje nővérével és a nő nincs jogositva férjének fel vagy lemenő ágoni rokonával, sem férjének fivérével, sem férje fi- vagy nővérének fiával vagy unokájával egybekelni. i. r. 1.

II. FEJEZET.

A kihirdetésről.

395. A zsidó házasság kihirdetésének a zsinagógában vagy közimaházban, a hol pedig ilyen nem létezik, a helybeli elöljáróság által azon fő és külön községnél, melybe egyik vagy másik eljegyzett fél be van keblezve, három egymásután következő szombat vagy ünnepnapon a következő rendszabályok megtartásával kell történnie. i. r. 2.

396. A kihirdetés a szándékolt házasságnak, mind a két jegyes vezeték és mellékneve, születéshelye, állása és lakhelye elősorolásával oly figyelmeztetés melletti közzétételből áll, hogy mindenki, a ki a házasság ellen akadályt tud, azt följelentse. A följelentést közvetlenül vagy az egybekelést kihirdető rabbi utján, azon rabbinál kell megtenni, kit az összeadás illet. i. r. 3.

397. A kihirdetésnek az illető egyház körgyülekezete előtt és ha a házasulandók mindegyike más körben lakik, mindkét egyházkör szokott egyház gyülekezete előtt kell történni. i. r. 4.

398. Ha a jegyesek vagy azok közül egyik vagy a másik azon egyház körében, melyben a házasság köttetni fog, hat hétig még nem lakik, a kihirdetésnek legutobbi tartózkodásuk helyén is, hol

az imént meghatározott időnél tovább laktak, meg kell történnie; vagy pedig a jegyesek tartoznak lakásukat azon helyen, hol léteznek, hat hétig folytatni, hogy házasságuknak ottani kihirdetése elégséges legyen. i. r. 5.

399. Ha a kihirdetés után hat hónap alatt a házasság meg nem köttetik, a háromszori kihirdetést ismételni kell. i. r. 6.

400. A kihirdetések alóli fölmentés Budapesten a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministeriumot, — más helyeken, a második és harmadik kihirdetéstőli fölmentést fontos okoknál fogva a megye, szab. kir. városokban, a város polgármestere engedélyezi. i. r. 7.

401. A kihirdetés tekintetében fenforgó sürgős körülmények között, a magy. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium vagy a 400 (7)-ben érintett főnökök, sőt midőn valamely bebizonyitott közellévő halálveszély halasztást nem enged, a helybeli elöljáróság is teljes fölmentést adhat; a jegyesek azonban tartoznak hitelt letenni arra, hogy házasságukat gátló semmiféle akadály előttük tudva nincs. i. r. 8.

402. Mind a háromszori kihirdetés alóli felmentés, az emlitett hitletétel mellett akkor is megadandó, ha oly két személy kiván összekelni, mely személyekre nézve már azelőtt is közönséges vélelem vala, hogy házasságban élnek, — ez esetben a fölmentést a m. kir. vallás és közoktatásügyi ministeriumtól, az illető rabbi, a felek neveinek elhallgatásával, felettes politikai hatóság utján kérheti. i. r. 9.

403. A hatóságok kötelesek a kihirdetések alóli fölmentések megadása alkalmával maguknak biztosságot szerezni az iránt, miszerint a 401. (8.) és 402. (9.)-ik benérintett eskü letétett légyen-e, s ezen körülményt a fölmentvényben felelőség terhe alatt megemliteni, — ellenkező esetben ezen hitkivétel elmulasztása magában a fölmentést foganatlanná nem teszi, de a rabbi, ki a fölmentvényben részben előfordulható hiány mellett az összeadást foganatositaná, szigoru büntetés alá vonandó. i. r. 10.

404. Ha a házasság kötésekor létezett valamely akadályra nézve adatik fölmentés, a házasságba való beleegyezést, a kihirdetés ismétlése nélkül, a rabbi és két meghitt tanu jelenlétében ujra ki kell jelenteni és eme ünnepélyes cselekvényt a házassági könyvben följegyezni.

Ezen rendszabály megtartatván, a házasság ugy tekintendő, mintha eredetileg érvényesen köttetett volna. i. r. 11.

III. FEJEZET.

Az összeadásról.

405. Az összeadások az egyik vagy másik jegyes fél anyaközségbeli rabbija, vagy vallástanitó (vallásoktató) által, miután a felek a megkivántató bizonyitványokkal magukat igazolták, két tanu jelenlétében kell véghezvitetni.

A rabbi vagy vallástanitó az összeadást más községnek rabbijára vagy vallástanitójára is bizhatja. i. r. 12.

406. Az összeadás megtörténtét a rendes illetékes rabbi vagy vallástanitó köteles az országos nyelvek egyikén a házassági könyvben az e tekintetben általánosan előszabott módon bevezetni, a jegyesek által előmutatott szükséges bizonyitványokat azon sorszámmal, mely alatt az összeadottak a házassági könyvbe bejegyeztettek, ellátni és a házassági könyvhöz fűzni. i. r. 13.

407. A törvényes rendszabályok megtartása nélkül kötött zsidó házasság érvénytelen. i. r. 14.

A zsidók közti házasság alakszerüségé kérdéséhez: Tekintve, hogy a kettős házasság büntettének tényálladékához megkivántatik, hogy a második házasság az érvényes házasság megkötésére rendelt alakiság megtartásával vitetett légyen véghez; arra nézve azonban, hogy e formák a jelen esetben, melyben a *feleket nem papi személy*, hanem S. Jónás nevü kereskedő adta össze, megtartattak, következőleg egy alakilag érvényes házasság jött volna létre? a teljesitett vizsgálat minden kétséget kizáró adatot nem szolgáltatott. Mindkét alsó birósági itélet feloldása mellett az I. f. törvényszék utasittatik, hogy ezen kételyek biztos eloszlatása céljából a m. kir. vallás és közok. ministeriumot, mint a hazai izraeliták egyház ügyeinek legfőbb hatóságát keresse meg az iránt: vajon a jelenben fennálló szabályok értelmében és figyelemmel a btk. XV. f.-nek tartalmára is, mely az alakszerü házasság létrejöttét kivétel nélkül a lelkész összeadásától tételezi fel, az izraeliták közti házasságot más személy, mint az anya-községbeli rabbi érvényesen megkötheti-e és ha megkötheti, vajon tekinthető-e S. Jónás olyan személynek, kit az illetékes rabbi a kérdéses functio hatályos véghezvitelével (1863. évi udv. r. 12. §-a) jogosan megbizhatott volna. C. 1884. 11768. Dt. u. f. VIII. 52.

Mert beismeri ugyan vádlott, de az iratokhoz 36. n. sz. alatt csatolt hiteles okirat is kétségtelenné teszi, hogy vádlott 1871. évi május hó 26-án Orosz-Lengyelhonban Pincsorán a zsidó zsinagogában S. R-rel a panaszossal házasságra lépett és hogy ezen házasság mai napig érvényben fennáll, ámde vádlottnak Ibrányban 1878. évi május hó 26-án Sch. Máriával kötött második állitólagos házasságát a kir. itélő tábla nem tekintheti a mellőzhetlen törvényes alakszerüségek megtartásával, tehát ünnepélyesen megkötöttnek és pedig azért nem, mert mellőzvén azt, hogy a házasság megkötéséhez törvényesen megkivánt előleges kihirdetés ez esetben nem történt meg, s hogy a házasság nem az erre hivatott vagy átruházott hatáskörben működő lelkész előtt köttetett, tény, hogy amaz idegen lengyel zsidó F. Jakab, ki a feleket állitólag ősi szokás szerint szabad ég alatt összeadta, még azt sem igazolta az illetékes tasi rabbi előtt, hogy zsidó házasság létesitésére képesitéssel bir, sőt arról sem tett az anyakönyvvezető rabbinak jelentést, hogy ő a házasfeleket szabályosan adta össze. Kitünik ez abból, hogy R. József tasi rabbi maga beismerte, hogy ő csak hirből hallotta az ibrányi házasság megkötését és szóbeszéd után vezette be később ezen házasságot az anyakönyvbe, holott a házasságnak az anyakönyvbe ilykép eszközölt bejegyzése sem bizonyit a mellett, hogy a házasság legalább formailag érvényes módon köttetett.

Ezekhez járult, hogy a házasság alakszerü megkötéséhez szükséges e célra meghivott két tanu sem volt az állitólagos esketési szertartásnál jelen. Ugyanis S. Ábrahám és K. József, kikre mint állitólag a házasságkötésnél jelen volt tanukra történt hivatkozás, egyhangulag azt vallották, hogy ők nem mint hivatalos tanuk szerepeltek ezen házasságnál, hanem a szertartásnak csak vége felé vetődtek véletlenül oda az udvarba, hol többen is jelen voltak. Már pedig az 1883. évi ok-

tober 8-án megtartott végtárgyalás alkalmával kihallgatott szakértők még zsidó házasság alakszerü megkötéséhez azt, hogy az eskütételnél két hitelt érdemlő tanu jelen legyen. Mind eme mulasztások miatt vádlott és Sch. Maria közt létrejött második állitólagos házasság nem tekinthető ünnepélyes módon, azaz házassághoz megkövetelt törvényes formák mellett létrejöttnek. Ezen kir. táblai itélet a C. 1884. 4891. b. Dt. u. f. X. 52. indokaiból helybenhagyta.

408. Jegyesek vagy rabbik és vallástanitók, kik az emlitett rendszabályok ellen cselekesznek, továbbá azok, kik rendes megbizatás nélkül az összeadást véghez viszik, nevezetesen azok, kik magukat az előttük tudva levő törvényes házassági akadály elhallgatásával összeadatják, anélkül, hogy az alól felmentést nyertek volna, kihágást követnek el, s 3—6 hónapig terjedő szigoru fogsággal büntetendők. i. r. 15.

409. Azon rabbik vagy vallástanitók, kik a házassági könyveket nem a törvény rendelete szerint vezetik, arányos pénzbeli büntéssel illetendők, hivataluktól elmozditandók és arra örökre alkalmatlanoknak nyilvánitandók. i. r. 16.

IV. FEJEZET.

A házasság felbontásáról.

410. Az asztal és ágytóli elválásnál a zsidó házastársakra nézve következő eljárás követendő:

A házastársak kötelesek mindenekelőtt elválási szándékukat indokaikkal együtt, rabbijuk előtt kinyilatkoztatni. A rabbi kötelessége a házastársakat összekelésük alkalmával kölcsönösen tett ünnepélyes igéretükre emlékeztetni, s az elválás káros következményeit hathatósan szivükre kötni.

Ezen előterjesztéseket három izben külön kell ismételni. Mi ha foganat nélkül maradna, a rabbi a feleknek irott bizonyitványt tartozik adni arról, hogy a háromszori előterjesztések ellenére is elválási kivánságuknál megmaradnak. i. r. 17.

411. Ha mind a két fél az elválásba beleegyezik, kötelesek elválási kérelmüket, az előbbi szakaszban érintett bizonyitvány mellékletésével, azon kir. törvényszék elébe, — melynek területén a férj lakik — terjeszteni. Az emlitett biróság őket személyes megjelenésre maga elé idézendi, s ha előtte azt bizonyitják, hogy mind az elválás iránt, mind a vagyont és tartást érdeklő feltételekre nézve maguk között megegyeztek, a kért elválást minden további vizsgálat nélkül engedje meg, s azt a birósági irományok között jegyezze föl.

Ha gyermekek léteznek a biróság azokról a gondnokságra nézve fennálló általános rendszabályok szerint tartozik gondoskodni. i. r. 18.

a) Az izraelita vallásu házasfelek közti válóperekben követendő eljárás a prt. 22. §. szerint a törvényhozás további intézkedéséig rendelet utján szabályozandó, miután azonban ezen rendeleti szabályozás még eddig be nem következett, a 36. §. pedig csak az illetőség tekintetében tartalmaz intézkedést, ezen perek

addig is, mig azokra nézve intézkedés történt, nem a p. tk. rt., hanem az előbbi szabályok szerint tárgyalandók s eldöntendők. S. sz. 1872. 13486. Dt. VII. 562.

b) Közbenszóló határozat ellen felebbezésnek nincs helye, sem pedig hivatalból való felülvizsgálatnak. C. 1884- 7896. Dt. u. f. VII. 120.

c) Az 1863. november 2-án kiadott s jelenleg is érvényben lévő udvari rendelvényben a zsidók válópereiben házasságvédő alkalmazása szükségkép nem is kivántatik. C. 1874. 7149. Dt. XIII. 15.

d) Az eddigi birósági gyakorlat szerint a zsidóknak házassági válóperei is harmad biróságig hivatalból felterjesztendők. C. 1882. 7941. Dt. u. f. IV. 45.

e) Arra, hogy a gyermekek iránti intézkedések a törvényes szabályoknak megfeleljenek, az id. szabályzat 18. §-a értelmében a biróságok hivatalból felügyelni kötelesek. C. 1883. 7112. Dt. u. f. VII. 75.

412. Ha az egyik fél az elválásba beleegyezni nem akar, s a másik félnek jogszerü okai vannak azt sürgetni, ezen esetben is megkivántatik a rabbi engesztelő előterjesztésének előrebocsátása. Ha ezek sikertelenek, vagy a vádlott fél a rabbinál megjelenni vonakodik, akkor a kérelem a rabbi tanusitványával és a szükséges bizonyitékokkal együtt a kir. törvényszéknél nyujtandó be, mely az ügyet hivatalból megvizsgálni s a felett itéletet hozni tartozik.

A biró a veszélyezett félnek még az itélet kimondása előtt is engedhet tisztességes lakhelyet. i. r. 20.

A per folyamán a férj részéről nyilvánitott kibékülési szándék nem vehető komolynak, ha a férj nejét évek előtt elhagyta és azóta sem lépéseket, sem kisérleteket nem tett, hogy a nő és gyermek hozzá jőjjön. C. 1885. 5575. J. K. 1885. 45.

413. Ha a másik házastárs beleegyezése nélkül kért elválásnál perkérdések támadnak, melyek valamely továbbra kötött szerződésre, a vagyonnak elkülönzésére, a gyermekek tartására vagy más követelésekre és ellenkövetelésekre vonatkoznak, a rendes biró előre mindig tegyen kisérletet ezen perkérdéseknek egyezség általi megszüntetésére; ha pedig a felek egyezségre nem birhatók, azokat rendes perutra utasitsa, mely fölött az általános törvények szerint kell határozni, addig is pedig a nő és gyermekek részére az illendő tartást kiszabni. i. r. 21.

a) A házassági viszonyból felmerülő vagyoni kérdéseknek rendezése kivétel nélkül a kir. törvényszékek hatáskörébe tartozik. S. sz. 1879. 20617. Dt. XXIV. 10.

b) Ha a házasfelek közt a házasságból felmerülő vagyoni kérdésekre nézve egyezség létre nem jön, a követelő fél külön perre utasitandó. C. 1885. 5575. J. K. 1885. 45.

414. Azon nyomós okok, melyeknél fogva az elválás itélet által kimondható, következők:

ha a panaszlott fél valamely büntettben marasztaltatott el;

ha panaszló házastársát gonoszul elhagyta vagy rendetlen életet követett, mely által a panaszló házastárs vagyonának nevezetes része vagy a család jó erkölcse veszélyeztetik;

továbbá az élet vagy egézség elleni veszélyes törekedések, súlyos bántalmazások, vagy személyek viszonyaihoz képest felette érzékeny ismételt keseritések, tartós és ragálylyal fenyegető testi sérvek. i. r. 22.

a) A férj több évre terjedő ismeretlen tartózkodása nem képezi az engesztelhetlen gyülölet bizonyitékát, s a férj ellenzése folytán a házasság ez okból fel nem bontható. C. 1882. 4727. Dt. u. f. III. 53.

b) Hűtlen elhagyás fenforog, ha a férj a közös lakást elhagyta és a saját szüleihez ment és hosszabb idő alatt nejét gyermekével az oda való követésre fel nem hivta. C. 1885. 5575. J. K. 1885. 45.

c) A nőnek könnyelmü és erkölcsös nőhöz nem illő kicsapongó élete és a gyermekek nevelésének és ápolásának elhanyagolása, válási okot képez. C. 1882. 7941. Dt. u. f. IV. 45.

d) A zsidó házastársak között folyamatban levő házassági válóperekben megállapitott birói gyakorlat szerint a házassági kötelék végleges felbontása birói itélet által akkor is kimondandó, midőn egyik fél a felbontást ellenzi, a másik fél azonban kimutatja, hogy a felbontás sürgetésére a zsidók házasságaira vonatkozó szabályrendelet 22. §-ában felsorolt nyomós gyanu okok léteznek.

Minthogy pedig a tanuk vallomásaival bizonyittatott, hogy alperes R. Jánosné irányában oly viseletet tanusitott, mely a tanuk vallomása szerint általános feltünést keltett, minthogy továbbá a tanuk által előadott egyéb körülmények is igazolják, hogy felperes az alperes által egyébként is ismételve érzékenyen megkeserittetett, sőt maga is oly panaszokat emel neje ellen, melyekből kitünik, hogy neje és ennek legközelebbi rokonai által magát érzékenyen megsértve érzi és vagyonát is veszélyeztetve látja, minthogy végre a házastársak között a kibékülés a keresetnek egyidőre visszautasitása után sem jött létre: ezeknél fogva a fenebb felhozott alapon a házassági köteléket véglegesen felbontani stb. kellett. C. 1884. 7584. Dt. u. f. VIII. 94.

e) *Engesztelhetlen gyülölség*, Zsidók közti házasság csakis a zsidók házasságkötése és felbontása iránt hozott szabályrendelet értelmében nem bontható fel, ha a férj részéről engesztelhetlen gyülölet képezi a kereset alapját és a nő a válásba nem egyezik, sem pedig a válólevelet elfogadni vonakodik, a keresetnek hely nem adható. C. 1882. 4382. Dt. u. f. II. 134.

Az engesztelhetlen gyülölség nem képez oly okot, a melynek alapján a házasság a másik fél ellenzése folytán felbontható volna. C. 1882. 4727. Dt. u. f. III. 53.

A zsidók házasságát szabályozó rendelet 22. §-a értelmében az engesztelhetlen gyülölet felbontó okul nem szolgálhat. C. 1885. 2152. Dt. u. f. XI. 163.

415. Elválasztott házastársaknak szabadságában áll ismét egybekelni, de egyesülésöket a rendes biróságnál be kell jelenteni. Ha a házastársak az ily összekelés után ismét elakarnak válni, ugyanazt kell megtartaniok, mi az első elválásra nézve rendeltetett. i. r. 23.

416. A zsidók között érvényesen kötött házasság, kölcsönös szabad beleegyezésükkel a férj által a nőnek adott elváló levél által felbontathatik; mindazonáltal tartoznak a házastársak végelválásuk tekintetéből magukat legelőször a rabbi vagy vallástanitónál jelenteni, ki a leghathatósabb előterjesztések által igyekezzék a kiegyezkedést eszközölni, s csak ha kisérlete sikertelen volna, adjon nekik irott bizonyitványt, hogy rábizott kötelességében eljárt, de minden igyekezete mellett is a feleket szándékuktóli elállásra nem birhatta. i. r. 24.

417. Ezen bizonyitványnyal mind a két házastárs köteles a kir. törvényszéknél megjelenni. Ha ezen hatóság a körülményekből azt

alálja, hogy az isméti egybekeléshez még némi remény van, az elválást azonnal meg ne engedje, hanem a házastársakat egy vagy két hónapra visszautasitsa. Csak ha ez is sikertelen maradt vagy ha mindjárt eleinte semmi remény sem volna az isméti egybekeléshez, engedje meg a törvényszék itélet által, hogy a férj a nőnek az elváló levelet átadja és ha mindkét fél a biróság előtt ismét kijelentette, hogy az elváló levél szabad beleegyezésseli kiadására és átvételére magukat eltökélették, tekintessék az elválólevél ogérvényesnek s oldassék fel ez által a házasság. i. r. 25.

a) A házasság a zsidók házasságára vonatkozó szabályrendelet 24. és 25. §§-ai rtelmében a feleknek ismételve nyilvánitott kölcsönös szabad beleegyezése folyán felbontandó volt. C. 1882. 5616. Dt. u. f. III. 131.

b) Ha a 24. és 25. §§. feltételei fenforognak, a házassági kötelék végleges elbontása nem tehető függővé a feleknek a biróság előtti ujabb jelentkezésétől. C. 1884. 7896. Dt. u. f. VII. 120.

c) Ha alperes a biróság előtt a felbontást ellenzi, annak a 24. és 25. §§. alapján helye nincs. C. 1883. 9041. Dt. u. f. VI. 33.

d) A válólevél kiadásának elmulasztása vagy elfogadásának megtagadása esetén az itélet fog a házasság végleges felbontására bizonyitékul szolgálni. C. 1882. 5616. Dt. u. f. III. 131.

e) Habár az engesztelhetlen gyülölet, mint a házassági kötelék felbontásának törvényes oka a zsidók házasságaira vonatkozó szabályrendeletben elő nem fordul; habár továbbá felperes nem bizonyitotta a keresetben felhozott azon okokat, melyek miatt az emlitett szabályrendelet 22. §-a és erre vonatkozó birói gyakorlat értelmében a házassági köteléknek felbontását itélet által kimondatni kérte; minthogy azonban felperes keresetében ezen köteléknek felbontása iránti kérelmét az emlitett szabályrendeletnek 24. és 25. §§-aira is alapitotta, melyek szerint a házasság az ott megszabott eljárás mellett kölcsönös beleegyezés alapján is felbontható; ezen eljárásra vonatkozó szabályok pedig megtartattak, mert a békéltetés a rabbi előtt ismételve megkiséreltetett, mely alkalommal mindkét fél a házasság felbontása iránti szándékát kijelentette; mert továbbá az ezen egyházi békéltetések után beadott kereset folytán kitűzött határnapokon a felek a biróság előtt ismételten megjelenvén, a házassági köteléknek felbontását és pedig a keresetnek egy időre történt visszautasitása után is egyetértőleg kérelmezték; ezeknél fogva és minthogy a feleknek perbeli előadásaiból kitünik, hogy a felek között kibékülés a keresetnek ujabb ideiglenes visszautasitása esetére sem lenne remélhető, a házassági köteléknek az elsőbirósági itéletben meghatározott módon felbontása az idézett §§-ok alapján indokoltnak mutatkozik. C. 1884. 2171. Dt. u. f. IX. 18.

f) *Személyes megjelenés kötelezettsége*: A feleknek a 25. §. szerint kölcsönös beleegyezésüket személyesen kell a biróság előtt kinyilatkozniok. Dt. u. f. IX. 3. C. 1884. 1542.

Utasittatik a törvényszék, hogy a feleket szabályszerüleg idézze meg, alperest amennyiben megjelenésének törvényes akadálya fenn nem forogna, tekintettel arra, hogy jelen per érdeme hivatalból elbirálandó, a személyes megjelenésre szükség esetére pénzbirság terhe alatt is kötelezze. Dt. u. f. IX. 3. C. 1884. 1542.

g) Az elbocsájtó levél átvételére birság, esetleg fogság terhe alatt a felet kötelezni nem lehet. S. sz. 1876. 12640. T. cs. 1876. 269.

418. Ha a nő házasságtörést követett el és a tett bebizonyittatik, joga van a férjnek azt akarata ellen is válólevéllel magától elbocsátani. A házasság végelválasztására a nő ellen intézett kere-

set a 417. (25.)-ben emlitett azon törvényszék előtt, melynek körében a házastársak rendes lakásukat tartják, inditandó, s egyéb peres ügyként tárgyalandó. i. r. 26.

419. Zsidó házastársnak a keresztény vallásrai áttérése által a házasság föl nem oldatik, de az imént a 416. (24.) 417. (25.) és 418. (26.) szakaszokban elősorolt okoknál fogva feloldhatik. E tekintetben a következő szabályok szolgálnak zsinórmertékül. i, r. 27.

420. Ha a zsidó házastársak egyike a keresztény vallásra áttért, mind az elválás, mind pedig a házasság felbontása esetén mindenek előtt az illetékes keresztény lelkész köteles a keresztény hitre áttért házastársnál a kiegyezkedést a fent előirt modorban megkisérteni, mely esetben szabadságában áll ezen kiegyezkedést a zsidó házas félnél is megkisérteni, ha ez utóbbi ez iránti felhivásának önként engedne. Ha ezen kisérlet sikertelen maradna, akkor az illetékes biróság ezen kiegyezkedési kisérletet mindkét házastársnál ismétlendi és sikertelenség esetében a fent előszabott mód szerint hivatalában eljárand. i. r. 27. a)

421. Ha mindkét zsidó házastárs a keresztény hitre tért, fenhagyatik nekik házassági kötésüket az illető keresztény lelkész által szentesittetni. i. r. 27. b)

422. A házasság felbontása esetén, ha a zsidó házastársak egyike keresztény hitre tért, az elválólevél átadása és átvétele meghatalmazottak által is történhetik. Ezen esetben azonban a keresztény hitre tért házasfél, ha meghatalmazottat vallani akar, mindig zsidó egyént választani és ez iránti meghatalmazványát akként köteles kiállitani, hogy abban a keresztény vallás ellenére mi sem foglaltassék, egyébiránt pedig, a mennyiben ily esetben lehetséges, minden a zsidó vallási szokásokban alapult netaláni lelkiismereti kételyei a zsidó házasfélnek elhárittassanak, s igy ennek se maradjon alapos oka a házasságot teljesen feloldottnak nem tartania. i. r. 27. c)

Vall. s közok. m. r. 1878. 17619. sz. Ismételve fordultak elő esetek, melyekből kitünt, hogy izr. házastársak között némely rabbik könyelmü módon idéznek elő és visznek keresztül elválásokat, melyek, ha az 1863. évi 87414. sz. helytartó tanácsi intézvénynyel közzétett azon évi november 2-án 15940. sz. a. kelt udvari kanczell. rendelv. szabványainak nem felelnek meg, polgári törvényileg érvényeseknek nem tekintetnek ugyan, de azért az ily módon elválasztott házasfeleknek egyházilag uj házasságra lépését nem gátolják, a mi is a társadalom erkölcsi alapjának nem csekély megingatását vonja maga után.

Ennek elejét veendő szükségesnek tartom kijelenteni, hogy az idézett udv. kanczel. sz. rend. ma is érvényben áll; önként értetvén, hogy az abban megnevezett oly hatóságok helyett, melyek jelenleg már nem léteznek, a helyökben fennállók, jelesül a m. k. helytartótanács helyett a vallás és közoktatásügyi s esetleg az igazságügyi ministerium, a városi és megyei törvényszékek helyett pedig a létező kir törvényszékek vannak hivatva eljárni.

A szóban lévő s az izraeliták házassági ügyeire nézve irányadó udv. kanczel. sz. r. hiteles másolatban oly felhivással küldöm meg a közönségnek, hogy a törvényhatósága területén levő azon izraelita hitközségek előljáróságának, a melyek sem a congressusi, sem az orthodox szabványok szerint rendezve nincsenek, tegye szigoru kötelességévé, mikép rabbiját e szabályrendeletben foglaltak szoros megtartására utasitsa, figyelmeztetvén az illető rabbit a btkv. 252., 253., 256. és

257. §§-aira is, melyek szigoru büntetéseket tartalmaznak azokra nézve, kiket lelkészi állásuk mellett a házasság kötése és felbontása körül gondatlanság, vagy épen vétség és büntény terhel.

Az orthodox, valamint a congressusi szabványok értelmében szervezkedett izr. hitközségekben alkalmazott rabbik e tekintetben a kellő utasitást az orthodox közvetitő bizottság, illetőleg az orsz. izr. iroda utján nyerendik.

Végül megjegyzem, hogy az idézett szabály-rendelet 15. §-ában emlitett kihágásokra nézve, melyek közigazgatási utra tartoznak, első fokban a szolgabiró vagy polgármester, másod fokban az alispán van hivatva határozatot hozni, a felebezés harmad fokban hozzám történhetvén.

Hatodik czim.

A VÉDKÖTELEZETTEK HÁZASSÁGÁRÓL.

I. FEJEZET.

Átalános határozatok.

423. A ki az ujonczállitási bizottság által hadiszolgálatra mindenkorra alkalmatlannak nem találtatott, vagy a 3-dik korosztályban a sorhadi szolgálattól ideiglen fel nem mentetett, valameddig a harmadik korosztályból ki nem lépett, meg nem nősülhet.

Különös tekintetet érdemlő körülmények közt kivételes nősülési engedély adásra a honvédelmi magy. kir. ministerium van jogositva, de ezen engedély az illetőt a hadseregbe (hadi tengerészetbe) vagy honvédségbe lépés kötelezettségétől fel nem menti. 1868. XL. 44.

424. A tettleges szolgálat idején kivül a huzamosabb időtartamra szabadságolt sorhad tartalék és honvédségbeli legénység azon része, mely a harmadik korosztályt meghaladta, nősülés tekintetében is a köztörvények és szabályok alá esik, de a sorhad (hadi tengerészet) vagy a honvédségbeli szolgálat-kötelezettségnek fentartása mellett. Tekintet nélkül szolgálati éveik számára hason kedvezményben részesülnek a tartalékos és honvédségi, ugyszintén a nyugdijazott tisztek s katonai hivatalnokok, valamint a rokkantdijasok is; utóbbiak ha katonai rokkantak intézetébe felvéve nincsenek. 1868. XL. 53.

a) *Honvédm. utasitása 1869. 103. §.*

1. *Hadiszolgálatra végkép alkalmatlanoknak* ismert hadkötelezettek alatt olyanok értetnek, kikre nézve valamely ujonczállitási bizottság az állitási lajstromból való kitörlést határozta.

2. Hadkötelezettségük miatt azoknak sincs nősülhetés végett hatósági engedélyre szükségök, kik fölött a végzés a harmadik korosztályban visszaállitásra szólott.

3. Ha a vegyes felülvizsgáló bizottság végzése vagy a katonai felülvizsgáló bizottság megerősitést nyert lelete elbocsátásra szól — a mennyiben az illető a harmadik korosztályt tul nem haladta, a hadkötelezettség tekintetében az állitási bizottságnak visszaállitására szóló határozatával egyértelmünek tekintendő.

4. Hadkötelezetteknek különös tekintetre méltó körülmények közt kivételes nősülési engedély megadására a honvédelmi ministerium, illetőleg annak kolozsvári küldöttsége vagy a zágrábi országos kormányhatóság van hivatva.

b) *Honvédm. átirata a vallás és közok. ministeriumhoz. 1872. szeptemb. 13. 24034/VII. sz.*

Felsőbb engedély nélkül nem nősülhetnek azon a harmadik korosztályt túl nem lépett ifjak, kik valamely testi fogyatkozás miatt szolgálatra alkalmatlannak találtatván, a hadsereg kötelékéből tettleg elbocsáttattak, s az ezeknek kiállitott katonai elbocsátási igazolvány (Entlassungs-Certificat) nem egyenérvényü az ujonczozási bizottság azon határozatával, melynél fogva valamely védköteles a hadiszolgálatra mindenkorra alkalmatlannak találtatott s igy a védtörvény 44. §-a értelmében engedély nélküli nősülésre jogosítottnak kimondatott.

c) *Honvédm. átirata a vallás és közok. m.-hoz 8299/VII. 1874.*

Engedély nélkül nősülhetnek csupán korosztályuknál fogva:

A sorozó bizottság által mindenkorra hadképteleneknek elismert és az állitási lajstromból kitörlendőknek határozott egyének, ugyszintén a be nem sorozott, azonban a harmadik korosztályból már kilépett hadkötelesek, továbbá azok, kik mind harmad korosztályúak az ujonczállitó bizottság által felmentettek.

A huzamosb időre szabadságolt és tartalékos katonák, ugyszintén a szabadságolt honvédek, ha már a harmadik korosztályt túlhaladták, bármikor soroztattak is be.

Az oly védkötelesek, kik még a hadköteles korba, vagyis életkoruk 20-ik évébe nem léptek, azokkal együtt, kik a hadköteles kor harmadik osztályát még tul nem haladták és be nem soroztattak és a védtörvény 44. §-a szerint kijelölt osztályba tartoznak, csakis polgári hatósági engedély mellett nősülhetnek.

A huzamosb időre szabadságolt s tartalékos katonák és honvédek, ha még a harmadik korosztályt át nem lépték, a hadkiegészitési kerületi, illetőleg honvédcsapat-parancsnokságtól nyernek nősülési engedélyt.

A besorozott ujonczok behivatásuk előtt is, továbbá a tettleges szolgálatban álló katonák és honvédek, végre a rövid időre szabadságolt katonák, korosztályaikra való tekintet nélkül, ha nősülni akarnak, csak katonai, illetőleg honvédparancsnoksági engedély nélkül eskethetők meg.

Az első és második korosztálybeli póttartalékosok részére a polgári, az állandó póttartalékba áthelyezett egyének részére pedig az illető hadkiegészitő parancsnokság adja a nősülési engedélyt. Amennyiben a harmadik korosztályt tulhaladták, ezek is engedély nélkül összeeskethetők.

Végül megjegyzem, hogy korosztályok számitása tárgyában a védtörvény 3-ik és a védtörvény végrehajtását tárgyazó utasitásnak szintén 3-ik szakaszában, 1872 évi 38966. számu intézményemben foglalt határozat az irányadó, minélfogva a harmadik korosztály nem az életkor 22. évének betöltése napján végződik, hanem általában azon naptári év deczember 31-én, melyben a hadköteles életkora 22. évét betöltötte

d) *Honvédm. 1875. 13320. sz. kr.*

1. *Kivételes engedély nélkül nősülhetnek*, s igy nősülés tekintetében csakis a köztörvények és szabályok alá esnek:

a) Azok, a kik hadköteles korba jutásuk után a sorozó bizottság által a hadiszolgálatra mindenkorra alkalmatlanoknak vagyis az állitási lajstromból kitörlendőknek találtattak, tekintet nélkül arra, melyik korosztályba tartoznak;

b) azok, a kik a hadkötelezettség alól a védtörvény 17-ik szakasza értelmében már a harmadik korosztályban mentettek föl ideiglenesen;

c) azok, a kik már a harmadik korosztályban nyilvánittattak a hadi szolgálatra ideiglen alkalmatlanoknak vagyis az állitási lajstromba visszahelyezendőknek;

d) azok, a kik a hadseregből (haditengerészetből) illetőleg a honvédségből, családi viszonyaik alapján és a védtörvény 40-ik szakasza e) alatti pontjának értelmében, akár testi fogyatkozásaik miatt és felülvizsgálat utján már a harmadik korosztályban bocsáttattak el, s igy többé nem kerülnek sorozás alá;

e) azok, a kik a harmadik osztályból már kiléptek és sem a hadsereghez (haditengerészethez) sem a honvédséghez nem soroztattak be;

f) azok, a kik a póttartalékban állandóan vagyis a harmadik korosztályban soroztattak be, s a harmadik korosztályból már kiléptek;

g) a még sorhadi kötelezettség alá tartozó, de huzamosb időre (tartósan) szabadságolt és tényleges szolgálatban nem álló legénység azon része, mely a harmadik korosztályt már tulhaladta és igy

h) az egy évi önkéntesek, valamint a hadsereghez, illetőleg a honvédséghez besorozott, s a tényleges szolgálati kötelezettség alól fölmentett népiskolai tanitók, népiskolai tanitójelöltek és a mezei gazdák, s más felől a védtörvény 25-ik szakaszának kedvezményében részesitett papnövendékek, papjelöltek és felkészek is, a mennyiben nem állnak tényleges szolgálatban és a harmadik korosztályból már kiléptek;

i) a sorhadból a tartalékba áthelyezett, ugyszintén

k) a honvédséghez beosztott legénység azon része, a mely a harmadik korosztályból már kilépett, s nem áll tényleges szolgálatban;

l) a tartalékos tisztek, — továbbá

m) a honvédségi tisztek, — nemkülönben

n) a nyugdijas tisztek és a katonai hivatalnokok, mindnyájan szolgálati éveik számára való tekintet nélkül;

o) a rokkant dijasok azon esetben, ha nincsenek felvéve a rokkantak intézetébe.

2. *Csakis kivételes engedély mellett nősülhetnek* és kivételes engedélyért, ha ezt igénybe akarják venni, a honvédelmi ministerhez tartoznak folyamodni:

a) mindazok, a kik a hadköteles kort még nem érték el, s nem állanak katonai kötelék alatt;

b) általában azok, a kik a hadköteles kort már elérték és még a sorozásra fölhivott hadkötelesek közé tartozván, a harmadik korosztályból nem léptek ki, különösen pedig

c) azok, a kik a hadkötelezettség alol, a védtörvény 17-ik szakasza értelmében, még csak az első vagy második korosztályban mentettek föl ideiglenesen;

d) azok, a kik a hadi szolgálatra ez idő szerint alkalmatlanoknak vagyis az állitási lajstromba visszahelyezendőknek, még csak az első vagy második korosztályban mondattak ki;

e) azok, a kik akár családi viszonyaik alapján, akár testi fogyatkozásaik miatt és felülvizsgálat utján, még csak az első vagy második korosztályból bocsáttattak el a hadseregből (hadtengerészetből), illetőleg a honvédségből;

f) azok, a kik ideiglenesen vagyis az első, illetőleg a második korosztályból osztattak be a póttartalékba, s igy a következő évben ismét sorozás alá kerülnek;

g) azok, a kik állandóan, vagyis a harmadik korosztályban osztattak be a póttartalékba, és a harmadik korosztályt még nem haladták túl.

3. *Csakis kivételes engedély mellett nősülhetnek* és kivételes engedélyért, ha ezt igénybe akarják venni, a honvédelmi minister által felhatalmazott illetékes honvéd-zászlóaljak, lovasosztályok vagy szórlöveg-osztályok parancsnokságaihoz tartoznak folyamodni:

a) a honvédséghez besorozott, s az illető csapatok létszámába még föl nem vett ujonczok, bármelyik korosztályban állanak is;

b) a honvédségbeli legénység azon része, a mely tényleges szolgálat alatt

áll, bárha a harmadik korosztályból már kilépett, s esetleg rövid időre szabadságolva van is;

c) a honvédségbeli legénység azon része, a mely akár tényleges szolgálatban áll, akár szabadságolva van, a harmadik korosztályból még nem lépett ki.

4. *Csakis kivételes engedély mellett nősülhetnek* s engedélyért, ha ezt igénybe kivánják venni, az illetékes hadkiegészitési kerület vagy katonai parancsnoksághoz tartoznak folyamodni:

a) a sorhadhoz (hadtengerészethez) besorozott és a hadcsapat létszámába még föl nem vett ujonczok, bárha a harmadik korosztályból már kiléptek is;

b) az egy évi önkéntesek, ugyszintén a sorhadhoz (hadtengerészethez) besorozott s a tényleges szolgálati kötelezettség alól fölmentett népiskolai tanitók, népiskolai tanitó-jelöltek és mezei gazdák, valamint a védtörvény 25-ik szakaszának kedvezményében részesitett papnövedékek, papjelöltek és lelkészek, ha vagy nem léptek még ki a harmadik korosztályból vagy pedig tényleges szolgálatban állnak;

c) a sorhadi tényleges szolgálatban álló legénység általában és korosztályra való tekintet nélkül;

d) a csák rövid időre szabadságolt és még sorhadi szolgálat kötelezettsége alatt álló legénység;

e) a huzamosabb időre (tartósan) szabadságolt sorhadbeli, ugyszintén a tartalékbeli legénység azon része, a mely még nem lépett ki a harmadik korosztályból;

f) a katonai rokkantak intézetébe fölvett rokkant dijasok.

5. *Általában megjegyzendő és szem előtt tartandó, hogy:*

a) a hadköteles kor azon uj naptár szerinti év januárius havának első napján veszi kezdetét, a melyben életkorának 20-ik évét tölti be a hadköteles és ezen évben lép egyszersmind a hadköteles az első korosztályba;

b) a harmadik korosztályból azon uj naptár szerinti év deczember havának 31-ével lép ki a hadköteles, a melyben életkorának 22-ik évét betöltötte;

c) sorhadi szolgálat és sorhadi kötelezettség alatt értendő azon tényleges szolgálat és szolgálati kötelezettség, a melyet a hadsereghez és hadi tengerészethez besorozott egyén, a védtörvény 4-ik, illetőleg 47-ik és 48-ik szakaszaihoz képest, három, illetőleg négy vagy öt évig a sorhad állományban tartozik teljesiteni.

d) a sorhadhoz és a honvédséghez besorozott ujonczoknak az illető hadcsapat vagy intézet létszámába való fölvétele, ha a besorozás a rendes ujonczállitás ideje alatt, vagy utóállitások folytán október 1-ső napjáig történt, évenként október 1-ső napján foganatosittatik, ha pedig a besorozás ezen időszakon kivül történt, a besorozás napján eszközöltetik;

e) rövid időre szabadságoltnak tekintendők a sorhadbeli és honvédségbeli legénység közül azok, a kiknek szabadságuk bizonyos meghatározott időre engedélyeztetik, s a kik ezen idő elteltével tényleges szolgálattétel végett, külön behivás nélkül is kötelesek megjelenni.

f) huzamosabb időre (tartósan) szabadságoltak alatt értendők, egyfelől a tényleges szolgálatba lépésök idején szabadságolt egy évi önkéntesek, és másfelől általában azon sorhadi szolgálati kötelezettség alatt álló s meghatározatlan időre szabadságolt egyének, a kiknek tényleges szolgálattételre leendő megjelenésök külön behivástól van föltételezve.

e) *Honvédm. 1876. decz. 19. 52269./VII. sz. r.*

A harmadik korosztályt még túl nem haladt, s az ujonczállitási bizottság

által hadi szolgálatra mindenkorra alkalmatlannak találtatott hadkötelesek nősülésére nézve, azon eset merült föl — hogy az emlitett minőségi hadköteles nősülésénél való közreműködését az illető lelkész azon oknál fogva tagadta meg, mert a járási szolgabiró által a nősülendő egyén védkötelezettsége miként lett teljesitésének igazolásául kiállitott bizonyitványban általánosságban csak az volt kijelentve, hogy nevezett fél hadkötelességének eleget tett, s igy azon kétség elháritatlan maradt, vajjon az illető oly módon tett-e eleget hadkötelezettségének, hogy az 1875. évi márczius 24-ről 13320. sz. a. kibocsátott körintézvényem 1. szakaszának a) betűje értelmében nősülhetése végett kivételes engedélyre szüksége nincsen.

Tekintve, hogy a lelkésznek azon eljárása, mely szerint a felhivott korosztályokban nősülni kivánó egyénektől igazolvány felmutatását követelik a felől, vajjon az illető eleget tett e hadkötelezettségének, az 1868. évi XL. t. cz. 46. szakaszának 2. bekezdéséhez képest reájuk háramló felelősségnél fogva jogosnak mutatkozik, tekintve továbbá, hogy a védtörvény végrehajtását tárgyazó utasitás 53. szakaszának 6. pontja szerint, sem az ujonczállitási lajstrom másolatát, sem pedig az orvosi vizsgálat eredményéről s az állitási bizottságnak e fölött hozott határozatáról szóló bizonyitványt, a feleknek kiszolgáltatni nem szabad, s igy azok részére, kik az állitási lajstromból kitörültettek, a szolgabirák ezen körülményt igazoló bizonyitványt, vagy lajstromkivonatot közvetlen a felek részére nem állithatnak ki: felhivom a megye közönségét, hogy a járási szolgabirákat utasitsa, miszerint jövőre oly nősülni kivánó hadkötelesek részére, kik az ujonczállitási bizottság által hadiszolgálatra mindenkorra alkalmatlanoknak találtatván, az állitási lajstromból kitörlendőknek nyilvánittattak, továbbá a kik a hadiszolgálattól a 3. korosztályban is ideiglen alkalmatlanoknak nyilvánittattak, akár közvetlenül, akár az illetékes községi elöljáróság utján nyilvánitsák is ezen hadkötelesek kérelmüket, a bizonyitványt ne a feleknek szolgáltassák ki, hanem a községi elöljárók jelentéséből vagy a felek előadása folytán a nősülés közvetitésére hivatott lelkész iránt maguknak tudomást szerezve, esetről esetre az illető lelkészt hivatalból értesitsék, s ezen értesitésben határozottan hangsulyozzák azon körülményt, mely szerint érdeklett fél, az ujonczállitási lajstromból mindenkorra hadképtelen volta miatt töröltetett, avagy a 3. korosztályban ideiglenesen felmentetett, s esetleg mint ezen korosztályban is a hadiszolgálatra ideiglen alkalmatlannak találtatott, az állitási lajstromban visszahelyezendőnek nyilvánittatott.

f) *Vallás és közokt. m. 1880. január 8. és 21-én 116. és 223. sz. a. r. a római és görög kath. a görög-kel. érsekek és püspökök, az ágostai, helvét és unitárius superintendensekhez.*

Azon felmerült kérdés alkalmából, vajjon a harmadik korosztályt tulhaladott ifjak házasságra lépésénél szükséges-e a lelkészeknek az iránt is bizonyosságot szerezniök, hogy az illetők védkötelességöknek eleget tettek-e? vagy pedig feltétlenül összeadhatók-e mindazok, a kik a harmadik korosztályból való kilépésüket kellőleg igazolják, minden tekintet nélkül arra, vajjon hadkötelezettségüknek eleget tettek-e vagy sem? a m. k. honvédelmi ministerium 1879. évi deszember 29-én 40184. sz. a. kelt átiratában kijelentette, hogy mindazon egyének, a kik a harmadik korosztályt vagyis 22. életévök betöltése után következő deczember hava 31-ikét már túlhaladták és sem a hadsereghez (haditengerészethez), sem a honvédséghez nem soroztattak be: az 1875. évi május 2 án 9075. sz. a. kelt körintézvényemmel kihirdetett ugyanazon évi 13320. számu körrendelete I. pontjának c) alatti bekezdéséhez képest, nősülés tekintetében is, csak is a köztörvények és szabályok alá esnek és igy kivételes engedély nélkül összeesketheték tekintet nélkül arra, vajjon azok hadkötelezettségöknek eleget tettek-e vagy sem.

A lelkészek tehát a honvédelmi ministerium ugyanezen nyilatkozata szeı csakis arról kötelesek a törvény értelmében meggyőződni és az e czélból szükséges adatokat beszerezni: vajjon a nősülni kivánó ifju egyfelől kilépett-e már a fentebb értelmezett harmadik korosztályból, s másfelől nincsen-e hadsereghez (haditengerészethez) és a honvédséghez besorozva, s az utóbbi esetben nem esik-e más szabályok alá?

g) *Honvédm. leirat Bács-Bodrog megyéhez 1875. jul. 13. 25909/VII. sz. a.*

A megye alispánjának 1875. évi junius 13-ról 4831. sz. a. kelt felterjesztése következtében válaszolom a megye közönségének: hogy az abban tett azon javaslatát — miszerint a lelkészek azon esetben, ha valamely III. korosztályból már kilépett hadköteles házasságra lépni kiván, köteleztessenek maguknak meggyőződést szerezni az iránt, vajjon a nősülendő hadkötelezettségének eleget tett-e vagy nem — addig, mig a jelenlegi védtörvény áll hatályban, azon oknál fogva nem fogadhatom el, mivel egyfelől a védtörvény 44. §-a és az ezen törvény végrehajtása tárgyában kiadott utasitásnak kapcsolatos szakaszai, csak azon védköteleseknek (a kiveendők kivételével) megnősülését, illetőleg megeskettetését tilalmazzák, a kik a 3. korosztályból még nem léptek ki; s igy ezen törvény értelmében azon lelkészek, a kik a 3. korosztályból már kilépett és sehová be nem sorozott egyéneket összeesketik, fenyiték alá nem vonhatók; s mivel másfelöl a javaslatba hozott szabálynak, ha az külön utasitás alakjában kiadatnék is, az ezen szabályt teljesiteni netalán vonakodó lelkészeknek törvényes felelőségre nem vonhatása miatt, gyakorlati eredménye alig mutatkoznék.

Egyuttal megjegyzem, hogy e részben az 1875. évi márczius 24-ről 13320. sz. körintézvényem által is gondoskodva van, melynek I. fejezetének e) bekezdésében rendeltetik, hogy kivételes engedély nélkül nősülhetnek azok, a kik a 3. korosztályból már kiléptek és sem a hadsereghez (hadi tengerészethez) sem a honvédséghez nem soroztattak be.

h) *Honvédm. leirat Krassó-Szörény megye közönségéhez 1879. évi január 23. 1033. sz.*

Kruesz Vilmos, lugosi róm.-kath. lelkész zárdafőnöknek folyamodványát. melynél fogva utasitást kér az iránt, vajjon azon ifjak, a kik a 3. korosztályból már kiléptek és sem a hadsereghez (hadi tengerészethez) sem a honvédséghez be nem soroztattak, összeeskethetők-e kivételes nősülési engedély nélkül, azon megjegyzéssel küldöm meg a megye közönségének, hogy a védtörvény 44. §-ának és 1875. márczius 24-éről 13320. szám alatt kiadott körrendeletem I. fejezete e) pontjának értelmében kivételes engedély nélkül nősülhetnek, s igy nősülés tekintetében csakis a köztörvények és szabályok alá esnek azok, kik a harmadik korosztályból már kiléptek, és sem a hadsereghez (hadi tengerészethez), sem a honvédséghez nem soroztattak be és ennélfogva a kérdést tevő lelkész nem követett el a védtörvény 46. §-ának sulya alá eső vétséget vagy szabálytalanságot az által, ha a harmadik korosztályból kilépett egyéneket, a kik sem a hadsereghez, sem a honvédséghez nem soroztattak be, tekintet nélkül arra, vajjon eleget tettek-e a maguk hadkötelezettségöknek avagy nem, összeeskette.

A korosztály magyarázata.

i) *Honv. m. átirata a vallás és közok. m.-hoz 1873. január 8. 247./VII. sz.*

A hadseregbe, honvédségbe lépés kötelezettsége s az ezzel párhuzamos védkötelezettségi első korosztály az 1868. XL. t. cz. 3. szakasza szerint kezdődik azon naptári év január hava 1-től, a melyben a hadköteles élte 20-ik évét betölti. Az idézett törvény szavaiból világosan kiderül, hogy a hadkötelesek első (és többi)

álta-osztálya számitásánál, két egymásután következő naptári évet összefoglalni s a védkötelesek éveit a szerint osztályozni nem lehet, mert mindig egy és ugyanazon naptári év január 1-ső napjától deczember 31-ikig (bezárólag) születtek, képezik az egyes korosztályokat. Igy például az 1873-ik évi első korosztályt azon hadkötelesek képezik, a kik 1853-ik évi január 1-ső napjától kezdve — ugyanazon évi deczember 31-ik napjáig születtek; — ennélfogva azok, kik 1853-ik évi deczember 31-ik napján születtek s csakis 1873. évi január 1-én lépnek éltök 30-ik évébe szintúgy az 1-ső korosztályhoz tartoznak, mint azok, kik a fentebb emlitett évi január 1-ső napjától kezde születtek s igy éltök 20-ik évét az 1873-dik évi január hó első napján már betöltötték vagy az évi deczember 31-ig be fogják tölteni.

j) *Honv. m. átirata a vallás és közok. m.-hez 1872. szept. 7. 30.347./VII. sz.*

A védtörvény 53, §-ának a hosszabb időre szabadságolt sorhad és tartalékbeli, valamint a honvédlegénység nősülését tárgyazó rendelete akkép értelmezendő, hogy a huzamosb időre szabadságolt sorhad és honvédségbeli katonák az őrmestertől vagy ezzel egyenlő altiszttől lefelé, valamint a tengerész haderő tényleges szolgálatában nem álló tartalékos katonák is, ha a hadköteles harmadik korosztályt már meghaladták, azaz életkoruk 22-ik évét már teljesen betöltötték: nősülhetésük végett a polgári egyénekre nézve fenálló szabályok és törvények alá esnek és igy semmiféle katonai hatóság engedélyére szükségük nincsen.

Minthogy a korosztályok a szolgálati évekre való tekintet nélkül azon évi január 1-től számitandók, melyben a védkötelezett életkorának 20-ik évébe lépett s végződnek a harmadik naptári év decz. 31-én: ennélfogva az oly huzamosb időre szabadságoltak, kik még a harmadik korosztályt be nem töltötték, engedély nélkül nem nősülhetnek.

k) *Vallás és közok. m. 1874. jan. 20. 1434. sz. r.*

Több eset fordult elő, mely szerint a lelkészek az 1868-dik évi XL. törvényczikk 53-dik szakaszában emlitett azon kedvezményt, mikép a huzamosb időre szabadságolt katonáknak a harmadik korosztályt már tulhaladott része felsőbb engedély nélkül is nősülhet, az olyan besorozott s azon évi október 1-ig szabadsággal otthon levő ujoncz katonákra is kiterjesztendőnek vélik, kik a hadköteles kor három első korosztálya alatt védkötelezettségüknek meg nem feleltek s azután hivatalból állittattak és besoroztattak. Minek folytán az emlitett minőségü ujonczokat, mint huzamosb időre szabadságolt katonákat tekintve, azok nősülését saját parancsnokságuk engedélye nélkül eszközlötték.

Minthogy pedig a hadsereg és hadi tengerészet kiegészitésére alkalmasnak találtatott bármely korosztálybeli ujonczok a védtörvény végrehajtását tárgyazó utasitás 89-ik szakasza 1-ső pontja értelmében még akkor is, ha az ujonczozás napján egyuttal be nem soroztatnának, katonai minőségüeknek tekintendők: s az emlitett utasitás 90-ik szakasza 4-ik pontja szerint nősülésük végett a hadkiegészitési kerületi parancsnok engedélyére van szükségük: nevezett ujonczoknak ezen engedély nélkül való megesketése a kormányzati rendszabályokba ütközik.

l) *Vallás és közok. m. 1874. ápril 28. 6991. sz. r.*

Tettleges szolgálatban levő katonák, kik rövid időre szabadságoltattak, valamint azon besorozottak, kik a hadi szolgálatot még nem kezdték, habár a harmadik korosztályt már tul haladták, felsőbb engedély nélkül nem nősülhetnek.

Azok, kik a harmadik korosztályt már kilépték és határozatlan időre szabadságoltattak vagy a hadiszolgálatból ujabb behivásig elbocsáttattak, habár a törvény által előirt három évi szolgálatot nem is teljesitették, minden különös engedély nélkül megesketkhetők.

m) *Vallás és közok. m. 1876. jun. 1. 11806. sz. r.*

Azók, kik a harmadik korosztályban a hadi szolgálat alól ideiglenesen felmentetnek vagy azon harmadik korosztályban ideiglenesen alkalmatlanoknak nyilvánittatnak, habár a harmadik korosztályból még nem is léptek ki, különös engedély nélkül megeskethetők.

n) *Honv. m. 1870. jan. 20. 2600. sz. r.*

A honvédek nősülése.

1. A honvédségbeli legénység azon része, mely a harmadik korosztályt meghaladta, a tettleges szolgálat idején kivül, kivételes engedély nélkül nősülhet.

2. A harmadik korosztályból kilépettnek a honvéd nem előbb tekintendő, mint azon naptári év elteltével, a melyben a védkötelezettségének teljesitésére a harmadik korosztályban volt felhiva, vagy lett volna — ha megelőzőleg be nem soroztatik — felhivandó.

3. A honvédségbeli legénység azon része, mely a harmadik korosztályból még nem lépett ki, avagy tettleges szolgálatban áll, kivételes nősülési engedélyért azon m. kir. honvéd-zászlóalj vagy lovasszázad parancsnokságához tartozik folyamodni, a melybe beosztatott.

4. Tettleges szolgálatban béke idején azon honvédek és addig állanak, a kik és a meddig a törzseknél és az állandó századoknál vannak alkalmazva.

5. A m. k. honvédzászlóaljak és lovas századok parancsnokságai a kivételesen kért nősülési engedély megadása tekintetében, kellő megbizással s illetőleg utasitással láttatnak el.

6. Felfolyamodásnak, a zászlóalj és lovasszázad parancsnoksága határozata ellenében, az illető m. kir. honvédkerületi parancsnokságához s onnan a honvédelmi ministeriumhoz van helye.

o) *Honv. m. 1868. febr. 3. 20.139. sz. r.*

A nyugdijazott tisztek, katonai hivatalnokok és rokkantak nősülése.

A tápdijt biztositó okmánynyal (Patent) ellátott és igényeit fenntartott rokkant katonáknak házassági engedély az illető község beleegyezésével csak az illető rokkantak házának parancsnoksága, esetleg a hadfőparancsnokság által adathatik.

p) *Honv. m. 1869. jun. 8. 155. sz. r.*

A nyugalmazott tiszteknek, katonai hivatalnokoknak és a rokkantak házában nem tartózkodó nyugzsoldos rokkant katonáknak a véderőről szóló törvény által a házassági szabályrendeletek alóli kivétele, természetszerüleg csak egészen rokkant, vagy pedig véglegesen nyugalmazott tisztekre, katonai felekre, hivatalnokokra, alsóbbrendü egyénekre és szolgákra, valamint nyugzsoldos és igényeiket fentartó rokkantakra terjed ki; de az ideiglenesen nyugdijazott katonákra és a helyi szolgálatra előjegyzett félrokkant nyugdijazott tisztekre, valamint a katonai rokkantak házaiban ellátás alatt álló legénységre nézve az 1861. szept. 14-én kibocsátott nősülési rendszabály érvénye továbbra is fennmarad. — Magától értetik, hogy a véglegesen nyugalmazott, illetőleg nyugzsoldos és igényeiket fentartott állapotuak által kötött házasságból származó özvegyek és árvák, államrészről ellátásra vagy egyéb oly szabályszerü javadalmakra, melyek katonai özvegyeket vagy árvákat illetnek meg, igényt nem tarthatnak. A tartalék, valamint a véglegesen nyugalmazott tisztek, katonai felek és hivatalnokok nősülésüket, a menyasszony erkölcsi bizonyitványával és az esketési anyakönyvi kivonattal felszerelt jelentés mellett az illető katonai nyilvántartási hatóságnak bemutatni tartoznak.

q) *Vallás és közok. m. 1869. jan. 27. 1624. sz. r.*

A véglegesen nyugdijazott katona tisztek minden engedély nélkül összeadhatók; erre vonatkozólag elégséges, ha a lelkészek saját biztositásuk végett csak azon okmányok betekintésére szoritkoznak, melyekből kitetszik, hogy a házasulandó katona tiszt véglegesen, azaz vagy mint egész rokkant (ganz invalide), vagy pedig mint fél rokkant további alkalmaztatásának előjegyzése nélkül nyugdijazva van.

r) *Honv. m. 1869. 18838. sz. r.*

A házassági engedélyhez kötött félrokkant, valamint a rokkant katonák házaiban elhelyezett tisztek is minden hásassági ovadék (cautio) biztositása nélkül házasodhatnak; ily esetben azonban az engedély adásra jogositott hadfő (hadosztály és katonai) parancsnokságoknak kötelességük leszen a törvény által megkivánt tekinteteken kivül, még különösen arra ügyelni, hogy az ara jóhirnevü és megfelelő műveltségü legyen, hogy a nősülendő tiszt anyagi viszonyai javuljanak, esetleg vajjon a rokkantak illető házának helyiségei egy családos tiszt befogadhatását megengedik-e? Házassági ovadék nélkül tisztek által kötött házasságból származott gyermekek, továbbá az illető nők, özvegyek és árvák katonai javadalmazásra vagy ellátásra nem jogositvák.

s) *Vallás és közok. m. 1880. decz. 2. 34945. sz. a.*

A cs. és kir. közös hadügyministerium 1880. decz. 1-én 7812. sz. a. kelt közleménye szerint ujabb időben többször észleltetett, hogy oly nyugalmazott katonatisztek, kik a kezüknél levő rendelvény szerint „a felülvizsgálat alkalmával a hadseregi szolgálatra alkalmatlanoknak, de a helyi szolgálattételre képeseknek“ nyilvánittattak — a polgári lelkészek által házasságilag egybeadattak anélkül, hogy az illető házasulandók a főhadi — vagy hadparancsnokság által kiállitott házassági engedélyt előmutatták volna.

E szabályellenes eljárásukat a polgári lelkészek a fennálló szabály nem ismerésével mentegették.

Az elől emlitett ministerium megkeresése folytán van szerencsém tehát Czimedet felkérni, hogy a lelkészkedő papságot oda utasitani méltóztassék, miszerint az emlitett minőségü katonatiszteket cssk akkor eskettessék meg, ha azok a szükséges házassági engedélyt felmutatták.

t) *Vallás és közok. m. 1872. ápr. 7, 7565. sz. r.*

A házassági biztositék bizonyitványa.

Oly katonai személyek, kik házassági biztositék letételére kötelezvék, csakis a katonai letétemények általános kezelő hivatala által kiállitott letéti bizonyitvány, nem pedig az államadóssági pénztár által kiadott lefizetési okmány alapján adhatók össze házasságilag.

u) *Honv. m. 1869. jan. 8. 155. sz. r.*

Folyamodványok nősülési engedélyért.

A hadköteles korban álló vagy abba még nem lépett ifjak nősülhetési engedélyért benyujtandó folyamodványai kellően felszerelve — azaz családi értesitővel, vagyoni viszonyokat kitüntető bizonylatokkal és a gazdaságnál nélkülözhetlen női segély hiányát bizonyitó igazolványnyal ellátva — a honvédelmi ministeriumhoz terjesztendők fel.

Honv. m. 1869. nov. 8. 29541. sz. r.

A nősülési engedélyért folyamodó védkötelesek folyamodványai mindenkor az illető menyasszony családi értesitőjével, ugyszintén az ennek vagyoni viszonyát kitüntető bizonylattal felszerelve terjesztendők fel.

Utasitás a katonai viszonyok körül 1871. 19. §.

Ha a szabadságolt vagy tartalékos a harmadik korosztályt még tul nem haladta, akkor megnősülhetéséhez az illetékes hatósági engedély szükségeltetik. A nősülés engedélyezését kérő folyamodványok kellően fölszerelten azon járás főtisztviselőjénél nyujtandók be, a kinek területében az illető nősülendő nyilvántartás tekintetében illetékes. A megtörtént nősülés a legközelebbi ellenőrzési szemlénél az esketési bizonyitvány vagy hiteles másolatának előmutatása mellett szóval bejelentendő, s a katonai szemlét megtartó tiszt által a katonai igazolványi könyv megfelelő helyére bevezetendő.

Honv. m. 1873. aug. 27941/VII. sz. r.

Ezen tartalékos és szabadságolt katonák nősülési engedély iránti folyamodványai nem közvetlenül a honvédelmi ministeriumhoz, hanem a megfelelő járás közigazgatási főtisztviselője utján az illető hadkiegészitési kerületi parancsnokságokhoz nyujtandók be.

v) *Honv. m. 1876. jul. 16. 5472/VII. sz. r.*

Nősülési engedély.

A m. k. honvédség csapataihoz tartozó legénység részéről kérelmezett nősülési engedélyek megadása tárgyában a következőket rendelem:

1. hogy a honvédlegénység azon része, mely a harmadik korosztályból még nem lépett ki, avagy tényleges szolgálatban áll: nősülési engedélyért, mint eddig, ugy jövőre is azon honvédcsapat parancsnokságához tartozik folyamodni, a melybe beosztatott;

2. hogy a nősülés csakis az 1-ső, 2-ik és 3-ik korosztálybeli egyénekre nézve korlátoztassék, kik az 1871. évi VI. t. cz. értelméhez képest a Ludovika akademia vagy központi lovas-iskola, avagy a honvédség csapatai részére rendszeresitett egyéb iskolák hallgatása végett előjegyzésben tartatnak;

3. hogy a folyamodványok —melyek eddig:

a) családi értesitővel,

b) a családban létező női tagok munkaképtelenségét igazoló orvosi bizonyitványnyal,

c) a folyamodó birtokviszonyait előtüntető telekkönyvi kivonattal, s végül

d) örökbefogadás esetében az ezen tényt tanusitó törvényszéki igazolványnyal voltak felszerelendők — jövőre nézve minden okmány melléklése nélkül csupán a bélyegtörvény B. szakaszának 10-dik pontja értelmében 50 kros bélyeggel ellátva, nyujtandók be.

4. A fentebbiek következtében az 1870. évi 2600. 1872-ik évi 25540/VII. és 1873-dik évi 12652/VII. számok alatt kiadott körrendeleteimet ezennel hatályon kivül helyezem, s egyszersmind elrendelem, hogy a csapatparancsnokságok:

a) a hozzájuk beérkező ily folyamodványokban kért nősülési engedélyeket (kivéve a 2-ik pontban felemlitett esetekben), minden további akadályozás nélkül és azon hozzáadás mellett adják meg, „ha az engedély ellen törvényes vagy egyházi akadályok nem forognak fenn.“

b) hogy a 2-dik pontban érintett és az 1871-ik évi VI. t. cz. értelméhez képest előjegyzésben tartott honvédegyének esetleg elutasitandó folyamodványaikra hozandó határozatokban az érdekeltek mindenkor figyelmeztetendők, miszerint az elutasitó határozat ellen felfolyamodási jogukat, a szabályszerü 14 napi határidőn belül a szolgálati út szigoru megtartásával, előttem érvényesithetik,

c) hogy az 1872. évi 25540./VII. sz. rendeletemnek kiadott minta szerint

minden félévben felkivánt kimutatások ezentul csak statistikai czélból, minden év végével és pedig az illető rovatok elhagyása és a három korosztálynak különkülön csupán számszerinti jelzése mellett terjesztessenek fel, a következő év január 5-ig a kerületi parancsnokságok által.

Honv. m. 1879. márcz. 6. 8571/VII. sz. r.

Némely törvényhatóság közigazgatási bizottsága, a hadköteles korban levő vagy ezen kort még el nem ért ifjak részére kért kivételes nősülési engedély tárgyában benyujtott kérvények első foku elintézésénél akként jár el, hogy midőn az érdekelt felek a család anya vagy más a családhoz tartozó nő munkaképtelenségével igazolják a kért engedély szükséges voltát; a községi- (kör-) orvosok által az illető nők egészségi állapotáról kiállitott bizonyitványokat oly érvényüeknek ismerte el, mint a hatósági tiszti orvosok látleleteit, s ennek folytán az ügy érdemében hozott határozatát leglényegesebb részében az emlitett községi- (kör-) orvosi lelettel támogatva s hivatkozással az 1876. évi XIV. t. cz. 145. szakaszára terjeszteti fel hozzám végérvényes eldöntés végett. .

Ezen eljárást szabályszerünek s a közigazgatási gyakorlattal egyezőnek el nem ismerhetem, mivel a községi- (kör-) orvosok által kiállitott ily bizonyitványoknak közhitelü szakértői lelet gyanánt lehető elfogadására jogalapot sem az idézett törvényszakasz, sem a községi orvosok hivatali állása, sem a fentemlitett ügy természete nem szolgáltat.

Midőn ugyanis a fent idézett törvényszakasz a községi- (kör-) orvosok közegészségügyi teendőit elősorolja, ezáltal tüzetesen kijelöli a határvonalt, a meddig ezen orvosok önálló müködési köre terjed s a községi egészségügyi teendőkön tul nemcsak fel nem jogositja őket tisztán szakügyekben a hatósági tiszti orvosokéval egyenlő érvényü leletek felvételére, sőt az idézett törvényszakasz végső pontja a községi orvosokat tisztán szakügyekben, a járási orvossal való érintkezésre utalja, egyszersmind a 155 szakasz első pontja a közigazgatási első foku hatóság szakközegeül a járási tiszti orvost rendeli ki, annak világos jeléül, hogy orvosi szakügyekben közhitelességgel csakis a tiszti orvosok vannak felruházva.

Ami pedig a nősülési kivételes engedélyeket közelebbről illeti, ezek ama kedvezmények sorába tartoznak, melyeket a védtörvény különös családi tekintetből a hadköteles egyének részére biztositott, s melyekre vonatkozó igények bizonyitása és tárgyalási módja már a védtörvényen alapuló folytonos gyakorlattal is szabályozva lévén — az 'ekként megállapitott eljárási rendszer, a közegészségügyi törvények ide nem vonatkozó szabályainál fogva meg nem változtatható.

Midőn továbbá a védtörvény 44. szakaszának rendelete szerint, a honvédelmi minister, a védköteles ifjak részére kivételes nősülési engedélyt adni, különös tekintetre méltó körülmények között fel van hatalmazva, ezen felhatalmazás a jelzett körülményeknek a felsőbb ellenőrzés igényeihez képest teljes hitelesség jellegét magán viselő bizonyitási módozatát nem zárja ki, sőt feltételezi.

Felhivom tehát a közigazgatási bizottságot, hogy az emlitett ügyek tárgyalása alkalmából kizárólag a hatósági orvosok által kiállitott leleteket fogadja el, az érdekelt családbeli nők munkaképtelenségét igazoló okirat gyanánt.

Megjegyzem végül, hogy az állandóan szabadságolt és tartalékos katonáknak és honvédeknek az ellenőrzési szemlén és időszaki fegyvergyakorlatokon tartozott megjelenés alól betegség miatt leendő felmentésök iránt, az illető katonai és honvédhatóságokhoz terjesztett kérelmeik indokolása czéljából, a községi- (kör-) orvosok részéről kiállitott bizonyitványok, valamint az ily czélból keletkezett többi bizonyitványok is az illető községi elöljáró igazoló aláirásával látandók el.

Honv. m. 1874. jan. 8. 47059./II. 1873. sz. r.

A törzsőrmesterek nősülési engedélyei.

Némely parancsnokság részéről felmerült kétségek és kérdések végleges eloszlatása tekintetéből elrendelem: hogy a törzsőrmesterek nősülését jövőre az illetékes honvéd-kerületi parancsnokság engedélyezendi.

Nem mellőzhetem azonban a kerületi parancsnokokat felszólitani, hogy az ilyen nősülési engedélyek megadására vonatkozólag az illetékes alosztály parancsnokokat utasitsák, hogy az ily folyamodványok véleményezésénél személyes felelősségök alatt kiváló tekintettel legyenek arra, miszerint az illető törzsőrmester képzettségét és magánviszonyait tekintetbe véve, az illetőnek netán bekövetkezhető kezelőtisztté leendő előléptetése esetében, nem fog-e a szándékolt nősülés a honvéd tisztikar tekintélyének és társadalmi helyzete csorbitására okot szolgáltatni.

Hetedik czim.

A HÁZASSÁG JOGI HATÁSAIRÓL SZEMÉLYES TEKINTETBEN.

I. FEJEZET.

Átalános határozatok.

425. A nő a házasság következtében férje családi nevét és rangját nyeri, s azt özvegysége idejében is megtartja. Hk. I. 98. 1, 102. 1, 51, 3.

426. A férj nejét meghatalmazás nélkül nem képviselheti. S. sz. 1869. 1254. Dt. I. 74.

Kivétetnek a kisebb polgári peres ügyek, melyekben a házastárs házastársa helyett meghatalmazás nélkül is megjelenhet. 1877. XXII. 34.

427. Családi viszonyok között a cselédség fogadása rendszerint a családfőt illeti, de a ház körül és a belszolgálatra való cselédeket a ház asszonya is fogadhat fel, nézetkülönbség esetében azonban a férj szava ezekre nézve is döntő, ki ily cselédet, ha már szolgálatban állott, a törvényes felmondási idő mellett elbocsáthat. 1876. XIII. 4.

428. Férjnél levő asszonyok, ha férjeik ellenzik, nem léphetnek szolgálatba. Kivétetnek e szabály alól törvényesen, akár ideiglenesen, akár végkép elválasztott asszonyok. 1876. XIII. 9.

II. FEJEZET.

A nő tartási igényéről.

429. A nő a házasság tartama alatt férjétől illő tartást követelhet.

Ezen tartási igény megilleti őt a válóper folyamata alatt is. Válás esetében pedig akkor, ha a válóperben hozott itélet szerint, a válásra nem az ő vétkessége szolgáltatott okot. L. i. 1875. 7108. Dt. XIV. 207.

a) A férj csak arra kötelezhető, hogy nejét saját lakásán tartsa el, vagy ha azt magához fogadni nem akarná, erre közhatósági vagy birói uton kényszerithető,

de a nő a férj lakásán kivüli külön tartást csak válóper inditása esetében ennek folyama alatt követelhet. C. 1882. 4771. Dt. u. f. II. 161.

b) Habár a házasság tartama alatt a nő férjétől a tartást rendszerint csak természetben és a közös lakásban követelheti, minthogy azonban felperes már a lefolyt válóperben is a házassági köteléknek és együttélésnek fentartásához állhatatosan ragaszkodott és jelen perben is késznek nyilatkozik alperessel a házassági együttélést folytatni, tehát maga részéről a tartást természetben és közös lakásban elfogadni; ellenben alperes itt is határozottan kijelentette, hogy nejét semmi körülmények közt visszafogadni nem akarja; mégis jelen esetben, midőn alperes a törvényen alapuló fenebbi kötelezettségének szokott módon teljesitését a válóperben hozott itélet daczára is határozottan és a biróság előtt megtagadja, felperesnek azon keresete, hogy alperes hazastársi és atyai kötelezettségének teljesitésére a biróság által köteleztessék, illetőleg ezen kötélezettség mérve biróilag megállapittassék, jogos alapon nyugszik. C. 1883. 6843. Dt. u. f. VII. 24.

c) Tekintettel azonban arra, miszerint alperes oly nyomós okokat nem hozott fel, a melyeknél fogva felperes a válóper befejezése utáni időre is női tartásra köteleztethetnék, alperest erre vonatkozó követelésével el kellett utasitani. C. 1884. 6602. Dt. u. f. X. 102.

d) Ha a házasfelek a házassági viszonyt tényleg felbontották, a nő férjétől tartást csak az esetre követelhet, ha bebizonyitja, hogy a közös háztartás megszüntetésére vétkes magaviselete által a férj szolgáltatott okot. C. 1885. 4234. B. T. X. 183.

e) Ha a válóper folyamatba tétetett, a nő az ideiglenes tartást a sommás biróság előtt követelheti, minthogy az 1881. LIX. 13. c) p. értelmében tartási és élelmezési keresetek a sommás eljárás alá tartoznak, de különben is az ideiglenes tartásdij oly természetü, hogy ez a meginditott válópertől elkülönözötten birálandó el s a válóperben az ideiglenes tartás iránti rendelkezés nem tehető. C. 1884. 7208. Ü. L. II. 45.

f) A férj mint családfő nejét betegség esetén gyógyittatni tartozik és a gyógyitási költség általa viselendő tekintet nélkül arra, valjon van e női hagyaték vagy sem.

Az anya férjnél lévő leányának gyógyitását eszközölvén, e czimen tett készkiadásai megtéritését a férjtől követelheti, habár ezt megbizás nélkül teljesitette is. C. 1884. 3939. Dt. u. f. XI. 162.

g) A budapesti IV. ker. kir. járásbiróság: I. r. alperes azt, hogy II. r. alperessel házasságban és közös háztartásban él beismerte, már pedig a férj és illetőleg apa, ugy neje mint gyermekei szükségleteiről és igy kellő ruházataikról is gondoskodni köteles.

Tekintve már most, hogy a kereseti számla szerint 1881. évtől egész 1883. évig II. r. alperes megrendelése fejében ruhaáru; tekintve továbbá, hogy a jelzett két év tartamára szállitott számlabeli ruhák tulságos soknak nem tekinthetők, nem pedig különösen I. r. alperes társadalmi állását is tekintve s hogy I. r. alperes azoknak II. r. alperes és gyermekeik részéről való átvételét nem tagadta, s hogy a kereseti ruhák luxus áruknak egyáltalában nem tekinthetők, I. r. alperest, mint a család fejét s mint olyat, ki a családtagok és gyermekei ruházati szükségleteit is fedezni tartozik, daczára annak, hogy a kereseti ruhák megrendelésébe be nem folyt, II. r. alperessel egyetemlegesen a fenti módon marasztalni kellett.

A m. kir. Curia 1885. 2846. sz. a. A másodbiróság itéletének a II. r. alperesre vonatkozó része érintetlenül hagyatik, az I. r. alperesre vonatkozó része ellenben megváltoztattatik s e tekintetben az elsőbiróság itélete az abban felhozott

ndokoknál fogva annyival is inkább helyben hagyatik, mert azon viszonynál fogva, nely I. alperes mint családfő és II. r. alperes, mint nő és közös háztartásban élő ıázasfelek között létezik, alaposan védelmezLető, hogy a kérdéses ruhaneműeknek negrendelése és átvétele nem az I. r. alperes tudta és beleegyezésén kivül történt. J. 1885. 42.

430. A nő tartási igénye megszünik:

1. ha férje házát önkényt elhagyta. L. i. 1873. 9045. Dt. XI. 3.

2. ha a házastársak a nő vétkessége folytán, akár időlegesen akár végleg biróilag elválasztattak. L. i. 1875. 7108. Dt. XIV. 207.

3. ha a nő ujra férjhez megy. L. i. 1878. 8607. D. Gy. VII. 86.

4. ha tartási igényéről lemondott. C. 1884. 3118. Dt. u. f. IX. 43.

a) Nem tekintetik önkényes elhagyásnak, ha a férj durva bánásmódja által az együttélést lehetetleniti vagy a nőt házától elüzte. L. i. 1873. 9045. C. 1884. 3118. Dt. XI. 3. és u. f. IX. 43.

b) Ha a felek a váláskor szerződésben akkép állapodtak meg, hogy a nőt tartás illesse életfogytiglan, a férj kötelezettsége nem szünik meg, ha a nő ismét férjhez megy. L. i. 1870. 8606. D. Gy. VII. 86.

c) A tartásdij megállapitásánál a férj azon vagyoni állapota szolgál alapul, mely a tartásdij iránti kereset meginditásakor létezett. L. i. 1875. 934. Dt. XIII. 82.

d) A tartásdij megállapitása czéljából a férj vagyoni állása, alkalmas uton és módon tisztába hozandó. L. i. 1878. 17417. Dt. VII. 87.

e) Ha a férj házassági biztositékot tett le vagy biztositott, válás esetében, a biztositék kamatja képezi a nő tartási dijának alapját. Dt. XIII. 82. L. i. 1875. 934.

Nyolczadik czim.

A HÁZASSÁG JOGI HATÁSÁRÓL VAGYONI TEKINTETBEN.

I. FEJEZET.

A házastársak közti jogügyletekről.

431. A házastársak egymással bármely jogügyletet köthetnek. Hk. I. 110.

432. A jogügylet érvényességéhez közjegyzői okirat kivántatik meg:

a házasfelek közti vagyoni viszonyokat szabályozó, továbbá a házasfelek között kötött adásvevési, csere, életjáradéki és kölcsön szerződéseknél, valamint egyéb jogügyleteknél, melyekben az emlitett személyek egymás irányában kötelezettséget vállalnak;

ugyanazon személyek között kötött ajándékozási szerződéseknél, ha az ajándékozott tárgy át nem adatott. 1874. XXXV. 54.

a) A házastársak közti ajándékozások összeg tekintetében nincsenek korlátolva. L. i. 1880. 8188. T. cs. 1881. 57.

b) Ha a nő férjével szerződést köt, a melyben tartási dijáról lemond, az ily szerződés érvényességéhez nem szükséges közjegyzői okirat. C. 1883. 1197. Dt. u. f. IX. 43.

c) A házastársak közötti vagyoni viszonyokat szabályozó szerződések érvényességéhez az 1874. XXXV. 54. §-a szerint közjegyzői okirat kivántatik ugyan meg, de ha nem a közjegyzői okiratban történt átruházást, a per folyamán az átruházó a biróság előtt megerősiti, ez a közjegyzői közbenjárást teljesen pótolja és az átruházás érvényessége ellen ez alapon kifogást tenni nem lehet. C. 1884. 5170. Dt. u. f. XI. 165.

d) Férj és nő között vagyonátruházási ügyletnek a közjegyző előtt kell végbemennie. Nem pótolja ezt a közjegyzői törv. 81. §-a alapján a közjegyzőnél bemutatott magánszerződés. K. T. 1876. 3558. Dt. XXVI. 271. l.

e) Férj és nő között ingók átadására nézve kötött oly szerződés, mely által a nő az ingókra kizárólagos tulajdont azért nem szerez, mert azok továbbra is a közös háztartásban és férj és nő közös használatában megmaradnak, harmadik személyek ellenében, kik az átadó férj elleni követelések kielégitésére az ingókra zálogjogot szereznek, birói figyelembe nem vétethetik. C. 1885. 5851. J. K. 1885. 42.

II. FEJEZET.

A házassági szerződésekről.

433. A házastársak vagyoni viszonyaikat házassági szerződés által szabadon szabályozhatják. L. i. 1881. 2740. Dt. XXVIII. 157.

a) Hazai törvényeink a házasfelet a házassági, s igy kétoldalu szerződés kötésénél bizonyos részig nem korlátolják és igy nincs törvényes ok arra, hogy a jelen esetben, hol a peres felek mostoha atya és édes anya házasságából gyermekek nem maradtak, az a) a. házassági szerződés egészen érvényesnek el ne ismertessék. L. i. 1874. 1680. Dt. XII. 88.

b) Habár való is, hogy a házassági szerződés az illető felek által alá nem iratott, miután mégis az e részben kihallgatott tanuk vallomása szerint a felek a a szerződést elfogadván, létrejöttnek tekintetett és ennek folytán alperes a megállapodás szerint kötelezett 400 frtot lefizette, a szerződés utólagosan e cselekvény által megerősitettnek veendő. L. i. 1873. 9152. Dt. XI. 28.

c) A ki a házassági szerződések kötésekor kiskorú volt, de később azt magára nézve kötelezőnek elismerte, utóbb a szerződés érvényességét a czimen, hogy a kiállitáskor kiskorú volt, meg nem támadhatja. K. t. 1883. 2788. Dt. u. f. VII. 156.

d) A házassági szerződés mint ajándékozási ügylet ellenében csak akkor hivatkozhatnék kiskoru gyámoltja köteles részére, ha bebizonyitaná, az országb. ért. 8. §. értelmében azt, hogy az örökhagyó M. A. hagyatéka az A. a. szerződés keletkezésekor volt értéknél kevesebb. L. i. 1879. 6652. Dt. XXIII. 80.

434. Mihelyt valamely házasság érvénytelennek nyilvánittatik, az összekelt személyek közt a házassági szerződésből folyó minden jogok és kötelességek megszünnek. Az érvénytelen házasságból eredett kárra vagy egyéb felmerülő követelésekre nézve a törvényszékek fognak jog és törvény szerint határozni. 1786. ny. p. 48.

435. Válás esetében a házassági szerződés hatályát veszti.

Ha azonban az időlegesen elválasztott felek ujra egyesülnek, minden egymással kötött házassági szerződéseik érvényöket visszanyerik. 1786. ny. p. 53.

A feleknek a szentszéki itélet által ágy és asztaltóli holtiglani elválasztása esetében, a házassági szerződés hatálytalanná válik. C. 1884. 1393. Dt. u. f. IX. 2.

III. FEJEZET.

A vagyonközösségéről.

436. Ha a házastársak vagyonközösséget állapitottak meg, annak megszüntét a házasság fenállása alatt is bármely házasfél kérheti. L. i. 1872. 8658. Dt. VIII. 154.

437. Vagyonközösség esetében a férj mint családfőnek a közös vagyonra vonatkozó intézkedései, a nőre nézve is kötelezők. L. i. 1879. 5957. Dt. XXIV. 101.

Ha a férj közös kölcsönt kifizetett és neje vagyonáról nem számolt, neje ellenében e czimen követelőleg nem léphet fel. C. 1883. 3364. Dt. u. f. VII. 1.

IV. FEJEZET.

A nő külön vagyonáról.

I. Átaldában.

438. A nő a házasság fennállása alatt is, ugy ingó, mint ingatlan vagyonának teljes és korlátlan tulajdonjogával bir. Hk. I. 54. 2. I. 113. 4.

a) A nő azon dolgok felett, a melyek tulajdonát képezik feltétlenül rendelkezni jogositva lévén, azoknak a házasság fennállása alatt is, ha a férj birtokában vannak, saját birtoklásába való bocsájtását követelni jogositott. L. i. 1876. 11261. Dt. XVII. 65.

b) Azon körülmény, hogy a peres felek közt a házassági viszony még törvényesen megszüntetve nincs, a házasfelek egyikét sem akadályozhatja abban, hogy tulajdona felett korlátlanul rendelkezzék s a rendelkezés alá eshető tulajdonát bárkitől s igy házastársától is ne követelhesse. C. 1883. 2731. Dt. u. f. IV. 125.

c) felperes oly ingóságok, jelesen oly ágy és ruhanemüek és ezek tartályainak kiadását követeli, melyek nem csak kizárólagos tulajdoni s rendelkezési joggal őt illették mindig s illetik ma is, hanem a melyeknek használatát saját személyére nézve ő méltán mondhatja nélkülözhetlennek is. Ezen ingóságok személyes s kizárólagos használatát a férj semmi körülmények közt sem a házas együttélés tartama alatt, sem ennek tényleges megszünte után nem vonhatja el nejétől, mert azok nem képeznek oly hozományi vagyont, melyre a férj a házasság s átadás által kezelési s haszonélvezeti jogot nyert és a melyet ez okból a nő csak a házasság törvényes megszünte, illetve csak elválasztás után követelhet vissza. C. 1884. 4409. Dt. u. f. X. 175.

d) A nő követelheti ideiglenesen elválasztott férjétől az oly tárgyakat, ille-

tőleg azok értékét, melyeket a férj a nőnek már akkor elkülönzött lakásából önhatalmulag elvitt. C. 1884. 5803. Dt. u. f. XI. 84.

439. A nő a férje házához vitt ingó dolgokat a házassági kötelék megszüntekor csak annyiban követelheti vissza, amennyiben azok természetben megvannak. L. i. 1878. 3893. Dt. XX. 96.

A nő ha férje házát elhagyta, a tulajdonát képező dolgokat, csak annyiban követelheti vissza, ha bebizonyitja, hogy azokat a házban hátrahagyta. C. 1884. 4409. Dt. u. f. X. 175.

II. Végrehajtás esetében.

440. A házasfelek együttlakásának tartama alatt a házasfelek közös birlalásában lévő ingóságok a férj ellen vezetett végrehajtás esetében lefoglalhatók, kivéve azon arany és ezüstnemüeket, drágaságokat és ruhanemüeket, melyek a nőnek nevével vagy nevének kezdőbetüivel megjelölve vannak és azon ingóságokat, melyek nyilvánvaló rendeltetésöknél fogva a nő használatára vannak szánva. 1881. LX. 49.

a) Az 1881. LX. t. cz. 49. §-a ki nem zárja a nő azon jogát, hogy az érintett § értelmében lefoglalt ingóságokra nézve tulajdonjogát igényperrel kimutathassa. C. 1884. 4387. Dt. u. f. X. 30.

b) A nő a házasság tartama alatt a saját pénzén szerzett dolgokat, mint kizárólagos tulajdenát, ha azok a férj ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglalva lettek, igényper utján követelheti. L. i. 1873. 10045. Dt. XI. 62. Hasonlólag L. i. 1877. 831. Dt. XVII. 84.

c) A nő a házasság tartama alatt s vele együtt élő férjénél lefoglalt tárgyakra nézve igazolni tartozik, hogy azokat sajátjából szerezte és azok felett kizárólag rendelkezik. L. i. 1876. 2998. Dt. XX. 48.

d) Ha a nő igazolja, hogy az igényelt tárgyakat ő vette és fizette ki, ezzel oly fontos részbizonyitékot szolgáltatott, hogy részére a prt. 236. §-a értelmében a póteskü megitélendő. C. 1883. 77. Dt. u. f. VI. 123.

e) Ha a nő azt igazolja, hogy a házban létező ingóságokat ő vette és fizette ki, mellette azon jogi vélelem harczol, hogy azt saját pénzéből tette. L. i. 1876. 6189. Dt. XVI. 54.

f) Azon körülmény, hogy a keresetbe vett butorok felperes nevének kezdőbetüivel megjelölvék, mint tulajdonjog szerzési ügyletet nem helyettesithető, felperes tulajdonjogát meg nem állapitja. L. i. 1877. 363. Dt. XVIII, 102.

g) Habár az igénylő nő végrehajtást szenvedett férjével közös háztartásban él, ez nem zárja ki, hogy a nő saját pénzén üzletet nyithasson és az ily üzlettel kizárólagos tulajdont szerezhessen. L. i. 1883. 77. Dt. u. f. VI. 123.

h) Azon körülménynél fogva, hogy igénylő felperesnő és foglalást szenvedett alperes együttélő házastársak és ezen viszony mellett a lefoglalt tárgyak másodrendü alperes férj, mint családfő tulajdonának volnának vélelmezendők, ez esetben annál kevésbbé vehető figyelembe, minthogy nem is állittatik, hogy másodrendü alperes iparengedélylyel birna és terményekkel kereskednék, sőt ellenkezőleg bizonyitva van az, hogy iparengedélylyel felperes (nő) bir és terményekkel ő kereskedik, tanuk által pedig még az is bizonyitva van, hogy felperes saját vagyonnal bir, ellenben férje vagyonnélküli egyén legyen. Ily körülmények között a nő tulajdoni igénye feltétlenül megállapitandó. C. 1881. 11091. Dt. u. f. I. 8.

i) Azon esetben, ha a férjével közös háztartásban élő nő önálló iparüzlettel ir, az üzlet felszereléséhez tartozó tárgyak a nő tulajdonául vélelmezendők. Mintogy pedig a kihallgatott tanuk vallomása által bizonyitva van, miként felperes orcsmaüzlettel bir és a lefoglalt tárgyak azon üzlet felszereléséhez tartoznak, ılperes keresetének feltétlenül hely adandó lett volna. C. 1885. 4761. J. K. 885. 39.

k) Az 1881. LX. 49. §. értelmében, a házastársak együttlakása tartama alatt zok közös birlalásában levő ingóságok a férj ellen vezetett végrehajtás esetében ›foglalhatók, kivévén ha azok rendeltetésüknél fogva a nő használatára vannak zánva, az igény tárgyává tett album pedig, hogy ily rendeltetéssel birna, nem is llittatott, annál kevésbbé bizonyittatott, ennélfogva ha II. r. felperes igénylőnek da itélt póteskü által bizonyitani sikerülne, hogy ezen tárgyat férjétől a végreıajtást szenvedettől *alkalmi ajándékba* kapta, azt a végrehajtás alul törvényszerüen ›z alapon elvonni nem lehet. C. 1885. 7894. Ü. L. II. 45.

l) Tekintve, hogy az E. és G. alatti mellékletekkel felperes bizonyitotta, ıogy a bérlemény és üzlet őt illeti, I. alatt pedig igazolta, hogy férje ellen a csőd 'agyonhiány miatt megszüntetett, ezek ellenében tehát alperes lett volna köteles ›izonyitani, hogy ezen bérlemény és üzlet a férjnek vagyonával szereztetett s ızzal kezeltetik és hogy a lefoglalt tárgyak a férj tulajdonát képezik;

tekintve, hogy egyedül azért, mivel a férj a nejének tulajdonát képező ızletben és bérleményben müködik, a férjet főszerzőnek nem tekinthetni;

a budapesti kir. itélőtáblának itélete megváltoztatik s az első biróságnak fentebbi keletü és számu itélete hagyatik indokaiból helyben. C. 1885. 1273. J. 16.

441. A nő ellen vezetett végrehajtás esetében pedig lefoglalhatók azon arany- és ezüstnemüek, a melyek a nő nevével vagy nevének kezdőbetüivel megjelölve vannak, továbbá azon ingóságok, a melyek nyilván való rendeltetésüknél fogva a nő használatára vannak szánva, végre azon ingóságok, a melyekre nézve a végrehajtató által előterjesztett bizonyitékokból valószinünek látszik, hogy a végrehajtást szenvedőnek a tulajdonát képezik. 1881. LX. 49.

Csőd esetében.

442. A közadós neje valamely dolognak, mint tulajdonának visszaadását csak az esetben követelheti, ha bebizonyitja, hogy a visszakövetelt dolgot már a házasság megkötése előtt birta vagy a házasság megkötése után, de nem a közadós pénzén szerezte.

A nő mint tulajdonát vissza nem követelheti azon dolgokat, melyeket üzlete folytatásához a közadós használt, kivéve ha tulajdonjoga e dolgokon külsőleg felismertető volt. 1881. XXVII. 46.

V. FEJEZET.

A hozományról.

443. Mindazon dolgok, melyek a nőnek, akár szülői, akár rokonai vagy bárki más által, az eljegyzés, kézfogás vagy gyürüváltás vagy egybekelés alkalmából, a házassági költekezés könnyi-

tése czéljából adatnak s a férjnek tényleg át is adatnak, a nő hozományát képezik. Hk. I. 93. 1. I. 100. C. 1883. 4101. Dt. u. f. VII. 1.

444. Nem tekintetik hozománynak az, a mi akár a szülők, akár bárki más részéről a nőnek ingó dolgokban a háztartás berendezése vagy bebutorozása czéljából, vagy ezüst és ékszernemüekben adatott. C. 1883. 4101. Dt. u. f. VII. 1.

445. A hozomány tulajonjoga a házasság tartama alatt is a nőt illeti, a haszonélvezet joga pedig a férjé. Hk. I. 110. 3.

A készpénzbeli hozományra nézve, a nő csakis férje egyszerü hitelezőjének tekintendő. C. 1884. 6299. Dt. u. f. X. 117.

a) A hozományi vagyonra a férj a házasság és átadás által, kezelési és haszonélvezeti jogot nyer. C. 1884. 4409. Dt. u. f. X. 175.

Katona házassági óvadék:

b) Ha házassági ovadéki okmány, házasság kötésének a katonai hatóság által leendő megengedése végett lett kiállitva és abban bizonyos évi dij a közös költségek fedezésére köteleztetett, a férj mint családfő, rendszerint a felvételre jogositva van, mindaddig, mig a nő ennek megváltoztatását az illetékes hatóság utján ki nem eszközli. L. i. 1879. 11865. T. cs. 1879. 25.

c) Ha a nő a házassági óvadékot letette és gyermekeivel együtt, férjétől (katona tiszt) különváltan él és igy a közös háztartás megszünt, az esetre jogositva van az óvadék jövedelmét részben vagy egészben követelni. C. 1884. 4358. J. K. 1885. 33.

d) *1881. LX. 57:* A katonai házassági biztositék kamatainak csak egy harmada és csak ugy foglalható le, hogy a kamatokból egy évre legalább 500 frt a végrehajtás alól ment maradjon. E korlátozás mellett is a végrehajtás csak oly kötelezettségek miatt engedhető meg, melyeket a házassági kötelék tartama alatt mindkét házastárs közösen vagy a házassági kötelék megszünte után a nő vállalt magára.

A katonai házássági biztositék tőkéje csak azon korlátozással vonható végrehajtás alá, hogy a tőke a végrehajtás utján behajtandó követelés kielégitésére csak a biztositéki kötelék feloldása után fordittathatik.

e) *1881. LX. 58:* Az 54. és 55. rendeletei alól kivételnek van helye az esetben, ha a végrehajtás az adós ellen feleségét, törvényes leszármazóit vagy szülőit illető tartás miatt intéztetik. Ez esetben a marasztaltnak 300 frtot meghaladó tényleges szolgálati illetményei (54), tényleges szolgálaton kivül annak egész nyugdija és személyes pótdija korlátlanul lefoglalhatók.

A katonai házassági biztositék kamatai az adós feleségének vagy törvényes leszármazóinak tartása miatt szintén korlátlanul, teljes összegeikben vonhatók végrehajtás alá.

Az adós szüleinek tartása miatt azonban a végrehajtásnak a házassági biztositék kamatait illetőleg, csak az 500 frtot meghaladó részre van helye.

f) *A honvéd. m. 1869. 18.839. sz. kr. a cautiok visszaadása tárgyában.*

Ő császári és apostoli királyi Felsége folyó évi julius 30-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott, hogy a letéteményezett házassági óvadékpénzek (biztositékok — Cautionen) nem csak az ideiglenesen, hanem a végleg nyugalmazott, a tartalékos, a szolgálaton kivüli s a honvédtiszteknek és katonai feleknek, továbbá ezek özvegyeinek is visszaadassanak, a házassági óvadék tulajdonosai vagy oly egyének által esetről esetre aláirandó folyamod-

'ányok alapján, a kiknek javára a házassági ovadék letételeztetett, a következő eltételek alatt, és pedig:

A hadfő vagy hadosztály és katonai parancsnokságok utján a közös hadügyninisteriumhoz intézendő a letéti téritvényekkel, illetőleg a járadék-bárczákkal és letéti igazolványok hiteles másolataival felszerelt ily folyamodványokba azon ıyilatkozat is befoglalandó, hogy az illető neje vagy özvegye jól tudja, hogy ıázassági ovadéknak a kötzáradék alól való felmentése (Devinkulirung) folytán zemélyére nézve az állam részéről ellátásra igényt nem tarthat, — oly tábornokok Generale) nejei vagy özvegyei, kiknek egybekelésük oly időben történt, midőn az llető férj tényleges szolgálat közben ezredesi vagy alantasabb katona tiszti rang'okozatban állott, még ezen kivül kötelesek volnának kijelenteni, hogy házassági ›vadékuk visszavételével semminemü vagy legalább magasabb özvegy-ellátási pótlékra az állam irányában igényt nem támasztanának, mint a milyennek élvezetére a házassági ovadék pénzösszegek visszavétele előtt az 1808. évi legfelsőbb elhatározás alapján jogositva voltak.

A házassági ovadék kötelékeinek ily módoni feloldása által az özvegyeknek és árváknak halálozási-negyedre és illetőleg az árváknak nyugdijra és nevelési pótlékra mindeddig fennlevő minden törvényes igényeik csorbát nem szenvednek.

A rokkant katonák házaiban ellátást nyerő nyugdijazott tiszteknek vagy katonai feleknek letéteményezett házassági ovadékaik a fentebb érintett modozatok szerint szintén kiszolgáltathatnak.

Ő császári és apostoli Felsége továbbá legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy jövőre az 1869. évi január 8-án 155. szám alatt kelt és a védtörvénynek mikénti foganatositását szabályozó itteni körrendelvény 22-ik pontja által házassági engedélyhez kötött félrokkant, valamint a rokkant katonák házaiban elhelyezett tisztek is minden házassági ovadék biztositása nélkül házasodhatnak; ily esetben az engedély-adásra jogositott hadfő (hadosztály és katonai) parancsnokságoknak kötelességük leszen a törvény által megkivánt tekinteteken kivül, még különösen arra ügyelni, hogy az ara jó hirnevü és megfelelő miveltségü legyen, hogy a nősülendő tiszt anyagi viszonyai javuljanak, esetleg vajjon a rokkantak illető házának helyiségei egy családos tiszt befogadhatását megengedik-e.

Házassági ovadék nélkül tisztek által kötött házasságokból származott gyermekek, továbbá az illető nők, özvegyek és árvák katonai javadalmazásra vagy ellátásra nem jogositvák; továbbá béke idejében csak azon ideiglenesen nyugalmazott s fél rokkant nős tiszt nyerhet állandó helyi alkalmazást, ki a nősülési rendszabályok minden feltételeinek megfelelni képes, holott hadjáratban vagy más rendkivüli átmeneti szükség esetében a házassági óvadék nélkül megnősült nyugalmazott fél rokkant tisztek helyi szolgálatra vagy a hadkiegészitő parancsnokságokhoz, vagy egyéb hadintézetekhez fognak hivatni.

g) *Pénzügym. 1883. 27135. sz. kr.* Magy. államadóssági kötvényeknek katonaházassági biztositékul való kötményezésénél stb.

Utasitás. III. feloldás 17. A katonaházassági biztositék feloldása a kötvények vagy sorsjegyek kisorsolása, a biztositéki összegnek leszállitása és kicserélése és a házassági kötelék megszünte folytán áll be.

Függelék. 29. Minthogy a katonaházassági biztositékok kamatai harmadik személy részére a fennálló szabályok értelmében csak bizonyos körülmények és feltételek alatt és csak is bizonyos hányadrészben engedhetők át vagy zálogosithatók el, a kiadott fizetési ivek átruházásának csak is a házastársak között lehet helye s igy bármely harmadik személy részére történő átruházás vagy elzálogositás érvénytelen és semmis.

30. Ha a házastársak között létrejött átruházás vagy elzálogositás folytán a kamatélvezetre nézve a személyben változás állott be, — a mennyiben a kamatok nem a fizetési iv szerint jogosult fél részére fizetendők — a fizetési iv az átruházó vagy elzálogositó férj részéről 50 kros bélyeggel és hitelesitett aláirásával ellátott vagy a nő részéről hasonló, de az aláirás hitelességét nem igénylő beadványnyal a m. kir. pénzügyministeriumhoz küldendők be, mely a kamatfelvételi jogra beállott változást a hitelkönyvbe feljegyezteti és a régi fizetési iv bevonása mellett a tényállásnak megfelelő uj fizetési iv kiszolgáltatását elrendeli.

31. A biztositékul lekötött kötvények tulajdonjoga a biztositéki kötelék megsértése nélkül és csak oly megszoritással ruházható át vagy zálogositható el, hogy a biztositéki tőkéből valamely tartozás törlesztése vagy más kötelezettség teljesitése csak a biztosíték feloldása után történhetik meg.

A házastársakon kivül álló személyekre való átruházás vagy elzálogositás csak ugy érvényes, ha ezen körülmény a hitelkönyvben kellőleg feljegyeztetett, illetőleg átruházás esetén, ha a kötvény a biztositéki kötelék fentartása mellett az uj tulajdonosra átiratott.

37. A férj halála után a biztosíték kamatai az özvegyet illetik.

Ha azonban a fizetési iv nem az ő nevére állittatott ki, az illetékes hadparancsnokságtól megszerzendő, a kamatélvezetre való jogát tanusitó igazolványt nyujt be a m. kir. hitelszámvevőséghez, mely az igazolvány visszatartása mellett a változott kamat fölvételi jogot a hitelkönyvben följegyzi, ennek megfelelő uj fizetési ivet állit ki és erről a m. kir. pénzügyministerium utján a közös hadügyministeriumot értesiti.

II. Utasitás. 5%-os magyar, erdélyi és horv.-szlavon földtehermentési kötvények katonai házassági biztositékul kötményezésénél stb.

10. A járadéki okmány csak a házasfelek között egyikéről a másikra ruházható át, annak egy harmadik egyénre való átruházása, vagy elzálogositása érvénytelen és semmis.

A letéti okmány átruházható és elzálogositható ugyan, de a biztositéki kötelék és kamatélvezési jog sérelme nélkül.

Ilyetén átruházás vagy elzálogositás csak azon esetben érvényes, ha azt a közös hadügyministerium az eredeti felajánlási okmányra feljegyzi.

13. A házasság tartama alatt a kamatok a szerint, mint a járadéki okmány szól, a férjnek vagy nőnek fizetendők.

Ha erre nézve változtatás kivántatik, azt a járadéki okmány beterjesztése mellett az illetékes földt. alapigazgatóságnál, esetleg a horvát-szlavon országos kir. kormánynál kell kérni, mely erről a közös pénzügyministeriumot értesiti és a megfelelő feljegyzést a magy. kir. hitelszámvevőség vagy a zágrábi kir. földt. alappénztár által a járadéki okmány feljegyzési könyvben és a járadéki okmányra eszközölteti.

14. A férj halála után a kamat az özvegyet illeti, ha azonban a járadéki okmány nem az ő nevére szól, tartozik az elöljáró katonai hatóság utján azon hadtest-főparancsnokságtól, melynek kerületében lakik, a kamatok élvezetére való jogosultságot igazoló bizonyitványt beszerezni és az illető földt. alapigazgatóságnak, illetőleg a horv.-szlavon kir. kormánynak bemutatni, hogy az a változást a kamatfelvételi jogosultságban a 13. §. szerint feljegyeztesse és az erre vonatkozó további szükséges intézke éseket megtegye. Erről a közös hadügyministerium értesitendő.

19. A katonaházassági biztosíték feloldása, a kötvény kisorsolása, kicserélése a biztositéki összegnek leszállitása vagy a házassági kötelék megszünése folytán áll be.

h) Ha a házasságkötésnél hozományul a férjnek bizonyos összegről szóló értéklevél (bon) adatott minden jogi korlátozás nélkül, bár jelzálogi biztositás kötelezettségével, az arról szabadon rendelkezhetik, s igy azt másra ruházni is jogositva lévén, engedményezés esetében engedményese annak kiadására nem kötelezhető, s az elvált nő csak annak értékét követelheti, illetőleg hozományának biztositásául szolgáló jelzálogot érvényesitheti. L. i. 1879. 11909. Dt. XXII. 81.

i) A nő hozományi ingóságokra a tulajdonjogát a házasságkötés által el nem veszti, azokat ha végrehajtásilag lefoglalva lettek, igényperrel visszakövetelheti, miután az 1881. LX. 49. §. e jogát ki nem zárja. C. 1884. 4387. Dt. u. f. X. 30.

446. A férj a hozományt a nő halála után, ugy nemkülönben a házasság birói felbontása és válás esetében kiadni tartozik. Hk. I. 100. 1, 2. I. 105.

a) Elutasitandó volt azon okból, mivel azok a perben előadottak szerint oly női hozományt képeznek, melynek akár természetben, akár értékbeni visszakövetelésére felperes még most, miután a peres felek, mint házastársak egymástól törvényesen elválasztva nincsenek, jogositva nincsen. L. i. 1873. 6279. Dt. X. 280.

b) Mindaddig mig a válóperben hozott szentszéki itélet nem válik jogerejüvé, a nő férje házához vitt hozományi minőségü ingóságaira nézve, az itélet alapján csak biztositáshoz van joga, de az ily itélet a kiadásra irányuló keresetjog alapjául nem szolgálhat. L. i. 1878. 6699. Dt. XXI. 54.

c) A készpénzbeli nőhozomány csak a férjtől követelhető vissza; az esetben tehát, midőn mint a jelen esetben a férj valamely közkereseti társaságnak beltagja, a hozományt visszakövetelő nő, mint férjének magánhitelezője, csakis a keresk. törv. 95. §-ában körülirt igényeket érvényesithet — hozomány czimen azonban a társaság ellen követelési joggal nem bir. C. 1884. 428. Dt. u. f. IX. 166.

d) Habár minden kétségen felül bizonyitva van is, hogy a nő férjéhez meghatározott értékü hozományt vitt, ezt férjének átadta, s hogy az a férj által annak saját vagyonába ruháztatott : de ha a nő férjének végrendeleti intézkedése által nagyobb értéket nyer, mint a minőt hozománya képvisel, ezen hozományon felül hozományát külön jogszerüen nem követelheti. C. 1884. 2904. Dt. u. f. XI. 40.

e) A nő nem követelheti hozomány czimén azon tárgyakat, a melyek a házasság folyama alatt szereztettek, s ha netalán azokba a hozományi tárgyak értékének valamely része be is fektettetett volna, ez tulajdonjogot felperesnő részére nem, hanem legfeljebb is férje ellen a befektetett érték megtéritéséhez való jogát állapithatná meg. L. i. 1876. 8443. Dt. XVII. 8.

f) A férj a hozomány kiadása kötelezettsége alól felmentendő, ha beigazolja, hogy a nő a hozományt a házasság tartama alatt saját czéljaira felhasználta és elköltötte. H. T. 1862. 3360. T. cs. 1862. 387.

447. A férj a hozomány visszaadásakor nem vonhatja le azon összegeket, melyeket a nő ellátására, betegsége és temetkezésére forditott, kivéve ha beigazolja, hogy ezen költekezések a házasság alatti közös jövedelmekből ki nem kerültek, s e miatt a házasság kötésekor létező vagyon csorbát szenvedett. C. 1883. 4101. Dt. u. f. VII. 1.

Ha a perbeli irományokból kisül, hogy a férjnek halála után az özvegy feleségek, férjeiknek ősi jószágait elköltötték vagy adóságokkal megterhelték, vagy

a magok hibájok vagy restségek miatt azokat elpusztulni vagy valamit azokból elszakasztatni megengedtek; ilyenkor az 1618. LXI. cz. és 1622. LXVII. cz. parancsolatjaik szerint, mind az adósságokat. mind a rontásokat és elszakasztásokat a végrehajtás alkalmatosságával kitapogatván, a hozományból és az özvegy-asszonyi jussaikból kihuzni és kiegésziteni szokták; mert valamiképen igazságos dolog az. hogy az özvegy asszonyok az ő özvegy-asszonyi jussaiktól meg ne fosztatódjanak. ugy ellenben élő törvény parancsolatja, hogy az ősi jószágok meg ne terheltessenek vagy el ne költessenek, hanem abban az állapotban, a melyben az osztályra mentek, az örökösökre is által bocsájtassanak. P. T. Dec. 12 ad acquist. mobil.

448. A hozomány csak az esetben követelhető vissza, ha annak a férj kezéhez történt átadása, s annak vagyonába történt beruházása beigazoltatik. Hk. I. 110. 4.

a) A férjnek csak magának megismerése a feleségi hozomány mennyiségégének megmutatására nem elégséges; mert a mint a H. t. k. I. R. 110. cz. 4. §. mondja, ha az megengedtetne, a férjek gyakran az ő feleségeik iránt viseltető vak szeretetből és az azoknak való tetszés kórságából a magok törvényes örököseinek jogsértéseikkel rendkivül való terhekkel fenékre áztatnák. P. T. Dec. 10. ad acquisit mobil.

b) Ha mind magának a férjnek saját megismeréséből, mind pedig annak támogatására előmutatott más irott eszközökből kisül, hogy a feleség a férjnek házához bizonyos summa pénzt vitt légyen és hogy a férj azt kezeibe is vette és abból jószágait kiváltogatta, jobbitotta vagy atyai, testvéri és maga saját adósságát még a házasságra tett lépés előtt tett adósságokat, a melyek az ősi örökségeit terhelték vagy azokon feküdtek, kifizette és igy a maga olyan örökségeit a terhek vagy adósságok alól feloldozta, vagy végezetre feleségének örökségeit eladván az abból bevett somma pénzt, a maga saját jószágainak kiváltásaikra vagy kiszabaditásaikra, sokaknak közönséges tudomásokkal forditotta volt, mind ezek pedig minden csalárdságnak vagy álnokságnak gyanuja nélkül a mint a H. t. k. I. r. 110. cz. 3. §. megkivánja, mentek légyen véghez; a viselt dolognak rendjéből, az időnek és környülállásoknak összehasonlitásokból kivilágosodik; kiváltképen, ha még ez a környülállás is fenforog, hogy a férj az olyan feleségtől gyermekeekt is nemzvén és igy a magszakadásnak félelmén kivül tétetődvén, ugyanazon feleségének a csupa tetszés kivánásából, a maga örököseinek jussértéseikkel, annak hozományának mennyiségéről és jószágaira lett reáruházásáról költött megismerést vagy kötelező levelet hogy adott volna, felőle okosan fel tenni nem lehet, az emlitett mondom és hasonló környülállásokban a feleségének hozományát e férjnek jószágaiból mindenek felett ki kell hasitani; mert a hozomány a férj jószágaiba begyökereződvén, mint a törvényeknek különös privilegiumjokkal ékeskedő, a férjnek semmiféle adósságaik vagy terhes bekeverődzéseik alá nem eshet. P. T. Dec 11. ad aquist mobil.

c) Abban az esetben, a melyben a mellékes atyafiak vagy a királyi fiskus valakinek magvaszakadván örökösödnek, tartoznak a magvaszakadó özvegy feleségének a hozományt kifizetni, csakhogy annak mennyiségét és a férfi jószágaira való reáruházást a H. t. k. I. R. 110. cz. 3. §. rendelése szerint elégségesképen meg lehessen mutatni. Hogy ha pedig annak a férj jószágaira való ruházását megmutatni nem lehet, de a meglétele és a férjhez való jutása igaz, ebben az esetben az özvegy feleségeket férjeiknek szerzemény javaikra szokták utasitani, mert gyakran a férjek feleségeiknek akaratjok ellen is ezeknek hozományaikat elfecsérlik, igazságos dolog tehát, hogy az iránt az ő szerzeményjavaikból legyen a helyre-

pótlás, mert különben is a megemésztetteket csak akkor tartják elemésztetteknek, midőn a kipótlásra semmi fundus fenmaradva nincs. P. T. Dec. 2. ad acquist mobil.

d) A kereseti hozománynak a férj házához lett vitele s javaiba történt beruháztatása törvényszerüleg be nem bizonyittatván, felperesnő kereseti kérelmétől elmozdittatik. K. T. 1861. 1376. T. cs. 1862. 38.

e) Hozomány követelése esetében nem csak az bizonyitandó, hogy az a nő által a férj házához vitetett, hanem az is, hogy a férjnek valóban átadott és annak vagyonába ruháztatott. L. i. 1874. 1941. Dt. XII. 94.

f) Azon körülmény, hogy a férj a hozomány kézhezvételéről kötelezvényt állitott ki, annak hozományi természetét meg nem változtatja. H. T. 1866, 22016. T. cs. 1866. 240.

g) Ha a hozomány a férj által egy bizonyos ingatlanba fektetve lett, önként következik, hogy a nő hozományának megtéritését csak ezen épületek értékéből, nem pedig férjének öröklött vagyonából van jogositva követelni. L. i. 1880. 3248. T. cs. 1880. 176.

h) A készpénzből álló hozománynak kifizetésére a férj halála után annak örökösei csak annyiban kötelezhetők, mennyiben a hozomány a férj javaiba ruháztatott, vagy a férj tartozásainak törlesztésére s illetve vagyonszerzésre fordittatott, ellenben a hozományból tett azon kiadások, melyek házi szükségletre fordittattak, beruházásokat nem képezvén, a hozomány e részének megfizetesére a fér örökösei nem kötelezhetők. L. i. 1878. 7063. Dt. XXI. 41.

i) Ingókból és készpénzből álló hozomány nem követelhető vissza, ha be nem igazoltatik, hogy az a férjnek át lett adva s általa saját vagyonába be lett fektetve, vagy azt a férj saját czéljaira használta fel. K t. 1883. 21186. Dt. u. f. VII. 163.

j) A hozománynak a férj által történt átvételének ténye, ha annak kiadására a házassági szerződésben magát feltétlenül kötelezte, visszakövetelhető, anélkül, hogy annak a férj javaiba való beruházást igazolni kellene. L. i. 1879. 10852. Dt. XXV. 18.

k) Ha a hozománynak a férj kezéhez juttatása valószinüvé nem tétetik, a hozomány valódiságát a prt. 235. §-ában szabályozott eskü által bizonyitani nem lehet. K. T. 1884. 4560. Ü. L. II. 66.

l) A hozománynak a férj kezéhez juttatására nézve bizonyitékul a főeskü nem alkalmazható, szemben az 1840. VIII. 15. §-ával. K. T. 1885. 9378. Ü. L. II. 57.

m) *Kereskedőre* nézve nem szükséges bebizonyitani, hogy a készpénzbeli hozományt saját vagyonába fektette. C. 1883. 4101. Dt. u. f. VII. 1.

n) Hozományi ingók a nő halálakor vagy a házasság felbontásakor csak annyiban követelhetők vissza, a mennyiben a jelzett időpontban természetben meg vannak. Az érték megtéritésében a férj csak akkor marasztalható, ha erre nézve kötelezettséget vállalt. C. 1883. 7442. B. t. VIII. 46.

o) A hozományi ingóknak az e czimen leltározott ingóságokkal való azonosságot nem kell bizonyitani, a midőn be van igazolva, hogy a nő hasonnemü ingóságokat hozott férje házához és beigazolva van, hogy a nő pénzösszegeket is hozott a házba, s igy a házasság hosszú idő tartama alatt felcserélhette a maga ingóságait ujakkal, a nélkül, hogy kizárólagos tulajdona változást szenvedett volna. C. 1884. 4186. Dt. u. f. X. 103.

p) *Bejegyzett hozomány.* Ha a kereskedő akkor, midőn czimét illető hatóságánál a 6. §. értelmében bejegyeztette, házas felesége hozományának (allatura)

hitbérének (dos) és jegyajándékának (paraphesnum) mennyiségét mindjárt a bejegyzés alkalmával — ha később házasodnak meg, hat hónap alatt az egybekelés után — azon hozományokra nézve pedig, melyek a házasság után jöttek kezéhez, azonnal ugyanazon hatóságnál, melynél kereskedési czimét bejegyeztette, irásban két példányban bejelenteni és a bejegyzésért folyamodni köteles. A megkeresett hatóság a hozomány hitbér és jegyajándék sommáját végzésben, mind a két példányra hitelesen feljegyzendi, az egyiket a kereskedő feleségének visszaadja, a másikat a betáblázási jegyzőkönyv mellett megtartandja. 1840. XVI. 9.

r) Mig a jelenlegi csődtörvény hatályban van, az 1840. évi XVI. t.-cz. 9. §-ának a női hozomány, hitbér és jegyajándék bejegyzésére vonatkozó határozatai érvényben maradnak.

A jelen törvény hatálybaléptéig bejegyzett hozomány, hitbér és jegyajándék az uj czég jegyzékbe bevezetés végett az 551. §-ban megállapitott határidő alatt bejelentendő, ellenkezőleg csőd esetében elsőbbséggel nem bir. E bevezetést a nő is kérheti. 1875. XXXVII. 552.

s) A jelen törvény hatálybalépte előtt az 1840. XVI. t.-cz. 9. §. és a kereskedelmi törvény 552. §. alapján szerzett jogok érintetlenül maradnak s a bejegyzett hozomány, hitbér és jegyajándék az átalános csődtömegből, az első osztálybeli követelések után és a második osztálybeli követeléseket megelőzőleg elégitendő ki. 1881. XVII. 267.

t) Azon kérelemnek, hogy a hozomány a czégjegyzékbe bejegyeztessék, hely nem adatik, mert az 1881. XVII. 267. §-a által az 1840. XVI. t.-cz. 9. §. az 1840. XXII. t.-cz. az ezeket kiegészitő későbbi törvényekkel s szabályokkal együtt 1883. évi január hó 1-től kezdve hatályon kivül helyeztetvén, jelenleg a nőhozomány bejegyzését megengedő vagy annak joghatályt tulajdonitó törvény nem létében, ily bejegyzésnek többé helye nincsen. C. 1884. 160. Ü. L. I. 13.

u) *Közkereseti társaság* elleni csőd esetében az egyik társtagot terhelő női hozomány csak annak külön, s nem a társasági tömeg irányában osztályozható.

A nő hozományi követelése nem a közkereseti társaság, hanem csak egyik tagjának tartozását képezi; s azon követelést bejelentő fél nem a társaságnak, hanem csak egyik társnak — a férjnek — magán hitelezője. Ezen tartozás jogi természetén nem változtat azon körülmény, hogy a férj a sajátjává vált hozományi pénzt netán a közkereseti társaság vagyonába beruházta, minthogy ily beruházás, mint a férj s társaság közötti jogügylet, csak ezek közötti, de nem egyszersmind a nő s a társaság közötti jogviszonyoknak szolgálhat alapul.

Nem változtat e tényálláson a hozománynak az 1840. XVI. t.-cz. 9. §. alapján történt bejegyzése sem, mert egyrészről a bejegyzésnek dologi hatálya nincs, másrészről ez által a közkereseti társaság s a hozományi hitelező között jogviszony nem állapittatik meg. L. i. 1879. 292. Dt. XXII. 93.

449. Ha a hozomány visszafizetésére határidő kikötve nem lett, a hozomány értéke után késedelmi kamat csak a visszakövetelés napjától jár. C. 1883. 4101. Dt. u. f. VII. 1.

Hozomány után kamat törvény szerint nem jár, s csak is azon időponttól fogva itéltethetik meg, midőn az erre jogositottak által követeltetik, mi jelen esetben a per meginditásával történt. L. i. 1875. 2712. Dt. XIII. 83.

450. A hozomány átvételéről kiadott elismervények érvényességéhez, akár a házastárs, akár más részére adatnak ki, közjegyzői okirat megkivántatik. 1874. XXXV. 154.

451. A nő a házassági kötelék fenállása alatt a hozományt

férjétől nincs jogositva visszakövetelni. L. i. 1881. 7928. T. cs. 1881. 6.

A férj azonban a nőt a házasság fenállása alatt is a hozományra nézve kielégitheti. L. i. 1877. 582. Dt. XIX. 60.

a) Csőd esetében, a csődnyitást megelőzőlg két éven belül keletkezett, a hozománynak a férj kezelése alá került egyéb női javaknak biztositása és kiadása, a mennyiben ez nem a törvény vagy a fentebbi határidő előtt keletkezett szerződési kötelezettség alapján történt, megtámadható. 1881. XVII. 28. 3.

b) A házasságban élő nő a férjét hozományának kiadására törvényből folyólag nem kényszeritheti, de miután a házasfelek saját vagyonuk kezelésére nézve egymás közt egyezséget köthetnek, a nő a hozomány kiadását követelheti, ha a férj ezen kötelezettségét szerződésileg elvállalta. L. i. 1881. 2740. Dt. XXVIII. 70. Hasonlólag C. 1885. 55. Dt. u. f. XI. 166.

VI. FEJEZET.

A nászajándékról.

452. Azon dolgok, melyeket a vőlegény vagy harmadik személy a menyasszonynak a menyegzőnek tisztességéért vagy a gyürüváltáskor adott, annak nászajándékát képezik. Hk. I. 100. 4.

Ámbár a jegyváltás alkalmatosságával, a vőlegény által a menyasszonynak adott menyegzői köntösök a H. t. k. I. R. 93. cz. szerint a menyegzői ajándék természetét öltik magokra és azok magánosan a menyasszonyt illetik, ha mindazáltal valósággal nem adattak, hanem csak igértettek és igy aziránt *a férj magáról kötelező levelet adott, az özvegy feleség pedig a maga meghalt férjének ingó javaiban valósággal örökösödést kapott légyen, ilyenkor ő többé a menyegzői köntösök titulusa alatt kötelezett summa pénznek kifizetését, a meghalt férjnek testvéreitől meg nem kaphatja, mivelhogy ugyanis az olyanoknak kifizetésének a H. t. k. I. R. 95. cz. szerint, figyelmezvén a már idézetl 13. cz.-re is, a meghalt férjnek ingó javaiból kellene ki telni,* azokban pedig az özvegy feleség valósággal örökösödött, az ősi jószágból pedig különösen kifizetni nem lehet, mivel tehát azt a fundust, a melyből ki kellett volna fizetni, maga az özvegy feleség birja, innen következik, hogy az neki ki nem fizettetik. P. T. Dec. 24. ad acquis. mobil.

A H. t. k. I. R. 100. cz. 4. §. az olyan menyegzői ajándék titulusa alatt ajándékozott és annyira priviligeált dolgok felöl pedig állitja, hogyha a menyasszony az egybekelés előtt meghalna is, mindazáltal a vőlegény azokat a dolgokat visszanem kérheti, azért is ezekben a környülállásokban, a törvény különös rendelkezéséhez kell ragaszkodnunk; valamint tehát abban az esetben, ha valamely summa pénzt ezen titulus alatt idegenektől fehér papirosra (charta bianca) kölcsönzött volna és valósággal a menyasszonynak által adta volna, azon kölcsön vett summáról az idegennek adott olyan fehér papirost megerőtleniteni nem lehetne, ugy az olyan kontraktust sem, a mely a valóságos általadás helyett vagyon, lehet megerőtleniteni. P. T. Dec. 4. ad inv. contr.

453. A nászajándék a nő kizárólagos tulajdonát képezi. Hk. u. o.

A lakodalom alkalmával, a vőlegény és menyasszony szülői, rokonai és a vendégek ajándékozása folytán összegyült pénz, mint nászajándék, törvény szerint

a menyasszonyt illeti, ha csak a vőlegény és menyasszony azt közös megegyezéssel egymás közt meg nem osztják. C. 1884. 1168. Dt. u. f. XI. 44.

454. A vőlegény a nászajándékot, ha a menyasszony az egybekelés előtt meghalt, visszakövetelni nincs jogositva. Hk. I. 100. 4.

Más esetekben a vőlegény a visszakövetelésre csak akkor van jogositva, ha a házasság az ő hibáján kivül nem jött létre. L. i. 1877. 7528. Dt. XIX. 38.

A vőlegény a nászajándékot csak az esetben követelheti vissza, ha az eljegyzési visszony felbontását nem ő okozta, vagy pedig a házasságtóli elállásra törvényes ok forog fen.

Ily törvényes okot nem képez azon körülmény, hogy a kikötött hozomány kifizetése az egybekelés előtt megtagadtatott. H. t. 1861. 1905. T. cs. 1862. 60.

VII. FEJEZET.

A hitbérről.

I. A törvényes hitbér.

455. A törvényes és elhált házasság folytán a nőt a házassági hűség fejében törvényes hitbér illeti meg. Hk. I. 93. 2.

456. A törvényes hitbér főuraknál 400, nemeseknél és polgároknál 200, nem nemeseknél pedig 40 frtot tesz ki. 1840. XXII. 85.

A törvényes hitbér folyó pénzben fizetendő. L. i. 1880. 3428. T. cs. 1880. 176.

457. A törvényes hitbér tulajdonjoga megilleti a nőt és amenynyiben férje előtt meghal, átszáll örököseire. Hk. I. 93 6.

a) A feleségeknek a H. T. H. I. R. 93. cz. 3. §. szerint is és a bevett törvényszéki gyakorlás szerint, csak férjeiknek halálok után származik valóságos kereset a hitbérnek megszerzésére. Továbbá más tekintetbe jő a törvényes hitbér, másba pedig az irott; a mi az elsőbbet illeti, ha a feleség a maga férjénél hamarabb meghal is, mindazonáltal az ő közelebbről való atyafiait kereset illeti férjének örökösei ellen. P. T. Dec. 7. ad acquis mobil.

b) A H. T. K.-nek a törvényes hitbérről intézkedő czimei nem zárják ki azt, hogy a nő örökösei a törvényes hitbér kiadatását akkor is követelhessék, ha a nő férje előtt halt el, a táblai döntvények 162-ik lapján olvasható 7-ik döntvény pedig a nő örököseit az emlitett esetekben is kereseti joggal ruházza fel. C. 1881. 504. Dt. u. f. I. 118.

458. A nőt első férje után az egész hitbér, másodszori férjhez menetel esetében annak fele, harmadszor egy negyed, negyedszer egy nyolczad és további férjhez menetel esetében hasonló arányban leszállitott hitbér illeti meg. Hk. 1. 96.

459. A törvényes hitbér követelhetése megszünik:

1) Ha a nő azt férjének önkényt és szabad akaratból elengedte. Hk. I. 109.

2) Ha a nő házasságtörést követett el és ennek folytán a házas felek elválasztattak. Hk. I. 105.

3) Ha a nő tudva vérfertőztető házasságra lépett. Hk. I. 106.

Ha az egyik hitves fölmentő nyugtatványt adott a másik hitves jegyajándéka vagy hitbére iránt, ezt többé követelni jogában nincs. Barkoczi Imrének Beniczki Honorata ellen jegyajándék kiadása végett. 1814. marcz. 19. Kallós 89. §. 64.

460. A törvényes hitbér a férj bármely vagyonából követelhető. L. i. 1870. 869. Dt. VI. 77.

461. A másodszor férjhez menő nő, hitbérét első férje után csak mint közönséges adósságot, s mint ilyent első sorban a szerzeményi javakból követelheti.

Az öröklött javak kielégitési alapul részére csak annyiban szolgálhatnak, a mennyiben hitbér követelése a szerzeményeikből ki nem tellnék. L. i. 1879. 7127. T. cs. 1879. 358.

a) Ha a nő, a ki másodszor férjhez ment, az első férje szerzeményi vagyonát örökölte, hitbért nem követelhet, mert a hitbér első sorban a szerzeményből lett volna fizetendő. L. i. 1879. 7127. T. cs. 1879. 358.

b) Ámbár abban az esetben, a melyben a megholt férjnek özvegy felesége másodszor férjhez menvén, az ő törvényes hitbére készpénzben fizettetik ki és az olyan kifizetésnek a férj szerzemény javaiból kell kitelni és csak ha szerzemények nincsenek, akkor szabad az ősi jószágból kifizetni; abban az esetben mindazonáltal, a melyben az özvegy feleség állapotját meg nem változtatván, a férjnek jószágaiban bent marad, az ő törvényes hitbérére nézve őtet akaratja ellen a férjnek szerzeményi javaira utasitani nem lehet. Mert az elsőbb esetben az özvegy feleség másodszori férjhezmenetele miatt már a férjnek jószágaiból tartozik kiköltözködni, és a H. T. K. I. R. 95. cz. rendelése szerint a maga hitbérit nem egyébben, hanem csak pénzben vagy ingó javakban követelheti, tehát a törvényes hitbér ezekben a környüllásokban csak mint valamely adósság ugy tartatik, már pedig az 1723. XLIX. törvény értelme szerint az ősi jószágot semmi adóssággal terhelni mind addig nem lehet, valameddig szerzemény jószágak vannak; ellenben a második esetben a melyben az özvegy feleség ismét férjhez nem megy és igy a férj jószágaiban bent marad, az ő törvényes hitbére a férje ősi jószágaiba begyökerődzik, mert a H. T. K. I. R, 98. cz. 3. §. szerint, a hitbérnek arányosságához képest, a férj jószágainak egy részét, ha az a jószág a hitbérnél sokkal nagyobb, az özvegyasszonyi tartásra a köz becsü szerint ki kell hasitani. Ez a kihasitás pedig ugyanazon t. cz.-nek rendelése szerint a férjnek nem szerzemény javaiból, hanem örökösödésbeli és örökös és igy ősi jószágaiból szokott meglenni, a honnan nyilván ki lehet huzni, hogy az idézett törvény az emlitelt esetben a törvényes hitbérnek fundusául teljességgel és egyenesen az ősi jószágokat akarta rendelni. P. T. Dec. 26. ad acquis mobil.

462. A törvényes hitbért eltörli az irott hitbér és igy az özvegy feleség mind a kettőt nem követelheti, mert az embernek gondoskodása eltörli a törvénynek gondoskodását. P. T. Dec. 9. ad acquis mobil.

463. A nőt hitbére tekintetében férje elhalálozása esetén annak vagyonára megtartási jog illeti meg. L. i. 1870. 867. Dt. VI. 37.

Ámbár a H. T. K. 1 R. 93., 94., 96., 97., 98., 104. és 105. czikkelyei és más több törvényeink, csak a feleségeket illető hitbérről és azoknak kielégitéseik-

ről tesznek is rendelést; ha mind azonáltal a házassági szerződésben a menyasszony a vőlegénynek viszonhitbért (contra-dotem) kötelezett és amaz (a menyasszony) a tökéletességre ment házasság után minden egyenes örökösök nélkül a férjénél előbb meghal, ilyenkor a menyasszonynak közosztályosai, kikre tudniillik az ősies vagyonnak örökösödése néz, nem kérhetik és nem kaphatják vissza különben azt az örökösödésbeli tömeget a meghalt feleségnek férjétől vagy ennek hagyományosaitól, hanem csak ugy, ha a kontraktusban kötelezett viszonhitbért lefizetik: mert az örökösödés a teherrel (adóssággal) együtt jár, a kontraktusok pedig szoros törvény magyarázatnak és az örökösöket is kötelezik, kiváltképen az olyan esetekben, midőn a telpereseknek leány-testvérek (soror) a törvényes hitbérrel meg nem elégedvén, kontraktusbelire tetszett neki lépni; már pedig a férjnek is szabad volt a feleségének történhető kialvásának esetére a kölcsönös és viszonos jutalmat elfogadni, a mely feleségének kontraktusbeli hitbéri ugyan, valamint abban az esetben, a melyben a férj előbb meghalt volna a feleségénél, mivelhogy a törvénynek rendelésén sokkal tulhat (értsd a törvényes hitbért, sokkal felülhaladó kontraktusbelit) a feleség testvérjeinek hasznaikra esett volna; az ellenkező történhető esetben, a melyben tudniillik a feleség előbb meghal a férjénél, azoknak azonságából a férjet szintugy, mint azokat, a kik őket a Testamentom által képezik (a Hagyományosait) kontraktus szerint a viszonhitbér illeti. P. T. Dec. 3. ad obt. succes. e. tabula reg.

II. Az irott hitbérről.

464. A házassági szerződésben a házassági hűség feltétele alatt kikötött összeg a nő irott hitbérét képezi. L. i. 1876. 187. Dt. XV. 31.

a) A hit vagy hűbérnek, mely a házastársat törvény vagy szerződés szerint megilleti, törvényes alapja, mint maga az elnevezés is tanusitja, a házassági hűség lévén, ugyanazért hűtlenség esetén a különben hűbérre jogositott ahhoz való igényét a törvény értelmében elveszti. L. i. 1877. 9818. Dt. XXI. 6.

b) Házasságtörés esetén a nő az irott hitbért elveszti. C. 1884. 1393. Dt. u. f. IX. 2.

c) A hitbér csak a házasságkötés alkalmával vagy azt megelőzőleg kötelezhető, az e czimen a férj által később kötelezett összeg nem irott hitbérnek, hanem halálesetre ajándékozásnak tekintendő. C. 1885. 1043. J. K. 1885. 25.

d) Az irott hitbér kelléke, hogy a szerződésben a hitbér *bizonyos meghatározott összegben* köteleztessék. K. T. 1865. 8364. T. cs. 1865. 236.

465. Az irott hitbér nem csak a férj, hanem annak szülői által is leköthető. — Bükk Rebekának Fái Barnabás elleni pörében 1801. decz. 18. Kallós 89. §. 6. Egger Reginának, Pintér Fülöp utódai ellen, a férj apja által kötelezett hitbér kiadása iránt 1781. feb. 16. Kallós 90. §. 48.

a) Ha a szülők a házassági szerződésben a hitbér kifizetésére magukat kötelezték, a nő tőlük a férj halálakor annak kifizetését követelheti, anélkül, hogy előbb a kielégitést a férj után hátramaradt vagyonából keresni köteles volna. H. t. 1864. 9144. T. cs. 1864. 395.

b) Az irott hitbér azokkal szemben, a kiket köteles rész illet meg, az országb. ért. 8. §. feltételei fenforgásakor megtámadható. L. i. 1879. 6652. Dt. XXIII. 80.

466. Az irott hitbér szerződésszerü jellegének figyelembe vételével rendszerint ugyanazon szempont alá esik, mint a törvényes, a melyet pótol. P. T. Dec. 24. ad acquis mobil u. o. Dec. 1.

a) P. T. II. R. X. ad invalid. contractum. Dec. 3.-ban az irott hitbért világosan szerződésnek ismeri el.

b) Az irott hitbér természeténél fogva adóssági kötelezettséget képez. H. t. 1864. 9144. T. cs. 1864. 395.

467. Az irott hitbér első sorban a szerzeményi vagyonból és csak annak elégtelensége esetén az öröklött vagyonból fizetendő. L. i. 1878. 11944. Dt. XXVII. 2.

a) Az irott hitbér először ugyan a szerzeményekből, azok pedig nem lévén vagy elégségesek nem lévén, ha azon irott hitbér nem rendkivül való, a férjnek ősi jószágaiból is az özvegy feleségének oda szokott itéltetni. Mert az ősi jószágot mindaddig nem lehet megterhelni, valameddig szerzemény jószág vagyon, az irott hitbér pedig a törvényes gyanánt vagyon, valamint tehát ezt, ugy amazt is a férjnek javaiból a feleségek jog szerint kivánhatják. P. T. Dec. 1. ad acquis mobil.

b) Az irott hitbér a férj bármely vagyonából megtéritendő. Akácspör 1780. ápril 14. Kallós. 89. §. 22.

c) Az irott hitbér, mint hagyatéki teher, első sorban a szerzeményi javakat terheli. C. 1881. 10238. Dt. u. f. I. 50.

d) Az irott hitbér természeténél fogva a férj által halála esetére neje részére tett ajándékozás lévén, ily ajándékozásból eredő követelések az e per megbirálásánál alapul szolgáló 1881. évi XVII. t.-cz. 65. §-nak 2. pontja szerint a csődtömeg ellen nem érvényesithetők, és mert a felperes által felhivott 1881. évi XVII. t.-cz. 267. §-ának rendelkezése nem alkalmazható az irott hitbére, minthogy olyannak az 1840. évi XXII. t.-cz. 85. §. sem ad elsőséget. C. 1884. 304. B. T. VIII. 180.

e) A szerződvényi hitbér a férjnek mind ingó, mind ingatlan javaiból fizettetik, még pedig az ingókból a mennyi telik mindjárt a férj halála után, a fönmaradt rész pedig csak az özvegyjog megszünte, azaz a nő férjesülése vagy halála után fizettetend. Nagy Juditnak Nagy Benedek ellen kötelezett hitbér stb. kiadatása végett. 1795. decz. 2. Kallós 89. §. 5.

468. A nő az irott hitbért csak férjének természetes halála, holttányilvánitása vagy birói itélettel kimondott elválás után van jogositva követelni. L. i. 1872. 7175. Dt. VII. 137.

a) Habár a férj a moringlevélben arra kötelezte magát, hogy nejének az irott hitbért kivánságára bármikor fogja megfizetni, az daczára annak nem követelhető, ha fenti körülmények egyike be nem állott. L. i. u. o.

b) Ha az irott hitbér akkép köteleztetett, hogy az csak a férj elhalálozása esetében fizetendő, ugy azt a nő birói váláskor nincs jogositva követelni. L. i. 1878 3893. Dt. XX. 65.

c) A szerződvényi hitbérnek kamata is, a férj halálától számitva fizettetik — Bittó Teréznek — Anyos János elleni irott hitbér és özvegyjog kiadása végett 1783. febr. 16. Kallós. 89. §. 1.

d) Ha az apa nejének vagy menyének hitbért kötelezett, ez ha az apa halála után mindjárt ki nem fizetik, a kötelező halálától számitott kamataival együtt kifizetendő. Mednyánszki pör 1799. nov. 29. Kallós 89. §. 37.

e) A kereseti irott hitbérre nézve felperest elutasitani kellett, mert B. a. házassági szerződésben azon hitbér csak a folytonos hosszas együttélés feltételével

köttetett ki olykép, hogy azt felperes, ha férjével hosszas ideig együtt nem maradna s ezzel meg nem férne — ne követelhesse. Bekövetkezett pedig az, hogy felperes férjétől rövid három hónap együttlét után tényleg elvált és azt, hogy ő férje által elüzetett, nem bizonyitotta. L. i. 1876. 6640. T. cs. 1876. 275.

III. A viszonos hitbérről.

469. A házassági szerződésben a férjnek javára viszonhitbér köthető.

A viszonhitbér ugyanazon szempont alá esik, mint az irott hitbér. P. T. Dec. 3. ad obtinendam succes, s u. o. Dec. ad acqis contr. dotis.

a) A viszonhitbér, melynek fizetésére a házassági szerződésben a menyaszszony részéről az apa kötelezte magát azon esetre, ha leánya a házassági egybekelésből származó gyermek nélkül halna el, megitélendő, ha a nő után maradt ugyan gyermek, de az a házazság megkötése, illetve a házassági szerződés kelte előtt és nem a házassági szerződést kötő férjétől származott. L. i. 1879. 8035. D. Gy. VIII. 210.

b) A viszonhitbér ugyanazon alapon nyugszik és ugyanazon elvek alapján birálandó el, mint a törvényes, illetve irott hitbér. L. i. 1877. 9818. Dt. XXI. 6.

VIII. FEJEZET.

A közszerzeményről.

Nem nemeseknél.

470. A házasság alatti közszerzemények a házastársakat egyaránt illetik meg. Hk. III. 29. 2. 1840. XVIII. 8.

a) A házasság tartama alatti szerzésből egyik házastársnak, a másik házastárs nem pedig ettől különböző harmadik szerző ellenében tulajdonit közszerzői jogot, ennélfogva felperest a nejéveli házassága alatt napa által szerzett javakra, a törvénynél fogva közös szerzői jog meg nem illeti, L. i. 1875. 2843. Dt. XIII. 92.

b) A közszerzemény jogi természetének meghatározásánál döntő körülménynek csak az lévén tekintendő, hogy a szerzés a házasság tartama alatt történt azon további kérdés: vajon a másik házastárs járult-e és mily összeggel a kérdésben levő ingatlan szerzéséhez a közszerzemény elbirálásánál figyelembe vehető nem volt. C. 1881. 6737. Dt. u. f. I. 19.

c) Azon körülmény, hogy a házasság tartama alatt szerzett ingatlant. az egyik házastárs saját nevére iratta, a másik házastárs közszerzeményi jogára kihatással nincs. L. i. 1874. 6998. Dt. XIII. 1.

d) A házasság *törvényes elválasztásaig* a házas felek házassági viszonyban *együttélőknek tekintendők* lévén, s igy a házasság alatti közszerzeményre nézve az 1840. VIII. t. cz. értelmében egyenlő joggal birnak. K. T. 1865. 923. T. Cs. 1865. 236.

e) Azon vagyonra nem áll a *közszerzemény vélelmie*, a melyet a ténylegesen, de nem törvényesen elválva élő házastársak egyike a *tényleges* különélés ideje alatt szerez. K. T. 1885. 6742. Ü. L. 1885. 57.

f) Ha a házasfelek, a kölcsönös közszerzeményi jogot szerződésileg szabályozzák és azt a házassági együttélésre szoritják, ezen együttlét alatt, a dolog ter-

lészeténél fogva, a közös szerzés alapját képező tettleges együttélet lévén tekintendő, ez esetben a nő nem érvényesithet igényt oly vagyonra, a melyet a férj a különválás után szerzett- K. T. 1865. 8364. T. Cs. 1865. 236.

g) A házasfelek között az általános polgári törvénykönyv hatálybalépte előtt kötött házassági s örökségi szerződések (6. §) kötelező erőben maradnak, s valamint a házasfeleknek házasság alatti közkeresményhezi törvényes közös tulajdoni joga (jus coaquisitionis), a házasság kötésekor létezett törvények szerint itélendők meg. Az elhalt házastárs hagyatékában e törvény alapjáni öröködés azonban, ha a házastárs halála az általános polgári törvénykönyv hatálybalépte után történt, ennek határozatai szerint történik. Ősiségi ny. p. 12.

h) Habár felperes (nő) örökhagyóval (férj) az osztr. polg. törv. hatálya alatt lépett házasságra, mégis a visszaállitott hazai jog szerint őt mint polgárnak nejét megillető közkeresményi jogot, mind azon ingó és ingatlan dolgokra érvényesitheti, melyek a hazai jog hatályossága alatt szereztettek. L. i. 1874. 6998. Dt. XIII. 1.

i) Az ősiségi nyiltparancs 12. §-a szerint a házasság tartama alatt szerzett vagyonhoz való közszerzeményi jog a házasságkötésekor létezett törvények szerint lévén megitélendő, ha a házasságkötés a magyar törvények uralma alatt történt, a házastárst a házasság alatt szerzett vagyon fele illeti, abban az esetben is, ha a másik házastárs az osztrák törvény hatálya alatti időben halt meg. L. i. 1876. 7030. Dt. XVI. 93.

471. A közszerzeményről ugy az egyik, mint a másik házastárs fele részben szabadon rendelkezhetik, s ezen fele részből a férj feleségét végrendelet által sem zárhatja ki. 1840. VIII. 8.

a) V. M. végrendeletében, mint ennek egész terjedelméből világosan kitűnik, — mind azt, mivel nejének, illetőleg özvegyének tartozott, kellően számitásba vette és ehhez képest határozta meg a felperes (özvegy nő) javára rendelt hagyományokat. A nevezettnek végrendeletét e szerint minden részben szoros öszszefüggésben levő egésznek kelletik tekinteni, melynek egyes részén változást tenni a nélkül, hogy az egész változást szenvedjen, nem lehet.

Igy tehát a felperes által csak vagy egészben volt elfogadható, vagy pedig a mennyiben jogérvényeire előnyösebbnek gondolta, — egészben volt visszautasitandó.

Ezekből folyik, hogy midőn felperes *a hagyományokat* a végrendelet értelmében és annak alapján — mert más jogczime erre nem is volt — *minden fentartás nélkül elfogadta, egyszersmind mindazon közszerzeményi tárgyakra nézve, melyekről férje rendelkezett és igy más hagyományokkal kiegyenlitett, lemondott.*

Ezen jogróli lemondás már magában az elfogadás tényében rejlik, mely szükségkép ezen következtetést vonja maga után, a nélkül, hogy még felperes külön nyilatkozatára volna szükség. L. i. 1871. 4336. T. cs. 1871. 391.

472. Közszerzeményt azon vagyon képez, mely a házasság tartama alatt szereztetett és a házasság megszüntekor, viszonyitva a házasság előtti vagyonállapothoz, mint többlet mutatkozik. C. 1884. 6353. Dt. u. f. XI. 55.

a) Csak azon vagyon tekintetik közszerzeménynek, mely felülhaladja azon vagyon értékét, a melylyel mindegyik házastárs a házasság megkötésekor birt és e tekintetben a szerzés ideje vagy körülményei figyelembe nem jöhetnek.

Ha tehát a nő a szülőitől kapott hozományt, a férj állitása szerint el is költötte volna, de vagyont hagy hátra, ugy azt a hozomány terheli és a hagyatéki

vagyon csak a hozomány felüli részben volna közszerzeménynek tekintendő. L. i. 1875. 6669. Dt. XIV. 209.

b) Közszerzeménynek csak az a vagyonérték tekintendő, mely a házasság kötéskor megvolt, vagy annak folyama alatt egyik vagy másik házastárs által öröklött vagyon értékét tulhaladja. L. i. 1878. 5464. Dt. XXI. 96.

c) Közszerzeménynek csak az öröklött, s illetve a házasság kötésekor meglevő vagyont tulhaladó vagyonérték tekintendő, s igy a közszerzeményből a házastársak külön vagyonának ebbe beruházott értéke levonandó. L. i. 1878. 11563. Dt. XX. 89.

d Valamely dolog vagy jog szerzésének puszta ténye szükségszerüleg még szerzeményt nem eredményez és házasság alatti közszerzeménynek csak azon érték tekintendő, mely a házasság előtt meg volt és a házastársakra a házasság alatt szüleikről vagy ezek ágáról háramlott vagyon értékét meghaladja. K. T. 1883. 21186. Dt. u. f. VII. 163.

e) Szerzeménynek általában és igy házasság alatti közszerzeménynek is csak az tekinthető, a mennyivel a férj vagyona a házasság ideje alatt gyarapodott. C. 1883. 2563. Dt. u. f. V. 115.

f) Azon értéktöbblet, mely a törvényes házasság tartama alatt bármelyik házastársnak a házasság előtt volt *vagyon jövedelméből* keletkezik, közszerzeményt képez. K. T. 1883. 5582. Dt. u. f. VI. 173.

g) Az *ajándékozás* a szerzemény fogalma alá esik és igy az ajándékozott pénzösszegen vett ingatlanból, a másik házastárst, annak fele mint közszerzemény illeti meg. C. 1881. 6737. Dt. u. f. I. 19.

h) A házasság tartama alatt történt *vétel* utján szerzett birtok, tekintet nélkül arra, hogy a házastársak egyike hozzájárult-e a vételhez és mennyiben, és hogy a vételár kilett-e és mikor fizetve közszerzeménynek tekintendő. L. i. 1875. 6334. Dt. XV. 9.

i) Szerzeménynek csak *az öröklött vagyon értékét tulhaladó érték lévén tekintendő*, a házasság tartama alatt vásárlott vagyon még csupán azon oknál fogva. hogy az a házasság tartama alatt szereztetett, közszerzeménynek nem tekinthető. L. i. 1874. 3230. Dt. XII. 138.

j) A *kifizetett adósságok* czimén megitélt 207 frt stb. megitélhető nem volt. mivel habár igázoltatott is, hogy telperesseli házasság alatt 414 frt adósság fizettetik ki, mégis ezen összeg közszerzeményt nem képez, mert alperesek igazolták. hogy az őket illetett $1/8$ telket 1860—1868. évig néh. B. M. hsználta és hogy ezen ingatlan ez idő alatt több jövedelmet nyujtott, mint törlesztett adósság; miért is a kifizetett adósság szerzeményt nem képez. L. i. 1875. 2308. Dt. XIV. 130.

k) Nem tekinthető szerzeménynek az sem, hogy a bekebelezett 1202 frt után felperes házassága alatt a kötelezett s lejárt *kamatok fizettettek*, mert ezen kötelezettség teljesitése által a vagyonnak sem értéke nem növekedett, sem terhe nem kevesbedett. L. i. 1877. 5497. Dt. XVIII. 111.

l) Felperes a képekre vonatkozó keresetével elutasitandó volt, mert felp. nem tagadta, hogy ezen képeket O. D. sajátkezüleg festette, már pedig törvényeink szerint *oly tárgyak, melyek szépművészet utján állitatnak elő, közszerzemény tárgyát nem képezik*. K. T. 1883. 31181. Dt. u. f. IX. 193.

m) A férjnek a házasság tartama alatt a földes ur részéről adományozott *urbéri birtok*, közös szerzeményt, ezen szerzésmód fogalmából folyólag nem képez és 1840. VIII. 8. §. rendelkezése alá nem esik. L. i. 1874. 11252. Dt. XI. 25.

n) A házasság tartama alatt az 1840. VII. t.-cz. hatálybalépte előtt szerzett urbéri birtok közszerzeményt képez, miután ezen törvény csak ismétlése azon

szabványnak, mely a Hk. III. r. XXIX. cz. 2. §-ban foglaltik. L. i. 1874. 7220. Dt. XIII. 2.

473. A nőnek ruhái, drágaságai és ékszerei nem képeznek közszerzeményt, hanem kizárólag a nő tulajdonát képezik. P. T. Dec. 1. ad inval. test.

474. Azon vagyon, mely az egyik hitvestársra az apától vagy anyától, vagy azok ágától, akár végrendelet folytán, akár a nélkül hárult, annak öröklött vagyonát képezi. O. É. I. 10.

a) Azon körülmény, hogy az ingatlan, *részben öröklött* vagyon, *részben pedig szerzemény*, nem zárja ki azt, hogy a szerzemény természetben követeltessék, hanem csak is azt, hogy a birtokarányban az öröklött és szerzett vagyon kifejezést nyerjen L. i. 1875. 6334. Dt. XV. 9.

b) Azon körülményből, hogy a nő hozománya a férj öröklött vagyonába beruházások és épitkezések által befektetve lett, nem lehet a tulajdonjog megszerzését következtetni az öröklött vagyont képező ingatlanra, és ennek folytán a nőt csak azon jogosultság illeti meg, hogy az épitkezések és egyéb bizonyitható közös befektetések értékének reáeső részét annak utján követelhesse. L. i. 1877. 3288 Dt. XVIII. 77.

c) A nő azáltal, hogy hozománya a férj öröklött vagyonába beruháztatik azon vagyonon tulajdonjogot nem nyer, fenmaradván követelése a beruházás értéke erejéig. L. i. 1878. 7632. Dt. XXI. 59.

d) Azon érték, mely az öröklött javakba beruháztatik, ági vagyonnak nem tekinthető, másrészről miután az öröklött vagyon is megterhelhető, azon teher, mely az öröklött vagyonnal az örökösre száll, a vagyon értékéből leszámitandó, illetőleg, a mennyiben a teher kiegyenlittetik, az mint öröklött vagyonba tett beruházás szerzeménynek tekintendő. C. 1885, 713. B. T. X. 90.

475. Ha a házastársak valamelyikének öröklött vagyonában hiány mutatkoznék, mindenekelőtt a szerzeményből e hiány pótlandó és csak az öröklött vagyon értékének ekkénti kiegészitése után fenmaradó érték fogja a közszerzeményt képezni, L. i. 1874. 3230. Dt. XI. 138.

476. Közszerzemény czimén a hitvestárst a közszerzemény felének tulajdonjoga illeti meg. C. 1883. 9212. Dt. u. f. V. 171.

a) Megváltoztatni kellett a másodbiróság itéletének azon részét, melyszerint alperesek a közszerzeményi ingók becsértékének megfizetésére köteleztettek, mert felperest, mint közszerzőt a kérdéses ingók felére nézve tulajdonjog illeti meg, és e tulajdonát természetben követelheti. L. i. 1877. 5444. Dt. XVIII. 111.

b) A közszerzeményi vagyon fele részének természetbeni kiadására irányzott keresetnek helye van.

Ha a közszerzeményi vagyon ingatlan, követelhető a közös birtoklásba bocsájtás, és a jogerőre emelkedett itélet alapján, a pernyertes fél tulajdonjogának bekebelezését jogositott kérni. C. 1884. 3054. B. T. IX. 134.

477. A közszerzeményből folyó tulajdonjog nem egyes dologra, hanem a vagyonra mint egészre vonatkozik. L. i. 1877. 5497. Dt. XVIII. 111.

478. A közszerzeményi jog csak a házastársak valamelyikének elhunyta vagy törvényes válás esetében érvényesithető. L. i. 1877. 3288. Dt. XVIII. 77.

a) Házasfeleknél, a kik szt. székileg elválasztattak, és a kik között az együttélés törvényesen megszünt, a közszerzemény kiadására irányuló kereset elbirálására törvényes akadály fen nem forog. C. 1883. 6527. Dt. u. f. V. 162.

b) A közszerzeményi vagyon a házasság törvényszerü felbontása előtt *nem követelhető*, és igy *habár a házasfelek tényleg különválva élnek is*, a nő nem követelheti a közszerzemény megosztását, sem pedig a fele rész használatát. C. 1884. 1287. B. T. IX. 36.

c) A házasság tartama alatt, a házasfeleket közszerzemény czimén kereseti-jog meg nem illeti. L. i. 1880. 7024. Dt. XXVIII. 95. Hasonlólag. C. 1883. 892. B. T. VII. 26.

d) A *közszerzemény mennyisége a házasság tartama alatt meg sem határozható*, s közszerzemény czimén kizárólag egyik házastárs tulajdonaképen telekkönyvezett birtoknak megosztását és külön kihasitását a házasság tartama alatt a másik házastárs követelni jogositva nincs. C. 1884. 6353. Dt. u. f. XI. 55.

e) A nő a házasság tartama alatt nem követelheti, hogy a közszerzeményes ingatlanok tekintetében a tulajdonközösség telekkönyvileg bekebeleztessék. C. 1884. 1287. B. T. IX. 36.

f) *Ellenkező*: A nő férje életében is, a házasság tartama alatt szerzett vagyonnak a helyszinelés alkalmával férjével közös tulajdonul leendő felvételét kérni: s illetve ha az csupán a férj nevére vétetett fel, a telekkönyvi kiigazitást követelni jogositva van. L. i. 1877. 4441. Dt. XVIII. 75.

479. A ki valamely vagyont közszerzemény czimén igényel, az az illető vagyon közszerzeményi eredetét igazolni tartozik. C. 1883. 1472. Dt. u. f. V. 94.

a) A férj a keresmény felére nézve a nő rendelkezését fönhagyván, s a nő ezen közkeresményi részt hagyományozza, *a hagyományos a nő közkereseti jogát, azaz hogy ez valóságos közkereső volt*, bizonyitani köteleztetik, különben a kereset, miután a férjnek a közkeresetröli emlitése a közkeresmény valóságát teljesen nem bizonyitja, — leszállittatik. Korona ügyvéd pöre Kéri Anna és Magdolna ellen. 1827. nov. 17. Kallós 90. §. 2.

b) Azon körülmény, hogy valamely ingatlanra egyedül a férj van tulajdonosként bekebelezve, nem zárja ki azt, hogy a nő ezen ingatlan közszerzeményi minőségét igazolja. C. 1883. 1472. Dt. u. f. V. 44.

c) Felperes kötelessége lett volna igazolni, hogy azon érték, melynek felét közszerzemény czimén követeli, felülmulja azon értéket, mely Sz. J.-nek birtokában már az első házassága, illetőleg özvegysége idejében létezett, vagyis azt, hogy azon összeg, melynek felét igényli, a vele való házasság ideje alatt szereztetett.

E tekintetben a C. a. telek. kivonat elegendő bizonyitékul nem vehető, mert ez ki nem zárja, hogy Sz. J. már előbb ingó vagyonnal birt. C. 1883. 2563. Dt. u. f. V. 115.

d) Közszerzeményi minőségnek és értékének meghatározása felfedező eskü tárgyát nem képezheti. L. i. 1878. 5228. Dt. XXI. 21.

480. Az adósságokat legelőbb is a szerzeményekből kell kifizetni. P. T. Dec. 3. ad obtinendam succes.

a) Ha a férj meghalván, adósságot hagy maga után, ennek özvegy felesége a közszerzeményekben sem örökösödhet mindaddig, mig az adósságok ki nem fizettetnek, mert ámbár, hogy a feleség nevének beirása által, a közszerzeményi jószágban szerzett jogot nyerni látszik is, mivelhogy mindazonáltal a feleségeknek közszerzeménybeli örökösödéseik, férjeiknek szabad tetszésétől és rendeltetéseiktől

függnek, azért legelőször is és mindenek felett azoknak adósságait kell kifizetni, és csak azt a mi a férj adósságainak kifizetése után hátra marad, lehet a feleség örökösödése alá; kiváltképen azért is, mert az 1723. XLIX. t. cz. nyomán, az ősi jószágokat addig, mig szerzeményi javak vannak, megterhélni nem lehet. P. T. Dec. 23. ad divis succes.

b) A közkereset a férj adósságai miatt a nőtől elvétetik. Tramaschausen pör 1777, máj. 12. Kallós 89. §. 52.

c) Mert mig adósság van, addig közszerzemény nem létezik. L. i. 1876. 7661. Dt. XVII. 7.

d) Az adósságok levonásba helyezendők, mert szerzemény azon érték, mely azok levonása után fennmarad. L. i. 1877. 5497. Dt. XVIII. 111.

e) Ha az egyik házastárs a másikra közszerzemény czimén vagyonának egy részét átruházza, az a ki e vagyont szerzi, az átruházónak az átruházás idejében fenállott tartozásaiért, a vagyon értéke erejéig felelős, *mert közszerzői jog nem létezik, mig az átruházó adósságai nem törlesztvék.* L. i. 1878. 6024. Dt. XX. 104.

f) A háztartáshoz tartozó tárgyak, melyeket az egyik házastárs a házasság folyama alatt szerzett be, és a mely a házastársak közös vagyonának volna tekintendő, mely az egyik elhalálozása folytán válik közkeresménynyé, a házasság ideje alatt keletkezett terhek levonása, illetve kielégitése előtt, a másik házastárs által nem követelhető. C. 1881. 767. Dt. u. f. III. 86.

II. Nemeseknél.

481. A nemes férj a házasság tartama alatt szerzett vagyonra nézve főszerzőnek tekintetik, s ugy életében, mint pedig halál esetére a felett szabadon és korlátlanul rendelkezhet. Hk. I. 18. I. 102.

Mivelhogy a nemes férj főszerzeményesnek tartatik, innen ha felesége az ő férjének életében, *ennek megegyezése nélkül,* a közszerzeménynek hason fele részéről testamentumot tészen, a férj pedig ellenben a maga testamentomában az egész és minden közszerzemény javakról rendelést tészen, ilyenkor a feleségnek testamentoma, ha ennek hagyományosa az ilyen testamentumnak fundamentából, a közszerzemény javakból valamit kezéhez kaparit, a férj által rendeltetett örökösöknek felpörössége alatt megerőtlenittetik; mert valamint az örökösödés, ugy a feleségnek rendeltetése is, a férjnek mint főközszerzeményesnek kényétől függ, azért is az ő jus-sérülésével rendelést nem tehet. P. T. Dec. 1. ad invalid. test.

482. A tudomány vagy közhivatal utján, a házasság tartama alatt szerzett vagyonban a férj, ha a nemesi osztályhoz nem tartozik is főszerzőnek tekintendő. C. 1882. 7646. Dt. u. f. V. 126.

Hazai joggyakorlatunk szerint honoratiori honpolgárok nejei a házasság tartama alatti szerzemények iránti igényeikre nézve, hasonló tekintet alá jönnek mint a nemes honpolgárok nejei. C. 1885. 5030. J. 1885. 9.

483. A feleségek vagy az özvegy asszonyok csak annyiban követelhetik a közszerzeményt vagy csak annyiban tehetnek arról szabadon rendelést, amennyiben az ő férjeiknek ellenkező rendeltetéseik által a feleség közszerzeményi joga meg nem változtatik. P. T. Dec. 5. ad acquis mobil.

Ha a férj és feleség valamely jószágot örökös joggal együtt szereznek és a feleségnek neve a szerzemény levélbe határozottan be van irva, azután pedig a feleség végrendelettétel nélkül a férjnél előbb elhal és a férj is minden rendeltetés

nélkül elhunyik, a kétféle házasságból származott gyermekek közt az emlitett jószágban leendő örökösödés iránt per kerekedik; ebben az esetben a jószágnak hasonfele a közszerzeményes feleség gyermekeinek itéltetik a másik közszerzeményes atyának részére hajló hasonfele pedig, a mind két házasságból származott gyermekek közt egyenlőképen osztatik el, mivelhogy a tovább élő férj végrendelettétel nélkül holt meg és ekképen a pörös jószágnak rendezését a szerzemény levélnek eredeti állapotjában hagyta, miért is fel kell tenni, hogy a gyermekeknek örökösödéseit is, a szerzeménylevélnek értelmével egyezőképen akarta megtartani. P. T. Dec. 30. ad divis. succes.

484. Ámbár a férjnek, mint főszerzőnek teljes és független hatalma van a feleségnek akaratja ellenére is a közszerzeményekről rendelést tenni; ha mindazáltal a házasságra lépés alkalmával vagy már a házasság ideje alatt, feleségének az ezirányt kötött szerződésben megengedte, hogy felesége a közszerzeménynek feléről szabadon rendelést tehessen, és a feleség ezen engedelemmel él is, rendelést is tesz; ilyenkor a férj annak rendelését többé a maga végrendeletében meg nem változtathatja, mert a szerződések a szerződő feleknek törvényt szabnak és a mi egyszer tetszett, annak többé nemtetszeni nem lehet. P. T. Dec. 39. ad div. succes.

a) Ha a második házasságból született gyermekek az atyai vagyonnak osztályára pört inditanak és az első feleségtől született gyermekek az atya által aláirt és megegyezésével megerősitett anyai végrendeletnek erejével megmutatják azt, hogy nekik különösen az anyok által bizonyos pénzösszeg hagyatott légyen: ámbár a második házasságból született gyermekek megmutassák is azt, hogy az atya nemcsak az, hogy az egész hátramadt és igy az első házasságnak alkalmatosságával szerzett értéknek főszerzeményese volt és ugyanazon atya azután későbbi végrendeletében az egész értékről rendelést tett, mindazonáltal azt az összeget, a melyet az anya külön-külön mindegyik gyermekének végrendelet szerint hagyott volt, a másik feleségtől született fiu és leánygyermekekkel leendő egyenlő osztály alá terjeszteni nem lehet, mert az atya felesége végrendeletét aláirván, amennyiben a feleség a közszerzeményről rendelést tett, arról az elsőbbségről, melylyel mint főszerző birt lemondott, rendelkezési jogát a nőre átruházta és saját tényével ellenkezően többé nem cselekedhet. P. T. Dee. 44. ad divis succes.

b) Ha a férj végintézkedési jogáról a közkeresményekre nézve házassági szerződésben lemondott, és a nő megegyezte nélkül rendelkezett, végrendelete érvénytelen. Horvát pör, 1815. ápril 11. Kallós 90. §. 32.

485. Közszerzemény czimén illeti a nőt azon vagyon fele, a mely a házasság tartama alatt szereztetett, ha a szerzési okiratba az ő neve is mint szerzőé foglaltatott. Hk. I. 48.

486. Ha a nő külön vagyona volt a férj szerzeményének gyökere és alapja, az esetre a nőt az ily vagyon tekintetében a közszerzeményi jog illeti meg. P. T. Dec. 58 ad divis succes.

a) A nő közszerzői jogot érvényesithet, ha a szerzés az ő tulajdonát képező vagyonból történt. C. 1885. 5030. J. 1885. 9.

b) A nőt hozományából szerzett javak felerészben illetik meg. Gindli pör 1781. máj. 7. Kallós 89. §. 26.

487. A honoratiori polgár neje közszerzeményi jogát érvényesitheti a házasság tartama alatt férje által szerzett azon vagyonára, a melyet az illető ipar vagy kereskedelmi foglalkozás folytán szerzett. C. 1882. 7646. Dt. u. f. V. 126.

Kilenczedik czim.

A SZÜLŐK ÉS GYERMEKEK KÖZTI VISZONYRÓL.

I. FEJEZET.

Átalános határozatok.

I. Törvényes házasságból való származás.

488. A törvényes házassági kötelék fenállásának idejében született gyermek törvényesnek vélelmeztetik. C. 1884. 1426. B. T. VIII. 98.

E vélelem azon gyermekek mellett is harczol, a kik atyuk halálától számitott tiz hónapon belül születtek. Hk. II. LXII. 3.

A vélt házasságból született gyermekekre nézve is a fenti vélelem harczol. Hk. I. CVI. 1. I. CVIII.

a) A házasság tartama alatt született gyermek törvényesnek vélelmeztetvén, ezen vélelmet még nem dönti azon körülmény, hogy a gyermek az anyakönyvbe törvénytelennek lett bevezetve, mert a születés törvényes vagy törvénytelen voltát birálni nem áll az anyakönyvvezető jogában. L. i. 1879. 1396. Dt. XXII. 98.

b) A házasság tartama alatt született gyermekre nézve a törvényes születés vélelme állván fenn, ha a gyermek a keresztelési anyakönyvben törvénytelennek van bevezetve, miután ezen tényben büntetésre méltó cselekmény jelenségei mutatkoznak, az iratok a büntető bírósághoz átteendők. C. 1885. 3139. J. K. 28.

c) A házasság tartama alatt, habár a válóper folyamata alatt született gyermek, törvényesnek vélelmeztetik mindaddig, mig az ellenkező birói itélettel ki nem mondatik. L. i. 1878. 9641. Dt. XXIII. 52.

489. A törvényes gyermekek, atyuk családi nevét viselik, és ha az nemes, a menyiségben részesülnek. Hk. I. 51. 3.

II. A törvényes leszármazás vélelmének megdöntése.

490. Valamely gyermek törvénytelen ágyból való származásnak kimondását per utján első sorban jogositott követelni a férj, annak elhalálozása esetén pedig a törvényes vagy végrendeleti örökös. L. i. 1879. 1396. Dt. XXII. 98.

Az oldalági örökösök nincsenek jogositva az örökhagyó gyermekének törvényességét kétségbe venni. K. T. 1885. 21548. Ü. L. II. 66.

491. A 488-ben felállitott vélelem ellenében az, a ki a születés törvényes voltát megtámadja, tartozik a vélelmet bizonyitékokkal megdönteni. L. i. 1879. 1396. Dt. XXII. 98.

492. A ki valamely gyermek törvényes születését megtámadja, a pert köteles a gyermek, és ha annak anyja életben van, az ellen is inditani. L. i. 1878. 12072. T. cs. 1878. 16.

a) Ha a gyermeknek törvényes házasságból lett származása kétségbe vonatik, az esetre az, a ki törv. származást vitatja, a nemző szülők között fenállott törv. házasságot igazolni tartozik. L. i. 1875. 9711. Dt. XV. 61.

b) A házasság megkötése után hét hónapra született gyermek ezen házasságból vélelmezendő származottnak azon esetben is, ha az anya férjhezmenetelkor özvegy volt, és a házasságkötés első férje halála után egy hónappal történt.

Ezen vélelmet támogatja, hogy az atya az anyakönyvi bevezetés ellen harminczhat év lefolyta alatt annak utján fel nem szólalt.

Ezen vélelmet nem czáfolja azon körölménysem, hogy a kérdéses gyermek anyának első férje után is törvényes örökösödésben részesült. L. i. 1873. 5472. Dt. X. 289.

c) Igaz ugyan, hogy a jogi vélelem a házasság tartama alatt született gyermek születésének törvényessége mellett van; *ezen vélelem azonban nem zárja ki az ellenkezőnek bebizonyithatását.* Való az is, hogy elsőrendü alperesnőnek hallgatag beismérése egymagában arra nézve, hogy az általa szült gyermeket nem felperes nemzette, ezen körülmény bizonyitására nem elegendő.

Tekintve azonban, hogy a most emlitett hallgatag beismerés, továbbá a perben kétségbe nem vont azon körülményből, hogy felperes és I. r. alperes huzamosb idő óta tényleg különváltan élnek, valamint a tanuk vallomásával igazolt azon körülményből, hogy I. r. alperes férje nélkül, idegen egyén házában huzamosan tartózkodott — mire hogy anyagi szükség kényszeritette volna, maga sem állitja — vonható okszerü következtetés által, a tekintetben, hogy az I. r. alperes által szült gyermeket nem felperes nemzette, felperes pótesküjével kiegészithető részbizonyiték lett előállitva. C. 1883. 4507. Dt. u. f. VII. 129.

d) Habár alperesnő beismeri gyermekének törvénytelen voltát, ez okot szolgáltat ugyan a válásra, de a gyermek törvénytelen minőségének itéletileg kijelentése külön per keretébe tartozván, a válóperben hozott itéletben ki nem mondható. C. 1885. 3076. J. K. 36.

III. Törvényesités.

493. Az utólagos házasság által, a házasság megkötése előtt nemzett gyermekek törvényesittetnek.

Ezen törvényesités azonban nem terjed ki a házasságtörésből származott gyermekekre. L. i. 1871. 5320. Dt. IV. 8.

494. A fejedelmi kegyből törvényesitett gyermekek személyi tekintetben a törvényes házasságból született gyermekekkel egyenlő jogokban részesülnek. L. i. 1879. 4505. Dt. XXIII. 62.

495. A törvényesités csak harmadik személyek jogainak sérelme nélkül eszközölhető. L. i. 1871. 5320. Dt, IV. 8.

II. FEJEZET.

A gyermekek vallásáról.

(1868. LIII.)

I. Átaldában.

496. Törvényes házasságban született gyermekek, ha a szülők ugyanazon vallás hivei, szülőik vallását követik. i. t.

497. A házasság előtt született, de az egybekelés által törvé-

ıyesitett gyermekek vallásos nevelés tekintetében a törvényesen szüetett gyermekekkel egyenlő szabály alatt állnak. i. t. 14.

498. Házasságon kivül született s igy törvénytelen gyermekek, ıa atyjok által elismertetnek, hasonlóúl a törvényes gyermekekkel ·gyenlő szabály alá esnek, ellenkező esetben anyjok vallását köveik i. t. 16.

499. Ha a szülők valamelyike más vallásra tér át, mint a meyet előbb követett, a hetedik évet még be nem töltött gyermekek nemök szerint követik az áttértet. i. t. 15.

II. Keresztény vegyes házasságból.

500. A vegyes házasságokból származó gyermekek közül a fiuk atyjoknak, s a leányok anyjoknak vallását követik.

A törvénynyel ellenkező bármely szerződés vagy rendelkezés ezentúl is érvénytelen és semmi esetben se birhat jogerővel. i. t. 12.

501. A gyermekek vallásos nevelését se a szülők bármelyikének halála, se a házasságnak törvényszerü felbontása nem változtathatja meg. i. t. 13.

Vallás és közok. m. 1884. julius 11-én 24727. sz. r. a vegyes házasságból származó gyermekek keresztelési bizonylatainak kölcsönös kiszolgáltatása tárgyában.

Midőn a magyar törvényhozás az 1868. évi LIII. törvényczikket megalkotta, azon szándék által vezéreltetett, hogy az ország keresztény felekezetei közti viszonosságot kellőleg körülvonalozván, századas surlódásoknak véget vessen és a vallásfelekezet közti békének ujabb támaszt és biztositékot nyujtson.

E törvény többi közt a vegyes házasságokból származó gyermekek körül is intézkedvén, 12-ik szakaszában kimondja, hogy a fiuk atyjuk, a leányok pedig anyjuknak vallását követik, egyuttal jövőre nézve is érvénytelennek, semmisnek s minden jogerőt nélkülözőnek jelentvén ki bármely szerződést, mely e törvénnyel ellenkeznék.

Ezen szakasznak logikai folyománya, hogy azon esetben, ha valamely lelkész oly gyermeket, ki a törvény szerint más keresztény felekezethez tartozik, bármely okból megkeresztel, azt saját anyakönyvébe be nem vezetheti, hanem köteles az ezen ténykedésről szóló bizonylatot, az illetékes lelkészhez hivatalból s a végből haladéktalanul áttenni, hogy az akként megkeresztelt gyermeknek születését saját anyakönyvében feljegyezhesse; mert a más felekezetbeli lelkész által történt megkeresztelés a gyermeknek vallás tekintetébeni törvényszerü hovátartozandóságán mit sem változtat, az egyes keresztény vallásfelekezetek anyakönyveinek hiteles volta pedig csak ez úton eszközölhető.

De van még egy más ok is, mely a lelkészeket ilyetén keresztelési bizonylatok kölcsönös kiszolgáltatására kötelezi, s ez azon birói magyarázat, melyet az 1868. LIII. t.-czikkel szoros kapcsolatban álló 1879. LX. t.-cz. tüzetesen annak 53. §-a egyes előfordult esetekben talált, mely birói magyarázat azon nézetet látszik érvényre emelni, hogy a keresztény szülőktől származott gyermeknek megkeresztelése más felekezetbeli pap által, mint a melyhez a gyermek nemét tekintve a törvény szerint tartoznék, nem azonos az illető gyermeknek a keresztelő lelkész felekezetébe való felvételével.

Midőn pedig az egyházak e birói magyarázatnak előnyeit elfogadták, ott, a hol az az 1879. XL. t. cz. 53. §-a alapján más felekezetbeli gyermekek megkeresz-

telése s az anyakönyvi kivonat ki nem szolgáltatása miatt bevádolt papjaik javára szolgált, elismerték a feltevést, hogy a lelkész a gyermeket az azon végrehajtott keresztelés által nem a maga felekezetébe vette fel; miből önként következik, hogy a keresztelési bizonylat a másik illetékes egyháznak szolgáltatandó ki.

Mindazonáltal évenkint számos eset fordul elő, melyben különféle egyházi hatóságok panaszt tesznek nálam, hogy más felekezetek lelkészei, törvényszerüen a panaszt tevő hatóságok egyházához tartozó gyermekeket megkeresztelik, anélkül, hogy a keresztelési bizonylatokat az illetékes lelkésznek kiszolgáltatnák, sőt, hogy erre felszólittatva, e bizonylatok kiadását különféle, a törvény által meg nem állható okokból megtagadják.

A fentebb tisztelettel előadottak után szükségtelen bővebben okadatolnom ama sürgős kérésemet, miszerint az egyházi joghatósága alatt álló papságnak a szóban forgó törvényintézkedéseket újból megmagyarázván, ugyanannak egyuttal szigoruan meghagyni méltóztassék, hogy mindannyiszor, valahányszor oly gyermeket, ki a törvény rendelkezése szerint más felekezethez tartozik, bármely okból megkeresztelnek, a keresztelési bizonylatot anyakönyvezés végett az illetékes lelkészhez a ténykedés után legfeljebb 8 nap alatt és az 1879. XL. t.-cz. 53. §-ában megszabott büntetés terhe alatt áttenni el ne mulasszák.

III. Zsidó házasságból, ha az egyik fél keresztény hitre tér.

502. Ha a zsidó házastársak közül a férj megkeresztelkedik, s a megkeresztelése előtt nemzett gyermekek a 7-ik évet még el nem érték, az atya vallásában nevelendők; ha pedig a nő tér meg, s a férj zsidó marad, ugy az ily gyermekek is zsidók maradnak, 1790. 2747, kir. r.

IV. Zsidó gyermekek áttérése.

503. Zsidó gyermekek 18-ik évük előtt, hacsak nem halálos ágyukon kivánnák meg nem keresztelendők. 1789. 41777. kir. r.

504. A serdületlen koru zsidó gyermeket javadalom vesztés büntetése alatt egy pap se keresztelje meg, hacsak a szülő vagy gyám az illető hatóság előtt erre való megegyezését hitelesen ki nem nyilvánitotta. 1799. 21703. kir. r.

505. Az országos kormány a fönebbi tilalom alól fölmentést adhat azon esetben, ha a zsidó gyermek 14 éves már elmult s fontos okok vannak megkereszteltetése mellett; 14 éven aluli gyermekeknél esetről esetre a legfelsőbb királyi engedély kérendő ki. 1791. 17193. kir. r.

III. FEJEZET.

Szülői hatalomról.

506. A kiskorunak személye fölötti felügyeletet a szülők, ezek nem létében a gyám gyakorolja.

A kiskoruak a szülők és a gyám iránt tartozó engedelmességre mindaddig, mig eltartásukról önmaguk nem gondoskodnak, vagy aty-

jokkal, illetőleg gyámukkal házi közösségben élnek, házi fegyelem által szorithatók.

A házi fegyelem csak a kiskoru egészségére ártalmatlan módon gyakorolható. 1877. XX. 10.

IV. FEJEZET.

Az atyai hatalomról.

(1877. XX.)

I. Személyi tekintetben.

507. Az atyai hatalmat törvényes és törvényesitett gyermeke felett az atya gyakorolja.

Örökbe fogadó atyára csak az esetben száll át az atyai hatalom, ha ez iránt az örökbe fogadás alkalmával ellenkező megállapodás nem jött létre (36.).

E hatalomnál fogva az atya kiskoru gyermekeinek törvényes képviselője, azok vagyonát rendszerint (16., 24., 25.) számadás terhe nélkül kezelni s részökre gyámot nevezni és valakit a gyámságból kizárni van jogositva. i. t. 15.

Az atya nincs jogositva nagykoru gyermekei nevében fellépni, hacsak erre azoktól külön meghatalmazást nem nyert. L. i. 1872. 903. Dt. IX. 206.

508. Az atyai hatalom alatt álló kiskoruak, ha 16-ik évüket meghaladják, és az életpálya választásánál atyjokkal egyet nem értenek, előterjesztést tehetnek a gyámhatóságnál, mely az atyja, s a menynyiben szükségesnek mutatkozik, a legközelebbi rokonok meghallgatása után, a kiskoru társadalmi, vagyoni és egyéb viszonyainak figyelembevételével határoz. i. t. 26.

509. Ha a kiskoru nem adatik át annak, a ki őt a törvény, a birósági határozat, vagy gyámhatósági intézkedés szerint magánál tartani jogositva van, vagy ha azt a kiskoru jogtalanul oda hagyja, ugyszintén, ha attól jogtalanul elviteti, az átadás vagy visszajuttatás iránt a gyámhatóság intézkedik. i. t. 14.

II. Vagyoni tekintetben.

510. Az atyai hatalom alatt álló kiskoru vagyonának jövedelme mindenekelőtt a folyó terhek fizetésére s a kiskoru tartási és nevelési költségeire forditandó.

A jövedelem-felesleg az atyát illeti.

Ha azonban a kiskoru vagyonát adósság terheli, a gyámhatóság megrendelheti, hogy a jövedelem-felesleg az adósság törlesztésére forditassék, ugy azonban, hogy az atya évenkint a jövedelem-felesleg $^{2}/_{3}$ részénél többet törlesztésre forditani nem köteles.

Ha az évenkint törlesztendő összeg iránt az atya és a gyámhatóság közt egyetértés nem jő létre: az atya a vagyon-keze-

lésről évenkint számot adni s a **jövedelem-felesleg** $^2/_3$ részét az adósság **törlesztésére forditani köteles. i. t. 16.**

511. Köteles az atya kiskoru gyermekének készpénzét, a mennyiben az általa kezeltetik, biztositani; kötvényeit és értékpapirjait pedig saját választása szerint biztositani vagy a gyámhatóságnak átadni.

A gazdaság, háztartás vagy üzlet folytatásához szükséges ingóságok és készpénz biztositását, továbbá drágaságok és ékszereknek biztositását vagy átadását a gyámhatóság csak azon esetben követelheti, ha ezt a kiskoru érdekei veszélyeztetése miatt szükségesnek tartja. Mindkét esetben köteles azonban az atya az ingóságok kimutatását a gyámhatóságnak évenként előterjeszteni.

Az atya haszonvételi joga a biztositási vagy átadási kötelezettség által nem szenved változást. i, t, 17.

Mert a p. t. rendt. 591. §-ánál, de a gyámhatóságot terhelő felügyelettel kapcsolatos természeténél fogva is, a gyámhatóságok gyám és gondnokoltjaik vagyonát az ugyanazt birtokban tartó s netalán haszonélvező személyek ellenében is tartozván biztositani, s ezen kötelességüknek teljesitése semmi feltételtől függővé nem tétetvén, kétségtelen, hogy miután ezen biztositási kötelességgel járó felelősség s biztositás követelhetéséhez való jogosultság nélkül okszerüen nem is képzelhető, a kiskoru F. Antal képviseletében felszólaló gyámhatóságot azon jog, miszerint most nevezett kiskoru vagyonának biztositása czéljából, az árvaszerü biztositást perutján szorgalmazhatja, esetleg az örökségi vagyonértéknek készpénzben való megfizetését követelhesse, annyival is inkább megilleti, mert alperes azt, hogy Antal nevü kiskoru fiának A) szerint csak elhasználható, s használat által értékükben napról napra csökkenő ingóságokból álló vagyonát neje halála, vagyis 1872. évi májns 8-ka óta birja és használja, valamint hogy most nevezett fiának ezekben fekvő anyai örökrésze 468 frt 26 kr. mig részint nyiltan, részint pedig hallgatag elismerte. Midőn tehát alperesek ezek ellenében azt, hogy a biztositás ez illetékes főgyámi hatóság által részben vagy egészen elengedtetett volna, nem is állitotta, de az előrebocsátottakhoz képest az árvabizottmány meghagyásából benyujtott keresetben előterjesztett kérelmet jogszerüen nem lehetett, hanem mindkét alsóbb birósági itélet megváltoztatásával alperest a 468 frt 26 kr. örökségbeli vagyonérték árvaszerü biztositására, esetleg annak kêszpénzben lefizetésére kötelezni kellett. L. i. 1875. 4360. Dt. XIV. 172.

512. Biztositásul házak becsértékök feléig, egyéb ingatlanok becsértékök kétharmad részéig az előző terhek beszámitása mellett fogadandók el; s házaknál ezenkivül a tüzkár elleni biztositás igazolása szükséges.

Bekebelezett követelések biztositékul teljes értékükben elfogadtatnak, ha a jelzálogos becsértéke a biztositandó összeget a netalán elsőbbséggel biró terheket együttvéve, kétszeresen fedezi.

Az állam által óvadékul elfogadhatónak kijelelt értékpapirok névszerinti értékök feléig, — de sohasem a letétel napján fennálló tőzsdei árfolyam $^2/_3$ részét meghaladó értéken felül, — ékszerek és drágaságok pedig becsértékök feléig biztositásul szinte elfogadandók.

A biztositás — ha a biztositékot ingatlan képezi: bekebelezés. — ha bekebelezett követelés képezi: felülkebelezés által eszközöltetik,

biztositásul adott értékpapirok, ékszerek és drágaságok a gyámpénztárba teendők le. i. t. 18.

513. Az atya, ha kiskoru gyermeke készpénzét biztositani nem képes s ennélfogva magánál meg nem tarthatja, jogositva van a kikölcsönözésre nézve javaslatot tenni, mely javaslat a gyámhatóság által, ha az ajánlott kölcsönvevő a jelen törvény 790. (295.) 3. pontjában körülirt biztositékot nyujt, nem mellőzhető.

Ezen esetben az adóslevél a kiskoru nevére állittatik ki s a gyámpénztárban őriztetik, a kamatokat azonban az adóstól az atya veszi fel és hajtja be. i. t. 19.

514. Az atyai hatalmat gyakorló atya köteles a gyámhatóság jóváhagyását következő esetekben kikérni:

a) ha saját kiskoru gyermeke más által örökbe fogadtatik;

b) ha a kiskoru részére ipar, gyári vagy kereskedői üzletet nyitni, valamely átháramlott ily üzletet átvenni vagy megszüntetni, közkereseti vagy betéti társasági szerződést kötni vagy megszüntetni kiván;

c) ha a kiskoru részére ingatlant vagy tőke befektetésül ingó vagyont venni vagy egyébként szerezni, tőkepénzét felvenni, engedményezni vagy zálogjog-törlést megengedni kiván;

d) ha a kiskorunak ingatlan vagyonát adásvevés, csere utján, vagy másként elidegeniteni avagy megterhelni, ugyszinte ha tőke befektetésül szolgáló ingóságokat elidegeniteni vagy egyébként a kiskoru törzsvagyonának állagát megváltoztatni szándékozik;

e) czégvezetői meghatalmazás esetében.

Ezenfelül arra, hogy mint atya kiskoru gyermeke helyett váltói kötelezettséget vállalhasson, a gyámhatóság általános felhatalmazása szükséges.

A szokásos alkalmi-ajándékozások kivételével azon jogügyletek, melyek által a kiskoru viszteher nélkül köteleztetnék, vagy jogokról viszteher nélkül lemondana, továbbá a kezesség-vállalás, valamint általában azon jogügyletek, melyek által a kiskoru idegen kötelezettségeket vállalna el, az atyai hatalom alatt álló kiskorura nézve gyámhatósági jóváhagyás esetében sem kötelezők. i. t. 20.

a) Ha az atya mint természetes és törv. gyám gyámhatósági engedélyt nyer arra, hogy fia részére annak anyai örökségét terhelő kölcsönt vegyen fel, a kölcsön felvétele után annak gyámhatósági helybenhagyása nem szükséges, és a kiskoru a kölcsönt nagykoruságának elértével kifizetni tartozik. L. i. 1878. 11963. Dt. XXIII. 43.

b) A budapesti kir. törvényszék Pestmegye árvaszéki ügyésze, mint kiskoru P. Andor részére árvaszékileg kirendelt ügygondnok felperesnek, P. Andorné elsőrendü s S. E. másodrendü alperes elleni 5000 frt hagyomány és járulékai iránti perében.

Felperes kereshetőségi joga ellen, alperesek által felhozott kifogások mellőztettek; mert alperesek is beismerik, hogy a kiskoruak t. és t. gyámja, édesatyja P. Andor a kiskorút illető 5000 frt hagyományról az 1877. XX. t. cz. 20. §. e) pontjában körülirt intézkedés ellenére, az illetékes gyámhatóság beleegyezése, illetve jóváhagyásának kikérése nélkül mondván le, jelzett hagyományra nézve atya és gyermeke közt érdekösszeütközés forog fen; ennélfogva az illetékes gyámhatóság ez ügyben szabályszerüleg járt el akkor, midőn a nevezett kiskorú részére ügygondnokot rendelt, miből folyólag, felperesnek mint ügygondnoknak kereseti joga, az az ellen

felhozott alperesi kifogások mellőzésével az E ·/. alatti határozat figyelembe vételével megállapitandó volt.

A m. kir. Curia az első foku biróság itéletét helyben hagyja. C. 1884. 1233. Dt. u. f. X. 99.

c) *Belügym. 1881. decz emb. 26-án 58579. sz. kr.*

Egyes felmerült esetekben tapasztaltatott, hogy több atyai hatalmat gyakorló atya, gyám vagy gondnok, a kiskoruak, illetve gondnokoltak részére kötött jogügyletek telekkönyvi bekebelezésének eszközléseért, a gyámhatóság jóváhagyásának kikérése nélkül, egyenesen a birósághoz fordul s a mennyiben a kötött jogügylet a kiskoru, illetve gondnokoltra háramló visszteher a jogügylet kötéséből ki nem tünik, sok esetben a telekkönyvi bekebelezés eszközöltetik. Minthogy pedig a kiskoruak és gondnokoltak érdekeinek kellő megóvása már azon szempontból is szükségessé teszi a kiskorunak illetve gondnokoltak javára visszteher nélkül kötött jogügyleteknek gyámhatósági megvizsgálását és az a fölötti elhatározást; minthogy gyakran kiderül, hogy a visszteher nélkül kötött jogügyletekből később sulyos terhek háramolnak a kiskoru, illetve gondnokoltra; ennélfogva felhivom a közigazgatási bizottságot, hogy jelen intézvényemnek másolatbani kiadása mellett a megyei árvaszéket, valamint a megye területén levő rendezett tanácsu városok és a gyámhatósági joggal felruházott községek árvaszékeit utasitsa, hogy kellőleg őrködjenek, miszerint a kiskoruak vagy gondnokoltak javára kötött jogügyletek, még ha vissztehernélküliek is, gyámhatósági jóváhagyás végett az 1877. XXII. t. cz. és 20. és 113. §§-nak vonatkozó rendelkezéséhez képest bemutattassanak. Mert a kiskoruak vagy gondnokoltak érdekeit érintő jogügyletek milyen volta, vagyis az, hogy a kiskoru részére szerezni kivánt jog vissztehernélküli-e valóban, s valjon a szerezni kivánt jogból jövőre nem származhatik-e a kiskorura kötelezettség (például ingatlan szerzésénél esetleg a patronatusi jogokkal járó kötelezettség, szolgalmi jogok köteles eltürésének terhe vagy földváltság stb.) a gyámhatóság által itélendő s határozandó meg, továbbá az ilyen jogügyleteknél s különösen az ajándékozásokra alapitottaknál a gyámhatóság figyelmének azon irányban is ki kell terjeszkednie, hogy valjon a kiskoru vagy gondnokolt részére szerezni kivánt jog által más kiskoru vagy gondnokoltnak jogai nem sértetnek-e? a mint az történhetik p. az által, hogy az atyai ingatlan javait egy gyermekére ajándékozás czimén átruházni akarván, többi gyermekeit még öröklendő köteles részétől is megfosztani czélba veszi. Ezen tekintetből különösen az atya által kiskoru gyermeke részére tett ajándékozás (nem értve a szokásos ünnepi ajándékokat) vagy más által a kiskoru, gyámolt vagy gondnokolt részére tett, s az apa, a gyám vagy gondnokolt által a kiskoru vagy gondnokoltak nevében elfogadott ajándékozásra nézve is kikérendő a gyámhatósági jováhagyás és pedig annálinkább, minthogy az 1877. XX. t.-cz. 20. §-nak c. és 113. §-nak 7-ik pontja értelmében, ha az atya, gyám vagy gondnok a kiskoru, illetőleg gondnokolt részére venni vagy egyébként szerezni kíván s azt részére telekkvi bejegyzéssel biztositani óhajtja minden esetben, tehát még az ajándékozás esetében is, köteles a gyámhatósági jováhagyást kikérni.

d) *Igazságm. 1882. márcz. 29. 508. sz. r.*

A m. kir. belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök ur mult év deczember hó 26-án 58679. sz. a. kelt körrendelettel utasitotta a közigazgatási bizottságok utján a megyei, továbbá a rendezett tanácsu városoknak és a gyámhatósági joggal felruházott községeknek árvaszékeit, hogy kellőleg őrködjenek, miszerint a kiskoruak vagy gondnokoltak javára kötött jogügyletek — még ha vissztehernélküliek is, gyámhatósági jóváhagyás végett az 1877. XX. t.-cz. 20. és 113. §§-ainak vonatkozó rendelkezéséhez képest bemutattassanak.

Miről a kir. törvényszéket (járásbiróságot) a hivatkozott körrendelet másolatának ·/. alatti melléklése mellett értesiteni szükségesnek tartom.

515. A kiskoruak vagyonának az atya által kezelt s az 534. (12) alá nem eső jövedelme az utóbbinak hitelezője által csak annyiban vehető igénybe, a mennyiben a vagyon fentartására, a folyó terhek fedezésére, a kiskoruaknak tartására és neveltetésére, az atyának és az általa tartani kötelezett családtagoknak ellátására, végre az 510. (16.) szerint megállapitott tartozás törlesztésére nem szükséges.

Ha a kiskoru vagyonának ily módon kezelt jövedelmére az atya hitelezői részéről foglalás intéztetik: a gyámhatóságnak jogában áll a vagyon kezelésére gondnokot rendelni.

Ha a gyámhatóság e joggal élni nem akar, az atya számadást adni köteles.

Az atya hitelezői által igénybe vehető jövedelem-felesleg mindkét esetben a számadások megvizsgálása alkalmával a gyámhatóság által állapittatik meg. i. t. 25.

516. Jelen törvény X. (IV)-ik fejezetében a gyám- és godnoki elelősségre nézve, továbbá a XI. (V)-ik fejezetben a gyámoltak és gondnokoltak képviseltetése és a kiskoruak nevelésére nézve foglalt szabályok az atyai hatalmat gyakorló atyára is megfelelően alkalmazandók, azon eltéréssel, hogy a 627. (91.) esetében az atya önállóan intézkedik, s gyámhatósági jóváhagyást csak akkor tartozik kikérni, ha a nevelési költségekre a kiskorunak törzsvagyona szándékoltatnék igénybe vétetni. i. t. 26.

III. Az atyai hatalom megszünése.

517. Az atyai hatalom megszünik:

a) ha az atya vagy gyermek meghal;

b) ha a gyermek teljeskoruvá válik. i. t. 21.

518. Megszüntethető továbbá az atyai hatalom, ha az atya gyermeke tartását és nevelését teljesen elhanyagolja vagy erkölcsiségét, vagy testi jólétét, vagy ha gyermeke vagyonának állagát rosz kezelés által veszélyezteti.

Az atyai hatalom megszüntetésének a jelen szakaszban meghatározott ez eseteiben a gyámhatóság a tényállás kideritése és a legközelebbi rokonok meghallgatása után határoz. Ha azonban az atya a gyámhatóság ezen határozatában meg nem nyugszik, az atyai hatalom megszünésének kérdésében a biróság dönt; az atya ez iránti kérelmét a gyámhatósági határozat jogerőre emelkedésétől számitott három hó alatt terjesztheti elő; ennek azonban a gyámhatósági intézkedés foganatbavételére nézve halasztó hatálya nincsen. i. t. 22.

Igazságügyi m. 1881. novemb. 1. 3263. sz. r.

21. Az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését kimondó azon gyámhatósági határozat érvénytelenitésére, mely ellen az 1877: XX. t.-cz. 22. §. szerint a birósági ut nyitva tartatott, — kizárólag azon törvényszék illetékes, a melynek területén székhelye van azon gyámhatóságnak, mely az atyai hatalom megszüntetésének kérdésében az elsőfoku határozatot hozta.

22. A kérelem a gyámhatósági határozatban meg nem nyugvó atya által a

határozat jogerőre emelkedésétől számitott három hó alatt, az árvaszéki ügyész ellen intézendő keresetlevélben terjesztendő elő.

A később előterjesztett kérelem hivatalból utasitandó vissza.

23. A keresetlevélben megjelölendők mindazon körülmények, melyekkel a kérelmező indokolhatni véli:

1. hogy a gyámhatóság az atyai hatalom megszüntetését kimondó határozatának alapjául oly tényt fogadott el, a melylyel ezen következményt az 1877: XX. t.-cz. 22. §-a nem köti össze, vagy pedig:

2. hogy az 1877: XX. t.-cz. 22. §-a szerint megszüntetési okot képező, s a gyámhatósági határozat alapjául elfogadott körülmény, nem forog fenn.

24. A kellő időben benyujtott kereset fölötti tárgyalásra legalább 15 napi határnap tüzendő ki, melyre az atyai hatalom gyakorlatától elmozditott atya, valamint az árvaszéki ügyész, továbbá az atya helyett a gyámság vezetésével megbizott személy megidézendők.

25. A keresetlevél három példányban s a szükséges számu felzetekben adandó be. A keresetlevél egy példánya a tárgyalást vezető birónak kiadatik, egy példányra vezetett végzés által pedig a kiskorunak gyámja idéztetik meg. Panaszló és az árvaszéki ügyész külön felzetekre vezetendő végzéssel idéztetnek meg.

26. Az idéző végzéssel egyidejüleg s a keresetlevél egy példányának közlése mellett megkeresendő a gyámhatóság azon iratoknak és határozatoknak a tárgyalási határnapig a törvényszékhez való áttételére, melyek a kérdéses esetre vonatkozólag előtte folytatott eljárásban felmerültek, illetőleg keletkeztek.

Az árvaszék köteles ezen iratokat és határozatokat eredetben a legrövidebb idő alatt a törvényszékhez áttenni, mely iratok azonban a birói eljárás végbefejezte után a törvényszék által visszaküldendők s a gyámhatóság a birósági eljárás eredményéről az itéletek, illetőleg határozatok hitelesitett példányainak közlésével értesitendő.

27. A további eljárásra és a perorvoslatokra vonatkozólag a 10—16. §§-nak rendelkezései a jelen ügynek megfelelő értelemben azon eltéréssel alkalmazandók, hogy az 1881: LIX. t.-cz. 69. §. 1. és 2. pontjainak eseteiben az itélet jogerőre emelkedésétől számitandó hat hónap alatt perujitásnak van helye.

Az elsőbirósági itélet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen beadott felebbezésnek az atyai hatalom gyakorlatába való visszahelyezésre nézve halasztó hatálya van.

IV. Az atyai hatalom felfüggesztése.

519. Az atyai hatalom gyakorlata felfüggesztetik:

a) ha az atya gondnokság alá kerül;

b) ha büntettért vagy vétségért 1 évnél hosszabb ideig tartó szabadságbüntetésre itéltetett, a mennyiben a törvény ellenkezőt nem rendel.

Az atya az a) pont esetében a gondnokság alól való felmentés, a b) pont esetében, a mennyiben a törvény mást nem rendel, a szabadság-büntetés kiállása után az atyai hatalom gyakorlatát visszanyeri.

Ha az atya csőd alá kerül: a gyámhatóság az atyát a csőd tartama alatt a kiskoru vagyonára nézve számadástételre kötelezheti, vagy ha a csődbejutás körülményei indokolnák, a vagyonkezelést a csőd tartamára tőle elveheti. i. t. 23.

520. Ha az atya tékozlás miatt gondnokság alatt állott, vagy hamis vagy vétkes bukás vagy oly más bűntett miatt elitéltetett, melynek alapján a vagyon hű és pontos kezelésére való alkalmatlansága alaposan feltehető: a gondnokság alól való felmentés illetőleg a büntetés kiállása után kiskoru gyermekének vagyonát csak számadás terhe mellett és csak azon esetben kezelheti, ha a gyámhatóság ezt a kiskoru érdekében szükségesnek tartja.

Ha a vagyonkezelés az atyára nem bizatik, e czélból külön gondnok rendelendő.

Ezen esetben, valamint az 518. (22.) esetében addig, mig a biróság az atyai hatalom megszüntetése tárgyában jogerejü határozatot nem hoz, végre az 519. (23.) a) pontjában emlitett és azon esetben is, midőn az atyától a kiskoru vagyonának kezelése a csőd tartama alatt elvonatott, az atyai hatalom gyakorlásának felfüggesztése, illetőleg a kezelés elvonása alatt is a kiskoru tiszta jövedelmének azon feleslegéből, mely a folyó terhek s a kiskoru tartási és nevelési költségének fedezése után fenmaradt, a gyámhatóság az atya részére tartási átalányt állapithat meg, mely azonban a jövedelem-felesleg egy harmad részét meg nem haladhatja. i. t. 24.

V. FEJEZET.

Kiskoruak örökbefogadásáról.

(Igazságm. 1884. 3546. sz. r.)

A birói és árvaszéki hatáskörök megjelölése tárgyában 1872. évi január hó 30-án 3091. sz. a. kelt (1872. évi Rendeletek Tára 13. szám.) bel- és igazságügyministeri rendeletek X. czikkében kimondatott, hogy az örökbefogadások továbbra is az igazságügyministerium hatáskörébe tartoznak, amennyiben azonban kiskoruak érdekei is fennforognának, ez ügyek az illető árvaszék meghallgatása mellett intézendők el.

Ezen rendelet az 1877. évi XX. t. cz. által csak annyiban módosittatott, hogy a kiskoruak örökbefogadásához a 20. §. a) pontja alapján az atyai hatalmat gyakorló atya, és a 113. §. 3. alapján a gyám, a gyámhatóság jóváhagyását tartozik kikérni.

Ennek megfelelőleg hivatali elődöm a kir. belügyministeriummal egyetértve, az 1878. április hó 14-én 5652. sz. a. kibocsátott rendeletével ujabban is utasitotta az árvaszékeket, mint gyámhatóságokat, hogy a kiskoruakat érdeklő örökbefogadási ügyekben hozandó jogérvényes határozataikat a 3091/872. számu bel- és igazságügyministeri rendelet X. czikke értelmében, végelhatározás végett a kir. igazságügyministeriumhoz terjeszszék fel.

Az árvaszékek e rendeletnek rendszerint megfelelnek ugyan, minthogy azonban igen gyakori eset, hogy az árvaszékek gyámhatóságilag olyan örökbefogadásokat is jóváhagynak, melyek kormányhatóságilag nem erősithetők meg s melyek, mivel ellenük senki által felebbezés nem használtatik, a felsőbb gyámhatóságok által felül nem vizsgáltathatnak;

minthogy továbbá az árvaszékeknek azon jelentései, melyekkel az örökbe-

fogadási ügyekben hozott határozataikat ide felterjesztik, gyakran hiányosan vannak felszerelve, ugy hogy azokat kiegészités végett vissza kell küldeni; szükségesnek vélem az árvaszékekkel azon elveket közölni, a melyek a kiskoruakat érdeklő örökbefogadási ügyekben irányadók és a melyeknek alkalmazását az árvaszékek az eddigi tapasztalatok szerint legtöbbször elmulasztották, végre azon okiratokat is megjelölni, a melyekkel az örökbefogadási kérvények a felek által felszerelendők. — i. r. bevezetés.

521. Kiskoruakat érdeklő örökbefogadás csak az örökbefogadandó kiskorunak törvényes képviselőjével kötött szerződés utján jöhet létre.

Az örökbefogadási szerződés tehát a kiskorunak: atyai hatalmat gyakorló atyjával, ha az atya nem él, vagy törvénytelen születésü kiskoru fogadtatik örökbe: anyjával, mint természetes és törvényes gyámjával, — ha pedig az atyai hatalom gyakorlata felfüggesztetett, vagy a szülők egyike sem él: az árvaszékileg kirendelt gyámmal kötendő meg. i. r. I.

522. Azon esetre, ha a törvénytelen születésü gyermeknek anyja még kiskoru, az örökbefogadandó részére az 584. (1877. évi XX. t.-cz. 39.) alapján kirendelt gyám van hivatva a szerződést megkötni. i. r. II.

523. Ha az örökbefogadó egyuttal gyámja az örökbefogadandónak, ez utóbbi részére az 563. (30.) a) ponja alapján gondnok rendelendő ki és a szerződés ezzel kötendő meg. i. r. III.

524. A közgyám, mint ilyen nincs jogositva a kiskoru örökbefogadandó nevében az örökbefogadási szerződést megkötni, mert a 604. és 706. (1877. évi XX. t.-cz. 68. és 170.)-ai értelmében a közgyám csak helyettesiti a gyámot és azon idöig, mig a gyám müködését meg-kezdhetné, a halaszthatlan gyámi teendőket hivatalból teljesiti; azellen azonban nem forog fenn törvényes akadály, hogy a közgyám rendeltessék ki az örökbefogadandó gyámjául és mint ilyen, már a szerződés kötésére jogosult. i. r. IV.

525. Az örökbefogadási szerződésbe belefoglalandók mindazon jogok (öröklési jog, névátruházás, stb.), melyeket az örökbefogadó az örökbefogadottra és ez utóbbinak törvényes képviselője az örökbefogadóra (atyai halom, gyámság) átruház. i. r. V.

526. Örökbefogadás utján csak az örökbefogadó családi vagy az örökbefogadónő születési családneve ruházható át az örökbefogadottra; özvegy nő elhalt férje nevét nem ruházhatja át, mert ezt csak ideiglen — netáni ujabb férjhez meneteléig — viseli. i. r. VI.

527. A felek — és ha az örökbefogadandó 14 éves, ez is, — jegyzőkönyvileg kihallgatandók a czélbavett örökbefogadás iránt, akár az eljáró árvaszék akár a felek lakhelyéhez legközelebb eső szolgabiróság előtt. i. r. VII.

528. Az örökbefogadási szerződés rendszerint három eredeti példányban állitandó ki, ha pedig kir. közjegyző előtt köttetett, a közjegyzői okiratba foglalt szerződésnek három hiteles kiadványa mutatandó be. i. r. VIII.

529. A szerződés kivételes esetekben, különösen ha a szerződő felek szegényebb sorsuak, az árvaszék előadja, vagy az árvaszék által megbizott szolgabiró előtt szóval is köthető, mely esetben a

szerződés a kiküldött által jegyzőkönyvbe foglalandó, s a jegyzőkönyv a felek által aláirandó, vagy kézjegyükkel ellátandó. És utóbbi esetben egy néviró tanu aláirása is szükséges.

A jegyzőkönyvet a kiküldött árvaszéki előadó, illetve a szolgabiró és a jegyzőkönyvvezető is aláirják, i. r. IX.

530. A gyámhatósági jóváhagyás az 1877. évi XX. t.-czikk 20. és 113. §§-ai alapján az atyai hatalmat gyakorló atya, vagy a gyám által kérendő ki, s az erre vonatkozó kérvényhez a következő okiratok csatolandók:

1. Az örökbefogadónak és az örökbefogadottnak s ha ez utóbbi törvénytelen származásu lenne: édes anyjának is keresztelő vagy születési bizonyitványa;

2. ha az örökbefogadók házastársak: ezeknek esketési bizonyitványa;

3. ha a törvényes atya, vagy a törvénytelen születésü örökbefogadandónak anyja, vagy a szülők egyike sem él: ezeknek halotti bizonyitványa;

4. a gyám által képviselteknél a gyámi rendelvény. — i. r. X.

531. Az ekként felszerelt kérvény felett az árvaszék, mint gyámhatóság által, határozat hozandó és ha az örökbefogadást a kiskoru érdekében levőnek találva, jóváhagyja, ezen határozatának jogerőre emelkedése után a gyámhatósági jóváhagyási záradék az örökbefogadási szerződés mindhárom példányára (a hiteles kiadványokra, vagy az örökbefogadási szerződést tartalmazó jegyzőkönyvre) rávezetendő, s az összes ügyiratok a szerződés-példányokkal együtt, az igazságügyi ministeriumhoz végelhatározás végett felterjesztendők. i. r. XI.

VI. FEJEZET.

A szülők és gyermekek viszonos tartási kötelezettsége.

(1877. XX.)

532. A vagyontalan kiskoruakat első sorban az atya, ha ez erre magában nem képes, vele együtt az anya, ha atya nincs vagy arra teljesen képtelen, az anya, végre a nagyszülők tartoznak eltartani és neveltetni. i. t. 11.

533. Ha az atyai hatalom alatt álló kiskoru saját vagyonnal bir, a tartási és nevelési költség annak jövedelmeiből fedezendő. i. t. 16.

534. Ha az örökhagyó az örökség vagy hagyomány haszonélvezetét a szülőknek vagy nagyszülőknek vagy ezek egyikének, a tulajdont pedig a kiskoru gyermekeknek vagy unokáknak hagyja: a mennyiben a rendelkezésben az ellenkező világosan kimondva nincsen, az örökség vagy hagyomány haszonélvezete a jövedelem egy harmadát meg nem haladó összeg erejéig, a kiskoru gyermekek vagy uno-

kák tartási és neveltetési költségeinek fedezetéül is szolgál, miáltal azonban a szülők, illetőleg nagyszülők ez irányban megállapitott kötelezettsége (11.) változást nem szenved.

Ezen esetben a gyámhatóság állapitja meg, hogy a gyermekek vagy unokák tartása és nevelésére a haszonélvezetnek ezen §-ban meghatározott részéből mennyi forditandó és a mennyiben a haszonélvezet tárgyát ingatlan vagy telekkönyvi jog képezi, a haszonélvezet ezen korlátozása telekkönyvileg kitüntetendő.

Ha a szülő vagy nagyszülő a gyámhatóság megállapitásával magát sértve találná, a gyámhatósági határozat jogerőre emelkedésétől számitott 3 hó alatt jogait a törvény rendes utján érvényesitheti. i. t. 12.

535. Törvényes elválás eseteiben az iránt, hogy a gyermeket melyik szülő tartsa magánál, s a tartás és nevelés költségeit melyik legyen köteles viselni, a fennálló jogszabályok értelmében a biróság határoz.

E határozat a gyámhatósággal hivatalból közlendő.

Addig, mig a biróságok ez iránti határozata jogerőre emelkedik, a mennyiben a szülők erre nézve meg nem egyeztek, a tényállás kideritése és a legközelebbi rokonok meghallgatása után ideiglenesen a gyámhatóság határoz.

A jelen szakasz intézkedései alkalmazandók az esetben is, ha a szülők törvényesen nem váltak ugyan el, azonban tartósan külön válva élnek s gyermekeik tartása és ellátásáról kellőleg nem gondoskodtak.

A kiskoru gyermekek életök 7-dik évének betöltéséig, a kiskoru leányok pedig 7-dik életévök betöltése után is rendszerint az anyánál hagyandók, ha csak a gyámhatóság fontos okok miatt eltérő intézkedést nem lát szükségesnek. i. t. 13.

a) A semmitőszék a tszék itéletét, az előző eljárással együtt, hivatalból megsemmisitette (297. §. 1. 2. p. 304. §.) s a keresetlevelet visszaadatni rendelte; mert azon esetben, ha a szülők törvényesen nem váltak ugyan el, de tartósan különválva élnek, s gyermekeik tartása, s ellátásáról kellőleg nem gondoskodtak, a tényállás kideritése, s a legközelebbi rokonok meghallgatása után, az 1877. XX. t. cz. 13. §. negyedik bekezdése szerint, ideiglenesen a gyámhatóság határoz.

Következve Gy. Juli és Sándor kiskoruak tartási dija iránt a kereset biróság előtt helytelenül indittatott meg; minthogy pedig az ekkép a közigazgatási hatóság intézkedésének tárgyát képező kérelem, a birói eljárás alapjául szolgálható, női tartás iránti kérelemmel egy keresetben szabályellenesen foglaltatott, az egész eljárás megsemmisitendő volt. S. sz. 1879. 16515. sz. a. Dt. XXIII. 49.

b) Az 1877. XX. t. cz. 13. §-ának a) pontja értelmében a 7 évet meghaladott fiugyermek az atyánál hagyandó, ha csak a nő nem bizonyit oly körülményt, melynél fogva fiának erkölcsi nevelése az atyánál való maradás által veszélyeztetve volna, vagy hogy a gyermeket az atya jelen helyzetében eltartani nem tudná.

A gyermek tartása első sorban az atyát terheli. Szükség esetében azonban az anya is köteles azon gyermek tartásához hozzájárulni, mely az atyának adatott át. C. 1885. 5575. J. K. 1885. 45.

536. A kiskoru gyermek vagy unoka részéről a szülő, vagy a mennyiben ennek a fennálló jogszabályok szerint helye van, nagy-

szülő részére és viszont fizetendő tartási összeget a gyámhatóság állapitja meg.

Az ez iránti határozat a felsőbb gyámhatósághoz hivatalból felterjesztendő. i. t. 11.

Gyermektartási dij fizetésére kötelezhető nemcsak az apa, hanem, ha az apa önálló gazdaságot nem visz s a nagyapával vagyonközösségben van, a nagyapa is. C. 1884. 7343. Dt. u. f. X. '91.

VII. FEJEZET.

A törvénytelen gyermekekről.

537. Azon férfi, a ki egy gyermek születését megelőzőleg annak anyjával közösült, feltéve, hogy a közösüléstől a születésig hat hónál nem kevesebb és tiz hónál nem több idő folyt le, a gyermek nemzőjének vélelmezendő. L. i. 1874. 6894. Dt. XIII. 4.

a) Az atyasági keresetet a kiskoru is indithatja, ha törv. korú, gyámság alatt nem áll vagy önálló keresettel bir. S. sz. 1871. 16448. Dt. VI. 484.

b) A közösülésnek a jelzett időszakbani megtörténte főesküvel is bizonyitható. L. i. 1878. 6373. Dt. XXII. 80.

c) A két felperesi tanu eskü alatt vallja, hogy 1880. év nyarán többször látták alperest felperes leányával éjjelenkint egy takaró alatt feküdni, az A) alatti keresztlevél által bizonyitva van az is, hogy felperes leánya 1881. febr. 12-én fiugyermeket szült, a per során felmerült ezen ténykörülmények tehát eléggé indokolják azt, hogy a gyermeknek alperes által való nemzésére és az atyaságnak megállapitására a felperes által leánya részére felajánlt főeskü a prts. 235. §. értelmében megitéltessék, s a per eldöntése ezen esküttől föltételeztessék, mert alperes tanui felperes leánya előéletéről az 1877. és 1878. évekre vonatkozólag vallanak, mert Sz. F., Sz. L. és F. S. alperesi tanuk vallomását, kik V. L. tanura hivatkoznak, maga ezen tanu vallomásában megczáfolja, s mert F. S. tanunak saját tényére való hivatkozása számitásba vehető bizonyitéknak nem tekintethetik, annyival kevésbé, mert a felperes leányával való szorosabb ismeretsége idejét vallomásában nem emliti.

A gyermek havi tartása alperes vagyonyi állásához mérten volt megállapitandó, egyéb költségek iránti felperesi keresetnek hely adható nem volt, mert azok mennyisége alperes tagadása folytán felperes által nem bizonyittatott. C. 1884. 3059. Ü. L. I. 32.

538. A házasság nélküli együttélés, még ha később meg is szakittatik, az atyaság vélelmére nézve félbizonyitékot képez. L. i. 1870. 2692. Dt. VII. 149.

a) A per során felperes által becsatolt s alperes által valódiaknak elismert levelek alperesnek felperes leányával való legbensőbb szerelmi viszonyát tanusitják s oly egyéb körülményekre vonatkozó beismerést is tartalmaznak, melyből alperes apasága okszerüen következtethető; ekép, ha felperes felebbez, alperes feltétlenül marasztalandó lett volna, továbbá: miután alperes levelében maga emliti, hogy felperes leánya irányában kötelességének eleget fog tenni, már azon okból is, alperes a multra nézve a tartásra szintén kötelezendőnek találtatott.

A tartás dij az alperes esetleges kérelméhez képest 8 frtra azért szállittatott le, mert alperes azt, hogy vagyona volna, tagadta és felperes az ellenkezőt mivel sem igazolja. C. 1884. 1699. Ü. L. I. 16.

b) A csepreghi kir. járásbiróság. Indokok: Alperes ugyan beismerte, hogy gyámoltja kiskoru P. János felperessel szerelmi viszonyban élt és vele nemileg közösült is, azonban azt, hogy felperessel oly időben közösült volna nemileg-melyben ezen utóbbi által az 1879. évi junius 4-én szült gyermek a törvényes gyakorlat szerint nemzettnek vélelmezendő, s igy alperesnek a perbeli döntő körülményre nézve tett tagadása miatt, tekintettel arra, hogy e tekintetben a felperesileg felhivott tanuk nem bizonyitottak, egyéb bizonyiték hiányában a főeskü által való bizonyitási módot kellett alkalmazásba venni, s minthogy alperes beismeri, hogy felperessel hosszabb időn keresztül szerelmi viszonyban élt, azon állitását pedig, hogy ezen viszonyt a gyermek születésétől megelőzőleg 10 hónappal megszakitotta volna, az ellenfél tagadásával szemben nem bizonyitotta, a főesküt nem alperesnek, hanem az önjogu felperesnek kellett megitélni.

A m. kir. Curia: A budapesti kir. itélőtábla itéletének megváltoztatásával amennyiben az atyaság kérdése felperes főesküjétől tétetett függővé, az elsőbiróság itélete a havitartásdijnak 4 frtra való leszállitásával hagyatik helyben.

A szülési és munkamulasztási költségek tekintetében felperes feltétlen elutasitására vonatkozólag azonban a kir. itélőtábla itélete helyben hagyatik. Indokok: Mert alperes beismerte, hogy fia a gyermek születése előtt 12 hónappal felpereshez járt, vele ezen idő alatt közösült, azt azonban egy szóval sem mondja alperes, hogy ezután felperes más férfiuval kötött ismeretséget, hogy az A alatti okirat szerint felperes az általa beismert közösülés után 12 hónapra gyermeket szült, a fentebbi ténykörülmények ugy a fogamzás és az alperes által beismert közösülés tekintetében a nem is két hónapot tevő rövid időköz figyelembe vételével, ha felperes az elsőbiróság itélete ellen felebbez, alperes feltétlen marasztalása is indokolva lenne, az elsőbiróság itéletét ezen okból helybenhagyni kellett. C. 1884. 3037. D. T. u. f. X. 27.

539. Az atyasági keresetnek nem adható hely:

ha a férfi igazolja, hogy a nő a fogamzási idő alatt más férfival is közösült. L. i. 1874. 8423. Dt. XIII. 49.

ha a nő nyilvánosan rosz életet folytat. L. i. 1880. 9511. T. cs. 1881. 4.

a) A ki elismeri, hogy a gyermek anyjával a fogamzási idő alatt közösült, de azt állttja, hogy a nő ezen időszak alatt másokkal is közösült, ez utóbbi állitást bizonyitani jogositott. Dt. XXIV. 17.

b) Azon körülmény, hogy a nő a fogamzási idő alatt más férfival is közösült, főesküvel bizonyitható, és az anyának ily főeskü megitélhető. C. 1883. 2115. Dt. u. f. VI. 87.

c) Mindkét alsóbiróság itélete megváltoztattatik, felperes atyasági keresetével feltétlenül elutasittatik.

Indokok: Mert felek között a szerelmi viszonyt s alperes által történt elcsábittatását felperes semmivel sem igazolta: ellenben a felperes által felhivott K. Magdolna és B. A. tanuk vallják, hogy felperestől magától hallották, hogy felperest egy keritőnő utóbb nevezett tanu szerint, egy kuplerné vezette alpereshez és hogy K. M. és Sch. F. tanuk vallomásaiból az is kitünik, hogy felperes látogatásaiért alperestől különböző összegü dijat vett fel; ezen tanuvallomásokból bebizonyult ténykörülményekből vont okszerü következtetés alapján tehát, a prts. 155. §-a értel-

mében, alperes kifogásának helyt adni és bebizonyitottnak tekinteni kellett, hogy a gyermekek fogamzása idejében felperes oly életmódot vitt, melyben magát áruba bocsátotta és hogy nemcsak alperessel, hanem másokkal is nemileg közösült. Ily körülmények között az atyaság alperes ellen biróilag meg nem állapittathatván, felperest keresetével az atyaságot illetőleg is elutasitani kellett. C. 1885. 5627. Ü. L. II. 87.

d) A sz.-németi kir. törvényszék: Felperes keresetével elutasittatik. Indokok: Alperes határozottan megtagadta, hogy felperessel szerelmi viszonyt folytatott, valamint a keresetben jelzett időben vagy bármikor felperessel közösült, hogy az A alattiban törvénytelen gyermekként kitüntetett J. M. nevü leánygyermeket ő nemzette volna, felperes kereseti állitásait pedig, a kihallgatott tanuk K. T. kivételével nem igazolják, ellenben felperes nem tagadta meg alperes azon határozott állitását, hogy a kiskoru leány nemzése idejében, mely általa 1873. év január havára vélelmeztetik, felperesnő és közte, a kosztadó és kosztos közötti viszony is megszünt, mert akkor mint már ügyvéd jelenlegi nejével jegyesi viszonyban volt. K. T. hit alatt kihallgatott tanu az I. sz. a. alperesi ellenkérdések 1-ső pontjára adott feleletében állitja ugyan, hogy látta peres feleket egy bizonyos napon a diványon közösülni, de melyik év, hónap és napon, azt meghatározni nem tudta, e szerint az egy tanunak vallomása fél bizonyitékul nem vehető s az 1868. LIV. t.-cz. 236. §-ában foglalt felperesi póteskühel ki nem egészithető, mivel apaság elismerésére irányzott perekben nem csak a közösülés megtörténte, hanem az is bebizonyitandó, hogy a közösüléstől a szülésig hat hónál nem kevesebb s tiz hónál nem több idő folyt le, illetve, hogy a közösülés ezen időszakban történt, igy nincs kizárva jelen esetben, hogy a fogamzási időben közösülés más férfival nem történhetett, annál is inkább, amennyiben alperes által a viszonválaszhoz 4. és 5. szám alatt mellékelt anyakönyvi kivonatok igazolása szerint, felperesnőnek más két törvénytelen gyermeke is született, s mert O. Gy., H. J., Sz. J. és P. J. tanu egybehangzó vallomása szerint, felperesnő kétes jellemü és oly nőnek ismertetik, a ki több férfiakkal nyilvános szerelmi viszonyt folytatott.

Igaz ugyan, hogy alperes a döntő ténykörülményre vonatkozó, felperes által kinált főesküt elfogadta, azonban annak alkalmazását, a fennforgó körülmények közt mellőzni kellett, daczára annak, hogy hason perekben, a fennálló törvénykezési gyakorlat szerint, az eskü általi bizonyitás nincs kizárva, de miután ily perekben az eskü alkalmazásánál tekintettel kell lenni arra, hogy az atyaság elismerését kérő fél minden nyilvános és megbélyegző életmódtól ment legyen, mi jelen esetben a tanuk vallomása szerint az ellenkező bizonyult, ugyanazért felperest igazolatlan keresetével elutasitani, a költségeket azonban, a per körülményeinél fogva kölcsönösen megszüntetni kellett.

A kir. Curia: A bpesti kir. tábla itéletének megváltoztatásával, az e. b. itélete hagyatik helyben, az abban felhozott indokokból és még azért, mert az előtt is, hogy a felek megismerkedtek, felperesnőnek már volt egy törvénytelen gyermeke sőt azután is, hogy felperesnő az A alatti okirat szerint 1873. szeptember 18-án Irén nevü törvénytelen gyermekét megszülte, a viszonválaszhoz 5. sz. a. csatolt okirat szerint, 1875. decz. 6-án más atyától felperesnőnek ismét egy törvénytelen gyermeke született.

Tekintettel az alperes tanuinak vallomására és felperesnek mindezek által bebizonyult életmódjára, alperes ellenében, ha sikerülne is felperesnek a bizonyitás arra nézve, hogy alperes vele az Irén nevü gyermek fogamzásakor közösült, az atyaság megállapitható nem volt. C. 1885. 2857. J. K. 44.

Ellenkezően:

e) Atyasági perben, a mással is történt nemi közösülés kifogásának nincs helye. C. 1882. 3388. Dt. u. f. III. 109.

f) Ha alperes a közösülés tényét beismeri, nem élhet az exceptió plurium concubentum-mal. C. 1883. 902. Dt. u. f. VI. 45.

g) Ha az apaság elismerése iránti perben alperes a felperesnőveli nemi közösülésre nézve beismerésben van, az apaság feltétlenül kimondandó, daczára annak is, ha felperesnő két tanu előtt, de külön-külön alkalmakkor oda nyilatkozott, hogy a gyermeknek nem alperes a nemzője, de a jelen nem volt alperesnek a kiegészitő póteskü meg sem itélhető, ő a kérdéses nyilatkozatok egyikéről sem birván közvetlen érzéki tapasztalaton alapuló tudomással. C. 1883. 2839. Dt. u. f. VI. 88.

h) Ha alperes atyasági perben a felperes nővel való közösülést tagadja, ugy nem védekezhetik többé azzal, hogy felperes nővel a fogamzási időn belül más is közösült. C. 1885. 1020. J. K. 1885. 30.

540. A törvénytelen gyermek tartása annak 12-ik életéveig az atyát terheli, ahhoz azonban az anya is hozzájárulni tartozik. C. 1883. 2839. Dt. u. f. VI. 88.

A tartási összeg tekintettel a kötelezett fél vagyoni viszonyaira, biróilag állapitandó meg. L. i. 1875. 8223. Dt. XV. 38.

541. Az anya azonban addig is, mig a tartási és nevelési kötelezettségre nézve a biróságok határoznak, a törvénytelen gyermeket tartani és neveltetni köteles. 1877. XX. 11.

Az anya a sajátjából eszközölt tartást nem követelheti, ha annak fizetésére a kötelezett felet fel nem hivta. L. i. 1875. 8223. Dt. XV. 87.

Mert a keresethez csatolt anyakönyvi kivonat szerint a gyermek 21 éves s igy kereset képes lévén, a természetes atya nem kötelezhető az elmult időre felperes által felszámolt tartás és nevelési költség megtéritésére, és pedig alperes azért nem köteleztethetett, mert felperes annak idejében, mig a gyermek keresetképtelen volt, nem tartotta szükségesnek alperest annak utján a tartásra köteleztetni, hanem felperes állitása szerint a tartási és nevelési költséget sajátjából fedezte, mire különben is mint anya szintén kötelezve volt, de fedezte azon összegből is, melyet a keresetlevél állitása szerint alperestől kapott, nem forog fen tehát törvényes ok arra, hogy alperes egy összegben utólag a tartási költséget felperesnek visszatéritse. C. 1885. 3505. J. K. 1885. 46.

542. A törvénytelen gyermekek nem állnak nemzőjük atyai hatalma alatt. L. i. 1874. 6813. T. cs. 1874. 303.

Törvénytelen gyermek gyámsága törvény szerint csupán a teljeskoru anyát illeti.

Kiskoru anya törvénytelen gyermeke részére a gyámhatóság rendel gyámot, ha azonban az anya teljeskoruvá lesz, a törvényes és természetes gyámság őt illeti. 1877. XX. 39.

Tizedik czim.

A GYÁMSÁG ÉS GONDNOKSÁGRÓL.

I. FEJEZET.

A kiskoruakról.

I. Átalános határozat.

543. A kiskoruak atyai hatalom, vagy gyámság alatt állanak. 1877. XX. 2.

a) *1868. LIV. 84*: Olyan személyekért, a kik gyámság vagy gondnokság alatt állnak, a gyám illetőleg a gondnok idézendő.

b) Mert áll ugyan, hogy a prt 84. §-a szerint azon személyek, kik gyámság vagy gondnokság alatt állanak, a gyám, illetőleg gondnok által idézendők, de miután oly kiskoruakat, a kik részére magán gyám kinevezve nincs, a fentartott eddigi gyakorlat szerint a közgyám köteles képviselni, és semmivel sincs igazolva, hogy alperesek részére magángyám kinevezve lenne, a fenn id. §. szövege pedig a magán- és közgyám közt különböztetést nem téve, ez utóbbi általi képviseltetést ki nem zárja, a perbeidézés szabályszerüen történtnek tekintendő. S. sz. 1870. 8846. Dt. III. 287.

c) Felperesnek kereshetőségi joga megállapittatik s a másodbiróság jelen perügy érdemleges elbirálására utasittatik; mert a kiskoruak vagy gondnokoltak és az árvapénztárak képviseletét, illetve az azok érdekébeni perelhetőségi jogosultságot az illetékes gyámhatóság meghatalmazása állapitja meg, felperes pedig ily meghatalmazást 2788/81. sz. a. bemutatott; s mert már a pertárgyalás során kiemeltetett, hogy a sz.-andrási gyámoltak pénzei és igy Sz. Etelka és Irén kiskoruak pénzei is összesitve árvapénztárban kezeltetnek. C. 1883. 3965. Dt. u. f. VII. 2.

II. A kiskoruak cselekvési képességéről.

544. A serdületlen koruak cselekvési képességgel egyátalán nem birnak. Hk. I. 126. 132.

545. Kiskoruaknak oly jogügyletei, a melyekből ő reájuk kötelezettség háramlik, semmisek. 1792. 17. 1802. 21.

a) Kiskoru által kötött adásvétel érvénytelen. C. 1884. 1079. JK. 1884. 35.

b) Kiskoru katonatiszt, az általa kiállitott kötvény érvényét meg nem támadhatja, miután annak kiállitásakor önálló keresettel birt, és a kötvény szerint saját vagyonát kötötte le a fizetésre. L. i. 1873. 8119. Dt. XI. 8.

c) a kiskoruság ideje alatt vállalt kötelezettségek az 1792. XVII. és 1802. XXI. t. cz. értelmében semmisek és érvénytelenek.

A H. T. K. I. 128. cz. szerint a kiskoru kötelezettségeit nem csak a hitelesek helyett, hanem bármely biróság előtt visszavonhatta. K. T. 1865. 3132. T. Cs. 1865. 235.

546. A kiskoru által kötött jogügylet érvényessé válik, ha az a nagykoruság elérte után nyiltan érvényesnek elismertetik, vagy pedig oly cselekmények követetnek el általa, a melyből a jogügylet fentartására irányuló szándékra bizton következtethető. L. i. 1876. 6198. Dt. XVII. 42.

a) Ha a kiskoru nagykorusága elértekor az előbb kötött szerződést jóváhagyja, ez utólag érvényessé válik. H. T. 1866. 2328. T. Cs. 1867. 126.

b Mert a kisk. pénzbeli kötelezéseik és adósságaik az 1792. XVII. és 1802. XXI. t. cz. értelmében semmisek és érvényteleneknek nyilvánitatván — s világosan kimondatván, hogy pénzbeli kötelezéseik soha jogerőre nem emelkedhetnek: következik, hogy ezekre nézve a visszahivásnak szüksége ugy mint más terhes szerződéseknél. fenn nem forog; minélfogva tekintettel arra, miszerint 2. r. alperes a kereseti kölcsönt késleltette, s hogy ezen okból, mert saját nevén álló ingatlanságra bekebeleztetvén, általa teljeskoruságáig vissza nem vonatott, jogerőre nem emelkedett, és azon mulasztás, hogy a kiskoruság alperes ellenében a telekkvben ki nem tüntettetett, a telek r. 104. §. szerint alperes hátrányára nem szolgálhat L. i. 1880. 5542. T. Cs. 1880. 212.

547. Az, hogy a kiskoru, nagykoruságakor az előbb kötött jogügyletet vissza nem vonta, a vele szerződő harmadik személynek kereseti jogot nem ad. L. i. 1876. 2368. Dt. XV. 91.

548. A serdült kiskoru azon jogügyletei, a melyek saját életszükségletei fedezésére vonatkoznak, azon összeg erejéig érvényesek, a mely a kiskoru személyes viszonyainak megfelel és nem tulságos. L. i. 1875. 2590. Dt. XIV. 180.

a) A kiskoruak adóssági lekötelezései rendszerint érvénytelenek, és a gyám a gyámoltja által beleegyezése nélkül tett adósságokat nem tartozik fizetni, különösen ott, hol a hitelezés a kiskorura nézve sem szükséges, sem hasznos nem volt, — a hol tehát a gyám beleegyezését egyszerüleg vélelmezni nem lehetett.

Már pedig a hitel, melyben felperes a 19 éves N. N. kiskorut vendéglőjében lakás, élelmezés és szolgálat által 13 hónapon át részesitette, nem volt a nevezett kiskorura nézve szükséges, mert ő gyámjától lakásra, élelemre és szolgálatra havonkint 100 frtot kapott rendesen, és annak feltevését, hogy ama hitel a kiskorura hasznos lett volna — épen semmi sem támogatja.

Ezeknélfogva az alperes gyám elleni keresetével elutasitani kellett, és pedig annyival is inkább, mert beismeri ő maga is, mikép tudta, hogy N. N. egyetemi tanuló még kiskoru, s hogy gyámság alatt áll, de annak gyámjával magát érintkezésbe tenni elmulasztotta; mert felperes nem is állitja, hogy a gyámhatóság a kiskoru részére lakás, élelmezés és szolgálat fejében többet állapitott meg, mint a mennyit a gyám ugyanannak 2 %. szerint havonként valósággal kiadott. L. i. 1880. 2180. T. Cs. 1880. 152.

b) Felperes abbeli állitása, hogy nh. B. A. szülői elhunyta után másfél évig házánál tartotta, táplálta s betegségében egész haláláig ápolta, az alperes részről felhozott egyedüli puszta tagadás ellenében, az elhalt kiskoru B. A.-nak az A. a foglalt sajátkezüleg irt, aláirt s 4 tanu által előtemezett önnönmegismerésével beigazoltnak tekintendő lévén; az pedig, hogy a nevezett kiskoru szülői halála után a mondott időben, s különösen betegségbeni ápolási költségei alperes gyám által valamikép fedeztettek volna, nem is állitatván, — holott pedig a saját vagyonnal birt kiskoru halála előtti ápolási költségei törvény szerint még az esetben is, ha azok födözése iránt az A. a kötvénynyel nem intézkedett volna, hátrahagyott vagyonából megtéritendők lettek volna; de még azon alperesi ellenvetés is, hogy a

kiskoru felperes ápolására nem szorult, mint szinte puszta állitás a föntebbiek ellenében figyelembe nem vehető. H. T. 1863. 6589. T. cs. 1864. 27.

c) Habár kétségtelen, hogy jogi cselekvő képességgel nem biró kiskoru személyek által tett adósságok behajtására törvényeink rend szerint segédkezet nem nyujtanak, a törvény ezen intézkedése azonban nem terjedhet oly tartozásokra is, melyek a kiskoru által életfentartási szükségletek fejében kifizetni köteleztettek. Ilynemü szükségletek közé a lakás is tartozván, kétségtelen, hogy a lakbér czimén követelt összeg kifizetése, a mennyiben a követelés valódisága bizonyittatik, a fentebb jelzett általános jogi szabály alapján vissza nem utasitható. C. 1884. 7252. J. K. 1884. 22.

549. Kiskoruak, kik éltök 14. évét betöltötték, arról, a mit szolgálatuk és munkájuk által szereznek, szabadon rendelkezhetnek, ha fentartásukról maguk gondoskodnak. 1977. XX. 3.

550. Ha atyai hatalom vagy gyámság alatt álló egyén akar beszegődni, arra az atya vagy gyám beleegyezése szükséges.

Ha az atya vagy gyám a beleegyezést alapos ok nélkül megtagadja, azt a cselédügyben illetékes első foku hatóság (115.) pótolhatja, fenmaradván az atyának vagy gyámnak felügyelési, esetleg felebbezési joga, mely utóbbi azonban végleges elintézéséig a hatósági felebbezett határozatnak foganatositását meg nem akasztja. 1877. XIII. 7.

551. Oly kiskoru, a ki életkora 18. évét már betöltötte, bármely törvényesen bevett vallásfelekezetre áttérhet. 1868. LIII. 2.

552. A kiskoru által kötött jogügylet érvényes, ha ahoz a kiskoru képviseletével megbizott személy hozzájárult, feltéve, hogy a gyámhatósági jóváhagyás szüksége nem forog fen. 1802. XXI. 2.

A kereset alapját képező kötelezvény, ámbár alperes által még kiskoruságában lett kiállitva, mivel azt a közgyám is aláirta, az 1802. XXI. 2. §-nak sulya alá nem esik. L. i. 1878. 4091. Dt. VI. 179.

II. FEJEZET.

A kiskoruság meghosszabbitásáról.

553. A kiskoruság meghosszabbitandó, ha az atyai hatalom vagy gyámság alatt álló személy, testi vagy lelki fogyatkozásai miatt életkora 24. évének betöltése után sem képes önmagát fentartani vagy ügyeiről kellőleg gondoskodni; vagy ha kiskoruságában magát tetemes adósságokba bonyolitotta, vagy oly kicsapongó életet folytat, mely miatt őt továbbra is atyai hatalom vagy gyámság alatt kell tartani. i. t. 8.

554. A kiskoruság meghosszabbitását a biróság rendeli el.

Az ez iránti kérelem az 557. (4.) 2. bekezdésében emlitettek által a biróságnál, s rendszerint a kiskoru életkora 23. évének betöltése előtt adandó be. — Ezen életkor betöltése után, mindazonáltal a teljeskoruság bekövetkezése előtt, csak az esetben kérelmezhető a kiskoruság meghosszabbitása: ha azon ok, mely a meghosszabbitást szükségessé teszi, a kiskoru életkora 23. évének betöltése után következett be.

Ha a gyámhatóság a kiskoruság meghosszabbitása iránt a jelen törvény értelmében beadott kérvényt az 553. (8)-ik alapján maga részéről indokoltnak találja, a kiskorunak teljes koruvá váltát ideiglenesen a biróság határozatának jogerőre emelkedéseig felfüggeszti.

Ha megszünt az ok, mely miatt a kiskoruság meghosszabbittatott: a teljes koruság szintén a biróság határozatával mondandó ki, s e határozatnak jogerőre emelkedésével lép hatályba i. t. 9.

Felperes keresetét arra alapitja, hogy gyámoltja az 1880. évet megelőzőleg A. alatti levele szerint oly tetemes és vagyonával arányban nem álló adósságokba keveredett, melyek jövő anyagi létét koczkáztatják és igy a jövendő anyagi veszély csak az 1877: XX. t. cz. 8. illetve 9. §-a alkalmazása mellett hárittathatván el, a kiskoruságnak bizonytalan időre leendő meghosszabbitásának szüksége állott be, mely kérelemhez a kiskorunak nagybátyja, testvére és a tiszti ügyész is hozzájárult; tekintve azonban, hogy a kirendelt ügygondnoknak a gyámolt nagyanyjának nyilatkozatával is támogatott azon előadása, hogy Z. Alfréd az 1880. évtől fogva ujabb adósságokat nem csinált s hogy azóta komoly, erkölcsös és irodalomi munkákkal kapcsolatos életmódot folytat és igy jövő anyagi léte veszélyeztetve nincsen, sem a gyám, sem a tiszti ügyész, sem a meghallgatott rokonok által kétségbe nem vonatott és ez irányban bármely uj adat fel nem hozatott; következve az 1877: XX. t.-cz. 8. §-ában részletezett eseteknek jelenlegi fenléte annál kevésbé tételezhető fel, mivel nagykoruságának bekövetkeztét megelőzőleg éveken át okot e keresetbeli intézkedés elrendelésére nem nyujtott; az alsóbb irósági itéletnek megmásitása mellett a kiskoruság meghosszabbitása iránti kérelemnek hely adható nem volt. C. 1885. 5329. Dt. u. f. X. 147.

555. Valamely kiskorú ellen, ha elmebeteg, vagy magát jelekkel megérteni nem tudó siketnéma — az 561. a pontja — (1877. XX. 28. a pont), a gondnokság alá helyezési eljárás, a biróság által az e részben hatályban levő eljárási szabályok szerint, kiskoruságának idejében is meginditható. Ha pedig a biróság az állami elme-gyógyintézetnek vagy állami, törvényhatósági vagy közkórházi jelleggel felruházott közkórháznak igazgatósága által hivatalosan értesittetik arról, hogy valamely kiskorura nézve az 561. (1877. XX. 28. §-a) a) pontjában meghatározott esetek egyike látszik fenforogni, s az gyógykezelés végett az intézetbe bevétetett, az eljárást hivatalból meginditani, s erről az illetékes gyámhatóságot hivatalból értesiteni köteles.

A mennyiben az eljárás során az 562. a (1877. XX. 29.-a) pontjában meghatározott esetek egyike bebizonyittatik; a biróság a kiskorunak azon időponttól kezdve, a melyben nagykoruvá fog válni, gondnokság alá helyezését rendeli el. 1885. VI. 1.

556. Ezen gondnokság megszüntetésére nézve az 598. (1877. XX. 56.) és az e részben fennálló eljárási szabályok alkalmazandók. Az elrendelt gondnokság megszüntetése a gondnokság alá helyezettnek nagykoruvá válta előtt is kérhető. 1885. VI. 2.

a) *Igazságügym. 1881. nov. 1. 3263. sz. r.*

I. A kiskoruság meghosszabbitása.

2. A kiskoruság meghosszabbitására kizárólag azon törvényszék illetékes, a melynek területén a kiskoru gyámhatóságának székhelye van.

3. A kiskoruság meghosszabbitása iránti kérelem előterjesztésének joga illeti:

a) a kiskorunak szülőit;

b) a kiskoru gyámját;

c) az illetékes gyámhatóság rendelete folytán az árvaszéki ügyészt;

d) az a) pontban emlitett jogositottnak nem létezése esetében a kiskorunak nagyszülőit;

e) az a) és d) pontban emlitett jogositottnak nem létezése esetében a kiskorunak bármely oldalrokonát az unokatestvérekig bezárólag.

A jogositottak kérelmöket együttesen vagy külön is előterjeszthetik.

4. A 3. §. a) d) és e) pontjaiban emlitett rokonok a kiskoruság meghossszabbitása iránti kérelemre vonatkozó jogukat csak akkor gyakorolhatják, ha vagyonuk felett szabad rendelkezési joggal birnak.

5. A kiskoruság meghosszabbitása iránti kérelem keresetlevélben terjesztendő elő.

A keresetlevélben megjelölendők azon ténybeli körülmények, melyekből az 1877. XX. t.-cz. 8. §-ában a kiskoruság meghosszabitására nézve megállapitott feltétel létezése következtetik. Megjelölendők továbbá azon bizonyitékok is, melyek a felhozott ténybeli körülmények bebizonyitására szolgálnak. Bizonyitványok, valamint a kérelem támogatására szolgáló más okiratok a keresetlevélhez eredetben vagy másolatban melléklendők.

6. A keresetlevél két példányban nyujtandó be, melyeknek egyike a tárgyalás vezetésével megbizott birónak adatik ki, s nála az érdeklettek által megtekinthető.

A keresetlevél második példánya annak összes mellékleteivel a 8-ik §-ban előirt intézkedés s esetleg a kiskoru teljeskoruvá váltának ideiglenes felfüggesztése tárgyában az 1877. évi XX. t.-cz. 9. §-a értelmében való határozathozatal végett a törvényszék által az illetékes árvaszékhez teendő át.

7. A törvényszék a kiskoru képviseletére ügygondnokot rendel és egyuttal a kérelem fölötti tárgyalásra legalább 15 napra határnapot tüz ki, melyre a kérelmezőn és az ügygondnokon kivül a kiskorunak gyámja és az árvaszéki ügyész is megidézendők.

Az idézés a keresetlevél felzetének mindenik érdekelt részére a kérelmező által benyujtandó egy-egy példányára vezetett idézési végzés kézbesitése által eszközöltetik.

Ha a kérelmező kellő számu felzeteket nem nyujtott be, ezek az ő költségére hivatalból egészitendők ki.

8. Az árvaszék a keresetlevél vétele utáni legrövidebb idő alatt értesiti a törvényszéket mindazon körülményekről, melyek a kérdéses ügyben a birói elhatározásra befolyást gyakorolhatnak, s megjelöli azon bizonyitékokat is, melyekről az ügyre vonatkozólag tudomással bir, azokat pedig, a melyek nála léteznek, eredeti példányban a törvényszékhez átteszi.

Egyuttal értesiti az árvaszék a törvényszéket, hogy a kérelem beadására a 3. és 4. §§. szerint jogositott rokonok közül kik vannak életben s ezeknek neve, hollétte és rokonsági foka is megjelölendő.

Azon esetben, ha az árvaszéknél létező iratok valamelyike a teljeskoruság ideiglenes felfüggesztése tárgyában teendő intézkedés céljából az árvaszék által nem volna nélkülözhető: ennek hitelesitett másolata küldendő a törvényszékhez.

9. Az árvaszék a teljeskoruság ideiglenes felfüggesztése tárgyában hozott végzését, annak jogerőre emelkedése után a törvényszéknek megküldeni köteles.

A teljeskoruság ideiglenes felfüggesztése iránti kérdés a kiskoruság meghosszabbitása iránt a biróságnál meginditott eljárást nem függeszti fel.

10. A kiskoruság meghosszabbitása iránti tárgyalásnál a sommás eljárásra vonatkozó szabályok követendők.

A tárgyalás törvényszéki biró által vezetendő.

A tárgyalást vezető biró köteles a felek nyilatkozatának jegyzőkönyvbe vétele után mindazon körülményekre nézve, melyek a tényállás teljes kideritésére szükségesek, a felekhez pótkérdéseket intézni, és ezeket, valamint az ezekre adott feleleteket a jegyzőkönyvbe bejegyezni; végre a felek hivatkozása folytán, valamint hivatalból is a megfelelő bizonyitékokat beszerezni, tanukat és szakértőket kihallgatni.

11. A kiskoru szülői, illetve ezek nem létében nagyszülői, ha a kérelem nem általuk terjesztetett elő, — a mennyiben ez nagyobb mérvü késedelem nélkül történhetik, a kérelem tárgya felett hivatalból meghallgatandók. A kiskoru oldalrokonainak meghallgatása csak annyiban eszközlendő. a mennyiben az a tárgyalás felderitése szempontjából szükségesnek mutatkozik.

A meghallgatandó egyéneket, a tanukat és szakértőket a törvényszék nevében a tárgyalást vezető biró idézi meg, illetőleg, a mennyiben ez költség- vagy időkimélés végett czélszerünek mutatkozik, a kihallgatások eszközlése végett az illetékes biróságot ő keresi meg.

Ezen felül jogában áll a tárgyalást vezető birónak a tárgyalást szükség esetében hivatalból is elhalasztani s ujabb tárgyalási határnapot kitüzni.

12. Ha a kitüzött tárgyalásra a megidézett ügygondnok, a gyám és az árvaszéki ügyész nem jelennek meg: a tárgyalás a törvényszéki biró által hivatalból tartandó meg, s a tényállás hivatalból hozandó tisztára.

Ha pedig a tárgyalásra az nem jelenik meg, a ki a kiskoruság meghosszabbitását tárgyazó keresetet inditotta, hivatalból meghallgatandók azok, a kiket a 3. és 4. §§-ok szerint a kérelem-előterjesztési jog megilleti, és ha ezek valamelyike a kérelemhez csatlakozik, az eljárás folytatandó.

13. Ha a kérelmezőnek a kérelem előterjesztésére való jogosulatlansága a tárgyalás folyamán derül ki: a tárgyalás vezetésével megbizott biró a további eljárást felfüggeszti és az iratokat a törvényszéknek előterjesztvén, ez utóbbi, a mennyiben az emlitett eset csakugyan fenforog, a tárgyalást végzés által megszünteti, a kérelmezőt az eddigi eljárás összes költségeiben elmarasztalja, és erről az árvaszéket a végzés jogerőre emelkedése után értesiti.

14. Ha a 13. §. szerinti megszüntetés esete nem forog fenn: a törvényszéknek jogában áll a tárgyalás befejezése után ujabb körülmények kideritését, s ujabb bizonyitékok felvételét s szükség esetében a feleknek ujabb meghallgatását is elrendelni.

15. A kérelem érdeme fölött itélet hozandó. Esküttől feltételezett itélet hozatalának helye nincsen.

Az itélet a 7. §. szerint a tárgyalásra megidézettek mindenikének kézbesitendő, és pedig akkor is, ha ők a tárgyalásra meg nem jelentek.

16. A felebbvitelre nézve az 1881. évi LIX. t.-cz. rendelkezései alkalmazandók.

Az itélet ellen, annak kézbesitésétől számitott 15 nap alatt felebbezéssel élhetnek mindazok, a kiknek az a 15-ik §. szerint kézbesitendő.

Igazolásnak csupán a felebbezési határidő elmulasztása esetében az elmulasztott határnaptól számitott 15 nap alatt van helye.

Perujitásnak és semmiségi keresetnek helye nincsen; ujabb ténykörülmények és bizonyitékok alapján azonban az eljárás ismételve megindithatό.

Az itélet, jogerőre emelkedése után, hiteles példányban az illetékes árvaszéknek hivatalból megküldendő, a kiskoruság meghosszabbitása a hivatalos lapban egyszer közzéteendő és telekkönyvi feljegyzése hivatalból eszközlendő. A kiskoruság meghosszabbitását tárgyazó hirdetmény ezenfelül a törvényszéknél kifüggesztendő, és a törvényszék területén szabályszerüen közhirré teendő.

II. A kiskoruság meghosszabbitásának megszüntetése.

17. A kiskoruság meghosszabbitásának megszüntetésére ugyanazon biróság illetékes, a mely a meghosszabbitást elrendelte.

18. A kiskoruság meghosszabbitásának megszüntetését a 3. és 4. §§. szerint jogositott személyeken kivül az is kérelmezheti, a kire nézve a kiskoruság meghosszabbitása elrendeltetett.

Ez utóbbi esetben a kérelem szóval is előterjeszthető, mely esetben az elnök a kérelemnek jegyzőkönyvbe foglalására egy birót biz meg. A kiskoru képviseletére a törvényszék által ügygondnok rendelendő s a keresetlevél az ügygondnok által legfeljebb három hó alatt beadandó.

19. A további eljárásra és a perorvoslatokra vonatkozólag a 6—8. és 10—16. §§. a jelen kereset tárgyának megfelelő értelemben alkalmazandók.

A meghosszabbitott kiskoruság megszüntetése tárgyában beadott keresetet elutasitó itélet jogerőre emelkedése után, a körülmények változtával az eljárás ismételve megindithatό.

20. A meghosszabbitott kiskoruság megszüntetésének hatálya azon napon veszi kezdetét, a mely napon az e tárgyban hozott itélet az összes érdeklettekre nézve (15. §.) jogerőre emelkedett.

b) *A belügym. 1883. aug. 19-én 46457. sz. kr.*

A megyei törvényhatóság székhelyén kivül eső helyeken fennálló kir. törvényszékek előtt tárgyalt kiskoruság meghosszabbitása vagy gondnokság alá helyezés iránti stb. ügyekben, a tiszti ügyész költségkimélés céljából magát helyettesittetni tartozik.

Azon felmerült eset alkalmából, hogy elmebetegeknek [gondnokság alá helyezése iránti ügyében a megyei tiszti ügyész a törvényhatóság székhelyén kivül, azonban a megye területén levő törvényszék által kitüzött tárgyaláson magát a tárgyalás helyén lakó törvényhatósági tiszteletbeli tiszti ügyész által nem helyettesittetvén, utazási költséggel az államkincstárt megterhelte, az államnak kikerülhető ily kiadásoktól megkimélése céljából a törvényhatóságot felhivom, miként a megyei tiszti ügyészt utasitsa, hogy a kiskoruság meghosszabbitása, az atyai hatalom gyakorlásának megszüntetése és a gondnokság alá helyezés kérdésében követendő birósági eljárás tárgyában 1881. november 1-én 3263./I. M. E. szám alatt kiadott igazságügyi rendelet 53. §-ában felsorolt esetekben, ha az ügy a megyei törv. hatóság székhelyén kivül, azonban a megye területén levő törvényszéknél tárgyaltatik s ezen törvényszék székhelyén megyei tiszteletbeli tiszti ügyész lakik, magát ily tiszteletbeli ügyész által helyettesittese, az esetben pedig, midőn az ügy más törvényhatóság területén fennálló törvényszéknél tárgyaltatik, a helyettesités végett a törvényszék székhelyén levő törvényhatósági tiszti ügyészt keresse meg.

d) *Igazságm. 1884. nov. 22-én 51583. sz. valamennyi e. f. kir. törvényszék elnökéhez intézett kr.*

A kiskoruság meghosszabbitása, az atyai hatalom gyakorlásának megszün-

tetése, valamint a gondnokság alá helyezés kérdésében követendő eljárás körül felmerülő költségek fedezése tárgyában.

Több izben tapasztaltam, hogy a kiskoruság meghosszabbitása, az atyai hatalom gyaakorlásának megszüntetése és a gondnokság alá helyezés kérdésében az 1881. LIX. t.-cz. 107. §-ában nyert felhatalmazás alapján 1881. évi november hó 1-én 3263./I. M. E. szám alatt kiadott igazságügyministeri rendeletben szabályozott eljárás körül felmerülő költségek czimén illetéktelen kiadások fedeztetnek a törvényszéki irodaátalányból.

Az idézett rendelet 52. §-a előirja, hogy az eljárási költségeket az tartozik előlegezni, a ki az eljárás megindítását kérelmezte, az 53. §. pedig meghatározza az eseteket, a mikor a költségek az irodaátalányból előlegezendők.

Ezen határozott rendelkezéssel szemben is fordult elő eset, hogy magánfél kérelmére inditott eljárás költségei az irodaátalányból előlegeztettek.

Az 1879. évi deczember hó 17-én 33786. szám alatt kiadott körrendelet szerint a tiszti ügyészt ez ügyekben eljárásáért csak a szabályrendeletileg megállapitott napidij és fuvar költség illeti meg, de csak az esetben, ha székhelyéről távozik; mégis azt tapasztaltam több izben, hogy a törvényszékek az árvaszéki ügyésznek vagy az őt helyetesitő tiszteletbeli tiszti ügyésznek, ha a törvényszék székhelyén laktak is, az irodaátalányból és pedig sokszor a szabályrendeletben megállapitottnál magasabb dijakat előlegeztek, illetve annak terhére megállapitották.

Ezen felmerült esetek alkalmából tett kezdeményezésemre és azon indokból, hogy a kérdéses ügyekben a megyei és városi törvényhatóságok és a rendezett tanácsu városok ügyészei a székhelyükön kivül eső törvényszékek által kitüzött tárgyalásokra utazással egyrészt helyi teendőiktől el ne vonassanak, másrészt a napidijakkal és fuvarköltségekkel az államot indokolatlanul ne terheljék, a belügyi minister ur folyó évi november hó 14-én 61060. sz. alatt kiadott rendeletében felhivta a törvényhatóságokat, hogy tiszti ügyészeiket, valamint a rendezett tanácsu városok. illetve ezek árvaszékeinek ügyészeit utasittassa, miként az 1881. évi 3263./I. M. E. szám alatt kiadott igazságügyministeri rendelet 53. §-ának felsorolt eseteiben, ha az ügy a törvényhatóság, illetve a városi árvaszék székhelyén kivül vagy más megye területén levő törvényszéknél tárgyaltatik, magukat minden esetben a törvényszék székhelyén lakó tiszteletbeli megyei ügyésszel, illetve a társtörvényhatóság ügyészével, esetleg az ottani árvaszéki ügyészekkel és viszont helyettesittessék.

Ezen intézkedés következtében tehát jövőre az árvaszéki ügyésznek eljárásaért mi sem lesz előlegezendő.

Hasonlókép tapasztaltam, hogy az ügygondnokok részére a törvényszékek az irodaátalányból munkadijat előlegeztek, illetőleg annak terhére megállapitottak.

Az 1874. XXXIV. t. czikkből folyólag az ügyvéd köteles a gondnoki megbizatást elfogadni és az ügyvédi tiszt természetéből folyik, hogy az ügyvéd, ha közérdekü ügyekben gondnokká neveztetik ki, munkadij előleget nem követelhet az irodaátalányból, s ilyen részére nem utalványozható.

Azt is tapasztaltam, hogy a kérdéses ügyekben az itélet teljes szövege és pedig nem egyszer, hanem háromszor tétetik közzé.

Miután ezen eljárás a többször idézett rendeletem 16., 19., 27., 38. és 40 §§-ainak intézkedéseivel ellenkezik és miután úgy a fél, mint az állam érdeke kivánja, hogy felesleges kiadásokkal ne terheltessék: a hirdetménynek a fennálló dijszabályra való tekintetből is 100 szót annyival kevébbé szabad meghaladnia, mert annak úgyis csak az itélet tényét szükséges tartalmaznia.

Midőn még azt jegyzem meg, hogy a birói eljárás bélyegkötelezettsége te-

kintetében az 1880. évi julius hó 2-án 20791. szám alatt kiadott pénzügyministeri körrendelet (L. „Magy. Rend.-Tára.“ 1880. évi folyam 1072. l.) intézkedik, a fentirtak szoros szem előtt tartására elnök urat vagyoni felelősség terhe alatt felhivom, s utasitom, hogy jelen rendeletemet hason czélból a vezetése alatti kir. törvényszék biráival is közölje.

Elnök úr a kérdéses ügyekben adott előlegeket az 1881. évi. 3263/I. M. E. szám alatt kiadott rendeletem 54. §-a szerint a birói ügyviteli szabályok 210. §-a értelmében tartozott eddig nyilvántartani, a meg nem téritett előlegekről minden év végével kimutatást felterjeszteni, arról pedig, hogy az előleg behajtatott vagy pedig vagyonhiány miatt behajtható nem volt, esetről-esetre jelentést tenni.

Ezen eljárás helyett a jövő évi január hó 1-től kezdve úgy a szegényjogon perlekedők, valamint a gyámsági és gondnoksági ügyekben adott előlegekről az ·/. alatt csatolt minta szerint nyilvántartási jegyzéket fog elnök úr vezetni olyképen, hogy az irodaátalányból tételszámára hivatkozva, a nyilvántartási jegyzék előirási oldalára bevezeti azon összegeket, melyek még azon évben, melyben előlegeztettek, behajtatnak, illetőleg megtérittetnek, a jegyzék lerovási oldalán, hivatkozással a jegyzék előirási és lerovási tételszámára, bevételbe teszi; a behajthatlanná vált összegeket pedig az illető felek teljes vagyontalanságát igazoló hatósági bizonyitványok csatolása mellett, hivatkozással a jegyzék előirási tételszámára, törlésként leróvásba hozza.

Ezen nyilvántartási jegyzék egész évre lévén vezetendő, az év végével elnök úr azt lezárja s a hátralékot, illetve a megtéritetlen és törlésbe nem hozott előlegeket a következő évi nyilvántartási jegyzékbe az eredeti tételszámok megtartása mellett áthozza.

Azon összegeket, melyek nem azon évben, melyben előlegeztettek, hanem a következő évben térittetnek meg, ezen évi irodaátalány-számadási térítmény czimén az adóhivatalba beszállitja, és a pénztári nyugta csatolása mellett a jegyzékbe lerovásba hozza.

Az ekként vezetett nyilvántartási jegyzéket, az irodaátalány-számadással együtt megvizsgálás végett felterjeszti.

Végül arra is utasitom elnök urat, intézkedjék, hogy a járásbiróságoknál a szegény jogon perlekedőknek adott előlegekről a nyilvántartási jegyzék jövőre ezen mintának megfelelőleg vezettessék.

d) Az árvaszéki ügyész az ezen hivatalos minőségben teljesitett működésért, akár van az illető törvényhatóság részéről rendes fizetéssel ellátva, akár nincs, külön dijazást nem igényelhet. C. 1884. Dt. u. f. IX. 183.

III. FEJEZET.

A nagykorusitásról.

557. Életök 18. évét betöltött kiskoruak teljeskoruakká válnak, ha a gyámhatóság által nagykorusittatnak.

A nagykorusitás elhatározása előtt a szülők, nagyszülők s ezek nem létében a legközelebbi oldalrokonok s a gyám meghallgatandó.

Nagykorusitásnak akkor van helye, ha a kiskoru saját ügyeinek vitelére elegendő képességgel és érettséggel bir.

Ha a nagykorusitás az ezen §. értelmében meghallgatottak egybehangzó véleménye alapján adatik meg, ahhoz további jóváha-

gyás nem szükséges, ellenkező esetben a határozat jóváhagyás végett a felsőbb gyámhatósághoz hivatalból felterjesztendő. i. t. 4.

558. Kiskoruak életkoruk 18. évének betöltése után az atyának, illetőleg a gyámnak gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével önálló ipart üzhetnek s ez által teljeskoruakká válnak. i. t. 5.

559. Kiskoruak, kik életkoruk 20. évét betöltötték, teljeskoruakká válnak, ha az atyai hatalmat gyakorló atya

1. a kiskorunak vagyonát ennek szabad rendelkezésére átadja, vagy

2. beleegyezik abba, hogy ez önálló háztartást alapitson.

Mindkét esetben a gyámhatóság jóváhagyása szükséges. i. t. 6.

IV. FEJEZET.

A gyámság és gondnokság esetei.

560. Mindazon kiskoruak, kik atyai hatalom alatt nem állanak. gyámság alá helyeztetnek. i. t. 27.

561. Nagykoruak gondnokság alá helyeztetnek:

a) ha elmebetegek vagy siket-némák, es magukat jelekkel megértetni nem tudják;

b) oly gyenge elméjüek, és a magukat jelekkel megértetni tudó siket-némák, kik ezen bajok egyike vagy másika miatt vagyonuk kezelésére képtelenek;

c) a tékozlók;

d) azok, a kik legalább egy év óta távol vannak, ha tartózkodási helyök ismeretlen vagy hazajövetelökben és vagyonuk kezelésében gátolva vannak;

e) a börtönbüntetésre itéltek.

A d) és e) pont esetében gondnokság alá helyezésnek csak akkor van helye, ha a távollevő vagy börtönbüntetésre itélt megbizottat nem rendelt, ha a megbizott a vagyonkezelésben akadályozva van, vagy érdeke megbizottja érdekével összeütközésbe jő; végre ha a megbizás megszünt. i. t. 28.

a) *Igazságügym. 1874. május 29-én 16080. sz. kr.*

Mely szerint az elmekórosoknak gondnokság alá helyezése iránt az országos tébolyda igazgatósága részéről teendő megkeresés folytán, a gondnokság alá helyezés biróilag kimondandó, az illetékes árvaszék pedig a gondnok kinevezése iránt hivandó fel.

Tudomásomra jutván, hogy némely kir. törvényszék s az országos tébolyda-igazgatóság s az illető árvaszék között, a budai országos tébolydába felvett elmebetegeknek gondnokság alá helyezésére vonatkozólag, részint az ez iránt követendő eljárás módjára nézve, részint az illetékesség tekintetében véleménykülömbség merült fel, — figyelmeztetem a kir. törvényszéket, hogy az 1871. évi junius 3-án 9745. sz. a. az összes törvényhatóságokhoz intézett körrendelet szerint: az országos tébolydába szállitott egyének, véglegesen csak az esetben vétetnek fel azon intézetbe, ha az odaérkeztüket nyomban követő idő után hosszabb ideig gondosan megfigyeltetvén, az intézet igazgatója által valósággal elmebetegeknek nyilvánittatnak; — az intézet igazgatója által e tekintetben kiadott lelet az 1868. LIV. t. cz. 165. §-a szerint közokirat lévén, — a gondnokság alá helyezés céljából ujabb vizsgálat el nem rendelhető.

Minthogy azonban az elmeháborodottság oly kórállapot, mely jogi tekintetben rendkivüli fontossággal bir, s melynek ürügye alatt, más országok tapasztalatai szerint, gyakran a legveszedelmesebb üzelmek vitethetnek végbe, s minthogy z 1872. évi januárhó 30-án 3091. sz. a. kelt bel- s igazságügyminiszteri rendelet [. cz. szerint nagykoruaknak gondnokság alá helyezése iránt a határozati jog a iróságot illeti: ezeknél fogva az 1869. IV. t. cz. 25. §-a értelmében felhivom a ir. törvényszéket, hogy a többször nevezett budai országos tébolyda-igazgatóság. ak, valamely elmekóros gondnokság alá helyezése iránt hozzá intézendő megkeesvéit eknek a fennebbiek értelmében minden további vizsgálat elrendelése nélkül leget tegyen, s a gondnokság alá lett helyezésnek birói kimondása után, az illető lmeháborodott részére leendő gondnok kinevezése iránt, a hivatk. bel- és igazságigym. r. I. cz. értelmében, az illetékes árvaszéket keresse meg, s tett intézkedéeiről egyszersmind a tébolyda-igazgatóságot is értesitse.

b) *1876. XIV. 72.*: Arra, hogy valaki gyógyitás és ápolás végett tébolydába elvétethessék, közhivatalban levő orvostudornak és a mennyiben kezelő orvosa nár volt, ennek abbeli bizonyitványa, hogy az illető elmekórban szenved szükséges.

i. t. 73.: állami elmegyógyintézetekre nézve e megfigyelés rendszere léptendő életbe. E szerint az elmegyógyintézetekbe érkező minden beteg csak ideiglenesen vehető fel, s elmeállapota gondosan megfigyelendő.

Csak ha a megfigyelés utján azon meggyőződés szereztetett, hogy az illető egyén kétségtelenül elmekórban szenved, vétetik fel véglegesen az intézet igazgatójának személyes felelőssége alatt.

Az intézeti igazgató tartozik a véglegesen felvett elmebetegről készitendő leletet és orvosi véleményt a beteg illetékes biróságának haladék nélkül megküldeni.

Magán tébolydákba és kórházakban levő tébolydai osztályokba az elmebetegek véglegesen csak akkor vétethetnek fel, ha az illetékes biróság az elmebetegséget megállapitotta, mely czélból az érkező betegek a biróságnak azonnal bejelentendők.

i. t. 74.: Ha az iránt: vajjon az elhelyezett egyén valóban elmebántalomban szenved-e? hozzátartozói részéről kétely merülne fel, szabadságukban áll azon időpontig, mig az illető beteg biróilag elmekórosnak nem nyilvánittatott, annak elmeállapotát saját költségükön orvosi szakértők által külön megvizsgáltatni.

E szakértők azonban csakis az egyetemi orvosi tanári testület vagy az országos közegészségi tanács tagjai közül választhatók.

c) A bpesti kir. itélő táblának itélete érdemleges részében helybenhagyatik azért, mert az 1877. XX. t. cz. 28. §-ának a) pontja értelmében gondnokság alá helyezendők az elmebetegek, azaz oly értelemzavarodásban szenvedők, kik ezen állapotuknál fogva, vagy állandóan, vagy koronként öntudatos, beszámitható cselekvésre képtelenek, továbbá az oly siketnémék, kik magukat jelekkel megértetni nem tudják.

A magát megértetni nem tudás a törvény ezen rendelkezése szerint, nem képezi sem a gondnokság alá rendelés előfeltételét, sem az elmebetegség kizárólagos és egyedüli ismérvét, mert létezik az elmeháborodás számos oly neme, mely mellett a beteg, esetleg kóros eszmemenetét teljesen megértetni képes, hanem a dolog természete szerint képezi a gondnokság alá helyezés előfeltételét azon siketnémákkal szemben, kik magukat jelekkel sem képesek megértetni, azaz különben józan akaratuknak érthető kifejezést semmiképen sem tudnak adni.

Minthogy pedig jelen esetben az orvosi leletről felvett jegyzőkönyvben elősorolt tények, még akkor is, ha teljesen bizonyitva volnának B. Alajossal szemben

különczködései mellett is, a józan észlelés, eszmélés és akaratnyilvánitás hiányát nem igazolják, hanem legfelebb izgatott kedélyállapotra engednek következtetni; ezen okokból a kir. tábla itélete érdemleg, a perköltségekre nézve pedig azért volt helybenhagyandó, mert alperes több rendbeli tulkülönczködő magaviseletével maga szolgáltatott okot a gondnokság alá helyezési eljárás meginditására, mely is ellene kétségtelenül jóhiszemben és csakis saját ugy családja érdekében tétetett folyamatba. C. 1883. 8732. Dt. u. f. IV. 182.

d) A jelen esetben a nagykoru alperes gondnokság alá helyezése illetve gondnok képviselete melletti perbeidéztetésnek esete fenn nem forog, minthogy a gyáms. törv. 28. §. c. p. és e. §. utolsó bekezdése szerint nem a vizsgálati fogságban levő, hanem egyedül a börtönbüntetésre itéltek számára, és ezekre nézve is csak azon esetre rendelendő gondnok, ha a börtönbüntetésre itélt megbizottat nem rendelt, vagy a megbizott ebbeli tisztében eljárni akadályozva van. S. sz. 1879. 7990. Dt. XXIII. 10.

562. Kiskoruak vagyonuk kezelésére nézve gondnokság alá helyeztetnek:

a) ha az atyai hatalmat tényleg gyakorló atya az 578. (34)-ban megirt alakszerüségek megtartása mellett a vagyonkezelésre gondnokot nevezett, vagy az anyát a vagyonkezelésből kizárta;

b) ha az anya, mint természetes és törvényes gyám, a kiskoru vagyonát kezelni nem akarja (38.);

c) ha az, a ki a kiskorunak örökség, hagyomány vagy ajándékozás czimén vagyont hagyott, az 578. (34)-ban megirt alakszerüségek megtartásával, e vagyon kezelésére nézve külön gondnokot nevezett vagy e vagyon kezeléséből az atyát vagy gyámot kizárta. i. t. 29.

563. Az előző szakaszokban meghatározott eseteken kivül következő esetekben van gondnokságnak helye:

a) ha valamely kiskorunak vagy gondnokoltnak érdeke atyjának, gyámjának vagy gondnokának érdekével, vagy vele ugyanazon gyám vagy gondnok alatt állónak érdekével összeütközik;

b) valamely méhmagzat képviselete szempontjából azon esetben, ha világra jövetel folytán atyai hatalom alá kerülne, s érdeke atyja érdekével ellenkeznék; ha pedig atyai hatalom alá nem kerülne — a mennyiben világra jövetele esetén érdeke anyja érdekével ellenkeznék, vagy ha a gondnokság elrendelését az anya kéri;

c) a születendő végrendeleti utóörökösök képviseletére, mennyiben ez a hagyatéki eljárás során vagy ezenkivül is szükségesnek mutatkozik;

d) a kiskoruság meghosszabbitására vonatkozó eljárásnál a kiskoru érdekének képviselete esetére, i. t. 30.

a) Oly esetben, midőn a kiskoru és gyámja érdekei a per tárgyára nézve egymással ellentétben állnak, a kiskoru a perben nem gyámja, hanem külön ügygondnok által képviselendő, az ellenkező eljárás semmis. S. sz. 1872. 3128. Dt. VI. 510.

b) Mert a kiskorut az ellene inditott perben nem a biróság által kirendelt ügygondnok — ily gondnok kirendelésének perrendszerüleg helye egyáltalában nem lévén — hanem csakis gyámja vagy az 1877. évi XX. t. cz. 30. §-ának a) pontja esetében annak gondnoka képviselheti; minthogy pedig az idézett törvény 31. §-a értelmében a gondnok kirendelése nem a biróságot illeti meg, ennélfogva kiskoru B. Szerena jelen perben ügygondnok által kellőképen képviseltnek nem tekinthető. C. 1884. 4952. Dt. u. f. X. 156.

564. Ha az 561. b. és c. (28. b. és c.) pontjainak eseteiben valakire nézve olyan körülmények forognak fenn, melyek folytán teljes elszegényedésétől, s ennélfogva attól lehet tartani, hogy az illetékes község a tartás által való megterheltetésnek leend kitéve: az illetékes gyámhatóság utasitása folytán a gondnokság alá helyezést az árvaszéki ügyész is kérheti. 1885. VI. 4.

565. Az 561, a, b és c. (28. a, b, c.) pontjai eseteiben, ha a gondnokság alá helyezési eljárás folyamatba tétetett, és hitelt érdemlőleg olyan körölmények igazoltatnak, a melyekből a gondnokság alá helyezés esetének fenforgása valószinüséggel következtethető, s hogy a késedelem veszélylyel jár: a biróság jogositva van az itélet hozatala előtt bármikor az érdekeltek valamelyikének kérelmére és szükség esetében a többi érdekeltek meghallgatása után, — ha pedig az eljárás hivatalból indittatott meg, hivatalból is zárlatot rendelni s az telekkönyvileg feljegyeztetni. 1885. VI. 5.

566. Ha a gondnokság alá helyezés az 561, a. b. és c. (28. a. b. c.) pontjai alapján elsőbiróságilag elrendeltetett, és ezen itélet ellen felebbezés adatott be: a zárlat az érdekeltek valamelyikének kérelmére, s ha az eljárás hivatalból indittatott meg, hivatalból is a veszélyre való tekintet nélkül elrendelendő és annak telekkönyvi feljegyzése eszközlendő. 1885. VI. 6.

567. Mindkét esetben a zárgondnok kinevezése s a zárlat foganatositása végett a gyámhatóság keresendő meg, egyszersmind az elrendelt zárlat a hivatalos lapban egyszer haladéktalanul közzéteendő, és a mennyiben utóbb a gondnokság alá helyezés jogerőre emelkedett itélet által kimondatik: ennek a cselekvési képességre vonatkozólag az 573. (33)-ban megállapitott joghatálya a zárlat elrendelését tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapba először történt beiktatását követő naptól számittatik. 1885. VI. 7.

568. Az 561. a (28 a) pontjának eseteiben az, hogy a gondnokság alá helyezésnek, vagy az elrendelt zárlatnak hirlapi első közzétételét követő nap előtt kötött jogügylet érvényesnek tekinthető-e vagy nem az e részben fennálló anyagi jogszabályok értelmében itélendő meg. 1885. VI. 8.

Mert jóllehet id. K. Miklós gondnokság alá helyezve volt, mindazonáltal miután felperes által neki jóhiszemüleg kiszolgáltatott áruczikkek mindennapi ruházási szükségleteinek fedezésére vonatkoznak és vagyoni állásához képest túlságosnak nem tekinthetők, alperesek, mint nevezett id. K. Miklós gyermekei és örökösei az emlitett bolti czikkek árának megfizetésére kötelezendők voltak. C. 1885. 430. J. 1885. 22.

569. A zárlatot rendelő végzés ellen felfolyamodásnak van helye, melynek azonban az elrendelt zárlat foganatositására, telekkönyvi feljegyezésre és közzétételre halasztó hatálya nincsen.

Egyébként a biróság előtti eljárás, jelesen a zárlat elrendelése, annak feloldása és a végzések elleni felfolyamodás tekintetében az 1881. LX. t. cz. IV. czim 2-dik fejezetének rendelkezései, ellenben a zár alá helyezett vagyon kezelésére, a zárgondnok jogaira és kötelességeire, kinevezésére és elmozditására, ugy számadásaira és dijaira az 1877. évi XX. törvényczikknek a nagykoruak gondnokságára vo-

natkozó rendelkezései a dolog természetének megfelelően alkalmazandók. 1885. VI. 9.

570. A gondnokság alá helyezést az 561. a, b és c (a 28. a, b és c) pontja esetében a biróság mondja ki, még pedig az 561. b és c. (28. b és c) pontja esetében csak akkor, ha ezt a gondnokság alá helyezendő maga vagy pedig fel- és lemenő ágbeli rokonai kérik.

A biróság által rendelendő el a gondnokság ,alá helyezés az 563. b és c) (30. b és c) pontja esetében is, kivéve, ha a gondnok-rendelés oly hagyatéki tárgyalás alkalmából válik szükségessé, melyre a gyámhatóság illetékes.

Minden más esetben a gondnoság alá helyezést a gyámhatóság rendeli el.

A biróság a 561. a, b és c (28. a, b és c) pontja esetében gondnokság alá helyezés elrendelése után gondnok kirendelése végett a gyámhatóságot hivatalból keresi meg.

Az 563. b és c (30. b és c) pontja esetében, ha a gondnokság a biróság által rendeltetett el, a gondnok kirendelése is a biróságot illeti. i. t. 31.

Az 1883. évi november hó 21-én a személyesen megjelent panaszlott Sz. K. a törvényszéki orvos szakértői véleménye szerint gyengeelméjünek találtatott, minthogy pedig az 1877. 20. t. cz. 28. §-ának b) pontja alapján, gyengeelméjüség miatt gondnokság alá helyezésnek csak akkor van helye, ha azt maga a gononokság alá helyezendő, vagy annak fel- vagy lemenő rokonai kérik, panaszlott azonban a tárgyalás során tett azon kijelentését, hogy nincs ellenvetése az ellen, hogy gondnokság alá helyeztessék, a tárgyalási jegyzőkönyv felolvasása után visszavonta — panaszlott atyja pedig a gondnokság alá helyezést szükségesnek nem találta — minthogy továbbá fplyamodók mint panaszlottnak anyai oldalrokonai az 1877. 20. t. cz. 31. §-a szerint a gondnokság alá helyezést gyengeelméjüség miatt kérni jogositva nincsenek, ezeknél fogva tekintettel arra, hogy felebbzésükben csakis mint gyengeelméjüt kérik panaszlottat gondnokság alá helyeztetni, folyamodók kereseti jog hiánya miatt kérelmükkel elutasitandók és mint vesztes felek az ügygondnok dijainak megfizetésére az igazságügyministernek 1881. november hó 1-én 3263. sz. a. kibocsátott rendelete 55. §-a alapján kötelezendők voltak. Az árvaszéki ügyész részére azonban az e. b. itéletének megváltoztatásával, tekintettel arra, hogy a t. ügyész gondnoksági ügyekben hivatalból tartozik eljárni és ezen eljárásért amennyiben a törvényszék székhelyén lakik, az igazságügyministernek 1879. évi deczember hó 17-én 33786. sz. kiadott rendelete szerint külön dijazás nem jár, munkadij megállapitható nem volt.

A másodbiróság itélete annak indokaiból helyben hagyatik. C. 1884, 38338. Ü. L. I. 19.

571. Az 561. b és c (1877. XX. 28. b és c) pontjainak eseteiben a gondnokság alá helyezést az 570. (1877, XX. 31)-ban emlitett jogositottakon kivül, a gondnokság alá helyezendőnek házastársa is kérheti.

Ezen esetben a gondnokolt saját kérelmére elrendelt gondnokság az 598. (56.) második kikezdése értelmében a gondnokolt kérelmére azonnal hasonlóan meg nem szüntethető, ha időközben a házas-

társ kérelmére kimondatott, hogy a gondnokság az ő érdekében is fenáll. 1885. VI. 3.

572. Az 561. d (28. d) pontja esetében a gyámhatóság a távollevő rokonainak vagy azon község elöljáróságának jelentkezésére rendeli el a gondnokságot, melynek területén a távollevő utolsó rendes lakhelye volt, vagy a melynek területén legutóbb tartózkodott, avagy a hol ingatlan vagy ingó vagyona van.

Sürgős esetekben egy év eltelte előtt a gyámhatóság előlegesen is megteheti a vagyon fentartására és kezelésére vonatkozó ideiglenes intézkedéseket.

Börtönbüntetésre itéltek részére gondnok az illetékes büntető hiróság megkeresése alapján rendeltetik. i. t. 32.

Az ismeretlen tartózkodásu távollevőnek képviseletében felpereségre csak azon gondnok lehet jogositva, kit olyanul az 1877. XX. t. cz. 28. 31. és 32. §§-ai esetében a törvény illetve a gyámhatóság kirendel. C. 1884. 3897. Dt. u. f. X. 93.

573. Az 561. a, b és c (28. a. b és c) pontja esetében a biróság által a gondnokság alá helyezés a hivatalos hirlapban a gondnok kirendelésének bevárása nélkül közzé teendő, s a mennyiben a gondnokság alattinak ingatlan vagyona van, a telekkönyvi feljegyzés eszközlendő.

Hasonló módon teendő közzé a kiskoruságnak jogérvényes határozattal kimondott meghosszabbitása, valamint a gyámhatóságnak azon határozata is, mely által az e tárgyban beadott kérelemnek halasztó hatálya kimondatott. (9.)

A gondnokság alá helyezést tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapban először való beigtatását követő naptól kezdve a gondnokság alá helyezett gondnokának jóváhagyása nélkül magát le nem kötelezheti, jogokról le nem mondhat, de visszteherrel nem járó jogügylet által jogokat szerezhet és kötelezettségektől mentesülhet.

Az 561. d és e (28. d és e) pontja alapján elrendelt gondnokság, a gondnokoltnak cselekvési képességét nem korlátozza i. t. 33.

V. FEJEZET.

A gyámság és gondnokságra alkalmas személyekről.

574. Gyámság és gondnokság viselése polgári kötelesség, azt a törvényben megállapitott esetek és okok kivételével elutasitani nem lehet. i. t. 48.

575. Gyámnak vagy gondnoknak rendszerint csak az rendelhető, a ki a magyar állam területén állandó lakhelylyel bir. Kivételnek csak a belügyminister jóváhagyása mellett van helye. i. t. 60.

576. Az, ki a reá ruházott gyámság vagy gondnokságot elvállalni nem akarja, tartozik erre vonatkozó okait azon időtől számitva, melyben ez tudomására jutott, vagy melyben a gyámhatósági határozat neki kézbesittetett, 8 nap alatt a gyámhatóságnak bejelenteni és igazolni. i. t. 52.

577. Az, a ki a gyámságot vagy gondnokságot törvényes okok hiányában el nem fogadja, a gyámhatóság által 200 frtig terjedő pénzbirságban marasztalható. i. t. 53.

VI. FEJEZET.

A gyám és gondnok kirendeléséről.

578. A gyámság első sorban azt illeti, a ki az atyai hatalmat gyakorló atya által a törvényben előirt alakszerüséggel ellátott végrendeletben, vagy közjegyzői okkiratban gyámul neveztetett. i. t. 34.

579. Nevezett gyám nem létében a gyámság mint természetes és törvényes gyámra az anyára száll, a ki az ujabb férjhez meneteléig kiskoru gyermekeinek vagyonát rendszerint számadás nélkül kezeli.

Az 510., 511., 512., 513., 514., 515. (16., 17., 18., 19., 20. és 25.) intézkedései a kiskorunak vagyonát kezelő anyára is alkalmazandók.

Az anya a kiskoru gyermeke vagyonának állagát az 511. és 512. (17. és 18.) szerint azon esetben is tartozik biztositani, ha őt özvegyi jogon a vagyon haszonélvezete illeti. i. t. 35.

580. Nő általi örökbefogadás esetében, ha a törvényes atya az atyai hatalmat vagy az anya a törvényes gyámságot fenn nem tartotta, a törvényes és természetes gyámság az örökbefogadó anyát illeti. i. t. 36.

581. Ha az atya kiskoru gyermekei részére gyámot nevezett, az anya követelheti, hogy kiskoru gyermekeit magánál tarthassa és hogy azok személyi és vagyoni ügyeiben meghallgattassék; ha csak ellene oly okok nem forognak fenn, melyek miatt ő az 585., 588. és 589. (41., 43. és 44.) szerint a törvényes gyámságot különben sem igényelhette volna.

Ugyanezen jogok megilletik az anyát akkor is, ha a gyámságtól időközben mozdittatott el, ha csak a gyámhatóság fontos okokból ezen jog elvonását vagy megszoritását nem határozta el.

A gyermektartás költségei fejében az anyának fizetendő összeget az esetben a gyámhatóság határozza meg. i. t. 37.

582. Az anya a gyámságot elfogadni köteles, de kiskoru gyermekei vagyonát kezelni nem tartozik. i. t. 38.

583. Az anya után a törvényes gyámság illeti az atyai nagyatyát; utána az anyai nagyatyát és ezután a finembeli oldalrokonokat unokatestvérekig bezárólag.

Az oldalrokonok közt a rokonsági fok közelsége dönt.

Több hasonló foku rokon közt a gyámhatóság választ. i. t. 39.

584. Az 561. (28.) eseteiben a gondnokság első sorban a házassági közösségben levő házastársat, másod sorban az atyát, ezután az 579. és 583. (35. és 39.)-ben megjelölt rokonokat illeti.

Az 562. b (29. b) pontja esetében feltétlenül, az a) és c) pont esetében pedig akkor, ha külön gondnok nem neveztetett, a gondnokság az 583. (39.)-ben megjelölt rokonokat illeti. i. t. 40.

585. A végrendeleti gyámot és gondnokot, továbbá a törvényes

gyámok és gondnokok közül az anyát és az atyai és anyai nagyatyát csak az 588. és 589. (43. és 44)-ben megállapitott okokból, az oldalrokonokat és házastársat pedig a gyámhatóság más fontos okból is kizárhatja. i. t. 41.

586. Ha az 578., 579., 583., 584., 585. (34., 35., 39„ 40., 41.) intézkedései szerint a gyámságra vagy gondnokságra hivatottak nem lennének, a rokonok meghallgatásával alkalmas és megbizható gyámot vagy gondnokot a gyámhatóság rendel.

Mindegyik kiskoru részére külön rendeltetik gyám.

Több testvér részére rendszerint ugyanazon egy gyám rendelendő.

A 563. a és b (30. a és b) pontjában megjelölt érdek-összeütközésről, gondnokrendelés végett az atya, gyám vagy gondnok tartozik a gyámhatóságnak jelentést tenni.

Ha ezenkivül a gyám- vagy gondnokrendelésnek esete áll elő, kötelesek a gyámság vagy gondnokság alá helyezendőnek rokonai vagy más vele közel viszonyban álló egyének és az illetékes községi elöljáróság az esetet a gyámhatóságnak bejelenteni. i. t. 42.

587. Mindazon esetekben, melyekben gyám- vagy gondnokrendelés szüksége forog fenn, kötelesek a gyámság- vagy gondnokság alá helyezendőnek rokonai vagy más vele közel viszonyban álló egyének ugy az illetékes községi elöljáróság is az esetet a gyámhatóságoknak bejelenteni. 1885. VI. 10.

VII. FEJEZET.

A gyámság és gondnokságra alkalmatlan személyekről.

588. Gyámságot és gondnokságot nem viselhetnek:

a) a nők. — az anya, az örökbefogadó anya és a házastárs kivételével (35., 36., 40.)

b) a gyámság vagy gondnokság alatt állók;

c) kik az atyai hatalom gyakorlatától az 518. (22.) intézkedése szerint, vagy bármely gyámság és gondnokságtól megbizhatlanság miatt a gyámhatóság által elmozdittattak;

d) szerzetesek;

e) botrányos életüek;

f) csőd alatt állók;

g) a kik hamis vagy vétkes bukás, vagy a mennyiben a törvény ellenkezőt nem rendel, más bűntett miatt elitéltettek, habár büntetésöket kiállották is.

A gyámság vagy gondnokság viselésének korlátozását tartalmazó külön jogszabályok érintetlen hagyatnak. i. t. 43.

589. A jelen szakaszban megjelelt személyek:

a) a kik az atyai hatalmat gyakorló atya által kizárattak:

b) a kik vagy a kiknek házastársa, szülei, gyermekei vagy testvérei a gyámolttal vagy gondnokolttal perben állanak;

c) a kik, illetőleg a kiknek a b) pontban megjelölt valamelyik rokona és a gyámolt vagy gondnokolt közt az utóbbiak személyes állását vagy vagyonát érintő vitás viszony forog fenn, — ki vanak zárva azon gyámság vagy gondnokság viseléséből, a melyre az itt meghatározott esetek valamelyike vonatkozik. A kik az örökhagyó vagy ajándékozó által a gondnokságból (29. c) kizárattak, a gondnokságot nem viselhetik. i. t. 44.

590. Azon személyek, a kik a gyámság vagy gondnokság alatt oly viszonyokba jutottak, melyek őket az 588. és 589. (43. és 44.)-ok értelmében gyámság vagy gondnokság viselésére képtelenekké teszik, ebbeli tisztöktől a gyámhatóság által, a mint annak ily körülmények tudomására jönnek, felmentendők.

Ily esetet kötelesek a rokonok, községelőljárók, továbbá magok a gyámok vagy gondnokok a gyámhatóságnak bejelenteni és az utóbbiak felmentésüket kérni. i. t. 45.

591. A gyámhatóság határozza meg, vajjon az ily felmentés végleges legyen-e, vagy csak azon időre és körülményre terjedjen ki, mely alatt és mely miatt az illető gyámság vagy gondnokság viselésére képtelen. i. t. 46.

592. Nagykoru testvér, kiskoru testvérei felett azon esetben, ha vagyon létezik, csak akkor viselheti a gyámságot, illetőleg gondnokságot, vagy nagykoru testvérei felett a gondnokságot, ha közöttük az örökség vitássá nem vált, vagy a vitás kérdés elintéztetett. i. t. 47.

VIII. FEJEZET.

A gyámság és gondnokság viselésétől felmentett személyek.

593. Gyámságot és gondnokságot viselni nem tartoznak, illetőleg a gyámság és gondnokság folytatásától kérelmükre felmentendők:

a) kik 60. évüket már betöltötték;

b) kik már egy terhesebb vagy két kisebb gyámságot vagy gondnokságot viselnek;

c) kik öt gyermeknek viselik gondját;

d) a ministerek;

e) az országgyülési képviselők:

f) a hadsereg (hadi tengerészet) és a honvédség tettleges állományához tartozó katonai személyek, továbbá közhivatalnokok, köztisztviselők, világi papok és tanitók, ha előljáróik bizonyitványaival igazolják, hogy állásukkali teendőik a gyám vagy gondnoki kötelességek teljesitésével össze nem egyeztethetők;

g) azon személyek, kik a kiskoru lakhelyétől és birtokától oly távol laknak, hogy a gyámságot vagy gondnokságot csak nagy költséggel és sok nehézséggel viselhetnék.

Ezenfelül az anya gyermekei, a nő férje felett gondnokságot viselni nem köteles. i. t. 49.

594. A gyámhatóság az 593. (49)-ban érintetteken kivül oly személyeket, kik jelentékeny testi bajban vagy kedélykórban szenvednek, a gyámság vagy gondnokság elvállalásától kérelmükre felmenthet. i. t. 50.

595. Azon gyám vagy gondnok, kire e tiszt mint legközelebbinek vélt rokonra bizatott, jogositva van maga helyett egy később kitudott közelebbi rokont ajánlani és felmentését kérni, az ily közelebbi rokonok közül csak a fivér követelheti, hogy ha az 588. 589. 592. (43., 44. és 47)-ok esetei fenn nem forognak, a gyámság vagy gondnokság részére átengedtessék. i. t. 51.

IX. FEJEZET.

A gyámság és gondnokság megszünéséről.

596. A gyámi tiszt megszünik:

a) a gyám halála által;

b) a kiskoru halála által;

c) ha a kiskoru teljeskoruvá válik, — (8., 9.) — vagy atyai hatalom alá kerül;

d) a gyám kérelmére az 593. (49.) eseteiben vagy az 590. és 591. (45. és 46.)- alapján hivatalból történt felmentés által;

e) elmozditás által. i. t. 54.

597. A gondnoki tiszt megszünik:

a) a gondnok halála által;

b) a gondnokolt halála által;

c) felmentés utján, ha a gondnokság megszüntettetik;

d) a gondnok kérelmére az 593. (49.) esetében vagy az 590. és 591. (45. és 46.) alapján hivatalból történt felmentés által;

e) elmozditás által. i. t. 55.

598. Azon esetekben, a melyekben a biróság rendelte el a gondnokságot, annak megszüntetését a biróság, minden más esetben a gyámhatóság mondja ki.

Az 561. (28.) b és c pontja esetében, ha a gondnokság egyedül a gondnokolt saját kérelmére rendeltetett el, az ő kérelmére azonnal megszüntetendő, — kivéve, ha csak időközben a gondnokolt fel- és lemenő ágbeli rokonai kérelmére kimondatott, hogy a gondnokság fennállása az ő érdekökben is történt.

A gondnokság megszüntetendő az 561. (28.) d pontja esetében, ha a távollevő visszaérkezik; az e) pont esetében, ha az elitélt szabadságbüntetést kiállotta, s ezenfelül mindkét esetben, ha vagyonának kezelésére szabályszerü meghatalmazással ellátott megbizottat rendelt.

Az 562. a, b és c (29. a, b és c) pontja esetében megszünik a gondnokság, ha a kiskoru teljes koruvá válik, vagy atyai hatalom alá kerül. Az 563. a és c (28. a és c) pontja esetében megszünik a gondnokság, ha elenyészett azon ok, mely a gondnokságot szükségessé tette.

Az 563. b. (30. b) pontja esetében megszünik a gondnokság, ha a méhmagzat megszületik, vagy bizonyossá válik, hogy a születés nem fog bekövetkezni. i. t. 56.

599. A gyám vagy gondnok az 590. és 591. (45. és 46.)-ban foglalt felmentés esetein kivül tisztétől elmozditható, ha ezen tisztében kötelesség ellenesen jár el.

Különösen elmozditásnak van helye: ha a gyám a kiskoru tartását és nevelését elhanyagolja, erkölcsiségét vagy testi jólétét veszélyezteti, továbbá, ha a gyám vagy gondnok a kiskorunak vagy gondnokoltnak vagyonát hűtlenül vagy hanyagul kezeli, ha a kiskoru vagy gondnokolt képviseletének elmulasztása folytán kárt okoz, gyámi vagy gondnok számadásának beadása körül nagyobb mérvü hanyagsággal jár el. i. t. 57.

Tekintve, hogy a tárgyalás folyamán kitünt, miszerint az alperesként megidéztetni kért kiskoruak édesanyja életben van, az pedig mindaddig, mig az illetékes árvaszék által az 1877. XX. 57. §-hoz képest el nem mozdittatik, mint term. és törv. gyám egyedül van jogositva kiskoru gyermekei képviseletére, és a kirendelt ügyvéd csak az anya megidéztetése és a pártfogásnak esetleges igénybevételével járhat el. S. sz. 1879. 16276. Dt. XXIII. 71.

600. Ha több gondnok neveztetett közös vagyon kezelésére, egy vagy másik gondnok elhunyta a többinek tisztét nem szünteti meg. i. t. 58.

601. Ha a gyámság vagy gondnokság nem a gyám vagy gondnok halála folytán szünt meg, a gyámságra vagy gondnokságra felhatalmazó végzés a gyámhatóságnak visszaadandó; a mennyiben az a gyámi vagy gondnoki tiszt megszüntétől számitandó egy hó alatt vagy az ennek elmultával tett gyámhatósági felszólitásra következő 14 nap alatt meg nem történnék, a megszünés az illető gyám vagy gondnok költségére a hivatalos hirlapba teendő. i. t. 59.

X. FEJEZET.

A gyámi és gondnoksági tisztről és az ezzel egybekötött felelősségről.

602. A gyámság és gondnokság csak gyámhatósági intézkedés alapján vehető át. i. t. 66.

603. Egyedül a nevezett gyám vagy gondnok, továbbá az anya, mint természetes és törvényes gyám teheti meg a gyámhatósági intézkedés előtt is a kiskoruak érdekében a halaszthatlan teendőket. i. t. 67.

604. Azon ideig, mig a nevezett gyám vagy gondnok, illetőleg az anya (67. értelmében) vagy más gyám és gondnok, a gyámhatóság intézkedése alapján működését megkezdhetné, az elhalaszthatlan gyámi vagy gondnoki teendőket a községi közgyám hivatalból teljesiti. i. t. 68.

605. A gyámhatóság fel van jogositva, hogy fontosabb esetekben a községi közgyám e részbeni mellőzésével ideiglenes gyámot vagy gondnokot rendeljen ki. i. t. 69.

606. A gyámhatóság a nevezett vagy törvényes gyámokat vagy gondnokokat, ha az 585., 588. 589. (41., 43. és 44.)-ban felsorolt ki-

zárási esetek fenn nem forognak, megerősiti, az általa választandókat kirendeli. i. t. 70.

607. A gyámhatóság ebbeli végzése az illetőnek irásban adandó ki, melyben a gyám vagy gondnok hatásköre körvonalozandó, egyuttal jelen törvénynek a gyámi és gondnoki jogok és kötelességekről szóló kivonata annak kézbesitendő. i. t. 71.

608. E végzés kézbesitése után tartozik a gyám vagy gondnok működését 8 nap alatt, mely határidő azonban kérelme folytán 14 napra terjeszthető, megkezdeni vagy az 576. (52.) értelmében felmentésért folyamodni.

Ha ezen folyamodvány elutasittatott, az illető a gyámságot vagy gondnokságot 8 nap alatt átvenni tartozik. i. i. 72.

609. A gyám vagy gondnok e tisztéből folyó teendőiben a szorgalmas családapa gondosságával tartozik eljárni és felelős mindazon kárért, meiyet szándékosan vagy gondatlanságból akár cselekvés, akár mulasztás által okozott.

A gyám vagy gondnok rendszerint csak saját hibájáért felelős, de ha kellő óvatosság nélkül nem alkalmas személyeket alkalmaz, az ebből eredt kárért is felelős.

A kártérités iránt a biróság határoz. i. t. 73.

610. A gyámi és gondnoki felelősség a gyámság, illetőleg gondnokság átvételétől kezdődik.

Ha azonban az átvétel a 608. (72)-ban kitett határidőn belül a gyám vagy gondnok hibája miatt nem történik meg, a felelősség az e mulasztásból eredő károkra is kiterjed. i. t. 74.

611. Ha több gyám neveztetett, a gyámhatóság azok meghallgatása után közülök egyet a tulajdonképeni gyámi teendőkkel megbizni s rendszerint a vagyonkezelést is erre bizni köteles; ha csak a vagyonkezeléssel a többiek közül egynek vagy többnek megbizása célszerűnek vagy szükségesnek nem mutatkoznék.

Azon nevezett gyámot, ki ily megbizatást nem nyert, ellenőrzési jog és kötelesség illeti, s e minőségben a 609. (73.) tartalmákorlátai között másod sorban felelős.

Ha több gondnok neveztetett, vagy több gyám vagy gondnok rendeltetett ki együttes vagyonkezelésre: ezek mindnyájan egyetemlegesen felelősek — ellenkező esetben pedig mindegyik csak a gyámhatóság által reá bizott vagyon kezeléseért felelős. i. t. 75.

612. Ha azok közül, kik a gyámságra vagy gondnokságra törvénynél fogva hivatvák, vagy kik erre ajánlatba hozatnak, valaki a gyámi vagy gondnoki tisztet jutalom nélkül vagy a törvényesnél csekélyebb jutalomért ajánlkozik elvállalni, a gyámságra vagy gondnokságra csak annyiban bir előnynyel, a mennyiben a hozzá hasonló jogon gyámmá vagy gondnokká lehető egyénnel hasonló megbizhatósággal és alkalmassággal bir. i. t. 76.

613. A gyám és gondnok azon költsége, melyet a gyámolt vagy gondnokolt érdekében és ügyeiben tett, ennek vagyonából megtéritendő. i. t. 77.

a) A midőn a gyám gyámoltjának vagyonát kezeli, s az ezen vagyont terhelő adósságot kifizeti vélelmezendő, mikép az adósságot nem saját, hanem gyámoltja vagyonából kifizette. L. i. 1876. 1391. Dt. XV. 79.

b) A gyám az általa e minőségben kölcsön adott pénzekre nézve csak azon esetben bir személyes kereseti joggal, ha igazolja, hogy azon pénzekkel a gyámhatóságnak beszámolt és a hiányt saját vagyonával pótolta. L. i. 1880. 1702. Dt. XXV. 39.

614. Ha a gyám vagy gondnok oly szolgálatokat tett gyámoltja vagy gondnokoltja részére, melyek saját hivatásához vagy üzletéhez tartoznak, ugy ezen szolgálatok dijazását a törvényes illetékek vagy a szokásban levő dijak vagy árak legkisebb mértéke szerint követelheti. i. t. 78.

615. A gyámot és gondnokot működése idejére a gyámoltnak és gondnokoltnak jövedelméből rendszerint jutalom illeti s ezt a gyámhatóság állapitja meg. i. t. 79.

616, Ha a jövedelmet a tartási és nevelési költségek felemésztik: a gyámot vagy gondnokot jutalom nem illeti, de tisztének bevégzésével, a mennyiben ez nagyobb fáradsággal volt egybekötve, részére a gyámhatóság végjutalmat állapithat meg. i. t. 80.

617. Midőn gyámi vagy gondnoki jutalomnak helye van, a gyám vagy gondnok az évi tiszta jövedelem tiz százalékánál többet nem igényelhet jutalmul, azonban a házbér tiszta jövedelméből csak egy százalék, a haszonbérlet tiszta jövedelméből két százalék, ha pedig a jövedelem tisztán házbér vagy haszonbérből állana, vagy annak tulnyomó részét képezné, a tiszta jövedelem öt százaléka illeti a gyámot vagy gondnokot, i. t. 81.

618. Ha az ekként járó évi jutalom a gyám vagy gondnok teendőihez képest csekély összegre rugna, a gyámhatóság a gyám vagy gondnok fáradozásai és a vagyoni viszonyokhoz képest e jutalomösszeget felemelheti. A felemelt jutalomösszege azonban 5000 forintot felül nem haladhat. i. t. 82.

619. Tiszta jövedelmül tekintetik azon összeg, mely a gazdaság, kereskedés vagy üzlet fentartása és folytatásához, az érték és jövedelem biztositásához szükséges rendes kiadások fedezésére és a netaláni adósságok kamatain, valamint mindennemü adófizetésre szükséges költségeken felül a jövedelemből fennmarad.

Tőketörlesztés, uj épitkezés és a meglevő felszerelési állománynak szaporitása a rendes kiadások közé nem számitandó. i. t. 38.

620. A többi évre előlegesen bevett jövedelem, a tiszta jövedelem kiszámitásánál ugyanannyi évekre osztandó fel. i. t. 84.

621. Gyámpénztárilag a gyám vagy gondnok fáradsága nélkül kezelt érték jövedelméből a gyám vagy gondnok semmit sem igényelhet. i. t. 85.

622. A vagyont nem kezelő gyám, valamint az oly gyám, kinek gyámoltja egyedül a 621. (85)-ben körülirt vagyont bir, a tartás, neveltetés és képviselés körüli fáradozásaiért jutalmat követelhet, mely a gyámhatóság által állapittatik meg; ha azonban e jutalom évenként 1000 frtot felül haladna, az első foku határozat felsőbb gyámhatósági jóváhagyás alá terjesztendő. i. t. 86.

XI. FEJEZET.

A gyám és gondnokok jogai és kötelességei.

I. A gyámoltak és gondnokoltak képviselésére nézve.

623. A gyám és a 661. a, b és c pontjai (28. a, b és c) esetében a gondnok képviseli a kiskorut, illetőleg a gondnokoltat minden peres és azon nem peres ügyekben, melyekben a képviselet nincs kizárva.

A 661. d és e pontja (28. d, e), valamint az 562 (29.) esetében a gondnoki képviselet a vagyonkezeléssel kapcsolatos ügyekre szoritkozik.

A gyám és gondnok a képviseletnél nem saját, hanem gyámoltja vagy gondnokoltja nevében jár el. i. t. 87.

624. A hatóságok által a gyámolt vagy gondnokoltak nevében a 623. (87)-ban megjelölt képviselők idézendők. i. t. 88.

625. A képviselő gyám vagy gondnok fel van jogositva, a képviseletet felhatalmazott által gyakorolni. i. t. 89.

II. A kiskoruak nevelése és képzésére nézve.

626. A gyám köteles arról gondoskodni, hogy a kiskoruak vallásos, erkölcsös és hasznos polgáraivá váljanak a hazának, s hogy e czélból képességük és vagyoni viszonyaikhoz képest nyerjenek kiképzést, illetőleg munka- és keresetképességet. i. t. 90.

627. A gyám a kiskoruak iskoláztatását illetőleg az erre nézve fennálló törvények értelmében, a tartás, nevelés, kiképzés és keresetképesség különbeni iránya, módja és költségeire nézve pedig az anya és nagyszülőkkel, ezek nem létében pedig, vagy ha ellenük oly okok forognának fenn, melyek őket a gyámság gyakorlatából kizárnák, a rokonokkal egyetértőleg intézkedik.

Ha a fentebbiekre nézve a gyám, az anya és nagyszülők, illetőleg a rokonok közt egyetértés nem jönne létre, vagy ha a 16. évet meghaladott kiskoru a megállapodással egyet nem ért, vagy ha a nevelési és képzési költségek a vagyonnal biró kiskoru jövedelmét aránytalanul terhelnék vagy kimeritenék, vagy ha erre a törzsvagyon szándékoltatnék igénybe vétetni, tartozik a gyám gyámhatósági jóváhagyást kieszközölni (26.) i. t. 91.

628. Tartozik a gyám a kiskoru testi épségének fentartása felett szigoruan őrködni s betegség esetében őt gyógyittatni. i. t. 92.

629. Vagyontalan kiskoruak a lehetőség szerint oly üzlet tanulására adandók, melynél eltartásban is részesülnek. i. t. 93.

630. Ha a gyám megengedi, hogy gyámoltja szolgálatba lépjen, kötelessége arról gondoskodni, hogy a kiskoru csak oly helyen vállaljon szolgálatot, hol erkölcsi veszélynek kitéve nincsen és hogy a cselédtörvény által nyujtott előnyökben részesüljön.

A szolgálatba lépett kiskorut akarata ellen a gyám a szolgálatot adó gazdától el nem vonhatja, a kiskoru pedig a szolgálatot a gyám beleegyezése nélkül el nem hagyhatja; kivéve az 1876. évi

XIII. törvényczikk 52. §-ban érintett oly eseteket, melyekben a cseléd szolgálatát felmondás nélkül rögtön elhagyni jogositva van. i. t. 94.

631. Azon kérdést: vajjon a kiskoru szülői, nagyszülői, gyámja vagy rokonai ellenzése esetében a szolgálatot mint állandó keresetmódot választhatja-e? a gyámhatóság dönti el, szolgálatba lépés egyéb esetei, valamint a kiskoruaknak szolgálatból eredő viszonyai az 1876: XIII. törvényczikk határozatai szerint, és az e törvényben kijelölt hatóságok által itélendők meg. i. t. 95.

632. Oly gyám, ki a kiskoru vagyonát is kezeli, valamint az oly gondnok, ki a gondnokolt személyének képviselésére is hivatva van, tartozik a kiskoru tanitási, nevelési s egyéb személyes viszonyairól, illetőleg a gondnokolt egészségi állapotáról a gyámhatóságnak az évi számadás alkalmával körülményes jelentést tenni.

Oly gyám, ki a kiskoru vagyonát nem kezeli, e részbeni jelentését évenként a gyámhatóság által kitüzött időben tartozik bemutatni.

E jelentés a 116. esetében a községi közgyámnál teendő meg. i. t. 96.

633. A 628., 630., 632. (92., 94. és 96.)-ben jelzett kötelességek mulasztása 100 frtig terjedhető pénzbirsággal, a kiskoru e tekintetbeni teljes elhanyagolása pedig, a mennyiben büntetendő cselekményt nem képezne, 200 frtig terjedhető pénzbirság mellett a gyámságtóli elmozditással büntetendő. i. t. 97.

III. Vagyonkezelésre nézve.

634. A gyám vagy gondnok a vagyont kezelés végett leltár mellett veszi át, melynek késziténél, — ha csak akadályozva nincs, — jelen lenni tartozik. i. t. 98.

635. A leltár elkészitése után a szülők és nagyszülők, esetleg rokonok meghallgatása mellett (91.) javaslatot készit a gyámolt vagy gondnokolt személyi, vagyoni és vagyonkezelési ügyeire nézve s az örökösödési tárgyalás alkalmával ezt a gyámhatóságnak jóváhagyás végett bemutatja. i. t. 99.

636. Ékszerek, drágaságok, értékpapirok és adóslevelek ugy jogviszonyokra vonatkozó fontos okiratok, a gyámhatóságnak adandók át. i. t. 100.

637. Az ékszerek és drágaságok, vagy azok egy része, a gyámoltak használatára gyámhatósági engedélylyel átvehetők. i. t. 101.

638. A vagyon átvétel alkalmával készpénzből csak annyit tarthat a gyám vagy gondnok kezei között, mennyi a nevelésre, gazdaság vagy üzlet folytatására és netaláni adósságok törlesztésére szükséges, a fölösleg, valamint később a jövedelem fölösleg a gyámhatóságnak adandó át, ez utóbbi az évi számadás eredménye szerint és azok benyujtása alkalmával, vagy a számadás benyujtására kitüzött határidő alatt adandó át. (121.) i. t. 102.

639. E határidő elteltével a gyám vagy gondnok a saját mulasztásából be nem adott pénztől a gyámhatóság által 8% kamat fizetésére kötelezendő. i. t. 103.

640. A gyámhatóság intézkedése előtt oly követelésekről, melyeknek bizonyítására okiratok nem léteznek, tartozik a gyám vagy gondnok lehetőség szerint okiratokat szerezni; a mely követelések pedig biztositva nincsenek, azokat biztositani, ellenkező esetben felmondani. i. t. 104.

A gyámot csak azon behajthatatlanná vált követelések behajtása vagy biztositásának elmulasztása miatt terheli vagyoni felelőség, melyekről bebizonyittatik, hogy azok akkor, midőn a gyám a gyámságot átvette, behajthatók voltak. L. i. 1878. 5863.

641. A nélkülözhető ingó vagyon a gyám vagy gondnok által a szülők és nagyszülők, esetleg a rokonokkal egyetértőleg a gyám vagy gondnok felelőssége mellett értékesitendő.

Ha egyetértés köztük létre nem jönne, a gyámhatóság határoz. i. t. 105.

642. A vagyon kezeléséből kifolyó eladásokat a gyám vagy gondnok saját felelősségére teljesiti, e joga azonban erdővágásoknál csak a rendes évi vágást meg nem haladó famennyiségre terjed ki. i. t. 106.

643. Az ingatlan vagyon kezelésénél köteles a gyám vagy gondnok arra ügyelni, hogy a kezelés folytán a törzsvagyon értékében s távolabb időbeni jövedelmezőségében ne csonkittassék. i. t. 107.

644. A földbirtok rendszerint haszonbérbe adandó.

A haszonbérlet azon éven tul, melyben a kiskoru nagykoruságát életkora szerint eléri, nem terjedhet ki.

A haszonbérbeadás rendszerint nyilvános árverés, irásbeli ajánlat vagy mindkettő utján eszközlendő, s annak feltételei tüzetesen megállapitandók.

A haszonbérbeadás iránt a gyám vagy gondnok, szülők vagy nagyszülők, esetleg a rokonokkal egyetértőleg intézkedik, ahhoz azonban, hogy valamely birtok szabadkézből haszonbérbe adathassék, előleges gyámhatósági jóváhagyás szükséges. i. t. 108.

645. A gyám vagy gondnok csak oly esetben kezelheti házilag a vagyont, ha az ahhoz megkivántató gazdasági és egyéb kezelési eszközök nem hiányoznak, ha a kiskoru nagykoruságához közel lévén, a vagyon rövid időre előnyösen haszonbérbe adható nem lenne, vagy ha haszonbérlő a vidéken szokásos árakért kétszeri árverezés folytán sem jelentkezett, vagy ha a birtok természete és a fenforgó viszonyoknál fogva érték-csökkenés nélkül haszonbérbe adható nem volna.

E két utóbbi esetben gyámhatósági jóváhagyás szükséges. i. t. 109.

646. Épületeket a gyám vagy gondnok tüzkár ellen biztositani köteles.

Kivételnek csak a gyámhatóság beleegyezésével van helye. i. t. 110.

647. A gyámoltak vagy gondnokoltak tulajdonához tartozó oly helyiségek és eszközök, melyek a gyámi vagy gondnoki tiszt gyakorlatához, illetőleg a vagyon kezeléséhez szükségesek, ez eset alkalmára a gyám vagy gondnok által igénybe vehetők. i. t. 111.

IV. Vagyontalan gyámolt és gondnokoltakra nézve.

648. A gyám vagy gondnok lépéseket tenni tartozik, hogy a vagyontalan gyámoltak vagy gondnokoltak, a rokonok, vagy más jóltevők által eltartassanak, hogy valamely jótékony intézetbe felvétessenek vagy a község által eltartassanak mindaddig, mig e gyámolt vagy gondnokolt alkalmaztatásával vagy munkájával magát el nem tarthatja. i. t. 112.

V. A gyámhatósági jóváhagyás eseteire nézve.

649. A gyám vagy gondnok köteles a gyámhatóság jóváhagyását következő esetekben kikérni:

1. a kiskoru nevelése és nevelési költségeire nézve a 627. (91)-ben körülirt esetekben;

2. ha a kiskoru a részére választott életpályába bele nem nyugszik;

3. ha a kiskorunak örökbefogadása;

4. ha a kiskorunak külföldön való letelepedése forog szóban;

5. a kiskoru házasságára nézve átalában, ha az iránt a gyám és szülők, illetőleg rokonok és a kiskoru között egyetértés létre nem jött; továbbá a 18. évet még be nem töltött kiskoru fiu, valamint a 16. évet még be nem töltött kiskoru leány házassága tekintetében, a házassági szerződésre nézve pedig minden egyes esetben:

6. ha a kiskoru vagy gondnokolt részére ipar-, gyár- vagy kereskedői üzletet nyitni, valamely átháramlott ily üzletet átvenni vagy megszüntetni, kereseti vagy betéti társasági szerződést kötni vagy megszüntetni kiván;

7. ha a gyámolt vagy gondnokolt részére ingatlant vagy tőkebefektetésül ingó vagyont venni, vagy egyébként szerezni, tőkepénzét felvenni, engedményezni, vagy zálogjog törlését megengedni;

8. uj épitkezést vagy uj gazdasági vagy üzleti felszerelést létesiteni;

9. ha a gyámoltnak vagy gondnokoltnak ingatlan vagyonát adás-vevés, csere utján vagy másként elidegeniteni avagy megterhelni — ugyszinte ha a tőke befektetéseül szolgáló ingóságokat elidegeniteni, vagy egyébként a kiskoru törzsvagyonának állagát megváltoztatni szándékozik;

10. a földbirtok kezelésére vonatkozólag a 644. és 645. (108. és 109.) eseteiben;

11. biróság előtt kötött vagy biróságon kivüli egyezségek esetében, a mennyiben az egyezség által a kiskorunak vagy gondnokoltnak tőke-vagyona kevesbednék, vagy az egyezség folytán vállalandó kötelezettség a kiskorunak vagy gondnokoltnak rendszerinti évi jövedelméből nem fedeztetnék;

12. ha az épületeket tüzkár ellen biztositani (110,) nem akarja;

13. czégvezetői meghatalmazás esetében.

Ezenfelül arra, hogy a gyám vagy gondnok e minőségben váltói kötelezettséget vállalhasson, a gyámhatóság általános felhatalmázása szükséges.

A szokásos alkalmi ajándékozások kivételével azon jogügyletek, melyek által a kiskoru viszteher nélkül köteleztetnék, vagy jogokról viszteher nélkül lemondana, továbbá a kezességvállalás, valamint általában azon jogügyletek, melyek által a kiskoru idegen kötelezettségeket vállalna el, a gyámság vagy gondnokság alatt állóra nézve gyámhatósági jóváhagyás esetében sem kötelezők. i. t. 113.

a) *Vallás és közokm.* 1288. sz. alatt valamennyi római és görög katholikus, görög keleti érsek és püspökhöz, ugyszintén valamennyi helvét, ágostai és unitárius vallásu superintendenshez intézett 1881. jun. 22. kr. A házasságra lépő kiskoruaktól a gyámhatósági beleegyezés bekivánása tárgyában.

A magy. kir. belügyministeriumtól a következő közleményt, illetve megkeresményt vettem.

A gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. t. cz. 113. §-ának 5. pontja szerint, a kiskoru házasságára nézve általában (a korra való tekintet nélkül), ha az iránt a gyám és szülők, illetőleg rokonok és a kiskoru között egyetértés létre nem jött, ugyszintén a 18 évet még be nem töltött kiskoru fiu, valamint a 16 évet be nem töltött kisk. leányházassága tekintetében is, gyámhatósági beleegyezés szükséges.

Ebből következik, hogy az eskető lelkész a házasságra lépő kiskoruaktól a szülők vagy gyám, esetleg pedig a gyámhatóság, — a törvényben kimondott életkort be nem töltött kiskoruaktól pedig minden esetben a gyámhatóság beleegyezését is kivánni köteles.

E törvényintézkedéssel szemben ismételten fordultak elő esetek, hogy ugy a római katholikus, mint más vallásu lelkészek a kiskoruakat gyámhatósági beleegyezés nélkül, sőt a gyám egyenes ellenkezése daczára összeeskették, miáltal a törvény rendelkezése a gyakorlatban hatálytalanná vált.

Hasonló eljárásnak jövőben meggátlása czéljából, van szerencsém (czimedet) a m. kir. belügyministeriumnak f. hó 10-én 60,368/880. sz. a. kelt átirata folytán tisztelettel megkeresni, hogy az összes lelkészkedő papságot ez irányban kellőképen utasitani méltóztassék.

b) A budapesti V. ker. kir. jbiróság Sz. János ügyvéd felperesnek özv. Sch. Antalné mint kk. Sch. János t. és t. gyámja alperes ellen 1750 frt és járulékai iránti perében következőleg itélt:

Alperesnő mint kk. fiai t. és t. gyámja köteles a kereseti 1750 frt tőkét . . . felperesnek megfizetni.

Indokok: Alperes kk. gyermeke képviseletében a kereseti követelés valódiságát és fenállását beismervén, azt a kereseti követelés és járulékai megfizetésében marasztalni kellett, stb.

A budapesti kir. itélő tábla: felperes keresetével elutasittatik, stb. Indokok:

A gyámhatóságilag emelt azon panasz, hogy jelen esetben az 1877. XX. t. cz. 30. §. a) pontja értelmében gondnok kinevezésének lett volna helye, alaptalan ugyan, mivel az A. alatti kötelezvény csupán az alperes mint term. és törv. gyám által képviselt kiskorunak nevében és terhére lett kiállitva, és igy érdekösszeütközés nem forog fen; érdemileg azonban elutasitandó volt felperes keresetével azért, mert a kereset alapját képező A. alatti kötelezvény gyámhatósági jóváhagyást nem nyert; már pedig alperes mint gyám a kiskoruakat terhelőleg csupán oly ügyletek kötésére van jogositva, melyek a dolgok rendszerinti fogalma szerint

és a háztartás és vagyon kezelés természetéből kifolyólag előfordulnak; oly ügyleteknél azonban, melyeknél a terhes szerződés által a kiskoruaknak törzsvagyona meg van támadva, az 1877.: XX. t. cz. 20. §. b) pontja értelmében a jogügylet érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása okvetlenül szükséges. Minthogy pedig az A. alatti kötelezvény tartalmából kitetszőleg, különösen azon körülményből következtetve, hogy a kötelezett 1750 frt megfizetésének fedezésére nem csupán a vagyon jövedelme jelöltetik ki, kétségtelen, hogy a már érintett terhes szerződés az idézett törvény rendelkezése alá esik, az a kiskoruakra érvénytelennek tekintendő és felperes keresetével ez ok miatt elutasitandó volt.

A m. kir. Curia: Előre bocsátásával annak, hogy a kiskoru gondnokoltak peres ügyeiben a gyámhatóság megbizásával ellátott tiszti ügyész felebbezési joga és kötelezettsége az 1877.: XX. t. cz. 263. és 278. §-án alapszik, a budapesti kir. itélő tábla itélete indokaiból és különösen azért is helyben hagyatik, mert az, hogy kiérdemelte-e felperes a kiskoru érdekében tett fáradozása munkadijai és költségeiért a kereseti összeget, nem képezi jelen kereset tárgyát, hanem igen az, követelheti-e felperes a kiskoru anyja, mint gyám részéről kiállitott A. alatti kötelezvény alapján nevezett anya részéről elismert 1750 frt ügyvédi dijazást.

Érintett kötelezvény a kiskorura nézve nyilván terhes kötelezést foglal magában, melyet a t. és t. gyám a gyámhatóság intézkedése szerint őt illető jövedelemből az 1877. XX. t. cz. 113. §-a szerint teljesithet ugyan, de a törzsvagyont ugy az árvatárba befolyt és árvatári kezelés alá vett jövedelmet ezen gyámhatóság jóváhagyása nélkül nem terhelheti, mindaddig mig ama munka- és jutalomdij az ügyvéd részéről igazolva és kellőleg megállapitva nincsen. C. 1884. 2085. Dt. u. f. VIII. 160.

650. A (113.) esetében a gyám vagy gondnok által a gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött jogügylet érvénytelen és azonfölül a gyámhatósági jóváhagyás nélkül eszközlött intézkedésekből származott károkért a gyám vagy gondnok felelős. i. t. 114.

VI. A számadásra nézve.

651. A gyám vagy gondnok, a mennyiben vagyont kezel, még azon esetben is, ha az örökhagyó vagy hagyományozó a gyámot vagy gondnokot a számadás kötelezettségétől felmentette volna, számadással tartozik.

Az anyának, mint természetes és törvényes gyámnak, számadási kötelezettségét az 579. (35.) szabályozza. i. t. 115.

Az árvaszék mint gyámhatóság az árvát illető követelés iránt az ügyvédet számadásra felhivni jogositva van, és azon körülmény, hogy időközben az árvák nagykoruságukat elérték, az árvaszék ezen jogát meg nem szünteti. L. i. 1876. 131. Dt. XVI. 33.

652. Oly vagyon kezeléséről, melynek jövedelme fejében a gyámolt vagy gondnokolt tartása és nevelése elvállaltatott, számadás nem követelendő. i. t. 116.

653. A bevételek és kiadások akként jegyzendők fel, hogy azok alapján a vagyon kezelése minden időben megvizsgálható legyen. i. t. 117.

654. Számadás minden naptár évről készitendő. i. t. 118.

655. A számadás alapját a leltár, tartalmát a bevételek és kiadások, melyek rendszerint okmányokkal bizonyitandók, képezik.

A számadáshoz, annak eredményéhez képest két példányban új leltár csatolandó, mely a számadás vizsgálatánál megállapittatik s a jövő számadás alapját képezendi.

A számadáshoz csatolandó egyuttal a gyámolt vagy gondnokolt személyes ügyeire vonatkozó jelentés (96.) i. t. 119.

656. Számadás-készitésben járatlan gyámok vagy gondnokok a 657. (121.)-ben megszabott első határidő alatt a községi közgyám- vagy jegyző előtt okmányaik átadása mellet, szóbelileg számolhatnak; a közgyám vagy jegyző erről valamint a szülők és nagyszülők, esetleg a rokonok észrevételeiről jegyzőkönyvet vesz fel s az okiratokkal együtt a gyámhatóságnak beküldi.

A felelősség azonban a számoló gyámon marad. i. t. 120.

657. A rendes számadás (118., 119.) a számadási év lefolyta után kisebb számadásoknál egy hó alatt, nagyobb számadásoknál pedig két hó alatt a számadó által a gyámhatóságnak bemutatandó. E határidőt a gyámhatóság kisebb számadásoknál két hóig s nagyobbaknál négy hóig meghosszabbithatja. i. t. 121.

658. A szülőknek s nagyszülőknek s esetleg a rokonoknak joguk van a számadást és a számadási okmányokat ugy a gyámnál, mint a közgyámnál és a gyámhatóságnál megtekinteni s észrevételeiket megtenni. i. t. 122.

659. A gyámhatóságnak jogában áll aggályos esetben a szülőket és nagyszülőket esetleg a rokonokat maga elé idézni, s a számadásra nézve kihallgatni. i. t. 123.

660. Ha a gyám vagy gondnok számadását a 657. (121.)-ben érintett határidő alatt be nem nyujtja, a gyámhatóság őt megidézi s a tárgyalás utján a számadást elkészitteti.

Ha ily uton ez nem sikerülne, vagy a gyám, illetőleg a gondnok a tárgyalásra meg nem jelennék, a gyámhatóság őt a körülmények szerint tisztétől felfüggeszti vagy elmozditja és az ideiglenesen kirendelendő gyámot vagy gondnokot, esetleg a tiszti ügyészt (179.) a felhivási per megindítására utasitja, egyuttal a meglevő vagy beszerzendő adatokból megállapitja azon összeget, melyet veszélyeztetettnek vél; ha pedig a számadás be nem adásából vagy más körülményből sikkasztás vagy más büntetendő cselekmény alapos gyanuja merülne fel, a büntető biróságot a tényállás közlése mellett értesiti. i. t. 124.

661. A gyám vagy gondnokra nézve a számadási kötelezettség kérdés tárgyát nem képezhetvén: a biróság által a felhivási kereset alkalmából a gyám vagy gondnok — kellő határidő kitüzésével — a számadás előterjesztésére kötelezendő.

Ha a gyám vagy gondnok a kitüzött határidőben a számadást előterjesztette, a per befejezettnek tekintendő és a számadás a biróság által a gyámhatóságnak további intézkedés végett átadandó.

Ha a fentebbi módon a számadás elő nem terjesztetnék, a kitüzött határidőben a felhivó követelését legjobb tudomása szerint felszámitja, melynek érdemére nézve a biróság határoz. i. t. 125.

662. Felhivási kereset vagy a büntető biróság értesitése esetében a veszélyeztetett összeg erejéig a gyám vagy gondnok ellen, a veszélyeztetés további bizonyitása nélkül biztositásnak van helye.

A gyámhatóság fentebbi esetekben a biztositást ingóságokra nézve a biróság utján, ingatlanokra pedig előjegyzés által a telekkönyvi rendtartás szerint eszközölteti. i. t. 126.

663. A gyámhatóság a hozzá benyujtott számadások folytán vagy egyébként netalán szükségessé vált biztositást ingatlanokra nézve a fentebbi módon, ingóságokra nézve pedig saját közegei által az 1876. XV. t.-czikk 54-ik §-a szerint teljesitteti, a lefoglalás alóli kivételekre nézve azonban a polgári törvénykezési szabályok alkalmazandók.

A kiküldött közeg eljárásának szabályszerüsége ellen felmerült panasz felett a gyámhatóság, az igény és elsőbbségi ügyekben pedig a biróság határoz, i. t. 127.

664. Ha a gyámot vagy gondnokot a számadás benyujtásánál a hanyagságon kivül semmi más kötelességsértés vagy mulasztás nem terhelné, ellene 100 frtig terjedhető pénzbirság alkalmazandó. i. t. 128.

665. A gyámhatóság a számadást megvizsgálja arra nézve: vajjon a bevételek és kiadások helyesen és teljesen vétettek-e föl? vajjon azok a törvénynek s a gyámhatóság határozatainak megfelelnek-e? megvizsgálja továbbá a kezelés czélszerüsége és takarékossága szempontjából, valamint az okmányok, összegek helyessége, és az uj leltár összeállitására nézve (119.)

Kisebb szokásos kiadások okmányolásának hiánya, ha e tekintetben a szülők és nagyszülők, esetleg a rokonok részéről észrevétel nem tétetett, a gyámhatóság által nem kifogásolandó. i. t. 129.

666. A gyámhatóság a számadás körül a 772. (275.) szerint eljárván, a számadót a számadás helyessége esetében felmenti, vagy a körülményekhez képest, őt valamely összeg lefizetésére, valamely cselekmény megtételére, vagy abbahagyására kötelezi.

Ha a számadó az első foku gyámhatósági határozatban meg nem nyugszik, a felsőbb gyámhatóságokhoz felebbezéssel élhet, ha pedig a jogerőre emelkedett felsőbb gyámhatósági határozatokat is sérelmesnek tartaná, jogában áll a számadás azon tételeire nézve, melyek alapján pénzfizetésre köteleztetett, a jogérvényre emelkedett felsőbb gyámhatósági határozat kézbesitésétől számitandó 3 hó alatt a gyámolt vagy gondnokolt ellen, birtokon kivül a törvény rendes utján orvoslást keresni. i. t. 130.

Ha a gondnok számadásait a gyámhatóság megvizsgálja és szabályszerü eljárás után a hiányt számszerüleg megállapitván, a tiszti ügyészt a hiány pótlására utasitotta: e végzés nem fosztja meg a gondnokot azon jogától, hogy a számadási hiányt megállapitó árvaszéki végzés ellen érdemleges kifogásokat, az ellene irányzott perben tehessen. L. i. 1879. 262. Dt. XXV. 42.

667. Ha gyám vagy gondnok a gyámság vagy gondnokság tartama alatt tisztétől felmentetett vagy elmozdittatott, tartozik az általa kezelt vagyont utódának haladéktalanul átadni, számadását pedig a felmentési vagy elmozditási határozat kézbesitésétől számitva, a 657. (121.)-ben megszabott határidő alatt a gyámhatósághoz benyujtani. i. t. 131.

668. Ha a gyámolt vagy gondnokolt a gyámság vagy gondnokság alul felszabadult, vagy a gyámság vagy gondnokság tartama alatt meghalt, a gyámhatóság az önjogosulttá vált egyént, illetőleg annak nagykoru jogutódait, esetleg a kiskoru jogutódok képviselőit felhivja, hogy a számadásokat a gyámhatóságnál megtekintvén, arra nézve, hogy a gyámot vagy gondnokot felmentik-e? nyilatkozzanak.

Ez alkalommal az önjogosult, illetőleg a jogutód vagy képviselőik a 669—670 (133—134.) határozataira figyelmeztendők. i. t. 132.

669. Az önjogosult, illetőleg annak jogutódai a számadásokat és okmányait másolatban kivehetik. i. t. 133.

670. Felmentés esetében az utolsó számadás alapján készitett leltár az önjogosultnak, illetőleg a jogutódoknak kiadandó. i. t. 134.

671. Ha az önjogosultnak, illetőleg a jogutódnak a számadás ellen kifogásai vannak, tartozik a felhivás kézbesitésétől számitandó hat hó lefolyása alatt észrevételeit a gyámhatóságnak bejelenteni, mely a volt gyám vagy gondnok és a volt gyámolt vagy gondnokolt, illetőleg jogutódok között a kiegyenlitést megkisérti, a mennyiben pedig az ügy ily uton elrendezhető nem volna, a feleket a birói utra utasitja. i. t. 135.

Tekintve, hogy alperesek jogelődje mint volt gyám jelen kereset beadása előtt elhalálozott, s életében a felperes kiskorusága alatt kezelt vagyonról számadásait a gyámhatóságnak be nem terjesztette, ezen számadások pótlását alperesek magokra nem vállalták s igy az 1877. XX. t. cz. 135. §-ban körülirt eljárásból siker nem remélhető;

tekintve, hogy a felhivott törvény ki nem zárja, miszerint felperes, az alperesek (gyámörököse) jogelődjének állitólagos mulasztása miatt előállhatott sérelmét birói uton ne orvosolhassa, annálfogva a másodbiróság itéletének megváltoztatásával, felperesnek perelhetőségi jogosultsága megállapitandó és ezen ügynek érdemleges elbirálása elrendelendő volt. C. 1885. 794. J. 1885. 29.

672. Ha az önjogosult vagy annak jogutódai a felhivás kézbesitésétől számitandó hat hó alatt a számadásra nézve a gyámhatóság előtt nem nyilatkoztak, a gyámhatóság erről a gyám vagy gondnok részére bizonyitványt állit ki, mely a felmentés jogerejével bir. i. t. 136.

673. Az önjogosult, vagy jogutód tartozik kártéritési igényét a volt gyám vagy gondnoke llen a 761. (135.)-ben érintettg yámhatósági határozat kézbesitésétől számitandó egy év alatt, a gyámhatósági tagok ellen pedig az előbbi perben hozott itélet jogérvényességétől számitandó egy év alatt a biróság előtt érvényesiteni.

E határidők elmulasztása miatt a kereseti igény elévül.

Ha azonban büntetendő cselekmény forogna fenn, ennek és ezzel kapcsolatos kártéritési jognak elévülése az erre vonatkozó törvény szerint itélendő meg. i. t. 137.

Mert a kereseti összeg alperes által 3. sz. a. egész terjedelmében becsatolt végrendelet 3. pontja szerint S. Jusztina, akkor még kiskoru gyermekeit illetvén, az oly vagyont képezett, melynek biztositásáról a gyámhatóság törvényben gyökerezett felügyeleti joga és kötelességénél fogva hivatalból is gondoskodni tartozott.

Miután tehát alperes városi közönségnek gyámhatósági minősége a B. és C. alatti okiratokból kitetsző intézkedéseknél fogva kétséget nem szenved; —

miután alperes ugyanezen minőségben a kereseti vagyont nemcsak a törvénynél, de a 3. szám alatti végrendelet 3. pontja értelmében is nem őrizet, hanem kezelés, különösen pedig biztos helyen leendő tőkésités végett saját hivatott közegeitől átvette és annak kellő biztositását erre hivatott közegének B. szerint meg is hagyta, abbeli meghagyásának foganatositásáról azonban nem gondoskodott, —

miután alperes városi közönség saját közegeinek minden cselekvényei és mulasztásaiért törvény szerint felelősséggel tartozik, és az azok által netán okozott károkra nézve egyedül a kárt okozók ellen élhet visszkereseti jogával, —

miután alperes azt, hogy 1851. évben, a midőn t. i. a vagyont B. szerint átvette és annak biztositását elrendelte, ha ebbeli meghagyásának foganatositására való telügyeletet el nem mulasztja, a vagyon biztositva lett volna, tagadásba nem vette, —

miután — eltekintve attól, hogy A. László végrendeleti végrehajtó, ki gyámi kötelességek végrehajtásával megbizva nem volt, A. Tóbiás, kinek gyámsága S. Justina halálához és gyermekei netáni kiskoruságához volt kötve, és a kire nézve az, hogy az idő gyámi kötelezettségek átvételére beállott legyen, nem tanusittatik, e perbe beidézve nem lettek, azok felelőssége felett tehát e perben határozni sem lehet, — nevezetteknek mulasztása, ha mindjárt kellőleg igazoltatnék is, alperes városi közönséget gyámhatósági kötelmei alól fel nem mentheti, ugyanazt a kereseti követelés s járulékainak megfizetésére kötelezni kellett. L. i. 1873. 4662. Dt. X. 270.

VII. A gyámok és gondnokok jogai és kötelességei egyéb tekintetben.

674. Gyámság alatt álló kiskoru 14. éve beteltével személyi és vagyoni fontosabb ügyének rendezésénél meghallgatandó, nyilatkozata azonban döntő sulylyal nem bir. i. t. 138.

675. A gyámhatóság, a gyám vagy gondnok jogait, a gyámolt vagy gondnokolt személyi és vagyoni ügyeiben előterjesztett terv (250.) vagy az évi számadások vizsgálata alkalmával bizonyos ügyek tekintetében megszorithatja. i. t. 139.

676. A gyámok és gondnokok a sérelmesnek vélt gyámhatósági határozatok ellen a felsőbb foku gyámhatósághoz felebbezéssel élni jogositvák (130.) i. t. 140.

677. A gyámok és gondnokoknak a szülők és nagyszülők, illetőleg a rokonok irányábani jogviszonyairól a XII. (I. rész VI.) fejezete az örökösödés körüli teendőkről pedig az 1877. XX. II. rész VI. fejezete intézkedik. i. t. 141.

XII. FEJEZET.

A rokonokról.

678. A gyámolt vagy gondnokoltnak férfi és nő-ágon levő rokonai negyedizig, ha az országban tartózkodnak, szülők és nagyszülők nem létében, vagy ha ezek ellen oly okok forognak fenn, melyek őket a gyámság vagy gondnokságból kizárják, követelhetik, hogy gyámság vagy gondnokság alatt álló rokonaik ügyeinek elinté-

zésénél meghallgattassanak és közreműködhessenek — 685. (149.) — Ebbeli jogukat azonban nem gyakorolhatják:

1. ha jelen törvény 588. b, c és e (43. b, c és e) pontjai szerint gyámság vagy gondnokságból kizárvák;

2. a kik hamis vagy vétkes bukás vagy oly büntett miatt elitéltettek, melynek alapján a kiskoru ügyeibe való befolyás gyakorlására alkalmatlanságuk alaposan feltehető, habár büntetésüket kiállották is;

3. ha a gyámolttal vagy gondnokolttal perben állanak, vagy köztük és a gyámolt vagy gondnokolt közt az utóbbi személyes állását vagy vagyonát érintő vitás viszony forog fenn, mindaddig, mig ezen akadály fennáll. i. t. 142.

679. Nagyobbszámu rokonok e czélból maguk közül lehetőség szerint az atyai és anyai rokonok közől egyenlő számban legfeljebb négy tagot választanak és kijelölik azt, kivel a gyám vagy gondnok érintkezik. i. t. 143.

680. Rokonok hiányában a községi közgyám ajánlatára oly férfiu helyettesithető, ki a gyámolt vagy gondnokolt családjával jó viszonyban áll.

Ha ilyen sem léteznék, a rokonok jogait a községi közgyám gyakorolja. i. t. 144.

681. Ha a gyám vagy gondnok és a rokonok által az érintkezésre kijelölt egyén közt e tekintetben nehézségek fordulnának elő: az érintkezést a községi közgyám közvetiti. i. t. 145.

682. A rokonok a gyámolt vagy gondnokolt ügyében tett e részbeni fáradozásaik és netaláni költségeik megtéritésére nem számithatnak. i. t. 146.

683. A rokonok beleegyezése következő ügyekben a gyámhatósági jóváhagyást mellőzhetővé teszi:

1. a gyámolt vagy gondnokolt tartása, nevelése, képzése, szolgálatba adhatása,

2. a gyámolt vagy gondnokolt 18 éven tuli fiu, vagy 16 évet meghaladott leány házassága,

3. ingósások eladása (105.),

4. a vagyonkezelés módja (108. és 109.) iránt. i. t. 147.

684. A rokonok irásban is nyilatkozhatnak.

Ha a rokonok többsége a gyám vagy gondnok javaslata mellett nyilatkozott, az egyetértés létrejöttnek tekintendő, ellenkező esetben, ha a gyám vagy gondnok javaslatához ragaszkodik, — a gyámhatósághoz kell előterjesztést tennie.

Ha a rokonok 15 nap alatt nem nyilatkoznak, a gyám vagy gondnok a 683. (147.) eseteiben saját felelősségére intézkedhetik. i. t. 148.

685. A rokonok a gyám vagy gondnok által mindazon esetekben, melyek gyámhatósági jóváhagyást (113.) igényelnek, meghallgatandók.

A gyámhatóságnak jogában áll a rokonokat kétely esetében, vagy ha nem nyilatkoztak, maga elé idézni, vagy meghallgatásuk iránt más uton intézkedni s a gyámolt vagy gondnokolt ügyében kihallgatni.

Köteles pedig azokat a gyám vagy gondnok személyét illető ügyekben meghallgatni.

Hogy a gyámhatóság mennyiben van kötve a rokonok véleményéhez, a tizenegyedik czim VI. (II. rész VIII.) fejezete határozza meg. i. t. 149.

686. A 681—685. (145—149.)-ben foglalt határozatok azon esetekben is alkalmazandók, midőn a gyámnak vagy gondnoknak a szülők vagy nagyszülőkkel kell érintkeznie. i. t. 150.

XIII. FEJEZET.

A családtanácsról.

687. Az atyai hatalmat tényleg gyakorló atyának jogában áll végrendeleti úton, vagy a végrendeletekre előszabott alakban kiskoru gyermekei részére, ha összes hagyatéka a terhek levonásával 100,000 frtot felülhalad, családtanácsot felállitani s annak tagjait kijelölni. i. t. 151.

688. Ily atyai rendelkezés hiányában családtanács felállitását az anya, nagyszülők vagy rokonok kérelmére, melylyel a családtanács tagjai is javaslatba hozandók, az alantas gyámhatóságok meghallgatásával oly esetekben, midőn a kiskoruakra terjedelmes s kezelésének felügyeletére nézve gyors és szakszerü eljárást kivánó vagyon háromlott, — vagy a gondnokság alá helyezett ily vagyon birtokában van, a belügyminister megengedheti.

Az anya ugyanez iránti kérelmét végrendeletileg is kifejezheti. i. t. 152.

689. A családtanács az elnökön kivül 4 tagból áll. i. t. 153.

690. A családtanács elnöke azon árvaszék elnöke, illetőleg elnöki helyettese, mely a kiskoru illetékes gyámhatósága lenne. i. t. 154.

691. Oly ügyekben, melyek rendszerint a gyám vagy gondnok és a szülők és nagyszülők, esetleg rokonok egyetértő intézkedésétől függnek (147.), családtanács felállitása esetében, a gyám vagy gondnok és a családtanács eluöke intézkednek. i. t. 155.

692. A családtanács tagjai rendszerint csak rokonok lehetnek, egy tag azonban a gyámolt vagy gondnokolt családjával jó viszonyban élő és ügyeit ismerő nem rokon is lehet.

A rokonok közül, a mennyiben lehetséges, egynek az atyai, egy másiknak pedig az anyai részről kell lennie. i. t. 156.

693. A családtanácsnak átalában csak azok lehetnek tagjai, kik a gyámságra vagy gondnokságra jelen törvény szerint alkalmasak; nőrokonok azonban, ha egyébkint akadály fenn nem forog, a családtanácsba beválaszthatók. i. t. 157.

694. A családtanács létszámában időközben felmerült hiányok betöltését, az illető gyámhatóság és családtanács meghallgatása mellett a belügyminister eszközli. i. t. 158.

695. A kijelölt tagok arra nézve, hogy a tagságot elvállalják-e? tartoznak a hatósági felszólitás kézbesitésétől számitandó 8 nap alatt nyilatkozni.

Az elvállalt tagságtóli felmentés a belügyminister által az 593. (49.) határozatai szerint történhetik. i. t. 159.

696. A családtanács tagjai a gyámolt vagy gondnokolt vagyonának fentartásáért felelősek. i. t. 160.

697. A családtanács gyámhatósági jogkörrel bir; ha azonban határozatainak végrehajtásánál a közhatósági tisztviselők igénybe vétele szükséges, ez iránt az illetékes gyámhatóságot keresi meg.

A gyám vagy gondnokrendelés, nagykorusitás, leltározás és hagyatéki tárgyalás nem különben a birságolás és fegyelmi jog az illetékes gyámhatóságnak tartatik fenn. i. t. 161.

698. A családtanács a kiskoru vagy gondnokolt ügyeiben szótöbbséggel határoz. (188.)

Érvényes határozathozatalra az elnökön kivül legalább 2 tag jelenléte szükséges. i. t. 162.

699. Felebbezésnek a családtanács határozatai ellen a gyám vagy gondnok vagy a tanács valamelyik tagja részéről csak oly esetben van helye, midőn a gyámolt vagy gondnokolt törzsvagyona megváltoztatnék és ha ezt az illető a gyámolt vagy gondnokolt érdekeire hátrányosnak, vagy nagy koczkáztatással járónak tartaná.

A gyám vagy gondnok azonban a reá nézve sérelmesnek vélt határozatot felebbezheti. i. t. 163.

700. A felebbezés a tizenegyedik czim IV. (II. rész IV.) fejezetének határozata szerint a belügyministerhez történik. i. t. 164.

701. Ha a családtanács felállitása az atyától származott, a gyámhatóság birálja meg, vajjon az törvényszerüleg alakittatott-e?

Törvényszerü alakitás esetében a családtanácsot elismeri, és ezen elismerést a tagok megnevezésével a gyám vagy gondnok részére, valamint a tanács elnökének kiszolgáltatja s ebbeli határozatának jogérvényre emelkedésével a családtanács felállitását a hivatalos hirlapban közzé teszi.

Ez utóbbi eljárás a 688. (152.) esetében a belügyministert illeti. i. t. 165.

702. A családtanács működhetése ezen közzétételtől kezdődik, ellenkező esetben a gyámolt vagy gondnokolt ügyében a tizedik czim XII. (I. rész VI.) fejezetének határozatai alkalmazandók. i. t. 166.

703. A családtanács felügyelete alatt álló gyámoltak vagy gondnokoltak drágaságai, kötvényei és értékpapirjai, megőrzés végett a szokásos őrzési dijak fizetése mellett bármely gyámpénztárba letehetők. i. t. 167.

704. A családtanács tartozik a gyámolt vagy gondnokolt vagyoni állásáról a belügyministernek évenként jelentést tenni.

A belügyminister, ha e jelentésből, vagy az első fokú gyámhatóság a rokonok vagy a gyámgondnok indokolt előterjesztéséből arról győződnék meg, hogy a családtanács működése vagy mulasztásai folytán a gyámolt vagy gondnokolt szellemi vagy anyagi érdekei veszélyeztetnének, a családtanácsot feloszlathatja. i. t. 168.

Tizenegyedik czim.

A GYÁMHATÓSÁGOKRÓL.

I. FEJEZET.

A község teendői gyámügyekben.

705. A község jegyzője vagy körjegyzője az 1877. XX. II. rész VI. fejezet értelmében:

felveszi a halálesetet;

gondoskodik a hagyaték biztosságáról;

leltároz;

nevezett gyám vagy gondnok nem létében gyámot vagy gondnokot hoz javaslatba. i. t. 169.

706. A községi közgyám:

1. felügyel a zár alá tett hagyatékra (226.);

2. gyám vagy gondnokot hoz javaslatba (228.);

3. közreműködik a leltározásnál (234.);

4. helyettesiti a gyámot vagy gondnokot, mig az kirendeltetik, illetőleg mig működését megkezdi (68.);

5. helyettesiti a rokonokat (144.);

6. közvetiti az érintkezést a gyám vagy gondnok és a szülők, nagyszülők, esetleg a rokonok közt (145., 150.);

7. Nyilvántartja a községbeli gyámoltakat és gondnokoltakat;

8. felügyel a községben létező gyámok és gondnokok eljárására s e részben, ha mulasztást tapasztal, a községnek vagy a gyámhatóságnak jelentést tesz;

9. jegyzőkönyvre veszi az irásbeli számadásra nem képes gyámok és gondnokok jelentéseit (119.) és számadásait (120.) és azokat az illetékességhez képest a községnek vagy a gyámhatóságnak bemutatja;

10. közegül szolgál a községnek oly gyámügyi teendőkre nézve, melyeknek teljesitésével jelen törvény által más közeg nincs megbizva. i. t. 170.

707. A községi elöljáróság a gyámhatóság által megbizható azzal, hogy az örökösödési tárgyalást vezesse oly esetekben, midőn csupán leszármazó kiskoru vagy gyámhatóság alatti nagykoru törvényes örökösök, vagy ilyenek és nagykoru törvényes örököstársak és csekély vagy csak annyi vagyon maradt, melynek jövedelme a kiskoruak fentartására felmegy. Megbizható a községi elöljáróság továbbá azzal, hogy intézkedjék a vagyontalan és oly kiskoruak minden ügyeiben, hol a vagyon csekélysége miatt nem annyira számadásról, hanem inkább annak ellenőrzéséről van szó, hogy a jövedelem fejében a kiskoruak kellőleg eltartattak.

Ily esetekben a kiskoruakra nézve a községi elöljáróság gyámhatósági jogkörrel intézkedik, azon korlátok közt, a melyeket a gyámhatóság, tekintettel a község anyagi és szellemi állapotára, az örökösödési tárgyalás befejeztekor megállapit.

Tartozik a községi elöljáróság ily intézkedéseiről jegyzőkönyvet vezetni.

Köteles a szolgabiró a jegyzőkönyveket minden negyedévben átvizsgálni s ennek megtörténtéről, ugy az ezen alkalommal tett észleleteiről a gyámhatóságnak jelentést tenni.

A községi elöljáróság felügyel továbbá, hogy a községi egyes közegek gyámügyi teendőiket pontosan teljesitsék.

Végre eljár mindazon gyámügyekben, melyek foganatositásával a gyámhatóság részéről megbizatott. i. t. 171.

708. A 707. 1. és 2. (171. 1. és 2.) bekezdésében felsorolt teendőket rendezett tanácsu s törvényhatósági joggal felruházott városokban maga az árvaszék, a fővárosban a kerületi elöljáróság teljesiti.

A községek és kerületi elöljáróságok gyámhatósági hatáskörben tett intézkedéseik kiadásánál azon kifejezést: „N. N. gyámhatóság nevében és megbizásából“ használják, i. t. 172.

709. Minden község köteles közgyámot alkalmazni. Ha egyes kis községekben erre alkalmas egyének nem találtatnak, a törvényhatóságnak kötelességében áll több községnek egy közgyám tartására leendő szövetkezését a helyi viszonyoknak megfelelően elrendelni és foganatosittatni. Hogy ily esetben a közgyám mely községben lakjék és az egyes szövetkezett községek mily mérvben járuljanak a közgyám tartásával esetleg összekötött terhek viseléséhez, azt esetről esetre a közigazgatási bizottság határozza meg. i. t. 173.

a) Az árvavagyon 1849-ben magyar bankókért eladatván, s azok értéke az akkori hatalom által megszüntettetvén, ezen árvaveszteségért nem felelős az árvapénztárt kezelőközgyám, ki csak a hatósági elöljáró megbizásából vette át kezelés alá az árvapénzt, a mely elöljáróság rendeletéből árvereztetett el a vagyon, s melynek kezeihez fizettetett le a vételár magyar bankókban. L. i. sz. 1870. T. cs. 5.

b) Ha a kiskoru kikölcsönzött örökségi része biztosittatni elmulasztatott, a kiskoru nagykoruvá válta után jogositva van a biztositást elmulasztó közgyám ellen közvetlenül kártéritési keresettel lépni fel. A tőke, kamat és járulékok kiszámitása és megállapitásánál a gyámhatóság által a kiskoru vagyona felett vezetett főkönyv veendő alapul. C. 1879. 1547. Dt. XXV. 60.

c) A község felelős ugyan a közgyám által hivatalos hatáskörében az árva vagyon kezelése körül elkövetett vétségekért és mulasztásokért, a fenforgó keresettel előterjesztett tényállás azonban ily vagyoni felelősséget alperes község ellen nem állapithat meg; mert a községi árvák ingatlan vagyonának kezelése a közgyámnak kivatalos hatásköréhez szorosan véve nem tartozik, hanem az illető magángyám teendője. Eltekintve tehát attól, hogy felperesek nem bizonyitották, hogy édesanyjuk, M. Erzsébetnek anyai, illetőleg gyámi minősége irányukban gyámhatóságilag megszüntettetett volna; sőt a viszonválaszhoz 4. sz. a. csatolt végzés az ellenkezőt igazolja, az ingatlan vagyon jövedelmei befolyásának ellenőrzése tehát ennek állott kötelességében; sem a D. alatti árverési jegyzőkönyv, sem a C. alatti könyvkivonat, sem a behajtási pernek meginditása, nem állapithatja meg alperes község ellenében az állitólag szenvedett kárért a felelősséget, mert a törvényszék által elrendelt D. alatti árverésnél a közgyám csak mint a gyámhatóságnak c

czélra kiküldött közege járt közben; mert továbbá a C. alatti szerint a tényleg befolyt haszonbéri összeg rendesen elkönyvelve lett, mert végre, ha a közgyám illetőleg a község az ellenőrzésre hivatott anya feljelentése nélkül is meginditotta a behajtási pert a késedelmes haszonbérlő ellen, e ténye a törvény által meghatározott felelősségének kiterjesztésére alapot nem szolgáltathat. C. 1883. 834. Dt. u. f. VI. 3.

710. Nagy és kis község a gyámoltak vagy gondnokoltak pénzeit és értékeit rendszerint nem kezelheti.

Oly községek azonban, melyek erre elegendő szellemi és anyagi képességgel birnak, a gyámhatósági jog gyakorlatával — a rendezett tanácsu városok árvaszékei szervezetének megfelelőleg — a közigazgatási bizottság meghallgatásával a belügyminister által felruházhatók. i. t. 174.

711. Gyámügyekben a kis és nagy községek a szolgabiró felfelügyelete alatt állanak, ki ezt a 707. (171.)-ben meghatározott ellenőrzésen kivül, azok összes gyámügyi teendőire nézve gyakorolja.

A szolgabiró e részbeni teendőit az egész járás vagy egyes községekre nézve a törvényhatóság egyes megbizottakra ruházhatja. i. t. 175.

II. FEJEZET.

Az árvaszékek szervezete.

712. A gyámhatóságot elsőfokulag teljes jogkörrel a törvényhatóságok és a rendezett tanácsu városok, kivételképen a községek (174.) árvaszékeik által gyakorolják. i. t. 176.

713. Minden árvaszéknek egy elnökből és legalább két ülnök és egy jegyzőből, azonkivül megfelelő számu segédszemélyzetből kell állni.

A jegyző csak akkor bir szavazati joggal, ha ülnököt helyettesit, vagy ha ülnöki teendőket végez. i. t. 177.

714. A törvényhatósági bizottságok, illetőleg a városok képviselő testületei felhatalmazvák, hogy saját tagjaikból bizonyos számu egyéneket választhassanak, kik az egyuttal meghatározott sorrendben és oly számban, mint a mennyi árvaszéki ülnök van, ezekkel együtt az árvaszék üléseiben döntő szavazattal részt vesznek, szavazataikhoz képest azonban szinte felelősek. i. t. 178.

715. A törvényhatóságok, illetőleg a rendezett tanácsu városok ügyészei az árvaszéknek szintén tagjai, de döntő szavazattal nem birnak.

Az ügyész minden jogi és peres kérdésekben, valamint jogügyletek kötésénél határozathozatal előtt meghallgatandó, és nyilatkozatát, ha az árvaszék ülésén jelen van, jegyzőkönyvbe adhatja vagy irásban köteles benyujtani.

A törvények és szabályrendeletek megtartása felett őrködni tartozván, általa az árvaszék minden érdemleges határozata felebbezhető, mi végből vele e határozatok rövid uton közlendők.

Köteles a tiszti ügyész az árvaszék megbizása folytán örökösödési tárgyalásokban részt venni, továbbá a gyámhatóság érdekeinek védelmére, valamint egyes esetekben az árvaszék felhatalmazása folytán a kiskoru vagy gondnokolt nevében a biróságnál lépéseket tenni. i. t. 179.

716. Törvényhatóságok árvaszékeinél az elnöknek és ülnököknek, rendezett tanácsu városok és községek (174.) árvaszékeinél pedig legalább egy ülnöknek jogvégzettnek kell lenni.

Kivétel e tekintetben csak oly esetben történhetik, ha az illető gyámhatósági vagy birói hivatalt hosszabb ideig viselvén, magát különös képesség és szorgalom által kitüntette. i. t. 180.

717. Rendezett tanácsu városok árvaszékeinek elnöke a városi polgármester. i. t. 181.

718. Azt, hogy az árvaszék elnökét, akadályoztatása esetében, melyik ülnök helyettesitse, előzetesen a közgyülés határozza meg. i. t. 182.

719. A törvényhatósági, illetőleg városi számvevőség az árvaszéknek is szakközege. i. t. 183.

720. Az árvaszék végrehajtó közegei: a szolgabirák és a községi elöljáróság, rendezett tanácsu városokban az árvaszék kiküldött tagjai, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács erre kirendelt tagja vagy tagjai, Budapesten a kerületi elöljáróság. i. t. 184.

721. Az árvaszéki rendes személyzet az árvaszéki elnök közvetlen rendelkezése, felügyelete és ellenőrzése alatt áll, az összes személyzetre különben a törvényhatósági és rendezett tanácsu városok hivatalos személyzete iránt fennálló törvények és szabályok alkalmazandók. i. t. 185.

722. Árvaszékeknél az előkészitő, vagy az érdemleges határozatok végrehajtására vonatkozó intézkedéseket ülnöki előterjesztésre az elnök állapitja meg.

Érdemleges határozatok ülésben testületileg hozandók.

Az árvaszék ülései nyilvánosak, de az árvaszék a közönség kizárását elrendelheti, ha oly viszonyok érintetnek, melyeknek nyilvánosságra hozatala egyik vagy másik fél jóhirét vagy érdekét veszélyeztetné.

A felek és képviselők azonban ekkor is jelen lehetnek. i. t. 186.

723. Érvényes határozatok hozatalára az elnökön kivül két rendes ülnök vagy egy rendes ülnök és egy szavazati joggal biró jegyző, mint helyettes ülnök, (177.) vagy egy kiküldött (178.) jelenléte szükséges. i. t. 187.

724. Az árvaszék határozatait szótöbbséggel hozza. i. t. 188.

725. Az érdemleges árvaszéki határozatok indokolandók. i. t. 189.

726. Az árvaszék az illetékessége alá tartozó ügyekben saját felelőssége mellett önállóan működik, a reá nézve illetékes felsőbb és más hatóságokkal valamint a társhatóságokkal és biróságokkal közvetlenül érintkezik. i. t. 190.

727. A gyámhatóság a jogerőre emelkedett határozatokat közigazgatási uton, és pedig saját területén közegei által, más gyámhatóság területén annak megkeresése által hajthatja végre.

Ingóságokra vezetendő végrehajtás az 1881. LX. törvényczikk s jelen törvény 127. §-a szerint történik.

Ingatlanokra vezetendő végrehajtás a polgári törvénykezési rendtartásban meghatározott eljárás szerint a biróság utján eszközlendő.

A gyámhatóság elmarasztaló határozata azon okmányok erejével bir, melyek alapján ingatlanokra birói végrehajtásnak van helye.

Jogérvényes gyámhatósági határozatok ellen birói uton csak ezen törvényben megjelelt esetekben lehet orvoslást keresni. i. t. 191.

728. Birságpénzek az azon ügyben érdekelt gyámolt vagy gondnokolt illetőségi községének javára esnek, és vagyontalan árvák tartására és kiképezésére forditandók.

Ezen birságpénzek kezelésének módozatát a törvényhatóság szabályrendelettel állapitja meg. i. t. 192.

729. A mennyiben más egyesség nem jött létre, a gyámhatóság határozatainak külországban leendő végrehajtása végett a belügyministerhez fordul; ennek utján jutnak hozzá a külországi gyámhatósági határozatok is. i. t. 193.

730. A gyámhatóság a külországi gyámhatóságok határozatait csak oly ügyekben hajthatja végre, melyek jelen törvény szerint a gyámhatóságok hatásköréhez tartoznak, és csak azon esetben köteles azokat végrehajtani, ha az illető országgal e tekintetben kölcsönösség viszonya áll fenn. i. t. 194.

731. Az árvaszéki érdemleges határozatokat, felterjesztéseket és levelezéseket az elnök, egyéb kiadványokat pedig a jegyző irja alá. i. t. 195.

732. Az árvaszék pecsétjét az illető törvényhatóság, illetőleg rendezett tanácsu város czimere és az árvaszéknek köriratba foglalt czíme képezi. i. t. 196.

733. Az árvaszékek ügyrendjét a belügyminister rendeleti úton állapitja meg. i. t. 197.

III. FEJEZET.

A gyámhatóságok illetékességéről.

734. A gyámhatóság illetékessége jelen törvényben körülirt hatáskörrel rendszerint azon egyénekre terjed ki, kik azon területen, melyre nézve a gyámhatóság felállittatott, községi illetőséggel birnak. i. t. 198.

735. A gyámhatósági illetékesség azon árvaszékre, melynek területén a gyámoltak vagy gondnokoltak állandóan tartózkodnak, ez utóbbiak, illetőleg a gyám, gondnok vagy rokonok kérelmére átruházható. i. t. 199.

736. A gyámhatóság az illetékességet igényelheti, ha a gyámság vagy gondnokság alá jutottak vagyonának legnagyobb része területén fekszik. i. t. 200.

737. A gyámhatóság illetéktelensége esetében is kivételesen köteles oly egyénekre nézve, kik a gyámsági vagy gondnoksági eset felmerültekor területén tartózkodnak, a halasztást nem türő intézke-

déseket mindaddig megtenni, mig az illetékes gyámhatóság meg nem állapittatott. i. t. 201.

738. A gyámhatóság rendszerinti illetékessége mindaddig tart, mig a gyámhatósági teendőket az időközben illetékessé vált gyámhatóság át nem veszi. i. t. 202.

739. A gyámhatósági illetékességnek megállapitása és a rendszerinti gyámhatóság gyakorlatának átruházása egy törvényhatóság területén levő gyámhatóságok közt a közigazgatási bizottságot, külön törvényhatóságok területén levő árvaszékek közt a belügyministert illeti, ha azok ezirant egymás közt egyetértésre nem jutnának.

A 736. (200.) esetében azonban az átruházás mindig a belügyminister rendelete által történik. i. t. 203.

740. A gyámhatóságok és biróságok közt előforduló illetékességi kérdések a gyámhatóságok részéről a belügyministerhez jelentendők fel. i. t. 204.

IV. FEJEZET.

A felebbezésről és felebbviteli fokozatokról.

741. A községnek gyámügyekben, valamint az árvaszékeknek első fokban hozott érdemleges határozatai az azokban érdekeltek által felebbezhetők.

Az ügy felderitésére szolgáló végzések elleni sérelmek csak az érdemleges elintézést magában foglaló határozat elleni felebbezésben hozhatók fel. i. t. 205.

742. Gyámtári kölcsönök iránti határozatok, csak a kölcsön megszavazása esetében, a törvény vagy szabályrendeletben előirt feltételek meg nem tartása tekintetéből felebbezhetők.

Ily esetekben köteles az ügyész felebbezéssel élni. i. t. 206.

743. Felebbezésnek a határozat kézbesitésétől fogva 15 nap alatt van helye.

E határidő a kézbesitést követő naptól számittatik.

Ha a határidő utolsó napja vasárnap vagy ünnepnapra esik, a felebbezés a következő köznapon is benyujtható.

A felebbezés mindig azon árvaszéknél vagy községnél nyujtandó be, mely a határozatot elsőfokulag hozta. i. t. 207.

744. A törvényes határidőben benyujtott felebbezés felfüggesztő joghatálylyal bir, a biztositási intézkedések megtételét azonban nem gátolja. i. t. 208.

745. A törvényes határidőben nem felebbezett határozat vagy annak nem felebbezett önálló része jogérvényre emelkedettnek tekintendő. i. t. 209.

746. Ha a felebbezésben az ügy érdemének felvilágositására szolgáló körülmények hozatnak fel, a felebbezés előterjesztésnek tekinthető s az új körülmények alapján uj érdemleges határozat hozható, erre a felsőbb foku gyámhatóság utasithatja is az első foku határozat hozóját.

Ha az első foku hatóság a felebbezésben felhozott körülménye-

ket nem találja olyanoknak, melyek indokából új érdemleges határozat lenne hozandó, vagy az új határozat nem felel meg a felebbező kérelmének: a felebbezés a felsőbb hatósághoz terjesztendő fel. i. t. 210.

747. A felfolyamodvány (ha előterjesztéssel nem kapcsolatos) az illető elsőfokú hatóság által a felsőbb hatósághoz legkésőbb 8 nap alatt felterjesztendő, s ahhoz a felebbezett határozat hiteles másolata az ügyre vonatkozó összes iratokkal együtt csatolandó. i. t. 211.

748. A község által gyámhatósági ügyekben hozott határozatok elleni felebbezések felett másodfokulag a törvényhatósági árvaszék. harmadfokulag a törvényhatósági közigazgatási bizottság határoz.

A közigazgatási bizottság harmadfoku határozatai ellen a felek részéről felebbezésnek helye nincs.

A rendezett tanácsu városok és törvényhatósági árvaszékek első fokban hozott határozatai ellen benyujtott felebbezések felett, másod fokban a törvényhatósági közigazgatási bizottság, végső fokban pedig a belügyminister határoz. i. t. 212.

V. FEJEZET.

A törvényhatósági közigazgatási bizottságok hatásköre gyámügyekben.

749. A közigazgatási bizottság elé az illető törvényhatóság és annak területén létező rendezett tanácsu városok, valamint a (174.) értelmében gyámhatósággal felruházott községek árvaszékei részéről, évnegyedenkint következő kimutatások terjesztendők:

1. A gyámolt és gondnokoltak létszámának kimutatása, az előbbi negyedben történt változások feltüntetésével.

2. Az árvaszék tevékenységének számszerinti kimutatása, mind a feldolgozás, mind a kiadmányozásra nézve, a netaláni hátralékok indokolásával. Ezen kimutatásban különös tekintet forditandó a számadások beérkezésére és megvizsgálására.

3. Kimutatása az árvapénztár állásának, a kiadott kölcsönöknek, különösen pedig annak, hogy a pénztárba mennyi kamatnak kellett befolyni s mennyi folyt be, továbbá hány egyén szabadult fel a gyámi hatóság alól, ezek közül gyámpénztárilag kezelt pénz hánynak lett kiutalványozva, hánynak tényleg kiadva, s hány volt vagyontalan?

4. Kimutatása annak, hogy hány és mily gyámhatósági közegektől nem érkezett be jelentés a gyámhatóság által kitűzött időre?

Ezen kimutatásokba az előbbi háralékok is felveendők. i. t. 213.

750. A közigazgatási bizottság e kimutatások eredményéhez képest részint saját hatáskörében intézkedik, részint orvoslás vagy intézkedés végett a törvényhatósághoz vagy a belügyministerhez fordul. i. t. 214.

751. A közigazgatási bizottság saját hatáskörében:

1. eljár az árvaszéki személyzet, — mint törvényhatósági és községi közegek — fegyelmi ügyeiben;

2. megvizsgálja az árvaszékek eljárása ellen felmerült panaszokat;

3. elintézi a területén létező községek, rendezett tanácsu városi és a törvényhatósági árvaszékek közt felmerült illetékességi kérdéseket (202);

4. intézkedik a gyámhatóság és közegei közt, valamint az utóbbiak és a községi elöljárók közt müködésük közben felmerült s fegyelmi eljárást nem igénylő összeütközések iránt;

5. határoz az illetékességébe eső (212.) felebbezések fölött. i. t. 215.

752. A felebbezések tárgyalására a közigazgatási bizottság kebeléből egy küldöttség alakittatik, mely áll a főispán elnöklete alatt, az árvaszéki elnökön és tiszti ügyészen kivül az alispán (elnökhelyettes), főjegyző és a közigazgatási bizottságnak a törvényhatósági bizottság által választott négy tagjából, kik közül kettőt egy póttaggal a közigazgatási bizottság választ, kettőt pedig szintén egy póttaggal a főispán nevez ki. i. t. 216.

753. Előadó az árvaszéki elnök, vagy az előadásra nézve általa helyettesitett árvaszéki ülnök.

Az előadó és a tiszti ügyész döntő szavazattal nem birnak. i. t. 217.

754. Érvényes határozat hozatalára az elnökön kivül négy szavazattal biró tag jelenléte szükséges. i. t. 218.

VI. FEJEZET.

Gyámügyi eljárás, nagykoruak gondnoksága esetében.

755. Az árvaszék elmebetegek részére addig is, mig gondnokság alá helyezésük biróilag kimondatnék, s a rokonok meghallgatásával a gyámhatóság által gondnok rendeltetnék, szükség esetében ideiglenes gondnokot rendel. i. t. 258.

756. Az ideiglenes gondnok hatásköre csupán a gondnokolt személyi ügyeire s vagyonára való felügyeletre terjed ki.

Addig, mig ily ideiglenes gondnok rendeltetnék, a vagyon körüli felügyelet a fennérintett vagy más gondnoksági esetekben is a községi közgyámot illeti. i. t. 259.

757. A gondnokrendeléssel egyidejüleg az árvaszék a fentebbi, valamint a nagykoruak egyéb gondnoksági eseteiben intézkedik, hogy a leltár a községi jegyző, valamely gyámhatósági közeg vagy kir. közjegyző által a gondnok közbenjöttével felvétessék. i. t. 260.

758. A leltár beérkeztével az árvaszék tárgyalást tűz ki (243., 244., 245. és 246.) a gondnokolt személyi és vagyoni ügyeinek rendezése ezéljából, és a jegyzőkönyv alapján határoz a körülmények és jelen törvény szabályai szerint. i. t. 261.

759. A gondnok számadására nézve a tizedik czim XI. (I. rész V.) fejezetének határozatai az irányadók. i. t. 262.

VII. FEJEZET.

Átalános szabályok a gyámhatósági eljárásra nézve.

760. A gyámoltak és gondnokoltak szellemi és anyagi érdekeinek megóvása és előmozditása a gyámhatóságnak legfőbb feladata. i. t. 263.

761. Kötelessége különösen felügyelni, hogy a kiskoruak szorgalmas tanulásra és kitartó munkásságra szoktattassanak, szükség esetében kényszerittessenek.

Minden kiskoru kiképzése (nagy vagyonnal biróké is) oly irányban vezetendő, hogy esetleges vagyontalanság esetében keresetképesség álljon rendelkezésére.

Különösen a községek feladata vagyontalan árvákat viszonyaik és hajlamuknak megfelelő életpályán szakismeretek elsajátitásában községi költségen gyámolitani, melyért a kiskoru a község részére viszonszolgálat teljesitésére szerződésileg leköthető.

Ily viszonszolgálat értékének arányban kell lenni a gyámoltra forditott költségekkel; az erre vonatkozó szerződés csak bizonyos meghatározott időre szólhat s mindenkor az árvaszék jóváhagyása alá bocsátandó. i. t. 264.

762. A vagyon állagának csonkitása (26.) csak a kiskoru érdekében engedhető meg.

Változtatások a vagyon állagában, ha a gyámolt vagy gondnokoltra nézve előnynyel járnak, nem gátolandók.

Nagykoru gondnokoltak vagyona állagának és kezelésének megváltoztatása, főleg, ha a gondnokság megszünésére még annak életében kilátás van, sürgős szükség nélkül mellőzendő. i. t. 265.

763. Kiskoruak részére vagyonszerzés készpénzzel kifizethetés esetén kivül csak azon esetben engedélyezhető, ha e szerzés folytán előállott adósság törlesztésére s a kamatok fizetésére minden kétséget kizáró fedezet mutattatik ki. i. t. 266.

764. Szükségből vagy czélszerüségből eladandó ingatlan birtok a leltári becsün alól csak akkor idegenithető el, ha az megtartás esetében az elértéktelenülés veszélyének volna kitéve, vagy ha azért netalán bekövetkező birói végrehajtás alkalmával még csekélyebb ár lenne várható.

A vevő tulajdonjogának telekkönyvi bekebelezése rendszerint csak a vételár teljes lefizetése után engedélyezendő.

Kedvezőbb vételár elérésének indokából megengedhető, hogy a vételár egy harmada bizonyos ideig a megvett birtokon első helyeni bekeblezés és kamatozás mellett maradhasson.

E határidő akként szabandó meg, hogy a gyámolt vagy gondnokolt életkor szerint bekövetkező önjogosultsága esetén túl ne terjedjen. i. t. 267.

765. Telekkönyvi bejegyzésekkel terhelt ingatlan birtoknak biróságon kivüli önkéntes árverezését csak akkor engedheti meg a gyám-

hatóság, ha biztos kilátás van arra, hogy a befolyandó vételárból a terhek törleszthetők lesznek.

A megkisérlett árverezés eredménye csak e feltétel teljesültével hagyható jóvá. i. t. 268.

766. Telekkönyvi átiratással kapcsolatos eladásoknál, történjék az szabad kézből vagy önkéntes árverés folytán, a gyám vagy gondnok és a vevő közt adásvételi szerződés kötendő, s a gyámhatósági jóváhagyás e szerződésre vezetendő. i. t. 269.

767. A vagyonkezelés meghatározásánál, — ott, hol a törvény tüzetesen nem intézkedik, — nem általános szabályok vagy szokások, hanem a fenforgó körülmények és czélszerüség, továbbá a gyám vagy gondnok tulajdonságai és a kiskoruak e részbeni viszonya nagykoruságuk esetére tartandó szem előtt.

Földbirtoknál oly gazdálkodási rendszer, mely a távolabb időbeni jövedelmezőségre nézve aggályt kelthetne, csak szakértők helyeslő véleménye alapján engedhető meg.

Épületek és felszerelések jó karban tartása tekintetében a gyámgondnokok különösen ellenőrizendők.

Okszerü gazdálkodás és jövedelmezésre szolgáló felszerelések és beruházások lehetőleg előmozditandók. i. t. 270.

768. Gyári, kereskedési vagy iparüzlet fentartható:

1. ha a gyámolt vagy gondnokolt maga is ugyanazon kereseti pályát követi;

2. ha az a gyámolt vagy gondnokoltnak és családjának főjövedelmi forrása;

3. ha az üzlet egészben szállván a gyámolt vagy gondnokoltra, a befektetett tőke megfelelő jövedelmezősége alaposan remélhető s ha ily üzlet ellenőrízhető;

4. ha annak fentartását szakértők helyeslő véleménye indokolná.

Ily esetek nem létében az üzlet lehetőleg előnyösen értékesítendő.

Vagyonközösség esetében az üzletnek a gyámoltat vagy gondnokoltat illető része kellőleg biztositandó.

Az ily üzletekre vonatkozó számadásokat, melyekhez mérleg csatolandó, az árvaszék szakértők által is megvizsgáltatja. i. t. 271.

769. A leltározás alkalmával talált vagy időközben a kiskoruak tulajdonába jutott értékpapirok és magánkötvények iránt arra nézve, hogy azok értékesittessenek, felmondassanak vagy megtartassanak-e? az árvaszék, a gyám, gondnok és a szülők, nagyszülők, esetleg rokonok meghallgatásával, és a körülmények szerint a gyámolt vagy gondnokolt előnyének figyelembe vétele mellett a tárgyalási jegyzőkönyv (253.) beérkeztével, egyébkint pedig a gyám vagy gondnok javaslata folytán esetről esetre határoz.

A magán-kötvények csak oly esetben tarthatók meg, ha törvényszerüleg biztositvák; különben behajtandók. i. t. 272.

770. A leltárak felülvizsgálatánál az árvaszék köteles arra ügyelni, hogy abba minden ingó és ingatlan vagyon és vagyonbeli érték felvétessék, a terhek pedig ne csak felsorolva, hanem a menynyire lehet, igazolva is legyenek. i. t. 273.

771. Ha az örökség vagy hagyománynál önjogu személyek is

érdekelvék, és az árvaszék a tárgyalás alkalmával létrejött osztályegyezséget bizonyos fentartások vagy feltételek kikötésével szándékozik jóváhagyni, ezek iránt előbb az önjoguak meghallgatandók, s azoknak a fentartás vagy feltételhez való hozzájárulása a jóváhagyási záradékban kitüntetendő; különben a gyámhatóság jóváhagyása oly esetekben, midőn valamely jogügylet megkötésénél önjoguak és gyámhatóság alattiak együttesen érdekelvék, csak a gyámhatóság alattiak képviselőinek cselekvényeire szoritkozik. i. t. 274.

772. A gyámgondnoki számadások a számvevőnek átvizsgálás végett, és ha a számadásra nézve átalában vagy némely tételeire nézve jogi kérdések merülnének fel, az ügyésznek is véleményezés végett kiadandók.

Ha a számvevő vagy ügyész észrevételeket terjesztenek elő, azok a számadóval közlendők, s nyilatkozatának beérkeztével, vagy ha a kitüzött határidőben nem nyilatkozott, az ügyiratok a számvevőnek és ügyésznek végső javaslataik előterjesztése végett kiadandók.

E közben a rokonok, ha szükséges, ujból meghallgathatók.

A számadások vizsgálata alkalmával a gyámoltak vagy gondnokoltak személyes ügyeire vonatkozó jelentések is tárgyalás és birálat alá veendők, és a szükségesnek mutatkozó intézkedések megteendők. i. t. 275.

773. A gyámhatóság, a szülők és nagyszülők, illetőleg rokonok nyilatkozatait és észrevételeit átalában csak akkor hagyhatja figyelmen kivül, ha azok alapos okoknál fogva a kiskoruak érdekére előnyöseknek nem tekinthetők. i. t. 276.

774. A gyámhatóság szóbeli kérelmet is elfogad. Ennek jegyzőkönyvi felvétele iránt az elnök intézkedik.

Ha irásbeli beadványnál a fél azonossága iránt kétely merül fel, az annak teljes hitelt érdemlő alakbani kiállitására utasitandó. i. t. 277.

775. A gyámhatóság előforduló ügyekben a tényállás valóságának felderitésére nézve hivatalból tartozik intézkedni s a feleket jogaik és kötelességeikre figyelmeztetni. i. t. 278.

776. A gyámhatóság bármely ügy tárgyalásához a feleket személyes megjelenésre idézheti, ha a fél személyesen vagy meghatalmazottja által meg nem jelenik, ellene, ha az elmaradás nem igazoltatik, pénzbirság alkalmazásának van helye.

Fontos esetekben a gyámhatóság személyes megjelenésre kötelezheti a felet, s ezt pénzbirság s elkerülhetlen szükség esetében kényszer utján is foganatosithatja. i. t. 279.

777. A tárgyalást a gyámhatóság által kirendelt közeg vezeti. A felek nyilatkozataik pontos feljegyzését követelhetik, kötelesek viszont az ellenfél azon állitására nézve, melyeket a tárgyalás vezetője felderiteni kivánt, nyilatkozni. i. t. 280.

778. A gyámhatóságok a felek irányábani fegyelmi hatalmat, rendreutasitás és birságolás által gyakorolják. i. t. 281.

779. A gyámhatóság a gyámoltak és gondnokoltak személyi és vagyoni viszonyairól gyámjaik és gondnokaikról, a nagykoruság bekövetkeztének idejéről nyilvántartást vezet, azt vezet továbbá mind-

azon ügyről, melyben a gyámhatóság részére vagy részéről valamit teljesiteni kell. i. t. 282.

780. A gyámhatóság meghatározza azon közegeket, melyek egyes ügyekben nyilvántartást vezetni s a határidő lejártával az erre vonatkozó ügyiratokat az elnöknek bemutatni kötelesek, az elnök pedig tartozik a teendők teljesitésére felügyelni, — e részbeni mulasztásért az illetők nem csak mint kötelességsértők feleletre vonandók, hanem esetleg kártéritésben is elmarasztalhatók. i. t. 283.

781. Ha a gyámhatóság gyakorlata valamely gyámolt vagy gondnokolt irányában megszünt, a gyámhatóság tartozik az ebből folyó intézkedéseket kérelem bevárása nélkül hivatalból megtenni. i. t. 284.

VIII. FEJEZET.

A gyámhatósági pénzkezelésről.

782. A gyámoltak és gondnokoltak pénzei és pénzértékei rendszerint az árvaszékek pénztáraiban kezeltetnek, illetőleg őriztetnek.

Az illetékes törvényhatóság közigazgatási bizottságának felterjesztésére azonban a belügyminister kivételesen megengedheti, hogy oly községek, melyek igazolják, hogy a rendszeres számadás vitelére kellő szellemi erőről gondoskodni, az árvapénzek megkárositása ellen anyagi biztositékot nyujtani és egyszersmind a nagykoru árvák pénzeinek a nagykoruság bekövetkezésekor való kifizetése iránt kellően intézkedni képesek, a községbeli árvák pénzeit a törvényhatósági árvaszék felügyelete alatt maguk kezelhessék. i. t. 285.

783. Egyes gyámoltak és gondnokoltak pénzei és pénzértékei csak a felettük gyakorlott gyámhatóság tartama alatt kezelhetők a a pénztárak által.

Ha a gyámhatóság alóli felszabadulásra vonatkozó határozat az illetőnek kézbesithető nem volna, vagy a kézbesitéstől számitandó fél év alatt a pénzt vagy pénzértéket fel nem venné, ha annak tulajdonjoga vitássá válnék, vagy ha a jogutódok nagykoruak, tartozik az árvaszék azt birói kézbe letenni, nagy és kiskoru jogutódoknál pedig azon esetben, ha az örökségi tárgyalás alkalmával köztük egyesség nem jött létre. i. t. 286.

784. A pénz és pénzértékkezelési rendszer részletes módozatait valamint a gyümölcsöztetés körüli eljárást az alább következő határozatok körén belül a törvényhatósági bizottság, a rendezett tanácsu városok, valamint a 710. 782. (174. és 285.) szerint a pénzt és pénzértéket kezelő községek képviselő testületei szabályrendeletileg állapitják meg. A törvényhatóságok e nemü szabályrendeletei közvetlenül, a rendezett tanácsu városok és községek szabályrendeletei pedig az illetékes törvényhatóság közigazgatási bizottságának véleményes jelentésével terjesztendők a belügyminiszter elé jóváhagyás végett. i. t. 287.

785. Az összesitett pénzkezelési rendszernél kölcsön csak törlesztés feltétele mellett adható. A törlesztési határidő 32 éven túl nem terjedhet.

Ezen határidőn belül a törlesztési évek számát az egyes törvényhatóságok az előző §. értelmében készitendő szabályrendeletben állapitják meg. i. t. 288.

786. Kölcsön földbirtokra és házakra a becsérték egy harmad részeig adható.

Ez utóbbiaknak a kölcsön tartama alatt biztositva kell lenniök.

A kölcsönadás feltételeinek részleteit a törvényhatóságok, rendezett tanácsu városok és a 710. és 782. (174. és 285.) szerinti községek a 784. (287.)-ben érintett szabályrendeletben állapitják meg.

A jelzálogul szolgáló birtokon netalán létező terhek a becsértékből háromszoros összeggel leszámitandók. A kölcsön csak a telekkönyvi bekeblezés megtörténtével utalványozható. i. t. 289.

787. A kamatok az adósok által félévi előleges részletekben január 1-én és julius 1-én fizetendők, a gyámoltak és gondnokoltak képviselőinek pedig a gyámpénztár által szintén félévenkint, február 1-én és augustus 1-én szolgáltatandók ki.

A határidőt elmulasztó adós késedelmi kamatot tartozik fizetni.

Azon összeget, melyen túl egyeseknek kölcsön nem adható, valamint a kamatlábat a törvényhatóság bizottsága, illetőleg a rendezett tanácsu város képviselő testülete és a 710., 782. (174. és 285.)-ben emlitett községek állapitják meg. i. t. 290.

788. A gyámpénztár pénzkészlete jóhitelü pénzintézeteknél is elhelyezhető. Ezeket a törvényhatóság, illetőleg képviselő testület jelöli ki, névszerinti szavazattal, és a netalán bekövetkező károsodásért első sorban azok felelősek, s tartoznak kárpótlással, kiknek szavazatával az erre vonatkozó határozat hozatott, a 796. (299.)-ben emlitettek felelőssége azonban ez által érintetlen marad. i. t. 291.

789. A nagykoruvá vált gyámolt tőkéje és pénzértékei a nagykoruság életkor szerinti bekövetkeztével azonnal, a gyámság vagy gondnokság más okból való megszüntével pedig 3 hó alatt az illetőnek átadandók. i. t. 292.

Ha valamely árva-tőke határozottan bizonyos árvák tömegéből kölcsönöztetett ki, az árvák nagykoruságának elérte után e kötvényre vonatkozó minden jog, és igy a követelés behajtásának joga is a nagykoruvá vált árvákra szállván, a szóban forgó követelés behajtására az árvatár többé jogositva abban az esetben sincs, ha határozottan ki van a kötvényben téve, hogy a fizetés az árvapénztárnál teljesitendő. L. i. 1849. 14030. Dt. XXIII. 81.

790. A gyámpénztár a gyámolt vagy gondnokoltnál a befolyt kamat jövedelméből évenként 10%-ot levonhat, a pénzérték őrzéseért pedig a törvényhatóság, illetőleg a képviselő testület által megállapitandó mérsékelt dijakat szedhet; az ekként befolyt összegekből tartalék-alap alakitandó. i. t. 293.

791. Összesitett pénzkezelés alá nem jutnak azon kötvények és értékpapirok, melyek a 769. (272.) értelmében természetben megtarthatók. i. t. 294.

792. Egyénenkénti rendszernél, az egyes gyámoltak vagy gondnokoltak pénzei elkülönitve; vagy

1) jóhitelü pénzintézetekbe adandók a 788. (291.)-ban emlitett felelősség mellett; vagy

2) magyar állampapirok, és az állam által kamataira nézve biz-

tositott értékpapirokba, — melyek az állam által óvadékképeseknek elismertettek, vagy a magyar földhitel-intézet zálogleveleibe fektetendők, vagy

3) ingatlan vagyonra a becsértéknek a 786. (289.)-ben érintett mértékig. azonban csak első helyeni telekkönyvi bekeblezés mellett, esetleg a gyámgondnok javaslatára kölcsön adhatók, vagy

4) a hazai intézetek oly zálogleveleibe is fektethetők, melyek a kormány által e czélra elfogadhatóknak jelentetnek ki, végül

5) a mennyiben egyelőre egyik sem volna eszközölhető, kamatozó letétként a kir. adóhivatalba szállitandók.

A gyámság vagy gondnokság megszüntével a 2. és 3. pont alatti kötvények természetben adandók át az illetőknek. 1885. VI. 13.

793. A magánkötvények a gyámolt vagy gondnokolt nevére állitandók ki, a kamatok behajtásáról szükség esetén per utján — a gyám, illetőleg gondnok gondoskodik.

Az értékpapirok szelvényei értékesités végett a szülőnek vagy gyám, vagy gondnoknak átadatnak, ha azonban azok a gyámpénztárnál tőkésittetnek, a beváltásról a gyámpénztár gondoskodik.

A kötvények őrzéseért a gyámpénztár mérsékelt dijat (293.) számithat fel. i. t. 296.

794. A városi törvényhatóságok maguk állapitják meg, vajjon a gyámpénztári kölcsönök kiadása iránti intézkedés az árvaszékre vagy pedig a városi tanácsra ruháztassék-e?

Utóbbi esetben a felelősség a tanács tagjait is illeti. i. t. 297.

795. A tartalékalap és kamatai iránt a törvényhatóságok bizottsága, illetőleg a rendezett tanácsu városok képviselő testülete a belügyminister jóváhagyásával rendelkezik. i. t. 298.

796. A kölcsönadott pénzekért felelősek: az árvaszék, illetőleg városi tanács tagjai szavazataik szerint, ha a törvényes feltételeket szem előtt nem tartották s első sorban fizetik a kártalanitást, másod sorban a tartalékalap, harmad sorban a törvényhatóság.

A 782(285) értelmében rendszeresitett községi kezelésnél a kölcsönző pénzekért: első sorban a közgyám, másod sorban a községi elöljárók és illetve a képviselő testület, harmad sorban a község felelős.

Ez utóbbiak azonban tartoznak a felszabadult gyámoltat vagy gondnokoltat kielégiteni, illetőleg a kijáró összeget a kártalanitásra első vonalban kötelezettek elleni visszkereseti jog fentartásával előlegezni és pedig összesitett rendszernél mindenesetben, egyénenkénti rendszernél pedig, ha a vagyon pénzintézetbe helyeztetett el és ha a magán-kötvények mellett elhelyezett tőkére nézve az árvaszék a kölcsönadásnál a törvényszerü feltételeket szem előtt nem tartotta volna. i. t. 299.

797. A gyámpénztári számadások felett számvevői előleges vizsgálat alapján rendezett tanácsu városokban a községi képviselő testület, törvényhatóságokban a törvényhatósági bizottság határoz.

A számadás alapján készitett évi mérleg a belügyministerhez felterjesztendő. i. t. 300.

Betürendes tárgymutató.

(Az idézett számok a tételek sorszámai.)

H.

Görög-keletiek házassága:

Hozomány:

Katholikusok házassága:

Protestánsok házasságáról:

Vegyes házasságokról:

*

U.

V.

Z.

Helyreigazitások.

37. lap „Poroszország“ = viszonossági nyilatkozat 1858. október 30.
88. első sor „azon“ = az.
88. második kikezdés „tiz nap“ = tiz év.
90. negyedik sor „8“ = 81.
96. ötödik sor „24“ = 97.
232. negyedik sor „mélyekre“ = személyekre.
232. hatodik sor „szerződős“ = szerződés.
II. czim VI. fej. „A házasság felbontásáról“ = Válási okok.
321. első sor „fogadslmat = fogadalmat.
VIII. czim III. fej. „A vagyouközösségéről“ = A vagyonközösségről.
440. l) kilenczedik sor „J. 16.“ = J. 1885. 16.
442. negyedik sor „közadős“ = közadós.
448. h) ötödik sor „fér“ = férj.
474. c) második sor „vagyonon“ = vagyonra.
489. második sor „menyiségben“ = nemességben.
492. b) hatodik sor „körölmény“ = körülmény.
513. negyedik sor „790 (295.) = 791. (1885. VI. 13.)
516. második sor „elelősségre“ = felelősségre.
529. ötödik sor „Es“ = Ez.

(A számok a tételek sorszámait jelentik.)

Nyom. Márkus Samu, Budapest.

